

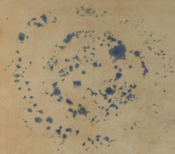
ໄກຍ ເຢສຸມ
ປີທີ ໒ ເລ່ມ 1 - 12

ສາມາດ 2468 - ສາມາດ 2469

ສາຍໄມ້ດຳຈີ່ກໍລະນີ

(ປີ. 22)

ด้วยอำนาจ
จากหอสมุดประชาชน

RECEIVED

1870

พิกุล

ฉบับวิสาขะมาศ
พระพุทธศักราช ๒๕๑๘

นิตยภัต/พิกุล

ระเบียบการของหนังสือรายเดือน "ไทยเชรม"

กำหนดเวลาออกของ "ไทยเชรม"

หนังสือ "ไทยเชรม" จะออกในวันที่ ๑๕ ของเดือนทุก ๆ เดือนไป หากจะคลาดเคลื่อนไปบ้างโดยอุปสรรคต่าง ๆ คณะก็ตั้งใจพยายามไม่ให้เกินกว่าในเดือนที่ออกทุก ๆ เดือนไป

ฉะนั้น ท่าน ผู้ใด ที่ได้ขอรับชำระหนังสือ "ไทยเชรม" ยังไม่ได้รับหนังสือ "ไทยเชรม" ภายในกำหนดเวลาที่แจ้งไว้ข้างบนนี้แล้ว ขอได้ โปรดเดือนไปยังสำนักงานด้วย

อัตราค่าบำรุง

๑ ปี (๑๒ เล่ม) เป็นเงิน ๑๐ บาท

๒ ปี (๒๔ เล่ม) เป็นเงิน ๖ บาท

การบอกรับ

ถ้าไม่สะดวก ที่จะส่ง คนไปขอรับที่ สำนักงาน "ไทยเชรม" เลขที่ ๓๕๕ ถนนหน้าพระลาน พระนคร โปรดเขียนจดหมายแจ้งความประสงค์, नाम และตำบลที่อยู่ให้ชัดเจน ส่งไปยังบรรณาธิการ ณ สำนักงานที่ใกล้แล้วไว้ข้างบนนี้แล้ว โดยทางไปรษณีย์

ส่วนเงินค่าบำรุงจะส่งโดยทางธนาคารไปพร้อมกับจดหมายขอรับที่เดียวกันได้ ถ้าท่านอยู่ใน กรุงเทพฯ จะให้ไปรษณียบัตรของท่านที่เดียวกันได้

อัตราค่าลงแจ้งความ

ก. ในแผ่นกระดาษหลังปก พิมพ์ด้วยหมึกสี เต็มหน้า บัตร ๖๐ บาท
ข. ในแผ่นกระดาษสีต่าง ๆ มีสีเขียว, เหลือง, แดง, ชมพู, แดง ตัวพิมพ์
สีดำ สดอยู่ภายในเล่ม เต็มหน้า บัตร ๕๐ บาท ครึ่งหน้า บัตร ๓๐ บาท

การบอกลงแจ้งความ

ถ้าท่านมีความประสงค์จะลงแจ้งความในหนังสือ "ไทยเชรม" ทั้ง เต็มเล่ม ประจำเดือนใด หรือ เมื่อลงแจ้งความแล้วต้องการจะเปลี่ยนแจ้งความในเล่มหน้าต่อไป ขอให้ท่านแจ้งไปยัง สำนักงาน "ไทยเชรม" ภายในวันที่ ๗ ของเดือนนั้น

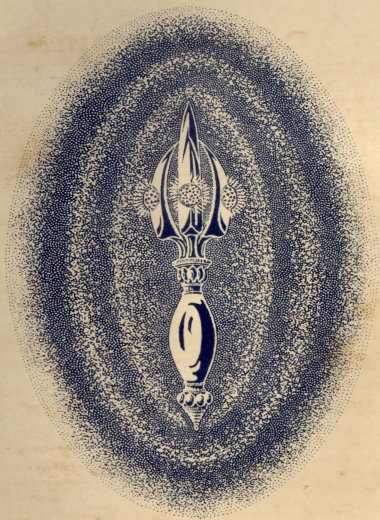
ส่วนเงินค่าลงแจ้งความจะเก็บเมื่อใด แล้วแต่ จะได้กระทำความตกลงกัน.

(ปีที่ ๒ เล่ม ๑ วันที่ ๑๕ พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๔๖๘)

พุทธพจน์ คำฉันท์	คณะ ไทยเขมม	หน้า ๑
ศาสนานุกรณ	"ก. ส."	" ๔
ฉันท์พุทธปฏิมาสถูป	"พันธุฆัม"	" ๘
ฉะตะ	"ครุเทพ"	" ๑๖
มารวิชัย	ขุนสุนทรภายิต	" ๒๔
ผลธรรม	"สมุห์ห้อม"	" ๓๕
ธรรมมิกดา	"อ. น. ก."	" ๕๓
วิสาขะ	ร. อ. ท. พล้วยพรปรีชา	" ๕๗
พระพุทธศาสนา	"ศ. อ. บ้านกระทุ่ม"	" ๗๔
พระพิมพ์พุทธโค	"ทองปลอม"	" ๘๑
พิศุทธ	"วาสนา"	" ๘๖
วิสาขบูชา สุขคาถา	"ฉ. ล. พิชญาดิ"	" ๙๔
พุทธภาษิตานุกรณ	"อุบลวรรณ"	" ๑๐๘
เกษมสรณะ	"จ. ส. บ้านหล่อ"	" ๑๑๐
เทวรูปศักดิ์สิทธิ์	"อาษณโชน"	" ๑๑๑
วิชานำรู้	จ. จันทอรุทัย	" ๑๕๑
สารเขมม	"ศรีสุวรรณ"	" ๑๕๓
กรรมของไทยเขมม	"หลานแม่ครัวหัวป่า"	" ๑๕๖
ปวิศานางเวียน	"เทศะแพทย"	" ๑๕๕
หมายเหตุเบ็คเตล็ก	"ศิริวิยานนท์"	" ๑๗๓

๒๕๕๕. มนต์สัเท.

พหุโ โย มจฺตสตุถนํ มจฺตลํ อิตํ วิสํสุโต
 เขสโก มจฺตสตุถนํ สัรณํ เขมมุตฺตมํ
อหิโ โย มจฺตสตุถนํ มจฺตลํ อิตํ วิสํสุโต
 ไซโตโก มจฺตสตุถนํ สัรณํ เขมมุตฺตมํ
สิโ โย มจฺตสตุถนํ มจฺตลํ อิตํ วิสํสุโต
 ทารโก มจฺตสตุถนํ สัรณํ เขมมุตฺตมํ
 เขมมุตฺตมณฺเฑวณํ มกฺโข อิตํ วิสํสุโต
 สัณามนฺโท รามาชปิตํ เขมํ ปปิเปตํ สัณณนภา ฯ

กัวยเกลสัถัวยกระหม่อม เรอเคระ

กัวยะกัวยะเก้ Joe Joe (๒๕๕๕)

บรรณาธิการ หนังสือพิมพ์ กัวยเคื่อน "ไทยเกษม"

๑ เอกองค์อรรคธิดา
ทรงน้อมมนต์จิรกรรม

๑ ปราบโจรประจันตมิพย
เงื้อมดาวดลยจะหนะผลาญ

๑ คามจิตติโยชนมิตัน
ด้วยเดชพระพรพิชิตมัย

๑ เอกองค์อรรคธิดา
อันจิณฺฆมานวิกอร

๑ เพลพจน์ผรุสประทุษร้าย
เสกแสงแสดงอุทรบง

๑ แพ้ภัยประลัยเพราะพระสมา
ด้วยเดชพระพรพิชิตสม

๑ เอกองค์อรรคธิดา
บัญญัติชุตินธรวร

๑ ทรงชานะสังกตกรรม
ชวาทะอาคมะเก้ป่าน

๑ ทรงปราบปราชัยเพราะเท
ด้วยเดชพระพรพิชิตผล

๑ เอกองค์อรรคธิดา
อวยองค์พระโกลิตมวร

๑ แปลงภาวะเป็นภูชคหาญ
นันทิพนันทิวพุมัย

๑ พ่ายแพ้พระอิทธิอุปเทศ
ด้วยเดชพระพรพิชิตมัย

ชมหามุนินทร
วรอิทธิปาฏิหาร

สุรองค์มัลล
ทวิหัตถะกวัตไกว

กัษัยนปราชัย

ชยสิทธิวันันทร

ชมหามุนินทร

นุชเอี่ยมวลย์องค์

กตทลายอุปายง

ดุจครรภ์เพราะไม้กลม

ธิประชาประมุขชม

ชยสิทธิวันันทร

ชมหามุนินทร

อภิโรจนการ

สละสัตย์กุศลสาร

จิปรงและมิตมณ

ศนญาณะหยัณล

ชยสิทธิวันันทร

ชมหามุนินทร

สุรฤทธิเรืองชัย

ทรมานภูษงค์ภัย

สุมนิทธิฤทธิ

สุพิเศนพิธิศรี

ชยสิทธิวันันทร

๑ เอกองคระอรรคธิดา

ทรงคุณพิบุลลิกิติขจร

๑ ผู้มีนํ้าสำคัญลิตสุน

ถือถิฏฐิผลคตินิยม

๑ พ่ายแพ้ปราชยสยบ

ด้วยเดชพระพรพิชิตสาร

๑ ขอพุทธพรชัยผริต

แด่มวญฺญุสมาธิบวร

๑ ซึ่งอาหารนํ้าเกราะหะเอื้อ

แลผู้เฉลิยชนปทาน

๑ จงโสดกิตินทรสราญ

เพ็ญเพียบพิพัฒน์ศิริเฉลิม

๑ ด้วยเดชะพุทธพรชัย

จงอิฏฐผลอุดมสรรพ

ชมหามุนินทร

ชนะท้าวพญาพรหม

ทรงคุณพิสุทธสัม

สุรเทมอหังการ

เพราะพระเทศนาญาณ

ชยสิทธิรัตนตร

ลุสมิทธิสโมสร

กละไทยเขมมสาร

ทนุเกิดตลอดกาล

เฉพาะตอนผดุงเต็ม

สุขสานติสงเสริม

นฤเว็นรวางน

อดิสัยคุณานันต์

ทนุทำนนรัตนันตร์เทอญ ฯ

กนิษะ

ศาสนาอิสลาม

วันเพ็ญ ใน

วิชาศาสนา อันควร
เคื้อน พฤษภา คม
เป็นวันที่นิยมว่า วัน
ประสูติ ตรัสรู้ และ
ปรินิพพาน แห่ง

พระสัมมาสัมพุทธเจ้า ในอิทธิกษัตริยวาล
เป็นโอกาสที่เคื้อนใจให้พุทธศาสนิกชนระลึก
ถึงพระองค์ ด้วยศรัทธาและความเลื่อมใส

บัดนี้ จักพรรณนา ถึง พระ พุทธคุณ ขาง
ประการ เพื่อเป็นทั้งแห่งความระลึกถึง
เพราะเมื่อกำนั่งถึงพระองค์ ด้วย ยศ พระคุณ
เป็นอารมณ์ จักเป็นเหมือนพระองค์ปรากฏ

อยู่ด้วยความเป็นอติ
การมณ (อารมณ
ที่ล่วงแล้ว) ๑

อติปิโส ภควา
วิชาจากรณสมปนโน

มมี ด้วยประการ
ดังนี้ พระผู้มีพระภาคนั้น เป็นผู้ถึงพร้อม

ด้วยวิชาและจรณะ ๑
วิชาเป็นของที่บุคคลนิยมกัน ทั่วโลก ทุก
คราวทุกสมัย เพราะเป็นเครื่องนำบุคคล
ให้หลุดพ้น จาก ความ เบลอ ก้าวหน้าสู่บุญญา
แม้ในพระพุทธศาสนาก็นิยมวิชาประการเดียว
กัน วิชาในพระพุทธศาสนา ในที่นี้จัก

กล่าวโดยบรรยาย ๑ คือรู้จักทุกข์ รู้จักเหตุ
แห่งทุกข์ รู้จักดับทุกข์ รู้จักทางดับทุกข์
รวมเรียกว่าอริยสัจ ๔ นั้นท่านเรียกว่าเป็นวิชา
อย่างสูงสุดในพระพุทธศาสนา เพราะสามารถ
ระนำบุคคลให้พ้นจากภุมมียุคชน ดำรงตน
อยู่ในภูมิอริยะ แต่เมื่อใช้ความวิจารณ์โดย
แบบคาย ก็พอที่จะสอนให้สัมผัสกับปฏิปัตติ
ได้อยู่ ๑ ทุกข์เป็นของที่ไม่มีใครชอบไม่
มีใครปรารถนา แต่ก็เห็นให้พ้นไปไม่ได้
ทุกข์อันเป็นของประจำสังขาร คือ ชาติ พยาธิ
มรณะ แม้แต่ท่านผู้พิเศษกว่าคฤกลีเลศ
เกศชาาเป็นพระอรหันต์ เมื่อยังดำรงสังขาร
มีชีวิตอยู่ก็ต้องได้ร่ายเหมือนกัน ส่วนชาติ
ไม่จำต้องกล่าวถึง เพราะ กล่าวโดยทุกข์จะรู้
เพียงสัจจทุกข์ทุกขะ ๑ ก็เลยมาเสียแล้ว
แต่ผู้ใช้ปัญญาพิจารณาจักแลเห็นว่า เป็นอัน
ทางแห่งทุกข์ ทุกข์ที่กล่าวมาแล้วเหล่านั้น
ไม่ใช่ของ ที่พึง แก เพราะ อยู่ นอก อานา
ส่วนในอริยสัจข้อ ๒ กล่าวถึงเหตุให้เกิด
เกิด ๑ ๒ ๓ ๔ ๕ ๖ ๗ ๘ ๙ ๑๐ ๑๑ ๑๒ ๑๓ ๑๔ ๑๕ ๑๖ ๑๗ ๑๘ ๑๙ ๒๐ ๒๑ ๒๒ ๒๓ ๒๔ ๒๕ ๒๖ ๒๗ ๒๘ ๒๙ ๓๐ ๓๑ ๓๒ ๓๓ ๓๔ ๓๕ ๓๖ ๓๗ ๓๘ ๓๙ ๔๐ ๔๑ ๔๒ ๔๓ ๔๔ ๔๕ ๔๖ ๔๗ ๔๘ ๔๙ ๕๐ ๕๑ ๕๒ ๕๓ ๕๔ ๕๕ ๕๖ ๕๗ ๕๘ ๕๙ ๖๐ ๖๑ ๖๒ ๖๓ ๖๔ ๖๕ ๖๖ ๖๗ ๖๘ ๖๙ ๗๐ ๗๑ ๗๒ ๗๓ ๗๔ ๗๕ ๗๖ ๗๗ ๗๘ ๗๙ ๘๐ ๘๑ ๘๒ ๘๓ ๘๔ ๘๕ ๘๖ ๘๗ ๘๘ ๘๙ ๙๐ ๙๑ ๙๒ ๙๓ ๙๔ ๙๕ ๙๖ ๙๗ ๙๘ ๙๙ ๑๐๐ ๑๐๑ ๑๐๒ ๑๐๓ ๑๐๔ ๑๐๕ ๑๐๖ ๑๐๗ ๑๐๘ ๑๐๙ ๑๑๐ ๑๑๑ ๑๑๒ ๑๑๓ ๑๑๔ ๑๑๕ ๑๑๖ ๑๑๗ ๑๑๘ ๑๑๙ ๑๒๐ ๑๒๑ ๑๒๒ ๑๒๓ ๑๒๔ ๑๒๕ ๑๒๖ ๑๒๗ ๑๒๘ ๑๒๙ ๑๓๐ ๑๓๑ ๑๓๒ ๑๓๓ ๑๓๔ ๑๓๕ ๑๓๖ ๑๓๗ ๑๓๘ ๑๓๙ ๑๔๐ ๑๔๑ ๑๔๒ ๑๔๓ ๑๔๔ ๑๔๕ ๑๔๖ ๑๔๗ ๑๔๘ ๑๔๙ ๑๕๐ ๑๕๑ ๑๕๒ ๑๕๓ ๑๕๔ ๑๕๕ ๑๕๖ ๑๕๗ ๑๕๘ ๑๕๙ ๑๖๐ ๑๖๑ ๑๖๒ ๑๖๓ ๑๖๔ ๑๖๕ ๑๖๖ ๑๖๗ ๑๖๘ ๑๖๙ ๑๗๐ ๑๗๑ ๑๗๒ ๑๗๓ ๑๗๔ ๑๗๕ ๑๗๖ ๑๗๗ ๑๗๘ ๑๗๙ ๑๘๐ ๑๘๑ ๑๘๒ ๑๘๓ ๑๘๔ ๑๘๕ ๑๘๖ ๑๘๗ ๑๘๘ ๑๘๙ ๑๙๐ ๑๙๑ ๑๙๒ ๑๙๓ ๑๙๔ ๑๙๕ ๑๙๖ ๑๙๗ ๑๙๘ ๑๙๙ ๒๐๐ ๒๐๑ ๒๐๒ ๒๐๓ ๒๐๔ ๒๐๕ ๒๐๖ ๒๐๗ ๒๐๘ ๒๐๙ ๒๑๐ ๒๑๑ ๒๑๒ ๒๑๓ ๒๑๔ ๒๑๕ ๒๑๖ ๒๑๗ ๒๑๘ ๒๑๙ ๒๒๐ ๒๒๑ ๒๒๒ ๒๒๓ ๒๒๔ ๒๒๕ ๒๒๖ ๒๒๗ ๒๒๘ ๒๒๙ ๒๓๐ ๒๓๑ ๒๓๒ ๒๓๓ ๒๓๔ ๒๓๕ ๒๓๖ ๒๓๗ ๒๓๘ ๒๓๙ ๒๔๐ ๒๔๑ ๒๔๒ ๒๔๓ ๒๔๔ ๒๔๕ ๒๔๖ ๒๔๗ ๒๔๘ ๒๔๙ ๒๕๐ ๒๕๑ ๒๕๒ ๒๕๓ ๒๕๔ ๒๕๕ ๒๕๖ ๒๕๗ ๒๕๘ ๒๕๙ ๒๖๐ ๒๖๑ ๒๖๒ ๒๖๓ ๒๖๔ ๒๖๕ ๒๖๖ ๒๖๗ ๒๖๘ ๒๖๙ ๒๗๐ ๒๗๑ ๒๗๒ ๒๗๓ ๒๗๔ ๒๗๕ ๒๗๖ ๒๗๗ ๒๗๘ ๒๗๙ ๒๘๐ ๒๘๑ ๒๘๒ ๒๘๓ ๒๘๔ ๒๘๕ ๒๘๖ ๒๘๗ ๒๘๘ ๒๘๙ ๒๙๐ ๒๙๑ ๒๙๒ ๒๙๓ ๒๙๔ ๒๙๕ ๒๙๖ ๒๙๗ ๒๙๘ ๒๙๙ ๓๐๐ ๓๐๑ ๓๐๒ ๓๐๓ ๓๐๔ ๓๐๕ ๓๐๖ ๓๐๗ ๓๐๘ ๓๐๙ ๓๑๐ ๓๑๑ ๓๑๒ ๓๑๓ ๓๑๔ ๓๑๕ ๓๑๖ ๓๑๗ ๓๑๘ ๓๑๙ ๓๒๐ ๓๒๑ ๓๒๒ ๓๒๓ ๓๒๔ ๓๒๕ ๓๒๖ ๓๒๗ ๓๒๘ ๓๒๙ ๓๓๐ ๓๓๑ ๓๓๒ ๓๓๓ ๓๓๔ ๓๓๕ ๓๓๖ ๓๓๗ ๓๓๘ ๓๓๙ ๓๔๐ ๓๔๑ ๓๔๒ ๓๔๓ ๓๔๔ ๓๔๕ ๓๔๖ ๓๔๗ ๓๔๘ ๓๔๙ ๓๕๐ ๓๕๑ ๓๕๒ ๓๕๓ ๓๕๔ ๓๕๕ ๓๕๖ ๓๕๗ ๓๕๘ ๓๕๙ ๓๖๐ ๓๖๑ ๓๖๒ ๓๖๓ ๓๖๔ ๓๖๕ ๓๖๖ ๓๖๗ ๓๖๘ ๓๖๙ ๓๗๐ ๓๗๑ ๓๗๒ ๓๗๓ ๓๗๔ ๓๗๕ ๓๗๖ ๓๗๗ ๓๗๘ ๓๗๙ ๓๘๐ ๓๘๑ ๓๘๒ ๓๘๓ ๓๘๔ ๓๘๕ ๓๘๖ ๓๘๗ ๓๘๘ ๓๘๙ ๓๙๐ ๓๙๑ ๓๙๒ ๓๙๓ ๓๙๔ ๓๙๕ ๓๙๖ ๓๙๗ ๓๙๘ ๓๙๙ ๔๐๐ ๔๐๑ ๔๐๒ ๔๐๓ ๔๐๔ ๔๐๕ ๔๐๖ ๔๐๗ ๔๐๘ ๔๐๙ ๔๑๐ ๔๑๑ ๔๑๒ ๔๑๓ ๔๑๔ ๔๑๕ ๔๑๖ ๔๑๗ ๔๑๘ ๔๑๙ ๔๒๐ ๔๒๑ ๔๒๒ ๔๒๓ ๔๒๔ ๔๒๕ ๔๒๖ ๔๒๗ ๔๒๘ ๔๒๙ ๔๓๐ ๔๓๑ ๔๓๒ ๔๓๓ ๔๓๔ ๔๓๕ ๔๓๖ ๔๓๗ ๔๓๘ ๔๓๙ ๔๔๐ ๔๔๑ ๔๔๒ ๔๔๓ ๔๔๔ ๔๔๕ ๔๔๖ ๔๔๗ ๔๔๘ ๔๔๙ ๔๕๐ ๔๕๑ ๔๕๒ ๔๕๓ ๔๕๔ ๔๕๕ ๔๕๖ ๔๕๗ ๔๕๘ ๔๕๙ ๔๖๐ ๔๖๑ ๔๖๒ ๔๖๓ ๔๖๔ ๔๖๕ ๔๖๖ ๔๖๗ ๔๖๘ ๔๖๙ ๔๗๐ ๔๗๑ ๔๗๒ ๔๗๓ ๔๗๔ ๔๗๕ ๔๗๖ ๔๗๗ ๔๗๘ ๔๗๙ ๔๘๐ ๔๘๑ ๔๘๒ ๔๘๓ ๔๘๔ ๔๘๕ ๔๘๖ ๔๘๗ ๔๘๘ ๔๘๙ ๔๙๐ ๔๙๑ ๔๙๒ ๔๙๓ ๔๙๔ ๔๙๕ ๔๙๖ ๔๙๗ ๔๙๘ ๔๙๙ ๕๐๐ ๕๐๑ ๕๐๒ ๕๐๓ ๕๐๔ ๕๐๕ ๕๐๖ ๕๐๗ ๕๐๘ ๕๐๙ ๕๑๐ ๕๑๑ ๕๑๒ ๕๑๓ ๕๑๔ ๕๑๕ ๕๑๖ ๕๑๗ ๕๑๘ ๕๑๙ ๕๒๐ ๕๒๑ ๕๒๒ ๕๒๓ ๕๒๔ ๕๒๕ ๕๒๖ ๕๒๗ ๕๒๘ ๕๒๙ ๕๓๐ ๕๓๑ ๕๓๒ ๕๓๓ ๕๓๔ ๕๓๕ ๕๓๖ ๕๓๗ ๕๓๘ ๕๓๙ ๕๔๐ ๕๔๑ ๕๔๒ ๕๔๓ ๕๔๔ ๕๔๕ ๕๔๖ ๕๔๗ ๕๔๘ ๕๔๙ ๕๕๐ ๕๕๑ ๕๕๒ ๕๕๓ ๕๕๔ ๕๕๕ ๕๕๖ ๕๕๗ ๕๕๘ ๕๕๙ ๕๖๐ ๕๖๑ ๕๖๒ ๕๖๓ ๕๖๔ ๕๖๕ ๕๖๖ ๕๖๗ ๕๖๘ ๕๖๙ ๕๗๐ ๕๗๑ ๕๗๒ ๕๗๓ ๕๗๔ ๕๗๕ ๕๗๖ ๕๗๗ ๕๗๘ ๕๗๙ ๕๘๐ ๕๘๑ ๕๘๒ ๕๘๓ ๕๘๔ ๕๘๕ ๕๘๖ ๕๘๗ ๕๘๘ ๕๘๙ ๕๙๐ ๕๙๑ ๕๙๒ ๕๙๓ ๕๙๔ ๕๙๕ ๕๙๖ ๕๙๗ ๕๙๘ ๕๙๙ ๖๐๐ ๖๐๑ ๖๐๒ ๖๐๓ ๖๐๔ ๖๐๕ ๖๐๖ ๖๐๗ ๖๐๘ ๖๐๙ ๖๑๐ ๖๑๑ ๖๑๒ ๖๑๓ ๖๑๔ ๖๑๕ ๖๑๖ ๖๑๗ ๖๑๘ ๖๑๙ ๖๒๐ ๖๒๑ ๖๒๒ ๖๒๓ ๖๒๔ ๖๒๕ ๖๒๖ ๖๒๗ ๖๒๘ ๖๒๙ ๖๓๐ ๖๓๑ ๖๓๒ ๖๓๓ ๖๓๔ ๖๓๕ ๖๓๖ ๖๓๗ ๖๓๘ ๖๓๙ ๖๔๐ ๖๔๑ ๖๔๒ ๖๔๓ ๖๔๔ ๖๔๕ ๖๔๖ ๖๔๗ ๖๔๘ ๖๔๙ ๖๕๐ ๖๕๑ ๖๕๒ ๖๕๓ ๖๕๔ ๖๕๕ ๖๕๖ ๖๕๗ ๖๕๘ ๖๕๙ ๖๖๐ ๖๖๑ ๖๖๒ ๖๖๓ ๖๖๔ ๖๖๕ ๖๖๖ ๖๖๗ ๖๖๘ ๖๖๙ ๖๗๐ ๖๗๑ ๖๗๒ ๖๗๓ ๖๗๔ ๖๗๕ ๖๗๖ ๖๗๗ ๖๗๘ ๖๗๙ ๖๘๐ ๖๘๑ ๖๘๒ ๖๘๓ ๖๘๔ ๖๘๕ ๖๘๖ ๖๘๗ ๖๘๘ ๖๘๙ ๖๙๐ ๖๙๑ ๖๙๒ ๖๙๓ ๖๙๔ ๖๙๕ ๖๙๖ ๖๙๗ ๖๙๘ ๖๙๙ ๗๐๐ ๗๐๑ ๗๐๒ ๗๐๓ ๗๐๔ ๗๐๕ ๗๐๖ ๗๐๗ ๗๐๘ ๗๐๙ ๗๑๐ ๗๑๑ ๗๑๒ ๗๑๓ ๗๑๔ ๗๑๕ ๗๑๖ ๗๑๗ ๗๑๘ ๗๑๙ ๗๒๐ ๗๒๑ ๗๒๒ ๗๒๓ ๗๒๔ ๗๒๕ ๗๒๖ ๗๒๗ ๗๒๘ ๗๒๙ ๗๓๐ ๗๓๑ ๗๓๒ ๗๓๓ ๗๓๔ ๗๓๕ ๗๓๖ ๗๓๗ ๗๓๘ ๗๓๙ ๗๔๐ ๗๔๑ ๗๔๒ ๗๔๓ ๗๔๔ ๗๔๕ ๗๔๖ ๗๔๗ ๗๔๘ ๗๔๙ ๗๕๐ ๗๕๑ ๗๕๒ ๗๕๓ ๗๕๔ ๗๕๕ ๗๕๖ ๗๕๗ ๗๕๘ ๗๕๙ ๗๖๐ ๗๖๑ ๗๖๒ ๗๖๓ ๗๖๔ ๗๖๕ ๗๖๖ ๗๖๗ ๗๖๘ ๗๖๙ ๗๗๐ ๗๗๑ ๗๗๒ ๗๗๓ ๗๗๔ ๗๗๕ ๗๗๖ ๗๗๗ ๗๗๘ ๗๗๙ ๗๘๐ ๗๘๑ ๗๘๒ ๗๘๓ ๗๘๔ ๗๘๕ ๗๘๖ ๗๘๗ ๗๘๘ ๗๘๙ ๗๙๐ ๗๙๑ ๗๙๒ ๗๙๓ ๗๙๔ ๗๙๕ ๗๙๖ ๗๙๗ ๗๙๘ ๗๙๙ ๘๐๐ ๘๐๑ ๘๐๒ ๘๐๓ ๘๐๔ ๘๐๕ ๘๐๖ ๘๐๗ ๘๐๘ ๘๐๙ ๘๑๐ ๘๑๑ ๘๑๒ ๘๑๓ ๘๑๔ ๘๑๕ ๘๑๖ ๘๑๗ ๘๑๘ ๘๑๙ ๘๒๐ ๘๒๑ ๘๒๒ ๘๒๓ ๘๒๔ ๘๒๕ ๘๒๖ ๘๒๗ ๘๒๘ ๘๒๙ ๘๓๐ ๘๓๑ ๘๓๒ ๘๓๓ ๘๓๔ ๘๓๕ ๘๓๖ ๘๓๗ ๘๓๘ ๘๓๙ ๘๔๐ ๘๔๑ ๘๔๒ ๘๔๓ ๘๔๔ ๘๔๕ ๘๔๖ ๘๔๗ ๘๔๘ ๘๔๙ ๘๕๐ ๘๕๑ ๘๕๒ ๘๕๓ ๘๕๔ ๘๕๕ ๘๕๖ ๘๕๗ ๘๕๘ ๘๕๙ ๘๖๐ ๘๖๑ ๘๖๒ ๘๖๓ ๘๖๔ ๘๖๕ ๘๖๖ ๘๖๗ ๘๖๘ ๘๖๙ ๘๗๐ ๘๗๑ ๘๗๒ ๘๗๓ ๘๗๔ ๘๗๕ ๘๗๖ ๘๗๗ ๘๗๘ ๘๗๙ ๘๘๐ ๘๘๑ ๘๘๒ ๘๘๓ ๘๘๔ ๘๘๕ ๘๘๖ ๘๘๗ ๘๘๘ ๘๘๙ ๘๙๐ ๘๙๑ ๘๙๒ ๘๙๓ ๘๙๔ ๘๙๕ ๘๙๖ ๘๙๗ ๘๙๘ ๘๙๙ ๙๐๐ ๙๐๑ ๙๐๒ ๙๐๓ ๙๐๔ ๙๐๕ ๙๐๖ ๙๐๗ ๙๐๘ ๙๐๙ ๙๑๐ ๙๑๑ ๙๑๒ ๙๑๓ ๙๑๔ ๙๑๕ ๙๑๖ ๙๑๗ ๙๑๘ ๙๑๙ ๙๒๐ ๙๒๑ ๙๒๒ ๙๒๓ ๙๒๔ ๙๒๕ ๙๒๖ ๙๒๗ ๙๒๘ ๙๒๙ ๙๓๐ ๙๓๑ ๙๓๒ ๙๓๓ ๙๓๔ ๙๓๕ ๙๓๖ ๙๓๗ ๙๓๘ ๙๓๙ ๙๔๐ ๙๔๑ ๙๔๒ ๙๔๓ ๙๔๔ ๙๔๕ ๙๔๖ ๙๔๗ ๙๔๘ ๙๔๙ ๙๕๐ ๙๕๑ ๙๕๒ ๙๕๓ ๙๕๔ ๙๕๕ ๙๕๖ ๙๕๗ ๙๕๘ ๙๕๙ ๙๖๐ ๙๖๑ ๙๖๒ ๙๖๓ ๙๖๔ ๙๖๕ ๙๖๖ ๙๖๗ ๙๖๘ ๙๖๙ ๙๗๐ ๙๗๑ ๙๗๒ ๙๗๓ ๙๗๔ ๙๗๕ ๙๗๖ ๙๗๗ ๙๗๘ ๙๗๙ ๙๘๐ ๙๘๑ ๙๘๒ ๙๘๓ ๙๘๔ ๙๘๕ ๙๘๖ ๙๘๗ ๙๘๘ ๙๘๙ ๙๙๐ ๙๙๑ ๙๙๒ ๙๙๓ ๙๙๔ ๙๙๕ ๙๙๖ ๙๙๗ ๙๙๘ ๙๙๙ ๑๐๐๐

น้อยใจ แค้นใจ ความประเวทกับสิ่งที่ไม่
พอใจ หรือพลัดพรากจากสิ่งที่ดีไว้ และ
ความปรารถนาไม่สมหวังเหล่านั้นเป็นต้น ที่
เกิดเพราะความทายนหรือคั่นรณ ถ้าเว้น
ความ ปรารถนา เสียก็ สงบ คั่นรณ ที่เป็น เหตุ
แห่งทุกข์ ท่านแสดงไว้ ๓ ประเภท คือ ๑.
มีลักษณะให้ปรารถนาไว้ใคร่ชอบใจอารมณ์ที่
น่ารักใคร่ต่าง ๆ เมื่อยังไม่ได้ก็ปรารถนาที่จะ
ได้ เมื่อได้แล้วก็ปรารถนาสิ่ง ๆ หนึ่งไป ไม่
รู้จักพอ ๒. มีลักษณะให้ปรารถนาในความ
เจริญยิ่ง ๆ หนึ่งไป ซึ่งทำบุคคลให้สมหวังใน
ส่วน ๑ แต่ก็ไม่ไ้ดีก็อยู่ในอีกส่วน ๑ หรือความ
ปรารถนาให้อารมณ์นั้น ๆ มันคงไม่แปรปรวน
ตลอดจนถึงปรารถนาให้ดำรงคงชีวิตอยู่ยืนนาน
ด้วยไม่อยากจะตายเสีย ๓. มีลักษณะให้คั่น
รณที่จะพ้นไปจากอารมณ์ที่ตนไม่พอใจ หรือ
ปรารถนาจะให้อารมณ์นั้นสูญสิ้นไป หรือเมื่อ
เห็นทุกข์เป็นของเหลือทน ก็ปรารถนาที่จะ
ตายเสียเพื่อให้พ้นไป ด้วยเข้าใจว่าตาย
แล้วพ้นทุกข์ รวมคั่นรณ ๓ ประเภทนั้น
ก็คือ ปรารถนาได้โมโหไม่รู้จักพอ ๑ ปรารถนา
ฝัน ธรรมภาเพื่อให้สิ่ง หนึ่ง ๆ มันคง ดำรง ๑
ปรารถนาฝัน ธรรมภาเพื่อจะพ้นไป จาก สิ่งที่ไม่
พอใจ ๑ ๒ บุคคลผู้ตกอยู่ในคติแห่งคั่นรณ
ยังละเสียไม่ได้ด้วยใจ ก็ยังเกียจข้อง

อยู่กับทุกซ์ครายนัน ฝ่ายบุคคลผู้ไม่ตก
อยู่ใน คติ ของ คันทา แม้ จะ ได้ ประสพ ทุกซ์
ย่อมพิจารณาเห็นเป็นธรรมดาแล้วไม่ปรารถนา
ฝัน ก็ชื่อว่าไม่เป็นทุกซ์ เพราะไม่ทำจิตต์
ให้เกี่ยวข้องอยู่กับทุกซ์ ๑ ความรู้แจ้งโดย
ชอบแก่เหตุผลตามแนวนัน จักว่าเป็นวิชา
โดยบรรยาย ๑ ๑

จระณะนั้น ได้แก่ปฏิบัติทางทำเนิ
อันเป็นเครื่องขลิ่วชานัน ในทันเก็บบรรยาย
เพื่อให้เห็นอนันตวิสัย มรคามีองค์ ๘
เป็นจระณะแห่งวิชานัน ๑ วิชิตามที่กล่าว
แล้ว ก็คือความรู้แจ้งจับเหตุผลแห่งความ
จริงแล้วไม่ทำ จิตต์ให้ เกี่ยวข้อง อยู่ กับ ทุกซ์
แต่ความปรารถนาที่เป็นของธรรมดาที่มีประจำ
บุคคล เมื่อความปรารถนาเกิดขึ้น อันจะ
ห้ามเสียว่า อย่าปรารถนาเลย ก็ไม่ใช่
ของง่าย มีอุปายก็แต่เพียงทำความปรารถนา
ให้เป็นไปชอบตามทำนองคลองธรรม คือไม่
ให้ ถึง โลโมภ หรือ ทยาน คันรณ จน เกิน ฐาน
อันเป็นมรคเครื่อง คำเนิร ภาย วาจา จิตต์ ให้
เป็นเช่นนั้นได้มี ๘ ทาง ซึ่งในทันเรียกว่า
จระณะ คือ ๓. ให้ใช้ปัญญาสืบเสาะกำหนดจับ
เหตุผล เช่นกำหนดว่า ทุกซ์มาจากเหตุอัน
สุขมาจากเหตุอัน หรือกำหนดว่า นีเป็นเหตุ
แห่งทุกซ์ นีเป็นเหตุแห่งสุข ๒. คำวิชอย

คือ ก. ไม่หวั่นโยในอารมณ์ที่รักใคร่จนถึง
เป็นเหตุไม่อาจจาก ข. ไม่คิดพยายามผลัก
เวรผู้อื่น ค. มีเมตตาการุณาในมนุษย์และ
สัตว์ทั่วไป เห็นสุขทุกข์ของเรากับเขา
๓. ไม่เยือกเยื่อพิศตรอนประโยชน์ของผู้อื่น
หรือกระทบกระทั่งน้ำใจด้วยวาจา ๔. ไม่
เยือกเยื่อพิชิต ทวิพสมัค หรือประเวณี
๕. ประกอบการเลี้ยงชีพ เป็น สัมมาอาชีวะ
๖. เป็นคนมีปากขืนเพียรพยายามเพื่อจะละตัว
ประพฤติกิ ๗. มีสติรอบคอบ คุมใจให้ถึง
ลงเป็นหนึ่ง ใน ทางที่ ชอบไม่ให้อารมณ์ ภาย
นอกมาชักชวน เมื่อได้คำเนิรจิตต์ตาม
ทางทั้ง ๘ นั้น ก็พอจะแบ่งแยกคันทาคือความ
คันรณหรือทยานที่ เป็น ฐาน แห่ง ความ ทุกซ์
เมื่อความปรารถนาเขาลง ทุกซ์ก็เขาลง เมื่อ
ถึงสงบ ทุกซ์ก็สงบ ๑ ฉนั้นมรคทั้ง ๘ นั้น
จึงจักเป็นจระณะ ๑

สมเด็จพระผู้มีพระภาคเจ้าทรงสอกลอง
ด้วยพระญาณ ทลิกจากบรรยายอันมีใช้ทาง
ทรงปฏิบัติคำเกิดตามจระณะนั้น ได้ปลุก
วิชาอันสูงส่งในพระพุทธศาสนา อันจิต
ผู้เลื่อมใสจึงสรรเสริญพระองค์ว่า วิชิต
จระณสมบุโน ผู้ถึงพร้อมด้วยวิชาและ
จระณะ ๑

พุทธ ศาสตนิก ชน มา คำนี้ถึง พระ พุท

จรรยาแลพระพุทธรูปโดยนัยทั้งแสงมาเข่น
นิทัศน์ เห็นคิเหนงามเกิดความเลื่อมใส
ในลาคัยนั้นเกิดอุตสาหะที่จะปฏิบัติตาม กิ
จักไกรยผลแห่งความปฏิบัติ มีจิตศรัทธา
แล้วเจริญด้วยกุศลสมัคสมควรแก่ อภิลักขิ

ตกาล ฯ แต่นั้นอานาภาพระรัตนศรีก็จัก
คุ้มครอง ย้องกันให้เข่น ผู้ มีความสุขเกษม
สำราญรักษาคนโดยสวัสดิ์ ด้วยสามารถ
ที่ดำเนินในวิถิแห่ง ธรรม ปฏิบัติโดย สมควร
แก่ภูมิแห่งตน ฯ

ฉันทิพทศปฎิมา

สัจดี

พินธุจาม

วสันตคิลอนันท์

- ๖ ขอหัดถันมัสสะอภาว-
- สัพพัญญอันภรรณาทง
- ๑ โปรดสัตว์และสัตว์ประสพวุฒิ
- มิสุขเพราะปลุกขรมยล
- ๑ หนึ่งวันทน์พระธรรมมีอิทธิแรง
- ส่องทางสว่างนระชชี
- ๑ ขอนบพระสงฆ์อริยสา
- แผ่นำพระธรรมวรวิบุล
- ๑ พากย์ฉันทิพทศปฎิมา
- กรพทชบุษย์รัตนะปรา-
- ๑ องค์รามพระนามทวักษัตริย์
- เลิศหล้านภาดลยพระมี
- ๑ เชิญพรากประจกาวรรวิหาร
- ศักดิ์สูงนกรุงประติษฐาน-

- ทนะบารมีองค์
- คุณะแต่ประดาชน ๑
- บริสุทธสราญมน
- มนะยิตประพฤติติ ๑
- ดุจแสงพระอักษิ
- ผิวงม่งผดุงบุญย์ ๑
- วกะพาพระธรรมฐ
- ก็เถระจำนวางกลา ๑
- สัจดีปฎิมา-
- กมฺมคฺกะบุษนีย์ ๑
- ปกะรวฐสิมาศรี
- วราษะโองการ ๑
- บุริขานนกรจำปา-
- นบรมะราชวัง ๑

๑ อำนาจพระพุทธปฐมา
ปรากฏพระยศพระพลาลัง

๒ เกษมแผ่พระเดชะเทศทิศ
ยื่นข่าวกลับหทยมา

๓ มวลมานและมอญและวิปุกถ้ำ
หมายฟังพระโพธิ์สมภาร

๔ บรรดาชาวณชยะเหล่า
บ้านเมืองประเทืองสิริกระจาย

๕ โดยเดชพระพุทธบุษยรัตน์
เฉลิมองค์ปิตินทร์พิตกะเกรียง

๖ คารุญประเทสพศกะบุ
เริงรัตนฤดีการประณาม

๗ สรรวมเดชพระพุทธปฐมา
เทศไทยและองค์ประมุขะขุน

๘ พุทธศกณสองสาม
ผู้ครองนครเจริญ

๙ ถึงแก่พิราลัย
ท้าวเพี้ยหทัยภักดี

๑๐ สมเด็จพระเจ้าอยู่
ฉันทรงประทานภา-

๑๑ เกรียงไทยะธรรมครบ
ให้ราชอำมาตย์ศรี

๑๒ กรราชอำมาตย์ถึง
อยู่ในวิหาริม

พระมหากษัตริย์ตั้ง

คชเผือกกกุจฉา ๑

บรรดาธิแรงครา

ศิระน้อมพระภูบาล ๑

ก็สวามิภักดินาน

สุชะปภพศกหลาย ๑

จรเข้นครขาย

พละทวันคมเคียง ๑

ภยบัตประลัยเพียง

และเฉลิมบุรีราม ๑

ชนียกัตุลตลอดสยาม

มนะนักระฤกคุณ ๑

อภิบาละเจ้าจุล

สัพพะคำสราญเทอญ ๑

อินทราชิธยันท์

จตุสัตตตีเกน

บุรินามจำปาศักดิ์ ๑

นรโหวิโยคหนัก

และกัณออกฉั่วมา ๑

ศิระผู้พระทัยปรา

ชนะหีบอสุกมี ๑

ประจัสพวิภูบดี

จรสุมลาวหิม ๑

สัพพะซึ่งพระพุทธพิมพ์

หมะเวียงมลาวศรี ๑

๑ อันพุทธปฏิมา
แก้วบุษขจรูจ

๑ ท้าววนพระองค์ถ้ำ
ไปพบประสพจน

๑ อำมาตย์นมัสการ
จนชมพระชนมสรี

๑ สมควรประดิษฐาน
ศักดิ์นามอำนาจเหลือ

๑ เลิศล้ำนภาลักษณ์
จักรวิรูปบุ

๑ สถิตเขตต์ประเทศราช
จะหาอุปถัมภ์บวรณ

๑ และควรวิจิตรประติมา
รมิปกพศกมา

๑ ออเฝ้าองค์บดินทร์ไทย
บำรุงบุบรพถัมภ์

๑ อำมาตย์ดามประวัติดุช
บุรุษใดและใครปการ

๑ ฤาเชิญจากณสมุหคาม
ท้าวเพี้ยจึงพจนลมัย

๑ ว่าเมื่อบรรพพะสมยะไชย
จำปาศักดิ์นครลัษอง

กรหาดีโบมี
สืบพราวะวาวล ๑

ผิหาระคาบม
กณนอยบหอม ๑

มนะชานฤตปรีดี
และคณังพระคุณเธอ ๑

นมะหานกรเลอ
และเฉลิมพระยศย

ปติไทยจะผายพงศ
กับห่อนจะเหมกวน ๑

ฤชกรปชาครันท์

มลาวาชาติมิสมคร
พศกผู้จะบูชา ๑

มหาพารณครนา
ประชุมจันมัสภา ๑

จะผัดไผ่พระทัยนาค
บ่ห่อนเว้นทิวาวาร ๑

พระบุษยรัตน์ะชัชวาล
ประดิษฐ์ขึ้นณครั้งไร ๑

ปหาลินันท์

ละแวกตำบลโหน
ແດລงเลื่อยคผอง ๑

กุมารบดีครอง
ชเชิญปฏิมา ๑

๑ เรื่องมีว่าณขณะนั้น
เป็นพี่น้องและสกลีตะกา-

๒ บ้านส้มป่อยณพระมเหสี
โศคน่าสวามฤคไพโร

วสันตปายาตรฉันท

๓ ฟีนามะทิงกนิษฐา
ผายผันอรัญมรสัชร

๔ เพื่อเลี้ยงจิวิปุตะและเมษ
ทุกวันและรุ่งอรุณะไซ

๕ วันหนึ่งนิสาททวักยาศ-
พบถ้ำชะง่อมสิขระตอน

๖ สองพรานที่พาคนมะเข้า
คือพุทธบุษยรัตน์ระวาม

๗ เหตุสองนิสาตสกลีตะไกล
ห่อนพบพระพุทธรูจี

๘ ทศพลพระพุทธรูปชนะแห่ง
สองพรานที่นึ่งพินิจจบ

วสันตวงศฉันท

๙ ครั้นแล้วก็กล่าวอชฐาน
ใจปรารถนามฤคะยัง

๑๐ จักเส็นจะวกสมณะคน
เสียงเสร์จก็สูกหนะมี

๑๑ นำหลากเพราะพรานสพมฤค
ตามได้ก็หลาหมิมะประมาณ

นิสาทะสองรา

มะไกลบุรีไกล ๑

สกลีตะจำใจ

กีนคัยนรินทร ๑

สมัญญาถเฑิงจร

ประสงค้ถ้ามฤคไพโร ๑

มีนิกเพ็ลยและท้อใจ

สืบเพื่อนก็พาจร ๑

ระตามลาดคิริตอน

ถสัมป่อยสุดอยนาม ๑

แล พบเงาพระพุทธราม.

วะวาวรรคัมสิริ ๑

เจริญไกลกะบุรี

ก็ห่อนทราบณ้องคู้ ๑

พศกเหล่งประณตสงฆ์

และเข้าใจบศาจลัฏ ๑

ขประทานประดาสติตั้ง

ก็ประสัทธบารณ ๑

อนกุดตาเทวี

จิตะมั่งมฤคประหาร ๑

หุมะถิกกิตนิกดาล-

และกัฆามฤคบุหา ๑

๑ เอาเลือดตะเลงพระชินวร
เลือดติดเกราะกรังพระวรกาย

อดิศรณศาสดา
ยกก็เปลี่ยนพระวรณะแดง ๑

๑๖ จรณะเที้ยวแสวง
ถลกและแรงแหน้ง ๑

มฤคแกง

๑ บิติมณะนายขมัง
พระพุทธรูปรัชจำ ๑

ประณตะขัง

๑ นำรุธิระทาประจำ
ตลอดทิวาวัน

พระวาทรม

๑ กรณียะนักพลัน
กระดุกและหนั่งแพง ๑

วายุะพรวก

๑ ครุมนานนายพรานทั้งทิวมนะระแวง
เกรงมณุษย์แสวง

กุสมิตะทาลิตาณันท์

ปะพระบมุษย์ ๑

๑ แล่วลักเรือข้ามคอบคณะจรูต
เพื่อนจะห่มดวง

มลายาลาก ๑

๑ สองวักถาวอาราธนะพุทธรทวบ
เชญสฤติภาพ

ณบ้านตุ ๑

๑ แลตทั้งสองนจะประณตะณส
เสนและบวงอุ

ปหารเคา ๑

๑ รพแลงทิวพรานกัศตวลยะเถา
ผูกมัดพระเศียรเนา

สัทธลิกคหิตะณันท์

กะคน ๑

๑ นำไม้แน่นจรสู่นิวาสนะและพลัน
นำไม้กระแทบกรร

ณชวา ๑

- ๑ หักทำลายทวนยานิสาทกบตีปรา- สวรรค์ ๑
โมทย์ถึงณคหา
- ๑ พันธมฺพชนะองคมะงมหทยะจิต วนิตย ๑
ทาด้วยรเชยรส
- ๑ เพื่อนตงนามและกเรยภเพราะเข้าหทยะผด ธิเรง ๑
“ผเสื่อนำไม” ฤท-
- ๑ คราเพื่อนเข้าวนะเพื่อจะล่านฤกะแกง ระวัง ๑
กำขบรให้ระเวง
- ๑ บรรดาของจิตในนิวาสนะประทัง ษตล ๑
อันพุทธรูปขลัง
- ๑ เนื้อหนังสัตว์ ผัวตาคเอนกวิหคณ ษตม ๑
ไปกลาจะลักขณ
- ๑ อภิสะถันท์
๑ อาปะณิกและเคยกระไลจะชม ประหลาดใจ ๑
จะช้อกระตูกและงากถม
- ๑ พิศวงและอยาจะทราบโดน ณะเปนเหตุ ๑
นิสาทะสองสิรวยไธ
- ๑ เผยพจและถามนิสาทพิเชษฐ ๑
ไฉนกระตูกและเข้าพิเศษ และมากมายน ๑
- ๑ เจ้าประสพอไรไร้สหาย ๑
ป้าอไรตนกระหาย จะพึงความ ๑
- ๑ สอพรานพนองก็ตอบตาม ๑
แล้วกลความ ๑
- ๑ สอพรานพนองก็ตอบตาม ๑
แล้วกลความ ๑

๑๑ ลากข้า้พบเจ้าผู้
อันเจ้าผู้

๑๒ จึงนายพาดิษฐ์พินิจลัก-
แน้หทัยนัก

๑๓ จึงตอบสองสื่รู้ความ
ทนนึกมคาม

อินทรีลาตสันท์

๑๔ พ้อคำกัลาพราน
หมายมุงนกรคือ

๑๕ ทูลเรื่องถวายไชย-
ได้พบประสพตาม

๑๖ อ้อมใจพระไชยเจ้า
เชิญพุทธรูจี

๑๗ เร่งสร้างวิหารแล้ว
ขัดสีฉวีเงา

๑๘ รางวลประทานพราน
ขสศักดิ์อนกุล

๑๙ แลบ้านนิสาทสอง
เปนส่วยพิชิตมาร

เวศเทวีฉันท

๒๐ เจ้าไชยกรบไหว้พุทธ
นิตยสันจนสนธิ

๒๑ หลายชั่วเจ้าเมืองต่อ
นับถือพุทธจำรูญ

สถิตะมรุควี

วิเศษหนัก ๑

ขณะพระวโปตระหนัก

พระพุทธราม ๑

พุทธรัตนาวาม

สำนึกถือ ๑

กระไลปานจะเหาะปรีอ

จำปาศักดิ์นามงาม ๑

กุมารไปเลอียศความ

กิตติพุทธรูปศรี ๑

ก็เร่งเร้าอ้อมมาตย์มี

ประดิษฐานะเวียงเรา

พระแก้วเชิญสถิตย์เนา

ประดงเต็มและเสริมกล ๑

ศฤงฆารบริบริณ

นิสาทสองเกษมศานต์ ๑

กุมารปองถวายทาน

พระแก้วบษษะจุ ๑

บุษษะรัตนวิดิหทัยปรีดี

วามลายตบและลบสุญ ๑

มานมัสพอหทัยกุล

แลมีชาติสักทิวาวัน ๑

๕ ข้าหลวงสดับพจนะนั้น
จึงสาธุการพะละอัน

๑ ข้าหลวงก็บอกระบิละความ
กราบทูลบดินทร์ดีละปอง

๑ เลิศหล้าณภายพระทราบ
คำรัสพะเคียงจรวรี

๑ แลทรงฉลองพุทธานำ
ทรงสร้างพระฐานบุษยะฐาน

๑ กรรณหักก็หล่อพระเสริม
ดูงามอร่ามบนะชวน

๑ องค์จอมพิไทพระศิระน้อม
เมืองคักขัตวิยะอัน

๑ พากย์พุทประวัติบุษยะองค์
ไครรัตน์ะคุณคนุประณม

๑ หนึ่งข้อมมิค้อยจะจำนชาญ
กลผิดและพลาดลหุครอัน

๑ โดยเหตุฉนั้นและกีดฉนั้น
จึงขออภิระสุธี

๑ บันท้ายก็หมายมนะจะชวน
นี่องค์และจววิรูป

มนะพลันปัตพลัน

พระประสัทธักะพรานสอง ฯ

สพะตามคคัจอง

ฉพระพุทบุษย์ศรี ฯ

ปัตติทราบพระทัย

และสติดนราชฐาน ฯ

มหกรรมฉลงงาน

วรเครื่องปูบาบรรณ ฯ

และเผติมกะข้อคว

มนะกัมประณมคัล ฯ

และนมัสการวันทน

อนุสนธิ์ก็ทรงคม ฯ

มนม่งพระโคตม

อภิวาทนัณรินดรวัน ฯ

กลการประพันธฉันธ

บมิเชียวเชลงกวี ฯ

มนะหวั่นวัดกมิ

สพะพากย์ประพันธัฐ ฯ

นรมวลประณตม-

ชนะรัตนะไตรเทอญ ฯ

ผไทลื้อ

ของ

ลื้อเขษ

ใคร ๆ ก็รู้จักกับคนเลว ท่องทะเล
 แกล่นเรือมาตั้งแต่หนุ่มแก่, ตั้งแต่เป็น
 ลูกเรือจนกระทั่งเป็นนายเรือ ทั้งแต่ใช้เรือ
 ไปจนกระทั่งเรือกลไฟ, เกาะแก่งแอ่งอ่าว
 ทุกซอก ทุกทาง ทั้งฝั่งตะวันตก และ ฝั่งออก
 แหง่นอ่าวสยามอยู่ในใจแถมก, แกล่นเป็นลูก
 ทะเลอยู่กับทะเลจนกระทั่งเมื่อขึ้นบกทั้งฝั่งแล
 ไม่เห็นพำนักน้ำแกล่นเลยด้วยลำไว้ ให้ยัง
 เกิดความหวาดเสียวค้อยกขังที่ขุดคุ้ย, จะ
 แลไปทางไหนก็คันตา ความกลัวของ
 แกรวกับเรือกลึงทะเลที่อ้างว้าง แลไม่เห็น
 ฝั่งผ่านหวาดเสียวฉะฉาน. ชาวทะเลให้
 ฉายาแก่เจ้าเลวที่ท่องทะเล, พอเกิดใช้นาม
 สกกลัน นายอำเภอก็เลยแนะให้แกล่ง
 ทะเลเป็นฉายานี้เป็นนามสกกลันเสียก็เคย
 แกล่นยกมือไหว้ “แล้วแต่ไ้เท่าใจเธอขอ

วี่” ทั้งแต่คนแกล่งเช่นชื่อว่า นายเลว
 ท่องทะเล แทนที่จะเห็นว่า กับคนเลวทุก
 ครั้งตั้งแต่ก่อน.
 “ใจพอเที่ยง” แกล่นกับคนไหนของแกล
 “อ้ายความฉะฉานจะไม่เชื่อใจไม่เคยนะ” ทั้ง
 สองคนกำลังยืนอยู่บนสะพานคาคีฟ้า เรือประภา
 รั้งซึ่งกำลังแล่นผ่านเขาสยามร้อยยอก แล
 เห็นไกลลิบ ๆ.
 “ผมเคยเป็นข้าเชลยฉะฉานมาครั้งหนึ่งตั้งแต่
 ยี่หมื่น ๆ และก็ยังอยู่บนบก เมื่อครั้งกระนั้น
 ฉะฉานอะไรเป็นหอยไปหมด แต่พอเลิกหอย
 ฉะฉานเลิกฉะฉาน. นาน ๆ ก็ฉะฉานคตระวั
 หนึ่ง มาคตนั้นมาคตก็คตเสียในทะเล กู
 ไม่ค่อยจะฉะฉาน นอกจากเวลาถึงท่า ขึ้นบก
 ไปเที่ยวกินกักซื้อ ถูกหนวกเก่าเขากระ
 ค่ายเขาไปทำทองเพื่อ, นั้นแหละจึงจะฉะ

ค้าง ๆ นานา ยางที่ก็ต้องตกใจที่นั่นลูกขึ้น
กินยากลางคึก.”

“จริงซี อ้วนซันที่เมืองประเวศเมื่อครุส
วัน ผันก็ต้องให้ยาพ่อเที่ยง และอยู่แหวแทน
อยู่สองวัน.”

“ซอวัย ผมนั้นใจอ่อน ชักเพื่อนไม่ค้อย
ไ้ เขาชวนสนุกก็สนุกไปยั้งนั้นแหละซอวัย
แต่ครุส เกียวน มีไม้ สุก เหมือน เมื่อ ครัง
กระโน้นเสียแล้ว.”

“ทำไม ไม่มีหอยจะผันหรือ?”

“ทั้งนั้นแหละซอวัย. ครุสแต่ก่อนจะ
เลือกเล่นอะไร? ลูกกระของแ่งคนแก่คน
แก่ก็มานิสกุกกันไปทุกหนทุกแห่งแหละซอวัย
ยังท้องสำเพ็งด้วยสรงแล้วกินเกี้ยว บ่อนโย,
บ่อนถั่ว, บ่อนไฟ, สี่โหววลัก หลามไป
ตลอดทั้งสองข้างทาง เล่นไม่ชนะ.”

“นั่นละ พ่อเที่ยง กระเข้า ของใคร ๆ
มันก็มีก็ไป เหววมลง กระเข้า เจ้ามือ หมก
จริงไหม?”

“อะไรไป ผมนั้นค้อย แพ้ เบรียบ นึกเลง
หรือซอวัย เล่นก็เล่นจริงที่เกี้ยว, ใคร
จะโกงผมกลัยถูกผมโกงเสียก่อนแล้ว แต่
ซอพัฒน์ซอชานันนั้นแหละ โกงเขาเยาก เพราะ
เขาไม่โกงใคร เป็นแต่เขาเอาเบรียบไม่
ว่าใครเท่านั้น.”

“แต่เรื่องผันว่าไงพ่อเที่ยง? คนนั้น
ผันไปค้อยนา.”

“เอานั่นไม่ไ้ซอวัย อย่าไปเอาใจใส่มัน
แหละก็ โดยมากมันเอานั่นไม่ไ้ นาน ๆ
ก็ไปแน่เข้าสักครังหนึ่ง เช่นเมื่อสัปดาห์
คราวนี้เขาว่าตาซันแ่งผันว่าผันมายอกให้ แต่
เสียงที่ใจกันมันมากมาย เอานั่นไม่ไ้,
บางคนก็ว่าแ่งเป็นคนเสียงดี บางคนก็ว่า
แ่งเองเป็นผี จะเป็นกะลือกะหังอะไรกระมัง
ซอวัย ผมนั้นไม่ เชื่อเสีย ทั้งหมกแหละก็
เรา มัน เป็น ชาว ทะเล พอ ขึ้นมา ที่ละ ทำไม
กะมัน ไ้ ยินเสียงต่าง ๆ เวาก็อคฟังไม่
ไ้เสียค้อย.”

“เหตุที่ฉันถามพ่อเที่ยงถึงเรื่องผัน ก็
เพราะฉันเองไ้ผันไป และมันคล้าย ๆ กับ
เรื่องผันที่ฉันเคยไ้ ยินมา คือเขาเล่าว่า
กับคนคนหนึ่ง ผันว่ามีเสียงมายอกว่า
เขนหัวเรือออกนอกสักท่อนอย ผันเช่นนั้นถึง
สามหนในคืนเดียวกัน เขาก็เขนหัวเรือออก
ไป ไม่ช้าก็พยเรือลำหนึ่งกำลังจะจม, เขา
ไ้ช่วยคนในเรือนั้นรอดตายไ้หมก พอ
คนที่สุก ลง จากเรือ ๆ ก็จม กัง ลงไป สู้ท้อง
ทะเลลึก ผันว่าอย่างนั้นแหละพ่อเที่ยงจะว่า
ควรเชื่อหรือไม่ควรเชื่อ?”

“ถ้าจะให้ผมเชื่อ ผมก็เชื่อว่ามันเป็น

เรื่องโกหกทั้งเพ คนเคราะห์ร้ายก็ต้องตาย
ในทะเลเพราะเรืออับปางมีเสมอทุกปี ทำไม
คนในเรือลำนี้นิวเคียวอย่างไรรู้จะต้องรอดถึง
ฝั่งเขาฉันใดคนช่วยเขารอด? ถ้าช่วยบ้าง
ไม่ช่วยบ้างฝัะยุติธรรมอย่างไร? ผมกลัว
ว่าคนเราความร้ายไปใส่ให้เสียเล่า ๆ อย่าง
เรื่องตาชั่งก็ลือชือกระวี."

"ฉันก็ไม่ใช้คนเชื่อฉัน แต่ก็ไม่มีความ
รู้ที่จะปฏิเสธเรื่องฉันเหมือนกัน. ถ้าหากว่า
ฉันจริง ก็คงมีทั้งฝัะชั่วฝัะดี
ฝัะยุติธรรม แยกแยะด้วย กับ คนงานแหละ
พอเที่ยง."

"ข้อนั้นเห็นจะจริงซอว์บี แต่เราเคย ๆ
ไว้อย่าไปเชื่อหรือไม่เชื่อ อย่างคุณว่าเมื่อ
ฉันแหละผมเห็นที."

"ไม่ใช่ เกี่ยวกับฉันไปว่าให้เขนหัวเรือ
ออกกลิ้งลงใต้ ๒๕ องศา, แล้วกลางวัน ๆ
นั่งไป ก็ฝนอีก แต่คราวนี้ให้เขนออก ๔๕
องศา เมื่อเขนฉันก็ทำเลยเสีย แต่กลาง
วันฝนอีก จึงให้รู้สึกหัวโนไปว่า ถ้ามี
เรือต้องการให้ช่วยวิ่ง ๆ ไม่ไปช่วยก็โง่โง่
ร้ายเกินไปที."

"ฝน ๒ หินไม่ตรงกัน ผมก็เห็นว่ามัน
ไม่น่าเชื่อเสียแล้ว."

"นั่นแน่, ถ้ามันเหลวไหลไม่ใคร่เชื่อ

ก็ให้มันรู้แล้วรู้รอดไป เกี่ยวกับฉันไม่เหลว
ไหลสัพเพทัง ทั้งแต่ฉันนั้นเมื่อคนนั้นแล้ว
เรือเราก็เดินได้ก็ออกมาอีกทั้งแปดชั่วโมง ฝน
ครึ่งหลังวิ่งให้เขนออกกลิ้งมาจนเข้า อยู่เป็นผู้
บอกให้คำนวณถูกต้องแล้ว นี่สิมันทำให้
ยากโง่."

"ซอว์บี ก็น่าแปลกใจอยู่. กับข้าวใน
เรือนเมื่อเป็นงานนี้และเมื่อเขน ๆ อยู่นี่
อะไรที่เป็นของท้องฉันเลย."

"จริงหรือไม่จริงก็ตาม เกี่ยวกับ
เรื่องนั้นฉันนึกถึงว่า เราจะทำโง่โง่ร้ายไม่
ได้ เราเขนหัวเรือออก ก็อ้อมไปเดหน้อย
ไม่เป็นถาวรออกจากทางของเรา ถ้าไม่พอ
อะไรเราก็เขนหัวเรือกลับตามเดิมก็แล้วกัน."

"ผมก็ไม่ว่าอะไร หรือคุณ ซอว์บี คุณก็
เป็นกับฉัน การตั้งเขนเรือมันออกจระแล้ว
แต่คุณ คุณจะทำอย่างไรผมก็ไปอย่างนั้น
ระวังอย่าให้เรือของเรา ท่านชำนาญอาชีพนี้ก็
แล้วกัน."

"ก็แล้วพอเที่ยง ๆ หมายถึงคือฉันจระเทอน
สติ ฉันไม่โกรธคนที่ทำลายฉันเลย เขาจะเรา
เขนหัวเรือออก ยอมอ้อมเขาหน้อยแต่กับ
การหางัดออกไปอีกได้ ลมที่นั่นท้ายแรงเขน
เรือก็จะถล่นเร็วเขน. ยางที่จะไม่เป็นการเสีย
เวลาเลย. เราจะต้องเขนเขนออกเขนเขน

กระทรวงมหาดไทย ถ้าไม่พออะไรเราก็จะ
เอนเข้าหาทางของเราใหม่คือไป."

เวลา ๕ ส.ท.เศษ ก็มีคนแถวร้องเรียก
นายเที่ยงขึ้นให้ รีบขึ้นไปบนสะพานคาค้ำ
แล้วชี้ให้ดูอะไรข้างหน้า นายเที่ยงร้องว่า
เรือใบเจ้ายออย่างแน่นแล้ว เสากระโคง

เหลืครึ่งเดียว ใบหักสยันทม กลางลำ
ปริ่ม ๆ น้ำ คูเหมือนมีคนอยู่ที่ท้ายขาด
จะเป็นก็คนไม่ทราบ. นายเที่ยงก็รีบคว้า

ให้คนเรือกระชียงออกไปช่วยทันที. พอ
เรือของ นายเที่ยง เข้าไป ใกล้ก็ แลเห็นเรือ

อับปางลำนั้นลอยกระพือมน้ำเหมือนขง มี
คนอยู่ท้ายขาดคนเดียว ขึ้นเกาะประทุน
แลดูเรือกระชียงคาเหมือน เหมือนไม้เก
เกิดเหตุการณ์อะไรเลย.

"ใครเป็นคนขับเรือลำนี้?" นายเที่ยง
ตะโกนถาม

"อ้อ... ล้อมาทำลาย?"

"คนของลือไปไหนหมด? อ้าวเห็นแต่
ลือคนเดียว."

"อ้อ... กันอยู่ข้างล่าง คนหนุ่ม ๆ เยอะ
ออกสุมไปไหนหมด? ลือไม่ต้องเข้ามาใกล้
ลืออ้อ."

นายเที่ยง เทียบเรือ กระชียงเข้าไปข้าง
ท้ายขาดโดยมิได้ตอบ.

"บอกว่ายอเข้ามา เรือมัน อ้วไม่ล
แขก หมอฮั่นของอ้วมน้ำตาย อ้วกำลัง
ไว้ทักขลือ ลือ ใหม่?"

นายเที่ยงผูกเรือพลาญพหลาง ลือ
เย็นเข้าหรือ เสากระโคงก็หัก เรือก็จมปริ่ม
น้ำ ถ้าอ้วมาเข้าไป สักหน่อย ลือ ระคองข
บ้อแห่ง ตาม หมอ ฮั่น ของ ลือ ไป ลือ ร
ควใหม่?"

"วะ เสากระโคงหักจริง อ้วก็ไม่ทัน
ลือ ไม่เป่งลายทักอีกขง เหลือขลือไม่ใช่
กับคน กงการฮาไลของลือ?"

"อย่าพูดมากไปเลย ลือกระโคง
มาในเรืออ้วละ จะไป ไม่ต้องตายเหมือน
หมอ น้ำระดังขลือแล้วรู้ไหม?"

"ลือเย็นเข้า อ้วเป็นคนขับเรือ จะให้
ทั้งลือโคหลือ? ลือดำน้ำก็ ขยับลากัน
ล่าบ ไม่มีหมูกันไม่จับปลากิน ลือกระ
ระลาย?"

"เฮาละนะ ลืออย่าจะว่า อ้วยากตาม
กับคนเรือ ของอ้วให้ อ้วมา รบลือ ๆ ไปหา
เขาก่อนก็แล้วกัน."

"วะ อ้วไม่สู้จักเขา ๆ ก็ไม่สู้จักอ้ว ๆ
จะไปหาเขาทำลาย? ลือมันพวกไรสลัก
ใครจะไปไว้ หมู่นลือ? ลือไปให้พัน อ้ว
ขึ้นเล่นเย็นสบาย ไม่อยากให้ใครลบกว

อัวไม่อยากพดกับมึงอีก ไสหัวไป."

นายเที่ยงโกรธเลย ผลักเรือออก ตักกรเซียงกลับไป เรือของตัว แล้วรายงานต่อกับคนทุกประการ; แต่กับคนเฒ่าไม่ยอมเป็นข้าด้วยอีกคนหนึ่ง จึงไม่ยอมโกรธคนบ้า กลับโยน กุญแจมือคันทิ้งลงในเรือกรรเซียง สั่งให้นายเที่ยงกลับไปรับตัวเจ๊กคนนั้นมาให้ทั้งได้ ถ้าจำเป็นจะต้องมัดให้มิด แยกบอกว่าที่จะยอมให้คนพวชีวิตของ คนตามความพอใจของเขาไม่ยอมไม่ได้ ถึงเขาจะเป็นข้าหรือเป็นอะไรก็ตาม.

เวลาพลบแล้ว นายเที่ยงต้องรีบร้อนไปทำหน้าที่ให้เสร็จก่อนค่ำ, พอไปถึงก็เผ่นขึ้นเรือ ไม่รอเรพอย่างคราวก่อน. เจ๊กคนนั้นไม่ยอมมาด้วย นายเที่ยงแกล้งลั่นกุญแจมือฉับเข้าให้ แล้วก็ช่วยกันอุ้มเขาคิวลงเรือ. อากาศทะเล กระเทือนไปด้วยเสียงไล่เล็ดลอคทาง ทั้งแต่เรือใบจนกระทั่งถึงเรือกำปั่น.

กับคนเฒ่า รัยแซกของแกลในท้องชาตุนกล่าวโอภาปราศัยว่า "ฉันเสียใจมาก ที่ต้องใช้วิธีรุนแรง. การที่ท่านไม่ยอมมออกจากเรือ ตลอด เวลา ที่ เรือ ยัง ลอย อยู่ ไ้ นั้น เป็นการสมควรแก่ผู้เป็นนายเรือยิ่งนัก แต่เรือของท่านจะไม่อยู่เหนือน้ำอีกอีกมากนัก

ฉันจึงจะยอมให้ท่านทำการฆ่าตัวเองไม่ได้."

"ถอกปะแหมื่อ เหลียวนี้ ชั่วต้องการใช้ท้ายของอัวคู่ยลือให้ โคลงหัก."

กับคนเฒ่าตอบว่า "ขอขใจแล้ว ฉันยังต้องการรักษาชีวิตของฉันไว้ ไม่ให้หักก่อน ฉะนั้นฉันก็ยังไม่ถอกปะแหมื่อให้ท่านก่อน."

"ลือเป็นโจรสลัด มาจับอัวใส่ปะแหมื่อ ลากอัวจากเรือของอัวมาชิงไว้ ทล ลือจะเอาค่าไถ่ลือ?"

"ใครจะไถ่ลือ? ที่เมืองจีนอัวไม่เข้าใจด้วย แต่ที่เมืองไทยคงไม่มีใครต้องการไถ่ลือแน่."

"ไม่ต้องการมาก สิ่งอัวคงไปเลือกอัวก่เลียวกั๊ อัวไปถึงชั่วเวลา อัวจะเอาลือชิงคาง พ้องลือเบ้งโจรสลัด ลือก็ถูกตัดหัวลือหมาย? เมืองชั่วเวลาไม่ของเอาโจรสลัดไว้ คึกแผ่งลึงเลย."

กับคนเฒ่า หัวเราะรยว่า "จริงซี มิน่าเล่าในทะเลจีนจึงเต็มไปด้วยโจรสลัด. พ่อเที่ยง พาแซกของเราไปเข้าห้องเสี้ยที่ จีน เราทักนานไป ฉะนั้นพลอยเป็นข้าเพราะเกิดบรรดาลโทษะจีนด้วย. ริงจักให้มิดคนคอบคแลให้เขาได้ความสุขตามสมควรที่เราริงจักให้ไว้."

คืนวันนั้น อากาศใน เรือ ประการัง ขึ้นเย็น

เต็มที่ ก้องสนั่นไปทั่วเสียงไล่เลี้ยนกันยัง
รุ่ง พวกในเรือพากันนอนไม่หลับ และยืน
ถึงความอดทนแห่งภัยอันตราย ทั้งที่ตน
ยังเป็นคนขี้หนามากที่สุด ทั่วกับตนเอง
ก็ไม่ได้นอนเหมือนกัน จึงไม่มีโอกาสจะ
เห็นว่าสิ่งชั่วอย่างใดต่อไป. พอรุ่งเช้าผจญ
นักได้ จึงเรียกนายเที่ยงมาบอกว่า

“วันนี้เราส่งแขกของเรา ขึ้นบก เสียเด็ก
หรือ? ขึ้นเรือไปหลายวันอากาศเสียหนัก
เข้าทุกทีจะเกิดพายุแค้นขึ้น.”

นายเที่ยง แสดงความวิตกว่า คนบ้า
เช่นนั้นขับไล่จะตายเลย เพราะแค้นเป็น
ข่าทั้งนั้น.

แต่กับตนเองด้วยประกันว่าไม่เป็นไร นาย
เที่ยงจึงเพียงแต่บอกว่าตามใจ และขอตัว
ว่าอย่าขอให้รีบหาที่เป็นผู้ไปปล่อย เหมือน
เมื่อคราวไปเอามา. กับตนเองห้ามไม่ให้
วิตก เพราะแก จะเป็นผู้เอาไปปล่อยเอง
จึงจะได้.

พอเรือกรรเชียงถึงฝั่ง กับตนเองขึ้น
ฝั่งรุ่งมือแขกของตนขึ้นไปด้วย. นายเที่ยง
ผู้ขอตามไปด้วยนั่ง อยู่ข้างท้ายเรือไม่กล้า
ไป กลัวจะเหตุนกกับกับตน จึงกระโดด
ขึ้นจากเรือตามไปอีกคนหนึ่ง พอถึงฝั่ง
กับตนเองก็ถอยกลับแหม่นแล้วบอกให้ จันท

นันทกลับไปลงเรือของตนเองตามสบาย ส่วน
ตัวเขาก็กับพวกกลับลงเรือกรรเชียง จะผล
ออกจากฝั่ง จันทนั้น กรวาก เข้าใจเร็วไว
จึงว่า

“ลือต้องส่งอ้วให้ ถึงเลออ้ว ลือเอาอ้ว
มาจากไหนต้องส่งอ้วที่นั่นจึงจะใช้ล่าย.”

“ข้างเถะพอแล้ว” กับตนเองตอบ
“ลือจะปล่อยให้อ้วตายทีนหลือ? อ้ว
เอาข้าว ที่ ไหนกิน? ลือ ต้อง พาอ้ว กลับ
ไปล่าย.”

“อ้วนนอนไม่หลับคืนนี้รุ่งแล้ว ถ้าต้อง
อดนอนอีกต่อไป เรือของอ้วก็จะพลอยอ้วอย่าง
เหมือนเรือลือ.”

“อ้วก็อดนอนเหมือนอ้ว ลือ นึกว่า อ้ว
จะอดนอนอีกล่ายหลือ?”

“ถ้าเช่นนั้นลือรับว่า จะ ประพฤติตัวไว้
รับในเรือของอ้วกระนั้นหรือ?”

“อ้วไม่ ค้าลือ ลือให้อ้วไป ลี้ ๆ ก็
แล้วกัน.”

“อ้วนกว่าลืออยากตาย จึงอยากจะอยู่
บนเรือจม ถ้าเรือลือยังไม่จมอ้วก็จะพาไป
ส่งได้ แต่บ้านเรือของลืออยู่กันทะเลแล้ว
ลืออยากตาย ๆ ที่นักได้ ถ้าไม่ยอมตาย
เดินไปก็คงพบบ้าน.”

“ใครบอกว่าอ้าวอยากตาย? อ้าวอยาก
ตายในเลือดของอ้าว เลือดอ้าวไหลย้อยตลอด? ไม่
เชื่ออ้าวจะพาอ้าวไปดู.”

“จ้างให้อ้าวก็ไม่ใช่ อ้าวไม่ใช่ข้าเหมือน
ลือ อ้าวช่วยลือพอแล้ว อ้าวไม่จำเป็นจะช่วย
ลือมากไปกว่านั้น ถ้าลืออยากไปในเรืออ้าว
ลือต้องไปอย่างคนไทยสาน และต้องประ
พุกคิ้วอย่างคน ไทยสาน.”

เจ้าคนนั้นร้องโฮยา แล้ว ก็ พกคิ้วหน้า
กระโถกกลางเรือกระเจียง. อากาศฝั่งแม่น้ำ
จนกระทั่งเรือใหญ่เทียบถึงที่ ผักกดยเมื่อ
เข้ามา. พอถึงเรือจินคนนั้น ก็ เขาต้องยก
ประตูนอนเจียบ พอ ถึง นครศรีธรรมราช
เรือจอดส่งสินค้ารับสินค้าอยู่วันหนึ่ง คืนนั้น
มาร่ำงานนาคกับคืนเดี๋ยวนั้น จินคนนั้นหาย
ไปไหนไม่มีใครทราบ แต่คงไม่กระโถก
ลงทะเลเป็นแน่แน่นอน เพราะพวกเรือจ้างกลับ
มาโหว่า มี จินไทยสานขึ้นบก คนหนึ่งไม่ให้
ค่าจ้าง พอเรือถึงฝั่งก็กระโดดแล้วหายวูบ
ไปคล้ายผี. ก็ภรรยาในเรือก็ไปขึ้นคน
นั้นพักเมื่อเรือจะลง ถึงนครศรีธรรมราชว่า
เขาไม่ใช่จินคนนั้น เขาเป็นลูกจิน พุกไทย
ก็ซัด ที่พุกไม่ซัดเขาแกล้งทำ เขาจะขึ้น
บกกลับไปนครสวรรค์ เพราะไม่คิดจะขึ้นคย
เรือทะเลต่อไป จะกลับไปยังคยเรือมาก

อย่างเคหาจินมา อย่างครั้งยังไม่ว้าววย
พวกภรรยาเล่าว่าเขาเงินที่ไหนเป็นค่าเงิน
ทางไกลถึงเพียงนั้น เขาบอกว่าเขาไปแนว
เคียวก็ถึง เร็วกว่าไปรถไฟเสียอีก, พอ
มาถึงแนวหายไ้จากเรือ แล้วก็แนวหาย
ไปบนคย และคนเหมือนพวกภรรยาเล่าหลาย
คนเห็นเรือผก อย่อย่างนั้นนั้น อีกแนวหนึ่ง เมื่อ
เขานำ จำพวกภรรยาเล่าเรือประจักษ์ทุกคนพากัน

ออกอทานว่า “มีน้ำเล่า เจ้าคนนี้เป็นผี
แน่ ไม่ใช่คนเสียแล้ว.” ฝ่ายคยคืนเดี๋ย
ซึ่งไม่ใช่ผี พลอยขาดทุนค่าโดยสารของคน
คนไทยสานแปลกกันไปหลายมวท แต่แ
ก็ไม่เสียใจ เพราะความจริงแกล้งไม่กลัวจะ
โกศำโดยสาน. เป็นแต่ขู่เรือลค่าโดยสาน
เพื่อจะได้ ไม่ ต้องพากันออกตาหลยขี้ตาดอน
เหมือนคืนแรกเท่านั้น.

พอเรือออกจากนครศรีธรรมราชแล้ว คืน
วันนั้นเป็นวันวิสาขบูชาคนมี คยคืนเดี๋ย
ชุมคนในเรือ กระทำวิสาขบูชา สวดมนต์
เกินเทียนเสร็จแล้ว คยคืนเดี๋ยก็ขออำนาจ
พระรัตนไตรยคุ้มครองอย่าให้ลูกเรือประจักษ์
หรือใครๆ, เชื้อผี ทำให้เกิดหาวกเลี้ยวไ้
โดยใช่เหตุ. แต่คนในเรือประจักษ์ก็ค่อย
สลายใจ. หายหว่นหวากสั้คงกลัว และ
หมกเสียงโงะเรือเงาผีด้วย.

นายเถื่อ ท่องทะเล ผู้มีอายุ ๗๐ เศษ เลิกการ
 เกินเรือ ปลดขรไปตั้งบ้านเรือนทำสวนมะพร้าว
 อยู่ท่าเกาะสมุย วันหนึ่งเวลาลมพัดเย็นสยายหลาน
 เล็ก ๆ หอมลือมอยู่รอบตัว เพื่อจะฟังนิทานที่แม่เคยเล่า
 ทุกวันที่หลานไม่หลับ ไกล่ใจความฝันปลาทของแก
 ทั้งเรื่องให้หลาน ๆ ฟังดังแต่คนจนขอทาน.
 เมื่อจบแล้วหลานพากันถาม เป็นเสียงเดียว

ว่า

“ปู่ เจ้าผีคนนั้น”

ชื่ออะไร?”

สุขสุขรฐาธิ

๖ สมัยเมื่อสมเด็จพระเจ้าสุทนต์มณี
 สวรรคตพระกายหายไธ...
 ทวยไท่เทพทำสักการ
 บรรดาอ้ออิง โลกกา
 ทวายโสศม์พระวิศวกิ
 ป้องร่ายหมายพระสาธศา
 ทรงจินตนาการนึกใน
 ว่าพระสัทธาภักดิ์กุมาร
 พิโรธ ไกรธกรวิกรมภักดิ์
 ของจิตรณยาอาโธย
 จำระผณุมุ่งมาครมุต
 ร้องเรียกเหล่าอสูรเสนา
 ประมวณูประมาณมายัง
 แสนโกฏิซุลมุลุ่นวาย

ประทัมสมา...
 กุตรธรรโม...
 ประทิพิพิพม์มาลย์
 จักรวาทมหา
 มารมุงยาปปี...
 เกรงจักพันอา...
 สำเนียงทวนไหว
 ข้าเพณูโพธิญาณ
 ภาศก้องร้องบรร...
 อัยะยศพิไลย
 ห่อนให้พันภู
 พทญพลพา...
 ประนตประนัง
 ยิ่งกำยำกาย

จิตที่ปลงถึงกัพฤณโพธิ
 พารล้นพันห้วงสงสาร
 หิริญคัยเรียงเผกขิงมา
 มหิทธิบุญขารมี
 ทาประทุษรูโทยทุกทิวา
 นภาพมารพอกพิไลย
 กีกก้องซ้องสาธการ
 ฌพฤณโพธิพุ่มไพรวัน
 ลือดลล้าภพภาคไทร
 อาคมระเลื่อมเสียดูญ
 พิไลย์พิเศษอาคมา
 ลาร้ายลวันแรงกำลึง
 น้อมนัยมารมากหลาดหลาย
 ก็มาเฝ้าแทนแน่นชาน

พระยาสักกิมาร

บุตรท่านทั้งหลายคน

ขอเจ้าข้าคลอกไป

ไม่มีบุรุษใดมา

เป็นเอกอุคคิโกหิว

เราพระยาสักกิมาร

๐๐ เมื่อฉันท์สุรมา

ล้วนอุทิสสิทธาณ

แรงรณรงเทช

เวทมนต์สมรณใน

กายกอบสกันอย่างยิ่ง

เคียบโคฉวีวรรณ

หนายันสะยัปาก

ผมหยิกสยายวาย

รับสั่งพระยายก

แล่นโลกกระโทกทรง

กลายแก่งจ้ำแสงบิต

ท่า่งท่า่งประหลาดกลาน

เป็นสัตว์คว่ำยอก

เลื้อยสีหะหมัหมัน

หมู่เม่นและค่างพา

โคทวายแพรพั้งพอน

สัตว์เหล่าละลั่นกา

อินทรีและครุฑ

อินทรีและครุฑ

อินทรีและครุฑ

ประกาศจักรวาฬ

อันว่าบุรุษ มนุษย์บุรุษ—แคนไทร

ทราบพรหมพิไลย์

จักเปรียบพระรา

ยารมีสมภาร

เร่งพวงรวมพล

คณนาทธาราณ

อนุภาพเกรียงไกร

แลระมเทศวรกาแห่งไชย

นฤมิตรจะบีบคั้น

สรีรางค์ลั่น

กลหมกประมาดหมาย

ยลอุบายทยานกาย

กกระเซ้งและเหยียง

พระคคกคคคค

ฉวีหาแสงทกล

นฤมิตรสักการ

คณะหลากหลายพรรค

จตุรทเณรณันต์

สุดแรกและกัญชว

นรหมาก็เฝ้าหอน

จรเจ้าควมาม

ทวิมาที่ประชุมตน

สุระเบียมณภัก

สุระเบียมณภัก

สุระเบียมณภัก

แว้งกาจดมาเหยี่ยว

หยายข้าสละใจ

เป็นทิมชาติพิศม์

นางกู๋ชอุอน

กายสัศว์จำแลงศรั

เคียรสัหะศสสาร

ค่างแก่งลำแก่งตัว

เทียมโทกอสุมิ

ขาวอุกัศรยถัน

กายโลหะหอกขวัญ

พร้อมหน้าประกาศาย

เต็มทาววิหาทน

เคียมคอยพระยาวส

มักโมหะวิตรพาล

๒๘ เมื่อนั้นพระยา

ทุกหมู่ถ้วนหมวก

สุทิสระอาว

ข้าระพระกาย

หอนมวนทนมัย

ห้องเครื่องแห่งกวร

แต่งองค์ทรงภู

สังวาลย์อศวิษย์

มาพระโรงไชย

รเทียวกระเวนไพร

คณะจักพลากร

อภิฤทธิกิจการ

รณวัยแสงพงพาล

ยะมนุชยะ—ยักษ์มาร

สุระสัศว์คณามิ

พิศกัณฐฤทธิ

คณะนายพระยามาร

ระประมวญกัณหาญ

ศรพลองตระบองชล

ระตะกลาสถลยณ

นภท้องสถานลาน

วทิประมาทมาร

ฤษยาเพราะชาธรมิ

มารอสุวา

เห็นพลพร้อมกัน

ทรวนัยทรวนัย

เกษมกระสัน

เจ้าทันทันแะราย

ประทีนกลั่นมัลลย์

เสวีสมสรวสนาน

สู่ฉินสถาน

ยาเสอศอกขุ

เชิกหน้าเนอนวด

คายคิกทอทวน

เทิกเกล็ดทรงมวญ

นฤมิตรมากกว่า	สองพันฉาพร	อวรุช้องไว
กายไล่ที่โคมร	ศรีสังข์ศรีโคร	หอกหลาวเกรียงไกร
เครื่องชำนานา		
กิริเมฆลัสสาร	เทพยคชาธาร	ภักคอกเคชา
ชัยมันต่ายเคียร	เวียงว้ายพาลา	เวียงร้องก้องกา
หลทวารห้วนไหว		
เทียบยกยักเกย	ยกถายันเจย	รู้สิ่งรับไล่
คอบพระขามาร	ชักหาญจ่านใจ	หมายชิงมาครไชย
ผจญผจญ		
พระยามารา	วิราชฤทธา	ขึ้นคอกขพลัน
พรังพร้อมพวงพล	อนนคณันต์	ท่านท้าวกุมภดิช
ประกาศประการ		
๑๑ ทูกรท่านผู้กำแหงหาญ	นฤททชัสสาร	เร่งฟังกิจเราว่าไช
อินพระสีทลาคดเลิศไกร	บรรชาชาไนย	เอกรรครคคุมสมภาร
เราจะผจญของปองผลาญ	เอภาะภักตร์บรรณ	มิได้ไม่ทานยาวมิ
ต้องผจญภาคซ้ายขว	เร่งยกโยช	ไปที่โพธิพฤกษบัลลังก์
พลมารหมู่มาคาประดัง	สคัยครยฟัง	สั่งแล้วลั่นแฉลงฤทธา
เค้นโลกโคกคนยมนา	ภาค้องร้องกา	หลดวากกรากเกรียวเคียวพัน
เหาะเหินเค้นกันพลวัน	กั้วโกรธโยจร	กวักแกว่งอวายุพธนา
เสียดสนั่นลั่นเลือนโลกา	แผ่นพินสุธา	ระเพลงระพลิกขว้างาย
สะท้านสะเทือนกายา	ฟ้าทะลาย	ถล่มถล่มแหลกลงมา
คุงเลียงมหาเมฆเมฆา	ลือลั่นบรรดา	แลอสูนียาคฟาคพอน
ฤาทุมหาศาก	สมุทหมกมวญทอน	คึกคั่นครนครนบรรดา
พระยาวสวัคิมาร	ทรงเทพยคชา	มากลางนิกรระสุรา
เร่งพลพวกยักษ์โยธา	หมายพุ่มพฤกษา	โพธิบัลลังก์มณฑล

ประกาศกิจกิจสิ่งพล

เทหอยเทหอยพวกมน

ครัยกัฏเฐียมมยุทอชยาน

จรับสิทธิศักดิ์กุมาร

ประหัตประหาร

หุ้มห่มพันเท่งท่าลาย

ผ้าออกอชว้างยังสาย

สมุทให้วอควาย

ปักแป้นยัดตั้งทัพถูกยไฟ

คืบนั้นนัศรบนถึไกล

ลาหลแห่งโล

กาเลศหลากลางวัยขุม

เขื่องน้าอสูระประชุม

แวงพลยังสม

ทุมที่ไพร่ภาคไพร่วัน

กาลขาดคากแกงแสงสรว

แสนหม่นอนันต์

คกรายรอยหม่มวณูมาร

เกิดกระหลยกลยกลุ้มชุมการ

มวิมคมนชกาล

สำแดงเหตุระบาวไสย

พลมารทนายยังพถูกยไฟ

สำแดงเคชไกร

จะเข้าบุทระผจญ

มีอาเจ้าเข้าไล่ทัพพล

ขารมีกาลดล

หม่มมารระยอทธิไ

หยคทพิชัยยังขังไกล

เกรงกลัวทั่วไป

ทุกหม่มทวยมารหาญหาย

พระยาภักขยลยภักขวนาย

กลัวเกรงขอราย

กล้าเข้าเว้ารบกรวน

กักรวราทควาททวยหาญ

สำทชัยมาร

เข้าห้อมล้อมให้มณูชาล

กคงแมลงวันเว้นวน

ค้อมเหล็กแกงวน

รุ่งโรจน์อันเปลวอศิ

มีอาสามารถราว

เข้าไล่พระศรี

ศึกคทพลเพณธรรม

๑๑ เมื่อนนคณานการเทพ

อิมโดยะ

สวโทณพรหมสวรรค์

ต่างต่างสโมสรกัน

อิมโดยะ

ทเกษมปวิศา

ทกชั้นสวรรค์ศัพทพหุ

อิมโดยะ

อนกรมเชนกมา

หม่มนาคระชาตพะพา

อิมโดยะ

บริวารประมาณ

แต่งกายสีกนวิมลพิศ

อิมโดยะ

สุรัสวณู

การเล่นไหวศพน

อิมโดยะ

ยมะทนายทามา

สักการะบูชานิยัต

อิมโดยะ

กฤษณะโสภ

ล้วนทิพบุษยประภา

อิมโดยะ

คุมะกลินประทีนฉาว

ระกอบทวิญญตนาชระกอบทระ

อิมโดยะ

นพธัมมรุมมาลย

ชูเศิกประเจิกกัฏฐการ

อิมโดยะ

คิระกัมประณมน

ถวายแก่พระทศพลสมเ

ยังโพธิพฤษภพนก

บนนิมเอนกระระระมณ

เบื้องล่างคดอคนณนิม

ยืนค้ำภพทลระสนัน

ท่างอศัสคังททยปว

ทอศกคณายลประจัก

หมุมารพระยววิสวทิ

ท่างพรนประหว่นภยอสุ

จักคณพิฆาภูชีวสุ

ลาทล็กปวาศจรสณ

สุทิพยมณทิวระ

คณอิพระนาคะคณฤ

เหินทนข้าแรกสุพระ

ทุกเทพะทอศสละพระ

ห่อนคิกจะช้วยอสุระ

๖ สมเเก้สรวเพ็ช พุทธพงศ์

ระงิยจิรคิกคักวิฐสงสาร

ห่อนเห็นมหิททอชวยเท

แลยลหนทิสอ

ทรงทวราช้วยญาณสุชุม

งเองระบองพลา

มากมายหลายโกฏิประมาณ

อาคมภาพผู้เคียวค

ไร้นาภิกขาพลมทา

อิสุสำหะทวงขรร

วิทโลกกรอุค

ทลโพธิงกรรม

อภิวาทนพระสัส

ภพลันณเวท

กฏเหตุทนโต

พลยักษะเกรียงไ

อภุคิลผณูมา

อิธิคคิกิเษ

คณะเทพนิกรม

ยวิวารประมาณ

จิตรทวาคณาดของ

อิสมิทอิธิาร

มนะทวาคณาด

สนขรรมะควรว

อิวิพวกผณูผ

ประทัยแท่นทรง

คัพทก้องกังวาล

วรพทมคักกา

กลมารนิกร

อสุระประชุม

พิไสยธรรม

ประมวณุจะรณ

อนาดวิจร

มนตวิกริธา

สมาธิจิรธรรมล้ารณ

กั้วล็กไหวทคณา

คณกษปวาศลทิน

นิกายก้าแหงแรง

ประชิดคิกหมายมาคร

ภิสุทธิให้เลื่อมโพธิ

ระบทำร้ายหมายผณ

วิจารณสังเวชเพ

ทัพิทช้วยช้วยคคิก

ทั้งไทเทเวศร์อมร
เห็นแต่พระทศขารมี
ดำรงวิริยะงไกร
พระหัตถ์คือศรัทธาธร
ขารมีอันประชุมกุ่มกัน
มีกลาสาคนแก้วก้องกล
ระจกัศักดิ์กุมภณชาติ
พระองค์ทรงระลอกหลาภกรรม
เมตตาศักดิ์ญาณคิลทาน
จำแนกนัยสามสิบลา
ประเชิญประชุมทันที่
พระทรงพิริยฐาน
ท่อนสัณฐิตขันธ์ดังสร
รศรรวมล้ำเลิศโลกีย์

๖๖ ยัคนั้นพระยาขั

เห็นองค์พระทรงญาณ

ท่อนพลันประวันทวาท

ของล้างกัถวันทรง

กริ้วโกรธพิโรธร้อง

หัวน้แหยอสูรใน

เร่งกุ่มประชุมชิต

ฆ่าฟันและยันทอน

ฝูงภูตคณามาร

ล้อมรอบสถานมง

แมกแมนมวญจร

มิ่งมงคลศรี

กอบด้วยญาณไพ

ษัณญาวรร

กลไล้เช่นขัน

เกิดแก่ทศพล

พาลพวกโมหันธ์

ขารมีทษา

ขันคือธัญฐาน

คัษขารมีกำ

สโมสรสัคคี

มันพระกมลมาน

พางค์พทของคณ

เกิดแก่วาคี

จักพึงผู้ไทโคก

สามารถอาชัองผองภย

ขลุ่ยภาพเพ็ญพลดาพร

คือวัชรพระขรรค์

คอยสู้หม่มารมรณ

ขารเมศร์สัสมสร้างปางบรรพ

เห็นผลพึงชอยชวนท่า

เพ็ญเขืองภาครุพโพนกาล

วิริยสัคย์อเขยในกษัมม

ทนคอุยปรมัตถ์จักมี

สิ้นสรวทคอุยวัชรมาร

ภูมิขมู่งระณัญ

อุกมสัสมบุรณขารมี

รวบรวมซึ่งคองคักวิญสงสาร

ยและพรวระพลมาร

อภิปุทธิพทพงศ์

ภยวาชอริทรวง

สุรคักกิเษไกร

และคำวามค่านไหว

คณะหน้าพลาก

ณพระสิทธาภรณ์

ศิริทั้งทลายลง

ก็ทขานจรณรงค

คลรคณบัลลังก์

กาลกลวิกลยักษ
 ท้นทานรวรานยัง

เข้าใกล้ ถิ่นใกล้กลบ
 กลากกลุ้มประทุมอัน

ย่นย้อระท้อจิ๋ว
 เกรงกลวิสท้นทาน

ทวยเกษอุทุมมธรรม
 ลำสรวพอสรรพมา

ยักกลบยัก
 ย่นย้อระท้อคน

ลำแกงอุทุมมเทศ
 เกิดพาตะพิกพาน

หากให้กระหม่อม
 ขวรลือระย้อมน

ยิ่งเทและยิ่งพิศ
 ไหลล้นถลุ่มชาน

แต่ตกมิต้องกาย
 หากฟองถอของถม

จอมธรรมประทัยอา
 วัจิวิจิตรวิจิตร

หมู่มารพระยายักษ์
 แผลงฤทธิศกัศรว

หอกหลาวและง้าวกาย
 ด้านเพลิงเดือดกลม

กาพระคระพลประทัง
 ปฏิยุทธรุทนต์

ประเททพิภระทนต์
 ตรหน้าพระยามาร

สติฝึกประหลาดกลาน
 กรเท้าก็อ่อนชวย

ธรรมาประการหลาย
 ระพินาฏชยาทยล

ยมล็กมเลงพล
 ยมีอาพินาฏวาน

รวเวทยวิเศษชาล
 และพิรุณระคนปน

มทิমানภาค
 ธิสนันถลันชาน

ชลชัคกระเชนชาน
 พนโพธิจักรม

พระมหาธรรม
 ก็ปราศมีสาครสร

นยัทวาทย์ทนต์
 พระสมาธิธรรม

ยลยั้งพิโรชพลัน
 ฉนสรวพลิตถม

ครปลายประแปลยคม
 ระกระถิงกระพวยพวย

ว่างนพิรณวัธ
 มากมูลประมาณหลาย
 หวังให้พิชานูฆ่า
 ชาววิวิธ
 เป็นพวงผลกาเก
 หอมรสสุคนธ์โอ
 ต่างต่างก็ตกบ
 รอยล้อมประนมคว
 สมเด็จพระโลกนารถ
 ทรงภาวะคุณ
 แผ่นเมตตจิตตก
 ทอนแก่นระคายอัน
 ๑ พระยาวสวั
 ทำอุทิสทศก
 ภัยร้ายกลายเป็น
 พิโรธโกรธกราก
 มานมาหน้า
 ไกรจักรศีกา
 ขานร้องคำวาม
 บุรุษจอมธรรม
 สิทธาณฤกษ
 เร่งหลักเร็วปลาค้น
 ใต้ที่ควรตั้ง
 อย่างหาญหัวไ

สกวัชัฏกระเซนสาย
 คณะหล่นถมณชาล
 พระมหาบุรุษกล
 นิรภัยก็เป็นไป
 ษรเรณูมาลัย
 ครอบครองชวล
 ษนิยฐประทุมชวน
 ระนิยมและชนค
 วรรณสาสนโลกย์
 มนระนองธรรม
 รมณภาวะกมลช
 ฤษยาวิไลยมา
 ทรงเทพศักดิ์
 เสริมสันติการ
 ขันคชเข้ายาท
 หมู่ยักษ์โย
 คำนวณทุกคาม
 ถ้อยทุกข์พรา
 หลบจระจกอาศ
 ทำนส่งสถาน
 ยังแท่นมณ
 ถือธาวุธตี
 องค์พระมห
 ว่าเหตุยุดา
 ษัตริศวิการ
 ไขขึ้นอยู่บน

แท่นรัตนวิจิตร เกิดสำหรับอุทธี คึกก็เผือกยงเกรียงไกร
ขององค์อาคมา อานุกาฬไชย เร่งลั่นไป
ประเทศธานี

หากอยู่หอนชาทร บัลลังก์เลออาศน์ อันว่าชีวิต
หทัยนิยนา จำแคะแหวะบี จาบุกรุก
มาตร์ร่ำไห้มาวัน

พระไพสีตัว ศัพท์แสดงอภักดิ์ ของพาลกุมภณัท
พระทัยไท่ท้าว หอนซุ่นซุ่นหัน บ่โกรธคอกขอิน
ผลสุวิ

เมศดาหมอยค้อ กฤณา ถวิลทวิ
มุ้งมันต์นาคาน พระสาธกาศรี พิสุทธิกัม
ปัญกุมาร

ทวรกทาวุธ โมหามหัทธุน ห่อนแจ้งจึงพาล
เล่นอยู่ไกลบ้าน บิศาตศกกาล วัลธงนลาน
ซุกซเข้าซน

ปรกคิภา บ่อมกรณา บักรน้อยชองคน
ห่อนถือให้โทษ ไพรทอภัยล เบียงพระทศพล
กักลเก็บวกัน

พระองค์ทรงธรรม ประกาลศิกัม ปรณาพำนรวร
กูกระพระยา มารบักษ์ขงบรร อย่ามุงโมหัน
แห่งหัดธอาคมา

ท่านทำสำนัก หักตนเร่งรู้ลึก เราย้ำเพญยา
ระมีมากมาณ นกขรรคาลรันทนา ธิบัลลังก์ปรา
กฎไต้ ไภยบุญ

ทำนบ้ำทนง อวคอ้างโอฬ จำปาของเขิน	กายจิตวิจิตร โพทท้าวหน มัทธมัท	จินตาสทาม หนักักจุน
พลธามวิ แรงเกอวงนเคช จำนงจักพล	มัทธมัท พิเศษเสริมเพียร	หากให้อากิยวณ ภาพนจำเนียร
จักเปรียบพลกร ทางไกลท่อนไกล เขียงกันมันคง	ของทำนบวร เช่นทนายใช้ทัน	กัยเวาแรงรณ อำนาจนยล
กำลังอาตมา กำลังแห่งท่าน ละลายเคชคัก	เหมือนหนึ่งนายอ ทนายพลที่ยัง	นภาพจำ ของลัทธิคง
กุศลศรัทธา ประพทงผล กายจิตวิจิตร	ทนายเคชคัก ทนายพลที่ยัง	กณะประจักษ์ แก่อาตมาวิชัย
หากให้เห็นธรรม ภินทารเลิศ ณวิสุตสาร	โลกุตรอัน ชูเชิดประชา	อุดมธรรม กรโลกนันท
อีกเทพไทพรหม ให้เสด็จสวัสดิ สำเรจธรรม	นักเลกามารมย์ อมิตตญาณ	โสฬศพิณ นฤชัยลัทธิ
ท่านเร่งหลักกลัย อย่ามาอยู่มั่ง ทวายอาตมา	กณิกะทวยทพ กณิกะจิตของกัน	ทุกมารโมหัน กุศลผจญอัน

๑๕ เมื่อกรมมณฑลพระยาสุรสุรพล
อันสืบแต่พระชนนทรสนของบรรพชา
ให้เห็นเหตุพิริยทางค้ำบัลลังก์เวก
บุษยามา, นระกมลประมาทจิตรธรรม
กลลยกล่าวแก้ง, กลลย, กุหลาบวิจิตร
ท่านสืบทอด, ฤๅประสาธการคนยล
แท่นที่นั่งมิใช่สถานนิรมิต
บัลลังก์รัตนวิษณุประคองอิทธิ
สามารถอา, ทมพลาการพหล
อาครอมจำฮิ, โลกประมวณิกรเทศ
บัลลังก์มณฑลเกิดประกอบยศระรอง
ท่านก่อนพระสถิตสถานวิมลมง
ยักสืบแต่พระบรมพรพสนอง
คำของท่านนริศกัณฐ์วิจิตร
ขุนมารทวารณ, ไทยะอ้านิกรผอง
กรมมณฑลท้าวสัถย์กษัตริย์ขาน
ท่านอวภาพลทศบารมีทวี
สากษียุคกลไคณโพนระแฉลง
เจ้าจอมธรรมพระโพธิสัตว์พจระหนก
ครัสคอบสุนทรธัญพระยาสุรสุรพล
ไม่มี ยุทธกลไค แสวงพจนสิทธิ
แต่อาคมมาจะกระทำพวพระปลว
ให้เป็นสากษิณพยานสัสถ์ขจันรว

๑๖ กษณะพระศาสดาจารย์ จึงสมาธิญาณ
ถึงปถวิภาพลึง ลำไกรโลกวัง รอยรยสรวพศัคว์สังสาร

กรไค้สัคขวา ทะคำ
เพ็ญบารมีก้าม อนุภ
ทศพลพระเศกสวัจ ฌบวรพ
ขึง โกรธพิโรธอัน อพิลา
สมเด็จพระทรงญาณ อนันต์
ลังก์เร็วและครวไล ประเทศ
แต่ยามเมศรป้อง อโค
บุลย์ฮากมาใน สกล
หาญหัวมเหสีทศ สุธะ
ให้ โมหะเหตุคลุม ประคอง
วิษายคมาอง งาม
คลแท่นฉนวนทรง ะครอง
คอบโมหะมารป้อง วิป
โพนสัถย์ชเผลย ผลอง
พลรัยักสมพอง พยาน
สิทธาถกถุมารบา รมิ
บัลลังก์มณเฑียร แสง
ยักชเผลยแจจ ะระจักษ์
สตัยักษะยัณดาณ พยาน
เราเกียวยประคิฐฐาน สถิต
สมอ้างประวิตรบา รมิ
แผ่นอรณิธนา อนุภ
อ้างสวัจฤคัลบวร พะกาล

เคยรับรองน้ำท่าทาน

เช่นชาติเวสสันดรอุบล

หลังอุทกตกต้องพราหมณ์ชรา

ล้ำแกงอนโมทนาใน

ยักันหม้อสุร

เหตุไฉนโยพรวรณ

จงบรรดาถลมหทา

เมื่อนั้นนางพระธรณี

ทวายเหตุแห่งคำวิหิจารณ

แสดงกายแก่พระภคพล

หยุกยืนอยู่ยั้งยง

น้อมกรนบเอยอุย

ทวายขณบารมีพระองค์

น้ำทักษิณาทกทลมล

ข้าจกยักเส่นเอย

แทนทักษิณพยาน

อันว่ามหาอุทก

จากเส้นศิราภควใน

เป็นสวัยกระแสนุทกสิน

พวยพุ่งพะพิพพิทก

เพิ่มภณประมุขอุทก

ยลลึงกลาณนิกรมาร

ไหลไหลชโลทกและหลั่ง

ณานชยกลยลลิตอง

อนันต์ชาติเนนาน

ทำทานการุญ

แผ่นพสุธา

ยารมีมากไฟ

เสกเทีรสรรร

นึ่งให้ไฟ

ปลไฟให้ปรา

เนาในปล

วัยจากสถาน

ฉิวพรวณพิมล

กฤษณามหา

กรวยทลทันท

พิริยะยง

เคียรข้าทณ

ยงทอธรา

ยารมีมากมาย

กษัตริย์และหลั่งไหล

ฉิวพรวณพิมล

กฤษณามหา

กรวยทลทันท

พิริยะยง

เคียรข้าทณ

ยงทอธรา

ยารมีมากมาย

กษัตริย์และหลั่งไหล

ฉิวพรวณพิมล

กฤษณามหา

อาตมบริจาของบุญ

มิ่งมัทธิชาลิกณหา

สทามเสทอนเคิลอนไหว

บุลย์เพญชรพลาศเพียภณ

คักทำแสวงทักษิณ

พชรานพาลวัยอาตมา

กฤษณายศยคชัคค

เนาในปล

สติดยั้งพนมิตล

พิลาศเลิศล้ำกษณ

บุรุษให้เทินอินทวิย

ถึยว่าข้าพระบาทขง

สร้างสรบวรพเบองสมบุรณ

เพี้ยมวณมากมายหมายคร

ให้หลั่งทากไหลหลากกาล

พระองค์ทรงสร้างปางไกล

กษัตริย์และหลั่งไหล

ฉิวพรวณพิมล

กฤษณามหา

กรวยทลทันท

พิริยะยง

เคียรข้าทณ

ยงทอธรา

ยารมีมากมาย

กษัตริย์และหลั่งไหล

ฉิวพรวณพิมล

กฤษณามหา

ถันลยลยวณประกาย
น้ำห้วงสมุทรมหิและทวน
ข้าเสิมพระพายพิกลเกิด
กลายฟองคนองระยไสว

ท่มโถมกระทุบอุทกทวน
เสียงสายชลาลยระคำรณ
ขุ่นขุ่นและเปลี่ยนระกะปะปั่น
น่านน้ำอนันตพนมของ

หม่อมามหานิกรพล
ต่าง ๆ ก็ร่มศิริลง

ล่องลอยและว้ายทุรทุเศ
คันทกกระหนกจิครระไหว

กันเกียรคายพยุหัยัก
โรยแรงกำแหงมูหระหมาย

เหลียวแลชะเง้อชะนระหา
พอกระพิกสรวีพาน

ถันลยลยวณประกาย
เต็มเต็มกลอกลอุทกใน

ส่วนสารสมัญญศิริเมชล
ของท้าวพระยาอสุรमार
ต้องน้ำยทรงพลระยัย
เซซคินวิคิษสยอน

ตกหล่มก็ร่มศิริสลก
เกรงภัยพินาชชลอนัน

ชลลาคประมาถมวณ

คุหาทกก็หลากไหล

กลกอยอุทกไภย์

ประเว้งระหวางวณ

และถันทวนกระหิมทน

นภวิภักมวิหมของ

อุมควันก็กลุมครอง

ยลเจินระเก็นคง

ภยชลผณูจง

ณมหาชลาลัย

พิศเวทนาใน

อระทวากประหวั่นกาย

ษอภักอศุรคาย

อริมุงก็หมายมาน

ศิริผาณะผั่งขาว

ขมิพ้องและพยุไภย์

กระเซาะซึกกระเซินไป

ยวิเวณนาสาณจ

วรเอกคชาธาร

ธลิตระคิกรอน

ชลหลังปราศร

ขมิยงทนงมัน

และสยคแสงยพลัน

ตะกระหนกกระหนกนาน

ยศอันพระยาวสาว
ความโกรธอโหสิสุรกาล

ความกลั้วมหาอุทกภัย
แลกลั้วพระสงฆ์พระศัพท

พันการกระกองศิริระพม
พันการนิมิตรขุขปดม

สักการะบูชาวิจิตร
ออกโอยชู่อัตถ์พจนสาร

พลกษัตริย์มฤตยูมฤตยู

พลกษัตริย์มฤตยูมฤตยู

พลกษัตริย์มฤตยูมฤตยู

พลกษัตริย์มฤตยูมฤตยู

พลกษัตริย์มฤตยูมฤตยู

พลกษัตริย์มฤตยูมฤตยู

พลกษัตริย์มฤตยูมฤตยู

พลกษัตริย์มฤตยูมฤตยู

พลกษัตริย์มฤตยูมฤตยู

พลกษัตริย์มฤตยูมฤตยู

พลกษัตริย์มฤตยูมฤตยู

พลกษัตริย์มฤตยูมฤตยู

พลกษัตริย์มฤตยูมฤตยู

พลกษัตริย์มฤตยูมฤตยู

พลกษัตริย์มฤตยูมฤตยู

พลกษัตริย์มฤตยูมฤตยู

พลกษัตริย์มฤตยูมฤตยู

พลกษัตริย์มฤตยูมฤตยู

พลกษัตริย์มฤตยูมฤตยู

พลกษัตริย์มฤตยูมฤตยู

พลกษัตริย์มฤตยูมฤตยู

พลกษัตริย์มฤตยูมฤตยู

พลกษัตริย์มฤตยูมฤตยู

พลกษัตริย์มฤตยูมฤตยู

พลกษัตริย์มฤตยูมฤตยู

พลกษัตริย์มฤตยูมฤตยู

เมื่อวันที่ ๒ เดือนกุมภาพันธ์ ที่แล้ว
ข้าพเจ้าได้ ไป เทียบ ที่ บ้าน เพื่อน ซึ่ง อยู่ ณ
บางเขน ในคอนเย็นไค้อกรากบ้านพักกัน
ไปเดินเล่นตามทางรถไฟ ในกลางทางจาก
สถานีบางเขนไปสัก ๒๐ เส้นเศษ ข้าพเจ้าได้
พบ ห่อ ผ้าแดง ห่อ หนังสือ ตก อยู่ ที่ ริม ทาง รถ
ข้าพเจ้าหยิบขึ้นมามองเห็นเป็นมัดของ จกหมาย
มัดหนึ่ง มีจกหมายอยู่รวม ๕ มัด มี ของ
หนึ่ง ๆ บรรจุกระดาษ เขียนข้อความ หนาปัก
ข้าพเจ้าจึงนำกลีบ มายัก ที่ พก แล้ว แหะ แก
ออกดู จกหมายเหล่านั้นผู้รับไว้ รับและไ้
ดูข้อความแล้วเพราะของถูกเปิด ผนึก ถึง สิ้น
ข้าพเจ้าจึงเอาจกหมายทั้งหมัดออกมา อ่านดู
ข้อความในนั้น ก่อน ซึ่ง จะ แปรลัก และมีคำ
เรื่องน่าสนุก ในที่สุดข้าพเจ้าเห็นว่าทางที่จะ

หาเจ้าของออกจะยากเท่าๆ กับหาเข็มในท้อง
มหาสมุทร ข้าพเจ้าจึงมีความคิดอย่าง ๑
ขึ้นคือ คิดสำเนา จกหมาย เหล่านั้น ส่งมา ยัง
ท่าน บรรณาธิการ หนังสือ นั้น เพื่อให้ นำ ลง
เพราะข้าพเจ้าเห็นว่าคำเรื่องมีเป็นคติข้อที่จะ
สอนใจได้ดียิ่งๆ ขอท่านทั้งหลายอย่าได้
ติข้าพเจ้าว่า แลยแผ่ เรื่องราวส่วนตัว ของ เจ้า
ของจกหมายเลย เพราะข้าพเจ้าได้ เปลี่ยน
นามผู้เขียนจกหมายเสียโดยใส่นามที่ข้าพเจ้า
สมมติขึ้นไว้ แทนแล้ว

เรื่องราวนั้นมีดังต่อไปนี้
(สำเนาจกหมายฉบับที่ ๑)

วันที่ ๑๓ มกราคม พ.ศ. ๒๕๐๖
ถึงแม่ยายแดงทราย
เรื่องย่อ วันนั้นข้าพเจ้าได้เกิดแล้ว ข้า

ได้เป็นมุนษย์มานานกับเขามากแล้ว คอยังไร
รู้ใหม่ละ ไร่ ข้าไฉน พระมหากษัตริย์ของ
พระเจ้าอยู่หัวออกจากคก วันนั้น ยังไรละ ข้า
อยู่มาครบ ๖ เดือนแล้ว เฮ้ย พ่ออย่าง ออก
มาพ้นประตูคกกละลมแล้งแทบจืดที่เคียว ไ
เด่นคม ๆ ข้าออก นึก หวากว่าหัวใจ จะหยก
ตายเสียเพราะความคึกใจเหลือเกิน อ้าย การ
คึกคกน่ะมันทนรททั้งเป็นเที่ยวเฮ้ย ข้าคึก
ข้าก็เห็นจะสมคัยอยู่แต่ทนเคียวนแหละ อ้าย
ความแสนมหาลำบากในคกต่าง ๆ น่ะ ข้าจะ
ไม่เล่าให้ เองฟังละ ประเคียวใจจะเหว
นมเนม จะพลอย แท้งไม่มีให้ลูก ก็น อื่น จะ
ตายเสีย ข้าเป็นแค่จะชอยอกมัน โหย-ข้า
พูดไม่ถูกหรือจะ นึก ๆ ก็น่าแค่นตัวเฮ
อ้าย เรื่อง ที่ มัน จะ พา ตัวข้า เข้า มา ทน ทุก
ทรมานน่ะมันไม่น่าเลยเที่ยวนา มันเป็น
กรรมเวรของข้าเอง มื่ออย่างรักอยู่แล้วว่า
เจ้าของเขาแรงความขอรุปรพพรณ ไว้ กัย ไร
พักทุก ๆ ไรแล้ว ยังแพ้รับเอาไปจำนำ
ไค่น ข้าต้องโทษเองอย่างละ ข้าไค้บอก
กับเองแล้วว่าถ้าขึ้นวัยไปจำนำในวัน ๒ วันนั้น
คงต้องถูกจับเป็นแน่ เพราะเรื่องมันฟังสก ๆ
ร้อน ๆ อ้ายเจ้า ไรจำนำ มันก็ระจำรูปพรณ
ไค้ เพราะกะอ้ายเกือกชอกหัวขุม ๆ พรณ
นั้นไคไร ๆ ก็ต้องจำไค้ มีหน้าข้าตาเวก

แตกเสียด้วย เจ้าของเขาเห็นชอไว้ ที่ตรง
ชนตัวเขยเรือทั้งเอ็งทั้งข้ากหาเห็นไม่ ข้า
หรือคึกคักคานเฮ้งเป็นหลายทนหลายครั้ง แต่
เอ็งก็ว่าถ้าไม่เอาไปตั้งจะไม่มีเงินให้ ค่าหม
ค่าแย้มงละ ไม่มีเงินจะชอ พน มั่งละ ไร่
ข้าไม่ยกรั้วพังก้องไค้ ๒ เดือนเท่านั้น ข้า
ก็พลอยหลงเชื่อเอาไปจำนำ ก็พอก ถูก โปลิศ
ลากคอกพอก ตอนนเองจะตมข้าหรือยังไร
ก็ไค้รู้ ลูกก็พมมาออกเมื่อวานชาน มี
เวลาต่อมากอด ๖ เดือนเท่าที่ข้าคึกคกอยู่
แต่ทำไม่เอ็งถึงเหื่อลักหรวกขอกข้าว่าะออก
ลูกตั้งแต่ครั้งโน้นก็ไค้รู้ แต่เอาเถอะ ข้า
ไค้ถือโทษ เพราะเมื่อยกคุณความคึกของ
เอ็งแต่ครั้งเมื่อข้าเขย แล้วเอ็งไปล่อลวงเอา
เงินนาย โปลิศมากรัษาพยาบาลชานนั้น ข้า
ยกโทษให้ เป็นอันว่าหายกันไป อีกอย่าง
หนึ่งเรื่องมันก็ แล้ว มาแล้วจะพูด กันให้ปาก
คึกมันก็ไม่มีผลอะไร แล้วก็แล้วกันไปเถอะ
เหตคึกข้ารู้ว่าจะเอ็งออกลูก ก็เพราะ ทึกเมา
เขาลงมากกรูเทพนแล้วเขาเลย แวะเข้าไ
เยี่ยมข้า เขาเล่าเรื่องราวสวาทกชัสกคิย
ทางโน้นให้ข้าฟังหมกลัน นั้นน่ะข้าจะชอก
ให้ อ้ายการที่เอ็งกลยออกไปอยู่บ้านแม่
ชานักมาแต่ไคนแต่ไคแล้วจะสวามก งาน
อะไรหรือคึกไม่คึกจะทำ คนใช้คนสรวกก็มี

ชั่วแค้นอันกินข้าวสุก ของแกเลย ๆ เท่านั้น
มันเกิดหอยออกไปเมื่อไหร่ แล้ว บึง มี หลาน
เล็ก ๆ คำว่า ๆ ออกมาล่อด้วย แล้วคุณยาย
ก็งกถนนมเลียหัวสั้นเขี้ยววิ่งใหม่ ยิ่งใจ ๆ
มัน ค้าง ก็ ภาว อยู่ใน กรุง เทพนัน แ่นละ ใน
กรุง เทพนัน การหาถิ่นมันฝึกเคื่องนิก ทั้งคน
อย่าง ข้าซึ่ง แม้แต่ ขึ้นปลอม ๓ ก็ไม่เคย เข้า
สอยได้ ยิ่งมันจะหาสตรงที่ ไค้ ที่ไหน ข้า
หรือก็หาเลี้ยงคนเคียว เอ็งเอ๊ย อ้ายแคง
เอ๊ย นี่ข้าแคง อีหนูเล็ก ออกมา อีกคน
หนึ่ง รวมเป็น ๔ ปาก ทั้งข้า ไค้ ถ้าข้าไม่
ชะโมยเขากินละก็จะพอยาไส้ที่ ไค้ไหน แต่อ้าย
การเป็นชะโมยนะ มันใกล้ ประตุ่คุณ เพียงไร
ทั้งเอ็งทั้งข้าก็ขอมรรู้ อยู่ก็แล้ว แต่มันก็ไม
มีทางอื่นนอกจากทางชะโมย ข้าคืนข้าเห็น
จะต้องชะโมย ๆ ๆ ๆ เขากินคลอชชาติละวะ
แต่เอ็งเอ๊ย ถ้ามันถึงถึงกับชะโมย ๆ ๆ ๆ ละ
ก็มันก็ใกล้ ต่อการเข้าคุก ๆ ๆ ๆ อยู่ นะ ที่นี้
นึกถึงว่าถ้าข้าจะออกไปนอนแทะข้าสุกแม่เอ็ง
ที่ ไค้ไหนอีกคนหนึ่ง มันดูกระไรอยู่กระมังวะ
ข้าเป็นผู้ชายหน้าไม่อายจะไปนอนแทะผู้หญิง
อยู่ยิ่งใจได้ อีกอย่าง หนึ่ง ข้าก็ไค้ เอ็ง มา
เป็นเมียแล้วมันหน้าทีของข้าที่กระดอง หาเลี้ยง
เอ็ง ยิ่งปลอญให้เอ็งไปกินอยู่กับแกไค้ และ
ทั้งยังข้าจะไปอยู่อีกคนหนึ่งลูกอีก ๒ คนไปรวม

เกาะกระสอยข้าวสารยายแก่คนเคียว ไม่ไค้
ข้าทำไม่ได้ เป็นอันขาด เหตุอีกประการหนึ่ง
ที่เป็นข้อสำคัญคือข้าเอง ตัวข้าเอง สัญชาติ
ของข้ามันเป็นคน มีไม่ค้อย อยู่สุข ประ
เหมาะไปเห็นอะไรของแกก็ ๆ อะ หยเข้าให้
ละระยำหมกทำเคียว มันไม่ค้อยทั้งขึ้นทั้งล่อง
เทียวแหละ ยิ่งขึ้นขึ้นถึงได้มาตริกวรองค
เห็นว่ายิ่งใจ ๆ เราเข้ามาคุยเขี่ยทากินเลี้ยงกัน
ไปตามแก ๆ ในกรุง เทพนันก็ว่า แต่จะ
เอาทางชะโมยอีกหรือไม้อะนั่น ข้ายังบอกไม่
ได้ เมื่อ เอ็ง กลับ มา แล้ว เรา ถึง ค้อยมา
ปลุกยากัน

เพราะคนนั้นเมื่อไหร่เอ็งออกไปหายก็แล้ว
ก็ไค้ วิชลงมาหาข้าเร็วก็เคียว ไปหาข้าที่
บ้านเก่ามันแหละ แล้วจะได้พูดจาเรื่องหา
ใส่ปากใส่ท้องกัน ข้อสำคัญนะขอให้อึง
มาเร็วที่สุด เพราะเวลานั้นข้าจะสตรงที่ สัก
สตรงที่เคียวจะติดตัวก็ไม่มี จะต้องคุยเขี่ย
หาใส่ปาก รอคอย จนกว่า เอ็ง จะ ลงมา พุไซ
เกิกมาไม่เคยจนอย่างนั้นเลยเทียว นี่ข้าเห็น
จะต้องระหระเห่นไปตามชะภากรวมมันคงไม่
ออกหายหรือกะวะ เอ็งลงมาให้เร็วที่สุดเทียว
นะ ข้าเป็นทักซ์และคิดถึงเอ็งเหลือทน ที่
จริงอ้ายเรื่องปลุกยา ทวีระนะ มันก็ไม สำคัญ
นักหรือออก แต่-เอ็งเอ๊ย ลงมาถึงอีกข้ามัน

เด็ก ไปบรรทมถึง อยู่ในคุก ตั้ง ๖ เดือน
กลางคืนละทั้งยังก็กักทั้งหนาวก็หนาว แต่
อ้ายบุรุษก็มิได้รู้กระไรนักหรอก แต่อ้าย
อาการหนาวนั้นแหละโวย ฮือ ข้างถึงว่าข้าไม่
อยากติดคุกอีกต่อไปใน ซาคินนี้เลย ลงมา
เร็ว ๆ นะ ไปหาข้าที่บ้านเก่า อ้ายลืมนะ
นี้กระชายหมกแล้ว ในระหว่างนี้ข้าพยายาม
หาสางค์ พังทนต์ลือถึงเอ็งให้ข้อยที่สุด ลง
มาเร็วนะ ข้าคิดถึงเหลือเกิน

โดยความคิดถึงเอ็งมาก ๆ ๆ

นายสงฆ์

(สำเนียงจดหมายฉบับที่ ๒)

วันที่ ๑๔ มกราคม พ.ศ. ๒๔๖๗

แหว่ เมียของข้า

หวิกไปเที่ยวโวย หวิกเข้าคุกไปอีกนัก
เกือบเท่านั้นแหละ เทวคาประจำตัวข้าเห็น
จะเกือบตกแทนเที่ยว โสย ข้าจะนึกว่า จะ
ต้องไปบรรทมถึงในคุกเสียอีกแล้ว ข้ามัน
ระยำเสียสันต์ ๆ เกี้ยว เรื่องราวมันยัง
ไม่รู้ใหม่ ข้าจะเล่าให้ฟัง

ตั้งแต่วันที่ ข้า เขียนจดหมาย ถึงเอ็งนั้น
แหละ แล้วข้าก็เที่ยว ระเหิด ระเหะหนไป
ตามเรื่อง ฮือ ข้าไปอยู่ที่ห้องแถวที่เราเคย
อยู่เก่า หมกท่าเที้ยว เกือบวัน พวกเจ้า
กวางค์ไปอยู่เสียแล้ว ข้าก็เลย ต้อง กลับ

ทั้งพวกไทย ๆ ที่เคยอยู่เป็นเพื่อนห้องใกล้
เคียงกันก็ไม่ว่าหายหัวไปทางไหนเสียหมด
แล้ว ข้าก็เลยนึกว่าตัวข้าคนเดียว ระนอน
ที่ไหนก็ได้ หรือจะ ผิดนักแกล้งทำเป็น
คนเจ็บนอน คลุมโปง เอา ตาม ริม ถนน หรือ
ศาลาวิกก็ได้ อ้วนแรกไปนอนที่ศาลาเสา
ฉวัดสระเกษนั้นว่าเรี่ยรายไปไ้ แต่่นอน
ไม่หลับทั้งคืนกลัวผีมันจะมาหักคอเอาละตาย
แน่ พอรุ่งขึ้นข้าก็รีบแจวออกเที่ยว นึกว่า
จะไปขอข้าวพระท่านกินสักอ้อม แต่นึกไปอีก
ที่เราเป็นพระราชาไม่ควรจะไป เบียด เบียด
สงฆ์ จึงเลยเติลคอกนอกวัด ในคลอง
กลางวัน ๆ นั้นข้าเที่ยวขอทานเขาย่าง ค้อย
ที่ ๆ เขารอบ้านข้าง ฟุโธ่ ทั้งวันหาสางค์
ได้สางค์ก็เกือบเท่านั้น พอตกถึงคองจวน
เย็นแหม่หัวข้าวจนตัวสัน เที้ยว เอ็งเอ๊ย หัน
หน้าเข้าไปตามโรงข้าวแดงแจ็ก จะขอข้าวมัน
กินสักขาม ฟุโธ่ พุก กับมันก็ ๆ มันกลบ
ไล่เอาหน้าข้าวสาตข้าเหมือนหมา หัน หัน
เข้าไปตามบ้านท่านผู้ใด ๆ จะขอข้าว ท่านกิน
สักอ้อม โสย แต่พอเข้าไปเท่านั้น ท่านก็ให้
คนไล่บ้าง หม่าไล่ก็บ้าง ท่านว่าข้าจะเข้า
ไปชะโมย เพราะรูปร่างท่าทางของข้ามันบอก
ว่าเป็นชะโมยซัด ๆ เอ๊ย ข้าตามเองจริง ๆ
เถอะ เวลาข้าอยู่ก็ ๆ นะ เอ็งสังเกตุ เห็น

ลักษณะของข้าตรงไหนบ้าง ว่ามันบอกว่า ข้า
เป็นอะไร ไม่ใช่ บอกข้าทีเถอะข้าจะไต่ แก้ว ไช
มันเสีย คอกหลวงมันนั้นคำข้าไม่ได้กินอะไร
เลย หัวเสียนะจนมองคุกก็กรมหมื่นไปหมด
ที่เดียว พอตกกลางคืนข้าถึงนึกขึ้นได้ว่า
ทางที่จะไต่ กินนั้นอย่ากินอะไรแล้วร้าน
ข้าวัดบ้านขะหมื่นนั้นแหละ ข้าจึงไปเที่ยว
รอกคอยอยู่แถวนั้น ไชย กว่าจะถึงเวลาที่ท่าน
จะมา กิน อะไร ๆ กิน ก็ ตกเข้าไป ถึง เกือบ
๒ ยามนั้นแหละ เวลานั้นหนึ่งเล็ก รดยตร์
มาบอกกินแน่นที่เดียว ท่านกินข้าวต้มข้าง
ขะหมื่นข้าง ข้าก็คอยเข้าไปแอบอยู่ตามข้าง ๆ
รถ เมื่อเวลาท่านกินอิ่มหรือกินเหลือ ท่านจะ
กินขามให้แจก ข้าก็โคกเข้าไปปรี๊ดขามด้วย
ที่เหลือ ๆ รวม กันสวา เข้าไป เออ รถทั้ง
๕-๖ คันถึงไต่ อิ่ม มีท่านที่ขจรคันสีแดง ๆ
สวบ ๆ นั้นแหละท่านใจที่เหลือเกิน ส่งข้าว
ต้มเหลือครึ่งครึ่งขาม มาให้ข้า เจ้า ประคอง
ขอให้ ท่านปฏิบัติอยู่ ๆ ขนไปเถอะ ข้าก็
จะขอสคายที่ท่านข้างแล้ว แต่นึกว่าจะกวณ
ท่านเกินไปก็เลยไม่ขอ ไปขอ ท่าน ที่คันอื่น
ไต่ ๑๕ สคายก็ก็เก็บเอาไว้ คันนั้นข้าไปนอน
ที่ท่าเรือข้าง ถนน ราชวงศ์ ค่อย มีความ
สุขหน่อย

รุ่งขึ้นข้ามานึกว่าอย่าการหากิน ตรงไป

ตรงมานั่งขึ้นทำต่อไปเห็นระยศตายแน่ นึก
ไปนึกมาหันเข้าหาทางชะโมะอีกเถอะวะ มัน
คอยสควทหนอย ข้าก็เคยทำมาแล้ว มัน
คงทำไต่ อีก อีกอนันข้าไม่ได้ นถถคุณเลย
หนามันเมคขึ้นมาแล้ว ข้าก็ชอกเคินที่เคียว
เคินเรื่อย ๆ เลี้ยวเข้าลำเพ็งลงไปทางที่จะไป
วัดเกาะ พลงกว่าข้าจะมีโอกาสที่ไหนบ้าง
เคิน ๆ มา ก็ไม่เห็นของ ที่จะวาง ล้อมมือไว้ ที่
ไหนเลย จะหมดทางเสียแล้ว แต่พอมา
ถึงกลางทางก็พยช่องเข้า คืออะไรรู้ ไหมล่ะ
วะ ข้าจะบอกให้ คือมีผู้หญิงคนหนึ่งแต่งตัว
ภูมิธานดูเหมือนจะมาร่ายคลาศ แหม, ใส่
คัมพียวเพียบเที่ยวเอง ข้าคิดว่าถ้ากระซอก
คัมพียวเชว้นโคตักข้างก็คงจะรวย ข้าจึงเคิน
สควทคอยตามไปรอกคอยระหาโอกาส ที่พอ
จนจะถึงครอกแยกครอกหนึ่ง ข้าก็นึก ว่า
ถ้ากระซอกแล้ว วังเข้าครอก คง เค็ด เย็น แน่
ถึงแม้ ข้าจะไม่รู้จักทางใน ครอกนั้นยังไ้ ข้า
ก็คงหาทางไปไหนไ้ ข้าก็เอาที่เดียว ย่อง
เข้าไปข้าง หลัง จนใกล้ พอ เห็นไ้ ทำก็โคก
เข้าควาที่หุขวบยี้ พุโธโธยี้ พอมีข้าจะถึง
แหละ หล่อนพะเือนเหลียวหน้าไปยี้ยี้เขี้ยว
ข้าควาถมเข้าเต็มกำมือ ตัวก็เลยกระแทก
เอาหล่อนเซซึก ๆ ไป หล่อนตกใจเหลียวมา
เห็นข้า หล่อนเลยร้องช่วยด้วย ๆ คำวระคน

วัง รว อีต่อนั้นก็ เกิดอลหม่าน กันใหญ่
เสียงผู้คนวิ่งกันออกกันไป ข้ากตลิ่ง
จึงยังอยู่เป็นคู่ๆ พอได้ ยืนเสียดกันหนัก
มาข้าง หลังซี เหลียวไปก็ เห็น โปลึก
อ้วนเบ้อเรอกำลังวิ่งเข้ามาเที่ยว ข้าก็ตกใจ
ผละลอกวิ่ง พอจะเข้าตรอกโปลึกก็คิดว่าคือ
ข้าบ๊วย ข้าสยักสยักแรงเกิดเที่ยว มือมันหลุด
ไป ข้าก็ออกโดย ๔ คืบหนีไปตามตรอกนั้น
ฝ่ายเจ้าโปลึกก็กวักตัก ๆ มา ข้าวิ่งไปตาม
ตรอกไม่ทันเลี้ยว ทาไหน ๆ หมก เจ้า
โปลึกก็ไล่กระชั้นเข้ามาทุกที ข้าเข้ามาคิด
ว่าข้าวิ่งวงคือ ๆ ไปมันคงไล่ทันแน่ เพราะ
ข้าก็ชักจะหอยอยู่แล้ว อย่าเลยจะคงเล่น
ไม่ซ่อนกันเถาะบางทีจะหนีพ้นบ้าง พอถึง
หัวเลี้ยวแห่งหนึ่งข้าก็เลี้ยวขวับ แล้ว หย
มองหาคู่ ๆ จะซ่อนได้ มองไปมองมาก็
ไม่เห็นมืออะไร มีแต่กระเท เหล็ก ลำห้วย
หุงข้าวใหญ่ ๆ คำอยู่หลายใบ คาย โปลึก
ก็เข้ามาใกล้แล้ว ข้าหมกท่าเข้า เพราะ
ขึ้นถึงเลยข้าโปลึกก็จะมาทัน ข้าเลยตัก
ไฟโคกเข้าเย็บกระเท คำอยู่ โยหนึ่ง แล้วมุก
เข้าไปซ่อนอยู่ในนั้น คำกระเทเลื้อยอย่างเก็บ
อีต่อนั้นข้าไม่ได้อะไรคำไปอีกแล้ว หมอย
ตัวงอแปนกองอยู่ใต้ ฟากกระ ครอบ นิ่ง เงียบ
แหม แหมคายเที่ยวไว้ หายใจก็ไม่ออก

เมื่อเมื่อยเมื่อย ร้อนก็ร้อน ทั้งฝรั่งก็คิดว่า
กระหมื่นพุ่งหัวเสิร์ฟมาใหม่ ๆ ยังร้อนอยู่
กระตัก กระตักตัวนึ้ไปถูกเข้าละ แทะใหม่
เที่ยว โยย ข้าซ่อน อยู่ในนั้น สักเกือบครึ่ง
ชั่วโมงได้ ฟังก็เงียบไม่มีเสียงอะไรแล้ว
จึงค่อย ๆ เบิกแง้ม กระเทขึ้นดู ไฟโล่งวูบ
เมื่อไม่เห็น มีคนอยู่เลยสักคน เจ้าโปลึก
ถ้าจะหาไม่พบจึงได้ กลับไป ข้าจึงออกมา
จากกระเทนั้นหายใจคึกคักก็หา เลื่อนมา จึง
ลุกขึ้นเดินได้ อ้อ แทะคาย เที่ยวเื่อง เอ๊ย
ถ้าขึ้นอยู่ในนั้นอีกสัก ๑-๒ ชั่วโมงก็คงได้ พย
แต่ศัพข่า ข้าก็ขึ้นเดิน เหลียวซ้ายแลขวา
ระวังโปลึก มา ณ กระทั่ง ออก ปาก ตรอก ก็
ปลอดภัยไว้ก็ดี ข้าเลยแฉกแฉกมาลอยชาย
อยู่แถวคันสพานเหล็ก พอเห็นกระเทก็
ขอข้าวเขากินได้ ทันแล้ว ก็ เลย มา นอก
ศาลาวิคิพนทร มาวันหนึ่งได้ เอาสางค์
ที่ขอได้ ที่ราชวงศ์ชอกระคาย กับทองตรา ทั้ง
มาถึงเื่อง

โยย! มาเร็ว ๆ เเดะวะอีแม่คุณ อยู่
ไฟเืองวันเท่านั้นก็พอ ลงมา พยกัน แล้วถึง
ค่อยอยู่ค่อใหม่ก็ได้ ถ้า ขึ้นมา ข้าก็เข้าข้า
จะต้อไปทเวศอยู่ในคุกอีกหรือ - วันนั้นก็ยังไม่
รู้ว่าจะได้ ข้าว ที่ไหนกินเลย มาเร็ว ๆ
เเดะวะอีแม่คุณ ผัว กำลัง คิดถึง อยู่ ทุก ขณะ

หายไ้ คิดถึงอกผัวบังเกิด กระดาษหมก
แล้ว วันหลัง ถ้ามี สดางค์ ถึง จะ ทั้งใหม่
มาเร็ว ๆ เอะ ขอเงินแม่ แกมาด้วย ผัว
เวลานักกำลังอยากจะเป็นทนายมากกว่าเป็นคน
นัก มาเร็ว ๆ ๆ ๆ

แต่ผัวผู้ทุกชั้นนัก

นายสง

(สำเนาจดหมายฉบับที่ ๓)

วันที่ ๒๖ มกราคม พ.ศ. ๒๔๖๗

ถึงแม่แ้วของผัว

ผัวกลายเป็นคนก็ อยู่ในคัล ใน ธรรมแล้ว
ข้าไ้ ไปสาขาลกัธหน้าวัดพระแก้วแล้ว ต่อ
นี้ไปเห็นระไม่วิ คิคอ่านในทาง มี ชอบ อีก ละ
เอ็งคงแปลกใจที่อยู่ ๆ ก็ไ้ ยิน ข้าบอกว่
ข้ากลายเป็นคนเรียบร้อย เอ็งคงคิดว่าข้า
โลกให้ ริงใหม่ ข้าเป็นคน สุจริตแล้ว
ริง ๆ นะข้าระบอกไ้ ไม่ไ้ให้รอกถ้าขึ้น
ทำความระยำอีกพระแก้ว ท่านคงมา หักคอข้า
แน่ เรื่องราวที่ข้าจะกลบกลายเป็นคนคั้น
มันพิลึกกละ เอ็งไ้ ฟังคงแทบไม่เชื่อ แต่
เอาเอะข้าจะเล่าไ้ เอ็งฟัง นี่จริง ๆ นะระ
ถ้าข้าโลกกละก็ พระแก้วท่านก็คงมาเล่นงาน
ข้าเองแหละ เรื่องมันยัง

อ้ายเรื่องทั้งข้าจะระต้องไปเสวยดวงเมือ
วานขึ้นน้แหละ มันทำเอาข้าหนักท้อใจว่า

อ้าย การ หากินทางผึกคัล ผึกธรรมน้เห็นระมี
แต่ทางผึกหายมากกว่าความเจริญแน่ แต่ระ
เป็นด้วยข้าชะคานนระไม่คิทางนี้ไ้ไม่ริ วิธาน
ที่ไรมันถึงข้าจะเอียทุกที่ ในที่สุดข้ามานัก
ว่าถ้าเลิกเสียเห็นระคิ หากินเอาทางสุจริต
ก็กว่า ผึกนักอกตายข้างนอกคุกก็ยังระคิ
กว่าไปถูกทรมานตายในคุก มีข้าข้าก็ตกลง
ไ้แน่ว่าระไม่ประพฤติกความระยำอีกละ ทั้ง
แต่ันต่อไปไม่ขอระไมขอระไรใครอีกละ จะ
อกตายก็ไ้มันริ ไปเลิก คินวันนั้นข้าอน
น้ก็อยู่ตั้งแต่หัวค่านักจึงไ้ หลบไป อ้อ!
ข้าไปนอนที่ศาลาวัดสามชั้นในคินนั้น ที่
นั้นพอรุ่งขึ้นเข้าข้าก็ลุกขึ้นตั้งใจหมายว่าระลอง
ทำตัว เป็น แมวฟังพระไป สมคิ เป็น ลูกศิษย์
พระอาศัยข้าพระท่านกินต่อไป ข้าก็ขึ้นไป
บนกุฏิท่านองค์หนึ่ง เวียนท่านว่าข้าเป็นคน
ยากจนอยากมาขอพึ่งอยู่กับท่านด้วย ท่าน
ก็ว่าท่านอีกคิจะบิดบาบาคนก็แทบจะไม่พอ
ท่านวัยไ้ ไม่ไ้ แต่สำหรับข้าไ้ในมือนั้น
ท่านระไ้ คตกลงเข้านั้นข้าเล่นสับพวงทาง
เที่ยวเอ็ง แล้วข้าก็ลาท่านเที่ยว เหว็ดเตร
ไปจนค่ำ ขอทานไ้ ๗ สดางค์ ขอข้าวแกง
กินแล้วไ้ไปหาท่านอน คินนั้นข้าไปนอน ท
หน้าศาลเจ้าพ่อองค์หนึ่ง ข้าก็ไ้รู้ว่าเจ้าพ่อ
อะไร แต่ข้าก็กราย ๆ ไ้หัวท่าน ไม่ไ้คิถูก

ท่านเลย พอเอนตัวลงนอนครั้นช่วงสยาย
 เสียนกระไร ถ้ามันจะยอมหมั้นผมหรือยัง
 แหวะ ข้ารู้สึกสยาย ก็เลยนึกย้อนนอน ขอ
 ความกรุณา เจ้าพ่อให้ท่าน ช่วยให้ข้าได้พบ
 โชคดี ๆ วยใหญ่สักทีเถอะ ข้าก็อยู่
 นอนหลับไป แหม ให้ฟ้าผ่าข้าผิดข้า ๆ ไป
 ซื่อเอง พอหลับได้สักครู่ก็ฝันเที่ยวแหวะ ฝัน
 ว่าข้านอนอยู่ที่นั่นแหละ แล้วเจ้าพ่อท่านเดิน
 ออกมา โสภ ระบุว่าท่านหนักกลัวจริง ๆ
 หน้าท่านหลายสีแท้ ๆ หนวกรูมร่ามลงมา
 เลยน่าออก แต่งตัวไม่มีกิจจริง ๆ ยัง
 เทียว ท่านเข้ามาถามข้าว่าทำไมถึงได้มา
 นอนในนี้ ข้าก็บอกว่าข้าเป็นคนซัดสนไม่มี
 รมไม่ขายคาระอาศัย สดางก็ไม่มีจะซื้อ
 ข้าวกิน ท่าน ก็ถามว่าข้าหากินทางไหน
 ก่อนข้าแทบไม่อยากจะบอกท่านเทียว แต่
 มาอีกทีก็กลัวจะบอกหรือไม่บอก ก็คงเท่ากัน
 เพราะท่านเป็นเจ้าท่านต้องรู้หมด ข้าก็เลย
 รัยตรง ๆ ว่าข้าเคยจะไม่เคยกิน แหม !
 ก่อนท่านโกรธใหญ่ กระทั่งคืนนี้ ๆ ข้าจะ
 ทั่วขอเทียว นึกว่าท่านจะเหยียบขมของข้าเสีย
 แล้ว ลงท้ายท่านก็ว่าทางทจริตข้าไม่ควร
 ทำ เพราะมันมีแต่ทางฉิบหายทั้งสิ้น ถ้า
 ข้าอยากจะมีความสุข ข้าก็ต้องเลิกทำ ความ
 ชั่ว ทำแต่ความดีหากินในทางสุจริต ค่อยไป

มีข้าข้าก็มี ความเจริญได้ มั่ง มี กับ เขายัง
 แล้วท่านก็ ๆ ไปทั่วชั่วช้า ลงท้ายท่าน
 บอกว่าลัทธิชักรักไม่ใช่เป็นคนเลวทรามนัก
 ถ้าประพฤติตัวให้ ดี แล้ว เป็นหวัง ความ สุข
 ความเจริญได้เป็นแน่แท้เทียว ขอแค่ให้ละ
 ความชั่วให้ ได้จริง ๆ เท่านั้น ข้าได้ พัง
 ดังนั้นก็เลยกราบท่านใหญ่รับปาก กับท่าน ว่า
 ข้าจะไม่ทำความไม่ดีอีกต่อไปละ ข้าสัญญา
 สัญญาอยู่กับท่านใหญ่เทียว ท่าน ก็ว่า ดี แล้ว
 และให้ศีลให้พรข้าด้วย แล้วท่านก็หาย
 ไป แหม ข้าสับสนจนหนัก ๆ ใจเห็นคุณ ๆ
 เหนือไกล ไตรมทั้งคืนก็ว่าเจ้าท่านช่างเย็น
 ใจจริง เลยลุก ขึ้นไป กราบ ท่าน เสียครั้ง
 กว่าหนึ่ง เออ ข้า นั่ง คิด อยู่ หนึ่ง คาชา
 ตกกลางคืนว่าเจ้า ท่านคงจะ มาใช้ หนึ่งทาง
 เจริญ ให้ข้าเป็นแน่ เห็นจะต้องละเลิกทางจะไม่
 อย่างเด็ดขาด ลงสุดท้ายก็ลาเจ้าท่านออก
 จากศาลคืนเรื่อย ๆ มาจนถึงตลาดกลาง
 รัลก็หิวจึงเข้าไปขอข้าวเถ้ากินสามหน่ง แหม
 เคาว่าข้าข้าก็เสียแล้ว เถ้าขายข้าวแกง
 คนนั้นใจดีแท้ ๆ ตักข้าวให้ข้าสามหน่ง แล้ว
 ยังมีหน้าข้าหิวยเถ้าหิพะโล ให้ข้าอีกสามหน่ง
 ด้วย ข้าเลยอ้อมคอเทียวก่อน ข้าเลยนึก
 ขึ้นได้ว่าเห็นจะเป็นเพราะ ผลที่ ข้าจะละ การ
 ทจริตละมัง เห็นจะใช้แน่ เอ ก็ต้องเลิกแน่

นอน แต่^๑นึกไปนึกมาข้าไม่เชื่อใจ ตัวข้าเอง
ว่าจะเล็ก ๆ เคี้ยวไปเห็นอะไรล่อมือเข้าจะคว้า
อีกก็ไม่รู้ อย่างกระนั้นเลยต้องหาหลักที่จะทำ
ให้^๒ยืมมันเสียหน่อยเถอะ ข้า^๓นึกอยู่สักครู่
ก็นึกออกว่าถ้าไป สบายลั่วตัว เสียต่อ พระแก้ว
เห็น^๔จะเข้าก็ พอน^๕ออกซำกริบแจวที่เคี้ยว ไป
ถึง^๖วิมกำแพงเมืองตรงหน้าโบสถวัดพระแก้ว
ข้าก็^๗ลงกรวยกลางคืน สบายลั่วว่าต่อไป^๘ขึ้นข้า
จะเล็กประพุกติการชั่ว เช่นการชะโมยชะไร
ต่าง ๆ ละ ขอ^๙ให้หลังพ่อท่านเป็นพยานด้วย
ถ้าข้า^{๑๐}ประพุกติอีกละ ขอให้ท่าน มาหัก คอ ข้า
ให้^{๑๑}พืชคายค่าที่ไปทันทีทันใดก็แล้ว แต่ถ้า
ข้า^{๑๒}ทำตัวก็เรียบร้อย แล้วขอ^{๑๓}ให้ท่าน ช่วย^{๑๔}ให้ข้า
ได้^{๑๕}รับความเจริญมั่งมีศรีสุข ด้วย^{๑๖}เด็ก แหม
พอ^{๑๗}สบายเสี^{๑๘}จะใจหายวูบเดียว นึก^{๑๙}วัน ๆ
ว่า^{๒๐}ถ้าข้า^{๒๑}ผลอไปข้าง^{๒๒}มีคือหักตายไว้ แต่^{๒๓}ครั้ง
แล้ว^{๒๔}ก็ทั้งใจ มัน^{๒๕}กว่าไม่^{๒๖}ทำ ต่อ^{๒๗}ไป^{๒๘}นี้ ข้า^{๒๙}ไม่
ชะ^{๓๐}โมยอีกละ หลง^{๓๑}พ่อท่านคง^{๓๒}ช่วย^{๓๓}ข้า^{๓๔}แน่

นั่นแหละ^{๓๕}เรื่องราวที่ข้า กลาย เป็นคนดี มี
ยัง^{๓๖}งั้นแหละ ข้า^{๓๗}ถึง^{๓๘}บอก^{๓๙}ข้า^{๔๐}มา^{๔๑}ถึง^{๔๒}เื่อง เื่องลง
มา^{๔๓}เร็ว ๆ เื่อง^{๔๔}ระ ข้า^{๔๕}จะ^{๔๖}บอก^{๔๗}ตาย เสีย^{๔๘}ก็ไม่^{๔๙}รู้
แต่^{๕๐}เหมือน^{๕๑}ใจ^{๕๒}ข้า^{๕๓}โล่ง^{๕๔}สบาย^{๕๕}ยัง^{๕๖}ใจ^{๕๗}มี^{๕๘}รู้ ชัก^{๕๙}คิด^{๖๐}ถึง
พิลึก^{๖๑} อี^{๖๒}หนู^{๖๓}เล็ก^{๖๔}สหาย^{๖๕}ก็^{๖๖}ออก^{๖๗}หรือ อ้าย^{๖๘}แคง^{๖๙}นะ
ชัก^{๗๐}จาก^{๗๑}ทั้ง^{๗๒}มัน^{๗๓}หาย^{๗๔}บิ^{๗๕}จะ^{๗๖} เออ^{๗๗}กระ^{๗๘}คาย^{๗๙}หมก
แล้ว^{๘๐} วัน^{๘๑}หน้า^{๘๒}ถ้า^{๘๓}มี^{๘๔}ส^{๘๕}ทาง^{๘๖}ก็^{๘๗}จะ^{๘๘}เขียน^{๘๙}มา^{๙๐}ใหม่

มา^{๙๑}เร็ว ๆ นะ^{๙๒}ระ ส่ง^{๙๓}สาร^{๙๔}ข้า^{๙๕}ให้^{๙๖}มาก ๆ เื่อง^{๙๗}
มา^{๙๘}เร็ว ๆ ๆ ๆ

แต่^{๙๙}ผัว^{๑๐๐}คน^{๑๐๑}ดี^{๑๐๒}ของ^{๑๐๓}แบ้ว

นาย^{๑๐๔}สัง

(สำ^{๑๐๕}เนา^{๑๐๖}จด^{๑๐๗}หมาย^{๑๐๘}ฉบับ^{๑๐๙}ที่ ๔)

วันที่ ๓๘ มี^{๑๑๐}กร^{๑๑๑}าคม พ.ศ. ๒๔๖๗

แบ้ว^{๑๑๒}ของ^{๑๑๓}สัง^{๑๑๔}ทรา^{๑๑๕}บ

ความ^{๑๑๖}เจริญ^{๑๑๗}ข้า^{๑๑๘}จะ^{๑๑๙}มา^{๑๒๐}เรื่อย ๆ แล้ว^{๑๒๑}เื่อง^{๑๒๒}เื่อง
ข้า^{๑๒๓}เคี้ยว^{๑๒๔}มัน^{๑๒๕}มี^{๑๒๖}เงิน^{๑๒๗}คัง ๒ บาท^{๑๒๘}กว่า^{๑๒๙}นั้น^{๑๓๐}แบ้ว ข้า^{๑๓๑}
ทำ^{๑๓๒}มา^{๑๓๓}หา^{๑๓๔}กิน^{๑๓๕}เป็น^{๑๓๖}คน^{๑๓๗}ค้า^{๑๓๘}ขาย^{๑๓๙}แล้ว เื่อง^{๑๔๐}คง^{๑๔๑}นึก
แปลก^{๑๔๒}ใจ^{๑๔๓}ว่า^{๑๔๔}ข้า^{๑๔๕}ไป^{๑๔๖}เอา^{๑๔๗}ทุน^{๑๔๘}เื่อง^{๑๔๙}รอน^{๑๕๐}มา^{๑๕๑}จาก^{๑๕๒}ไหน^{๑๕๓}นะ
ถึง^{๑๕๔}ได้^{๑๕๕}ค้า^{๑๕๖}ขาย^{๑๕๗}จน^{๑๕๘}รุ่ม^{๑๕๙}รวย^{๑๖๐} แต่^{๑๖๑}ข้า^{๑๖๒}จะ^{๑๖๓}ขอ^{๑๖๔}บอก
กับ^{๑๖๕}เื่อง^{๑๖๖}ว่า^{๑๖๗}มัน^{๑๖๘}เป็น^{๑๖๙}ด้วย^{๑๗๐}ความ^{๑๗๑}ดี^{๑๗๒}ที่^{๑๗๓}ข้า^{๑๗๔}ประ^{๑๗๕}พุก^{๑๗๖}ติ^{๑๗๗}นั้น
และ^{๑๗๘}ค่า^{๑๗๙}ทุน และ^{๑๘๐}ข้า^{๑๘๑}ขอ^{๑๘๒}กระ^{๑๘๓}ซิบ^{๑๘๔}ให้^{๑๘๕}เื่อง^{๑๘๖}รู้^{๑๘๗}ด้วย^{๑๘๘}ว่า
ถ้า^{๑๘๙}ข้า^{๑๙๐}จะมี^{๑๙๑}ส^{๑๙๒}ทาง^{๑๙๓}ค^{๑๙๔}เป็น^{๑๙๕}ค้า^{๑๙๖}ร^{๑๙๗}ไป^{๑๙๘}หา^{๑๙๙}เื่อง^{๒๐๐}ได้ หรือ
จะ^{๒๐๑}ได้^{๒๐๒}เป็น^{๒๐๓}เื่อง^{๒๐๔}รู้^{๒๐๕}ก็^{๒๐๖}ได้ ใน^{๒๐๗}วัน ๒ วัน^{๒๐๘}นั่น^{๒๐๙}แหละ
จะ^{๒๑๐}เื่อง^{๒๑๑}มัน^{๒๑๒}ยัง^{๒๑๓}ใจ ข้า^{๒๑๔}จะ^{๒๑๕}เล่า^{๒๑๖}ให้^{๒๑๗}เื่อง^{๒๑๘}ฟัง^{๒๑๙}เคี้ยว
นั่น^{๒๒๐}แหละ

นับ^{๒๒๑}ตั้ง^{๒๒๒}แต่^{๒๒๓}ข้า^{๒๒๔}สบาย^{๒๒๕}ตัว^{๒๒๖}แล้ว จะ^{๒๒๗}ทำอะไร^{๒๒๘}
มัน^{๒๒๙}ก็^{๒๓๐}ต้อง^{๒๓๑}ใจ^{๒๓๒}ได้^{๒๓๓}อย่าง^{๒๓๔}อก^{๒๓๕}อย่าง^{๒๓๖}ใจ^{๒๓๗}ไป^{๒๓๘}ทุก^{๒๓๙}อย่าง^{๒๔๐}ที่
เคี้ยว อี^{๒๔๑}เย็น^{๒๔๒}วัน^{๒๔๓}นั้น^{๒๔๔} พอ^{๒๔๕}หิว^{๒๔๖}ข้า^{๒๔๗}ก็^{๒๔๘}แวะ^{๒๔๙}เข้า^{๒๕๐}ไป
ขอ^{๒๕๑}ข้า^{๒๕๒}ว^{๒๕๓}ท่าน^{๒๕๔}ที่^{๒๕๕}บ้าน^{๒๕๖}หนึ่ง^{๒๕๗}กิน^{๒๕๘} แหม^{๒๕๙} ข้า^{๒๖๐}ได้^{๒๖๑}ข้า^{๒๖๒}ว
คัง ๒ ซาม^{๒๖๓}โค^{๒๖๔}ม^{๒๖๕}แก^{๒๖๖}ง^{๒๖๗}อีก^{๒๖๘}ด้วย^{๒๖๙}เื่อง^{๒๗๐}เื่อง โส^{๒๗๑}ข้า^{๒๗๒}ละ
ลีน^{๒๗๓}เื่อง^{๒๗๔}เสีย^{๒๗๕}พุง^{๒๗๖}กาง^{๒๗๗}เขี้ยว แล้ว^{๒๗๘}มี^{๒๗๙}หน้า^{๒๘๐}ข้า^{๒๘๑}ว^{๒๘๒}ท่าน
ยัง^{๒๘๓}อนุญาต^{๒๘๔}ให้^{๒๘๕}ข้า^{๒๘๖}นอน^{๒๘๗}ใน^{๒๘๘}ครัว^{๒๘๙}ท่าน^{๒๙๐}อีก ใจ^{๒๙๑}ท่าน

ก็แต่ๆ ขอให้ท่าน อยาวัน โนสซึ่งพระสัง เถอะ
พออีกตอนเช้าข้าโจชาวเสียดอกมึงหนึ่ง แล้วก็
ลาท่านออกจากบ้านมา ที่แรกนก อะข้า
สคางค์ท่านเสียดังอีกแล้ว แค้นกมาอีกที่
คุดมันจะหน้าเลือดเกินไปนักข้าเลยงักเสียด ข้า
เที่ยวเกรไยจนจนย้ายก็ไปถึงที่ๆ เขารอบ้าน
แห่งหนึ่ง เรือนเขารอลงหมกแล้ว เหลือ
แต่กองดินกัยขะซีผอย มีคนจำพวกข้า
ไยนั่งคู้เขี่ยหาของในดินกันหลายคน ข้า
ยืนดูๆ ก็เห็นว่าที่ ลองเป็นไก่คุลิกที่ก็
ไม่เห็นมันจะเสียดื่นซ่งที่ตรงไหนเลย ซะคิ
ร่ายบางทีจะไค้เจอลาเงาเข้ามึง เพราะอ้าย
การยังมึงก็เ็นทางทากินโดยสรวิต เผลอ
หลงพ่อพระแก้วท่านจะซักรัพย์แผ่นดินให้ มึง
ละมึง คิคไค้ยังงั้น ก็ ตรงเข้าลงมือมึงที่
เที่ยว เออมันจริงเหมือนนกเขี่ยวระอี่แม่คุณ
พอข้าคู้ไค้ สัก ๒-๓ คึกไค้เท่านั้นแหละ ก็พบ
กระป๋องเหล็ก ๖ ลูกาโย เล็กๆ โยหนึ่ง รมอัย
ข้าหิยขามาเขย่า เห็นคิงขลุๆ ก็เขี่ยออก
ดู ไชโย เงินขาวๆ เขี่ยเองเออ อัยอยู่ใน
กระป๋องนั้น ๒ อัน เงินบาทๆ หนึ่ง เงิน
สลึงอันหนึ่ง รวมเขี่ยเสร็จ ๕ สลึง ข้าละ
ทั้งกระป๋องผองแหวแนวออกมาจาก ที่นั้นแล้ว
เขี่ยว พลังยกมือขึ้นมนัสการหลวงพ่อพระ
แก้ว ท่อมหัว เจ้าประคุณ ท่าน คักคิสทอ

วิ่งๆ ลูกละเห็นฤทธิเที่ยว ข้าเพลินไย
เ็นนาน มารู้สึกตัวเขาที่โดนไค้ เ็นแพน
มาถึงสพามณญแล้วละ

เออ มันข้างประวอยเหมาะนั้นกระไร ข้า
นะลิมินักที่เกี่ยวว่า อ้วนรุ่งขึ้นนั้น เขาจะมึงงาน
ส่วนสำราญสม ข้ามาเห็นคนเขาพลกพล่าน
จึกแรงงานกันแฉวนั้นถึงนกขึ้นไค้ ข้าก็
อยาก จะดูข้างใน ส่วนข้างว่า เขาทำยังงั้น
ข้าก็เลยเ็นเรื่อยเข้าไปในนั้น เพราะเขาไม่
ห้าม แหม ร้านรวงเขาใหญ่โตมีเยอะแยะ
คยแบ่งกันทรูๆ แต่ข้าไม่คิดไ้ร้านไหนๆ
เท่ากัยอ้ายเจ้าร้านไม้หมอนอันใหญ่เยื่อเรือเสียด
เห็นเขาเขียนป้ายบอกไว้ว่า แข็งข้อฟเกมเก๊า
กำอะไรไม่รู้ ข้าก็พลางทางนึกว่าอ้ายเงิน
๕ สลึงที่อยู่ ในกระเป๋าค้น ถ้า เกี้ยวไว้ คอยเอา
มาแทงอ้ายไม้หมอนนั้น บางทีข้าจะไค้ เป็น
เศวญจู้ก็จะเขามึงละมึง ทำจะเข้คักแซ่มอง
ไปมองมา โอ้โฮ มองไปเจอเขาหลังคา
โยสัดหลวงพ่อพระแก้วเข้า แหม ให้ห้ายว
เที่ยวเอ็ง เออ อัยการเล่นการพนันนี้หลัง
พ่อท่านจะชอยหรือไม้ออกก็ไมรู้ ซะคิระร่าย
มันอาจะ เจ ข้า แหม การไม่คิเข้า ละแย้เที่ยว
เพราะมันเ็นทางนักเลง ปะไม่เหมาะหลัง
พ่อท่านฉิวท่านให้เจ้ามือมันกินข้าหมดคคคละ
ตายแน่ อือทำมันไม้ออกกลแยะ ยิ่งไ้ๆ

แล้ว ผลที่เข้าประพฤติก็นี่ละ ข้าอาจะ
เป็นเศรษฐีก็เ็น เอง เห็นจะไม่ต้องลง
มาตามข้าละ ข้ามีเงินก็จะขึ้นไปรับ เองที่
เที่ยว คิดถึงเองจริง ๆ ถ้า มาช่วยกันทำ
กันขายก็จะดี แต่เขงอย่าเสียใจเลยถ้ข้า
รวบกลบขึ้นไป จะซื้อผ้าลายครวไก่อแจ ส้ม
มะม่วงไปฝากสักผืน เกอถ้อออกไปให้ยาย
แดงสักคู่ ประเหมาะก็จะซื้อแพรวแดงย่นทาง
โกไปฝากแม่แก่สักแดง น้ข้าวยทั้งขอกข้า
มาให้เองนี้ไ้ละ เองก็ใจใหม่ ะนอนละ
ก็กลัวคนก็ไหวหลังพ่อ พระแก้ว ท่านให้ช่วย
ข้าด้วยเถอะ เราจะไ้เห็นหน้ากัน หยทุก
หมกกระคายแล้ว ทั้งรวบไปซื้อช้อยอก
ค้อย วันหลังจะระยอกข้าเป็นเศรษฐี
ไปให้รับ ก็คิดจริง ๆ เองไม่ต้องมาก
ไ้แล้วไ้้วย คิดถึง ๆ ๆ

จากผิวของแม่แป้ว

นายสง

(สำเนียงดหมายฉบับที่ ๕)

วันที่ ๑๕ มกราคม พ.ศ. ๒๔๖๘

แสดงความไปยังแม่แป้วเมียของผัวสังทราย

อแม่แป้วของพี่เอ๋ย ข้ามีเงินตั้ง ๓๐๐
กว่าบาทแล้วอแม่คุณ ให้ ส่นคายชุด ๆ ไป
ซื้อ ข้าไมไ้โกหกหรือก เรื่องมันแปลก
จริ ๆ ไ้้วย ข้าไมไ้โกหกเลยเที่ยวว่าชะตา

มันจะเกิดสวะตกลงเพยงนี้ ข้าจะรีบเล่าเรื่อง
ให้ฟังเอ๋ย คือมันยัง ข้าขายช้อยคลอศ
มาทุก ๆ คนนะแหละจนถึง คนที่ ๖ ไ้กำไร
คนละสลึง ๒ สลึง รนมีเงินสักเกอย ๕ บาท
ไ้ ทนพอตงคนวนที่ ๓ คือเมือวานจะ
เป็นคนสุดท้าย ข้ากันกว่าจะขายส่งรักได้
สักหน่อยเถอะวะ ข้าพ ขอกระจกอีก ไ้
หนึ่งกยสวแทรกไม้คานแปนทวย ช้อย
ตั้ง ๓ บาทไ้หายเต็มป่วเที่ยว หายไปตั้ง
ขายตั้ง ๕ โมงเย็นนั้นแน่ แหม วัน
คนมันข้างมาเที่ยวกันเยะเยะจริง ๆ พวก
ของกินละก็กินขายไม่ทันเที่ยว แต่ช้อยของ
ข้าก็ขายก็ไมแพะเขอะเหมือนกัน ข้ายังขาย
มาจนถึงสัก ๒ ทุ่มช้อยหมดไปครึ่งกว่า ทน
ก็ถึงที่ทะเลก็เกิดเรื่องขึ้น คือมีผู้ช้อย ๒ คน
แต่งตัวนั่งกางเกงแพรใส่เสื้อ นอกไ้หมวก
เค็นกรวกรวนเหือแตกชอกท้าวหัวจิก และ
คูเหมือออกมาจากบ้านลำเพ็ง ครงมา
กินขนมมีน่านายาทว่าวนติดกยที่ขานั่งขาย พอ
กินเสร็จแล้วก็กรวมาหาข้าที่เที่ยว ยอก
ช้อยช้อย ๕ ส कांगค์ ข้าก็หยให้เขา เขา
วิ่งไป ๆ แล้วก็ช้อกว่าช้อยนั้น มีช้อยหลาย ๆ
มากนั้ เขาจะช้อเปลี่ยนใหม่ ข้าก็ช้อ
ให้เขาเลือกเอาเองเถอะ เขาก็ก้มลงมา
ช่วยกันเลือกอยู่สักครู่แล้วก็ไ้ส कांगค์พากัน

เกินไป ท่านพอเขาไปแล้วข้าก็เห็นว่า เมื่อ
เขาลูกออกอยู่นั้น เขาก็กระวัก เลื่อนออกไป
วักที่ลัดออกไปในทางเดิน ข้าจึงยกกระวัก
ขึ้นมา พอยกเลื่อนเข้ามาเท่านั้นแหละ
เองเออ่ย ข้าก็เห็นช่องหนึ่งใบหนึ่งวางอยู่ที่
พื้นริมกระวัก ข้าก็ วาง กระวักหียบเอา
ช่องนั้นมาเป่ยก โอโฮ! ยิ่งทั้งนั้น แยัง
เต็มช่องเที่ยวเอง ใบเขียว ๆ แกร่ง ๆ ทั้งนั้น
เขียว อึกยึกแน่นเต็มช่องหมก ข้าก็กลิ้ง
งันอยู่เป็นนาน นึกว่า อายน ของใครถ้าจะ
มาหักทากไฉนแล้ว นึกไปนึกมาก็คากแน่ว่า
คงเป็นของธิดา ๒ คน ที่ มาซื้ออ้อยข้านั้นเอง
เวลาที่ กุมทิว ลงมา เลื่อนอ้อย อ้าย ของเจ้า
กรรมคงหล่นออก มา จาก กระเป๋าโดยเฉ
ไม่รู้ ลึก เพราะเขาไม่ได้ ใส่ลูกกระกุ่มนำ
ออกเสีย เออ! ก็น่าจะทำยังไรต่อไปอีกล่ะ เจ้า
ของเขาก็ไปแล้ว เออ! หรือเขาไปให้ ไปลิศ
อ้อยเปล่าเลยจะอ้ายการเข้าไปเกี่ยวกับของยัง
กะไปลิศนี้ ข้าไม่ ค่อยชอบ มา แค่นี้ ไหน ไฉน
แล้ว ยิ่งฟังเพ่ทักทักว่า เขาคิดว่า ข้าไว้ มีแม่
วี ถ้ายังงั้นเก็บไว้เสีย เออ! ตอนนี้ ไม่ค่อย
กล ของเขาก็มีเจ้าของ ทั้งเรารู้จักตัว
เจ้าของเขาคับ เรายังอาจหาตัวเขาพบ เรา
มีเงินโกงเขาไปหรือ ไม่ได้ไ้ด้วยหลงพอ
มาหักคอตาย อ้อ! ถ้ายังงั้นต้องรีบตามหา

ตัวเจ้าของเขาให้พบแล้วคืนให้เขาเสีย เห็นจะ
ดี แต่มันก็ไม่น่าทำเลยนะเองนะ ให้ตายกัน
ซะวะ หมูไม่กิน ะไปกินอะไรที่ไหนนั่นหว่า
แต่ไม่ได้ไ้ว้ย ข้าก็กลัวคอตักตาย อ้อ! ก็
แค่นี้จะไปตามเขาที่ไฉนล่ะ เขาอาจจะกลับ
บ้านเสียแล้วก็ได้ ตอนนั้นข้ายังคิดอยู่ยังหะไร
ใหญ่ เองเออ! กำลังที่ข้าล่งเลื่อยนั้นแหละ
เจ้าของเขาทั้ง ๒ คน ก็ กลับมา พอคิดที่คิดว
หนาคน ทะเลาะทะเล่กันมา ตาม ข้าว่า เห็น ของ
หนึ่งใส่เงินของเขาคอยที่ข้าง หมด ข้าก็
เลยรีบส่งของในมือให้เขาทันที แล้วยก
เขาว่าข้าเก็บได้ พอดีกระวักหนึ่งเอง ถ้าเป็น
ของเขาก็เอาไปเถอะ แหมเอ็ง เขากระโทก
ลยทั้งตัว ้วยกระชากของไปจากมือข้าทันที
ร้องว่าคุณพระช่วย นึกว่าจะหมดตัวเสียแล้ว
เฮ้อ! ความดีใจของเขานี้ข้าชอกไม่ถูกทีเดียว
คือน้ำท่าทางแปลก ๆ ต่าง ๆ พวกชอก
ชอยใจบุญยอคุณข้าเสียน้ำไหลไฟดับ ลง
ท้ายข้าเสีย เขาหียบแย่งสี่เหลี่ยมไปละ ๒๐ บาท
ออกมานั้น ๕ ใบแล้วส่งมาให้ข้า พลัง
ชอกว่า นั้นแน่แฉ แฉเอาไปเป็นรางวัล แฉ
เป็นคนซื้อตรงคิมากไม่ยั้งของๆฉัน ฉัน
ให้สำหรับความชอยใจ และเป็นรางวัลสำหรับ
ความสุจริตซื่อตรงของแก แฉเป็นคนอยู่
ในคัลในธรรมก็เหลือเกิน แฉรู้ใหม่ว่าใน

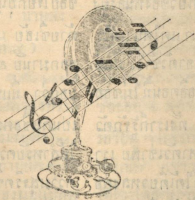
ของนี้มีเงินอยู่เท่าไร มีอยู่ถึงหมื่นสอง
นั้นแน่ ไชยเอ็งเอ๊ย ข้าไม่มีจะออกกะไ
จะเขียนต่อไปแล้วละ

นั่นแหละเอ็งเอ๊ย นั่นแหละคือรางวัลความ
ที่ข้าประพฤติคนเป็นคนอยู่ในธรรมละ ข้า
รับเงินมามีอันเชียว ครั้นแล้วเขาก็ลาไป
ผายข้าก็ทงหายไว ทุนเอง พืชบ้างใส่พก
ไว้ ก็ลุกขึ้นเดินโทง ๆ ๆ ๆ ทั่วเขาเหวี่ยงเชียว
ไหลยเดินไม่รู้ว่าจะไปทางไหนตะทางไหน มา
รู้ สักทั่วเอาที่ไหนไคละ แพนไปถึงตลาด
บางรักแน่ ข้าเลยกลับย้อนลงไปทั่วช่วงค
ลินเหนือข้าวต้ม, บะหมี่, หอยแมลงภู่, ก๋วยเตี๋ยว
เนื้อวัวเสียพวงทางเที่ยว แล้วก็ไปเข้าห้อง
ที่อัญญอญมหาไฮเตล ๓ ชั้นนอน แหมเมื่อ
คืนนั้นนอนเตียงทองเหลือง ที่นอนนุ่มเก๋ทั้ง
คิดถึงเองใจแทบแตกเที่ยว ถ้าได้เองมา
นอนทั่วกันละ เอ็งจึงงออีกมาซะเอ็งจึง

งาย อย่า อย่าไกรธนะรักคอกจึงได้หยอก
เข้มาเล่น มาเถอะไว้มองมาเร็ว ๆ เถอะข้า
ไม่ขึ้นไพละ ลงมาช่วยกันหาความสุข พา
แม่แกลงมาอยู่ด้วย อีกคนที่ไ้ มาช่วย
กันหาเกินให้มันมีศรีสุขต่อไปเถอะ ฝักนัก
เราอาพระไ้มันจะรดยนต์โซกันก็ไ้นะ เข้า
เขาไ้ละชั่วโมงละ ๓๐ สัณ แทนัน คั่นโต ๆ
ง่าม เออนั่นแหละเอ็งเอ๊ย เขาเรียกว่าผล
ธรรมละ พระท่านถึงไ้สอนไว้ว่าคนทำ
เหตุก็ยอมไ้ผลก็ แต่ะไร ๆ ก็ยกไ้เถอะ
ขอไ้เอ็งลงมาเร็ว ๆ เถอะ เวลานาอยู่
ที่อัญญอญมหาไฮเตลชั้นที่ ๓ มาเถอะไว้ม
มาเร็ว ๆ ๆ ๆ แม่คุณของพี่ ฝักกำลังคอย
อยู่เชียว

จากฝักของน้องรัก

นายสง ธรรมสุข

ธรรมิกถา

ของ

อ.ช.ภ.

นโม ตสฺส ภควโต อรหโต สมฺมา สมฺพุทฺธสฺส ฯ

นโม ตสฺส ภควโต อรหโต สมฺมา สมฺพุทฺธสฺส ฯ

นโม ตสฺส ภควโต อรหโต สมฺมา สมฺพุทฺธสฺส ฯ

วิสาขปุณณมาขี ว
 ปกติ จ อภิสมโพธิ

ชาโต อนติมาชาติยา
 โอลปี ปรีณิพุทฺธิติ.

บัดนี้

เป็นมหาวิไลกษิตมงคลกาล
 ตามโบราณจารีตเรียกว่า วิสาขบูชา เป็น
 ธรรมเนียม แห่ง สาลุชน สักขยร พุทธ ขริยัท
 พร้อมกันปฏิบัติมาเพนุญญพิชิต กัวยะลัก
 ถึงวันวิสาขปุณณมีศรีศักราช ซึ่งตรงกับ
 วันพระศาสดาจารย์เจ้าทรงประสูติ และ ตรัสรู้
 และปรินิพพาน เป็นมหาวิไลกษิตกาลนิยม
 ในพระพุทธศาสนา นิยมเป็นวันมหากุศลอัน
 ยิ่ง เปี่ยม จึง เป็น ธรรมเนียม แห่ง พุทธ
 ศาสนิกขริยัท ต่างส่งขงศักรรพิกินยอม
 วัตถุ ภาระทำ สักการบูชา กัวย ฝุผลมาลา

รูปเทียน เวียน ประทักษิณ พระพุทฺธ ปฏิมากร
 และไปสโมสรวสคัยพระสถัธรรมเทศนา พระ
 ปฐมสมโพธิกถาพุทธประวัติ ปฐกประสาท
 สมบัติ ใน พระ พุทธ คุณ เป็น ภาวนา มัย กุศล
 ความ จรรยาสาธุชนจารีต แดโบราณ บัดนี้
 เพื่อผดุง คคิสารสุนทร ประเพณี ขอเชิญ
 ท่านเมธีศรีธยาสาธกยาสึกา เจงบริวารเวลา
 เลิก กวณียกิจ อุตศี สักข ธรรมิกถา อัน
 พรวดนา พระพุทฺธคุณ โดย ย่อ พอ เป็น เครื่อง
 เรือง ขริชาญาณ ซึ่ง จัก ขอ บรรพารโดย
 ไหวหาวาธิบาย ให้สัถย์ง่ายคายสะดวกโสศ

แม้ ผิดพลังขอลภัยไทย สำนึกขมขื่นทั้งหลาย
ก็จักขอบรรยายต่อไป

อันว่า ยาลี้ พุทธคุณ กถา ขึ้น ต้น ว่า
“อติปี่ โสภกวา” จนถึง “พุทฺธ ภาควาติ”
นั้น ท่าน นำ ข้อ สำคัญใน พระพุทธคุณมา
กล่าวไว้ โดยกำหนดไว้เก่ายก ท่าน
สมมติเรียกว่า “นว อรรถาภิธาน” ซึ่งเรียก
สั้น ๆ ว่า “นวพรคุณ” ดังนี้ แปลตาม
บาลีว่า พระพุทธคุณ เก่ายก มีบทว่า “อหิ”
เป็นต้น. ทั้งนทานย่อขึ้น กล่าวรวบรัดไว้
ซึ่งจะผูกพันให้เข่นไปโดยเต็มไวยการ กัว่า
ดังนี้ :- อติปี่ โสภกวา อหิ, พระ
ผู้มี พระภาคย์ เจ้านั้น เป็น พระ อรหันต์
ฉะนั้น,

อติปี่ โสภกวา สมมาสมพุทฺธ พระ
ผู้มีพระภาคย์เจ้านั้น เป็นผู้ตรัสรู้เองโดยชอบ
ฉะนั้น, อติปี่ โสภกวา วิชชาจรณสม
ปนโน พระผู้มีพระภาคย์เจ้านั้น เป็นผู้
ถึงพร้อมแล้วด้วยความรู้ และ ความประพฤติ
ฉะนั้น, ทั้งนกลอดไปจนถึงบทเก่าว่า
อติปี่ โสภกวา ภควา พระผู้มีพระภาคย์
เจ้านั้น เป็น พระผู้มีพระโชค อยู่นั้น,
ต่อไปนี้จะขอพระบาลีอธิบายทีละบท ถ้า
หนักเอาแต่กระแสดความโดยสังเขปไวยการ

(๑) “อหิ” พระผู้ให้ราญซึ่งงกกำลัง

คือ กิเลส กล่าวคือ พระองค์ทรงคุณอัน
พิเศษ เป็นพระอรหันต์ เป็นขั้นสูงสุดแห่ง
อริยมรรคทั้ง ๔ คือพระโสดาบัน พระ
สกทาคามี พระอนาคามี และพระอรหันต์
ตามนิยมของโลกในครั้งนั้นว่า เป็น สมณะ ผู้
ระงับกิเลสอันสูงสุด สมควรแก่สักการบูชา
ของประชาชน.

(๒) สมมาสมพุทฺธ ผู้ ตรัสรู้เอง
โดยชอบ กล่าวคือ พระองค์ ตรัสรู้ ตาม
สภาพความเป็นจริงทั้ง ๔ ซึ่ง เรียกว่า
“จตุราธิสังส์” เติญพิจารณาตามอรรถใน
พระวาทินพนธ์ “พระพทธเจ้าตรัสรู้ อะไร”
นั้นนับว่า เป็น พระคุณยิ่งใหญ่ แก่ เวในยนิกร
ซึ่งได้บรรเทาถอนซึ่งอวิชชา เห็นความจริง
ตามสภาพโดยเหตุผล พระองค์เป็นต้นสั่ง
สอนให้แพร่หลาย.

(๓) วิชชาจรณสมปนโน ผู้ถึงพร้อม
ด้วยความรู้ และ ความประพฤติ กล่าวคือ
พระองค์ทรงประกอบด้วยความรู้อันยอดเยี่ยม
ในสมัยนั้นอันเป็นโลกียวิสัย ตลอดจนไปถึง
โลกุตตรวิชชา ตรัสรู้พระสัมมาสัมโพธิ
ญาณ ทั้งทรงประกอบด้วยความประพฤติ
คุณสมาจารอันบริสุทธิ์ควรบูชา

(๔) สุกโต พระผู้เสกไปติ กล่าว
คือพระองค์กระเสกไปณแห่งหนตำบลใด ก็

ประกอบไปด้วยคุณสมบัติพิสดารทุกหนแห่ง
ซึ่งไม่มีศาสดาเจ้าลัทธิ สอนศาสนาใด ๆ จะ
ทำได้ทั้งพระองค์เลย นับว่าเป็นพระคุณ
อันมหัศจรรย์.

(๕) โลกวิทู ผู้รู้ซึ่งโลก กล่าวคือ
พระองค์ทรงทราบความเป็นไปของโลกโดย
แจ่มแจ้งตามเหตุผล ตักเสียบซึ่งอวิชชา
ความมืดมนทั้งมกาย เชื้อผิดเห็นผิดโดย
ปราศจาก เหตุผล ทรงเสาะค้น ความที่
ความงามอันจริงแท้แผ่เผยให้แก่โลก.

(๖) อนุตฺตโร ปุริสทมฺมสารถิ ผู้
เป็นสารถิที่รमानุชยที่ควรทรมาน ไม่มี
สารถิใดยิ่งกว่าพระองค์ กล่าวคือพระองค์
ทรงชำนาญใน การฝึกหัด ขยวม กุลบุตร
ให้ประพฤติความดีความงามได้ ด้วยอุบาย
ปรีชาอันยอดเยี่ยม หาผู้ที่เทียมพระองค์
มิได้.

(๗) สุตตา เทวมนุสฺตานี ผู้เป็นครู
เทพคา และ มนุษย์ทั้งหลาย กล่าวคือ
พระองค์ทรงคุณสมบัตินิวิจิตร ทั้งความรู้
ความดี และ ความประพฤติ อัน ประเสริฐ
ทรงปรีชาญาณ ล้ำเลิศในการฝึกหัด ส่งสอน
เวไนยนิกาย บัณฑิตทั้งหลายทางเลื่อมใส
ในพระคุณสมบัติอันเป็นมหัศจรรย์ จึงพา
กันยกย่องสรรเสริญพระองค์ว่า เป็นครูของ

เทพคาและมนุษย์ทั้งหลาย ดังนี้

(๘) พุทฺโธ เป็นพระพุทฺธเจ้า คำว่า
'พุทฺธ' นี้ เป็น คำเรียกสมณะ อันทรงคุณ
เป็นมหัศจรรย์ คู่กันกับ 'จักรพรรดิราช'
ตามนิยมในโบราณสมัย, อันว่าพระเจ้าจักร
พรรดิราชอาจะมีในโลกได้เป็นอันมาก แต่
พระพุทฺธเจ้านั้น ยากนัก ที่ จะ อยุติ ขึ้น แต่ ละ
พระองค์ พระผู้มีพระภาคย์เจ้าทรงดำรง
คุณธรรมอันเลิศยิ่งกว่ามา จึงได้ ทรง
พระนามว่าพระพุทฺธเจ้าด้วยประการฉะนี้

(๙) ภควา เป็นพระภควันต์—พระผู้
มีพระภาคย์—พระผู้มีโชค. ศัพท์ตาม
ไสย ศาสตร์ ไซ้ เรียก เทพคา ผู้เป็นใหญ่ ใน
สกลโลก ได้แก่ พระพรหม พระอิศวร
และ พระนารายณ์ ตาม นิยม นับถือ ใน
พราหมณ์สมัย ส่วนข้างบัณฑิตในพระพุทฺธ
ศาสนา ต่างนับถือพระศาสนาเป็นสรณะ
ยิ่งใหญ๋ จึงนำมาใช้ เรียก พระศาสนา ว่า
พระภควันต์ตามพราหมณ์ไวยา. อาจารย์
ทั้งหลายอธิบายว่า ภควา คือ พระ ผู้มี พระ
ภาคย์—พระผู้มีโชค. กล่าวคือพระองค์
ทรงกระทำหน้าที่สอนพระศาสนา เป็นเจ้า
ลัทธิเลิศถนัดล้นเกล้าแห่ง ศาสนาพราหมณ์
ย่อมจะนำ มา ซึ่ง อันตราย เป็น อนเภาประการ
แต่หากพระโชค ก็บุญญาภิสมภารให้เป็น

ไป ให้พระองค์เกิดใน วรรณะกษัตริย์
ทรงคุณสมบัติควรเคารพพลบัลลังก์อันควรที่ระ
มีมา ทรงประกาศพระศาสนาสำเร็จด้วย
สวัสดิภาพ อันเป็นโชคลาภอันยิ่งใหญ่
ไม่มีศาสดาใดใดประเสริฐเช่นนี้

อันว่าพระอรหัตคุณ ทั้งเก้าข้อ ถ้าจะ
กล่าวโดยย่อ ย่อมลงเป็นพระคุณ ๓ ประ
การ คือ วิสุทธิคุณ พระปัญญาคุณ
และพระกรุณาคุณ ฉะนั้น พระคุณสมบัติ
ส่วนบุคลิกลักษณะงาม พระมรรยาทสุภาพ
พระกมลสันดานประกอบด้วยสุจริตปราศจาก
กิเลสทั้งหลาย กับทว่า 'อรัญ' เป็นต้น
จักเป็น 'วิสุทธิคุณ' พระคุณส่วนพระปรีชา
สามารถ ตรัสรู้ โง่เขลาธรรมทั้งหลาย ตลอดจน
พระสัมโพธิญาณ กับทว่า 'สมมาสม-
พุทโธ' เป็นต้น จักเป็น 'ปัญญาคุณ'.
พระคุณสมบัติซึ่งทรงบำเพ็ญด้วยความกรุณา
สรรพสัตว์ทั้งหลาย กับทว่า 'อนุตตโร
ปรีสามมสารถิ' เป็นต้น นับว่า เป็น
'กรุณาคุณ'.

เมื่อพุทธศาสนิกชน ได้ศึกษาพระพุทธานุ
ซึ่งแสดงโดยสังเขปนี้ ควรบังเกิดปริก
ปราโมทย์ด้วยภูมิใจ คือพระวิสุทธิคุณกับ

พระปัญญาคุณนั้น เป็นพระคุณส่วนพระองค์
ทำให้เราเกิดศรัทธาเลื่อมใส เปรียบประหนึ่ง
ผู้ใด แก้ว อันมีค่า มีวิเศษ สุกใส หาทิไม่ได้
ย่อมได้รับความอานิสงส์อันใด เราได้นับถือ
พระสัมพุทธผู้ประกอบด้วยคุณอันวิสุทธิเห็น
ปานนั้น ก็ย่อมเพิ่มความปรารถนาปรารถนากวีย
ภูมิใจนั้น ส่วนพระกรุณาคุณนั้น เป็น
พระคุณเกี่ยวเนื่องกับเราด้วย คือพระองค์
ทรงกรุณาเปี่ยมแผ่โดยธรรม ให้เราอริ
และปฏิบัติบรรลุลักษณะตามที่ สมควรที่
เราจะประกอบปฏิบัติการถวาย กับประพฤติ
ธรรมานุธรรมปฏิบัติบำรุงพระศาสนาของท่าน
ให้ถาวรไปชั่วกาลนาน

ขออำนาจพระพุทธานุ อันไพศาล วิสุทธิ
อุดมรัตน์ เจริญกาลสุขสวัสดิ์แก่สยาม
ราชวงศ์ ให้วันมยุ สมบูรณ์ ด้วย อริยวิบุลผล
ภิชโยภาพทุกประการ

สัทธมมุต สัทธมมุต สัทธมมุต อิติ ผล
พุทธานุ เกว เอตสุมิ สมปสาทนเจตโส.

ขอผล แห่งจิต อันเลื่อมใส ณพระ
รัตนตรัยมีพระพุทธเจ้าเป็นต้น เจริญผล
สำเร็จ, เจริญผลสำเร็จ, เจริญผลสำเร็จ
ด้วยประการฉะนี้

จะเสื่อมทรามลงไปอีก ?”

พราหมณ์— “ถ้าท่านไว้ใจข้าพเจ้าแล้ว ข้าพเจ้า จะไป เทียบหา ผู้หญิง ซึ่ง เหมาะ แก่ เขาให้.”

ท่าน อมาตย์ ยินยอม พร้อมใจ, ส่วน พราหมณ์ ก็ออกเดินทางไป, ใน ลำดับที่ พราหมณ์จะทำการสยัคินอยู่, เขาได้มาถึงยังกรุงทมิฬนามว่า กรุงจำปา. ในกรุงทมิฬก็มีความนามว่า พลมิตร มยุตรี ชื่อวิสาชา รูปโฉมเจริญตาและไต่ส่วนไต่ลึก กระตือรือร้นขบขันสยัคินแล้ว ทั้ง ฉลาด และ ใจพริบ เป็น อย่างยิ่ง. ขณะที่ พราหมณ์ ไปถึง เจ้าหล่อนและ เกลลอรัน คุรุณกำลังเดินทางไปหาความสนุกสนานบันเทิง ในอุทยาน แห่ง หนึ่ง. เมื่อ มาพบ กุมารอินทร์เรณูตาบอดคน พราหมณ์ จึงมานั่งว่า เขาอยากจะได้มองเจ้าหล่อนสักหน่อย, ดังนั้นเขาจึงค่อย ๆ เดินเข้าไป สายตาก็มองได้ ไปตรงอยู่ก่อน นอกจากสาวรุ่นกำกั. คุรุณเหล่านี้นั้นโดยมากเป็นคนซุกซน, บ้างก็วิ่ง, บ้างก็จะเหย้ง, บ้างก็ห่มตัว และบ้างก็หัวเราะ, บ้างก็ร้องเพลง และอะไรก็จะมีอะไรก็ไปตลอดทาง. ส่วนวิสาชานั้นเจ้าหล่อนค่อย ๆ เดินไป ทุก ๆ สักก้าวสยัคินกัน ไม่สิ้นไม่

ยาว. ลำดับที่มาถึงยังอุทยาน กุมารอินทร์ต่างเปลื้องเสื้อ และ ผ่า ท่อนมถึงน้ำใหญ่ แล้วก็พากันลงถึง แหวก และ ว่าอย่างระเรีงบรรเทิงใจ ส่วนวิสาชานั้นเล่า, เจ้าหล่อนค่อย ๆ ยกเสื้อผ้านั้นไว้ ที่หน้าอก เมื่อเจ้าหล่อนมุดตัวลงในน้ำ แล้วค่อย ๆ ปลอยให้ตกลง เมื่อเจ้าหล่อนขึ้น, ทั้งเจ้าหล่อนทำไปค่อย มารยาตร์ อันแนบเนียน น่ารักน่า. เมื่อเสร็จการอาบน้ำแล้ว กุมารทั้งหมดยกกันไปรวมหม้อยู่ตรง ที่ แห่งหนึ่ง, แล้วก็ควักโภชนาหารออกมารับประทาน, แล้ว แล้วจึงให้เป็นทานแก่ปวงสาวที่มากับ ส่วน วิสาชานั้น หยบย่นให้กับ ทาย ของหล่อนก่อน แล้วตนเองจึงลงมือรับประทาน.

เมื่อคุรุณทั้งหลายได้เสร็จการรับประทาน การกิน, และการชมความงามตามธรรมชาติแห่งอุทยานแล้ว, ก็ พากันเดินทางกลับ. ด้วยเหตุที่ทางน้ำซึ่งจะต้องลุยผ่าน ไป คุรุณทั้งหลายพากันถือครองเท้าของตนออกเสียก่อน แล้วจึงเดินลุยไปในน้ำ แล้ววิสาชาเดินลุยไปทิ้งรองเท้า. พากันเดินไปสักหน่อยก็มาถึงยังอัมวัน. ขณะที่เดินผ่านขานไป คุรุณทั้งหลายพากันห่มตัวของตนง้วน คั้วยมใจกรรม ไม่แม้แต่คน แผลงเลาให้ระคายศรพวงก็ แต่กระนั้นแล้ว

วิชาชาก็ยังกางร่มของตนเดินเรื่อยไป. ลึก
คืนทั้งพายุและฝนก็ประดังมา ครุดทั้งหลาย
พลก่นหกลบฝนและลม เข้ายไปอยู่ในโถงใต้
วัง ส่วนวิชาชานั้นเล่า คงยืนเจ้าอยู่กลาง
แจ้ง. พราหมณ์ผู้ติดตามเจ้าหล่อนไป ได้
สังเกตเห็นลักษณะนิสัย และความประพฤติ
ของเจ้าหล่อน ก็พอใจยิ่ง และเริ่มถาม
เจ้าหล่อนดังนี้ -

“โอ สาวเอ๋ย—เจ้าเป็นบุตรผู้ใด?”

“ข้าพเจ้าเป็นบุตรวิพลมิตร์”

“สาวเอ๋ย—อย่าได้โกรธซึ่งเล่ห์หนา
ถ้าจะถามอะไรสักหน่อย”

วิชาชา ก็ละไมในครั้งแรก แล้วจึง
ปราศ—

“คุณลุงเอ๋ย, เหตุใดน่ะเล่า ข้าพเจ้า
จึงจะโกรธ? ถามอะไร ก็ถามมาเถอะ
คุณลุง!”

พราหมณ์— “ในขณะที่เด็กอื่น วีนข้าง,
ขะเห่งข้าง, หมุนตัวไปข้าง, ร้องเพลง
ข้าง และทำสิ่งอันเสื่อมมารยาตอีกหลาย
อย่าง, เจ้าก็เป็นอย่างนอบน้อมระไวระวัง
ไปจนกระทั่งถึงอุททยาน”

วิชาชา— “เด็กหญิงทุกคนเป็นสินค้า
ชนิดหนึ่งซึ่งผู้ปกครองต้องขายไป, ก็ถ้าใน
ขณะทั้งข้าง, ขะเห่งข้าง และหมุนตัวข้าง

ข้าพเจ้าจะเขินชา หรือ แขนหักไปสักข้างหนึ่ง
ก็ใครเล่าเขาจะมาเกี้ยวข้าพเจ้า? ข้าพเจ้า
ก็จะต้องให้ มีความร่าเริงจนชีวิตหาไม่”

“สาวเอ๋ย—เจ้าพูดถูก ลุงเข้าใจแล้ว.”

และพราหมณ์ปราศเลยต่อไป— “เด็ก
หญิงเหล่านั้นพากันเปลื้องเสื้อผ้าในที่แห่งหนึ่ง
แล้วจึงลงเล่นน้ำอย่างเปลือยกาย, แต่ส่วน
เจ้าสิ เจ้าค่อย ๆ รมเสื้อผ้าขึ้นทีละน้อย ๆ
เวลาที่เจ้าค่อย ๆ รมเสื้อลงไปนั้น”

วิชาชา— “คุณลุงเอ๋ย, เป็นการจำเ็น
แท้ ที่นารีจักต้องม้กระพากและอาบ, และ
จะไม่เป็นการคั่นกัทรอก ถ้าใคร มาเห็น
ข้าพเจ้าเปลือยเครื่องปกคลุมกาย.”

พราหมณ์— “แม่สาวน้อย, ก็ใครเล่า
จะเห็นเจ้าขึ้น?”

วิชาชา— “พ่อลุง, พ่อลุงเองน่ะแหละ
คงเห็นเข้าแล้ว.”

พราหมณ์— “สาวสวย, เจ้าพูดถูก
ลุงเข้าใจแล้ว.”

และพราหมณ์ก็ปราศเลยต่อไป—

“เด็ก หญิง เหล่านั้น รัยประทาน เลี้ยงกัน
แล้วจึงให้ทาสรัยประทานทีหลัง, แต่ส่วน
เจ้านั้น, เจ้าให้ทาสรัยประทานก่อน แล้ว
เจ้าจึงรัยประทาน.”

วิชาชา— “พ่อลุงเอ๋ย, นั่นก็เพราะเหตุ

นั้นพวกเรา, ซึ่งเก็บเกี่ยวผลแห่งคุณความ
ดี, มักจะมีกรเลียบต สนุกสนานเอนอง ๆ
ส่วนพวกเรา, ซึ่งเก็บเกี่ยวผลแห่งความ
ชั่วช้า, มักจะไม่ใคร่ได้พบของดีนัก."

พราหมณ์— "สาวเอ๋ย, เจ้าพูดถูก
เข้าใจแล้ว."

พลางเขาก็ปราศรัยสลับไป

"ในเวลาที่ถูกคน สรววมอง เท้า เคนย
แผ่นดินที่แห้ง, แต่โดนเจ้าจิ้งสรววมองเท้า
ลุยน้ำ?"

วิสาखा— "พ่อลุง, โลกเรานี้ช่างไม่
จริงหนอ. เมื่อเราลุยน้ำเช่นนี้เราต้องสรวม
มองเท้า."

พราหมณ์— "เพื่อเหตุอันใด?"

วิสาखा— "บน พื้นดินแห้ง ๆ, เรา
สามารถแลเห็นกิ่งไม้, หนาม, หิน, กรวด,
ก้างปลา, หรือเปลือกหอย แต่ในน้ำแล้ว
แลไม่เห็นเลย. ด้วยเหตุประการนี้ เรา
จึงต้องสรวมมองเท้าเมื่อลุยน้ำ ไม่ใช่เมื่อ
เคนยบนดินแห้ง."

พราหมณ์— "สาวน้อย, เจ้าพูด
ถูกเข้าใจแล้ว."

แล้วทั้งคู่ก็ถอยไปว่า

"เด็กหญิงเพื่อนเรากำลังร่วมเมื่อเดินกลาง
แคว, แต่เรากำลังร่วมเมื่อเดินภายใต้ร่มไม้."

นั่นหมายความว่าอะไร?"

วิสาखा— "ลุงเอ๋ย, โลกเรานี้ยังไม่
อยู่. เมื่อเราเดินอยู่ในที่ภายใต้ร่มไม้ เรา
จึงต้องกางร่ม."

พราหมณ์— "เพื่อเหตุอันใด?"

วิสาखा— "เพราะว่าเมื่อเดินไปใต้ร่มไม้
และถึง, ค้าง, ข้าง, ชัน, เสมอ."

มักจะปล่อยเศษอาหาร และกระดูกว่างลง
มา, ส่วนถึงก็ปล่อยให้ลูกไม้ ที่กินเหลือมือ
ลงมา.

นอกจากนี้, สัตว์ พวกนั้น ชุกชุน
และกระโดดหากิ่งไม้ นั้นไปกิ่งโน้น ทำให้

กิ่งที่ร่วงหล่นลงมา. เมื่อเราอยู่กลางแจ้ง,
สิ่งเหล่านี้จะไม่เกิดขึ้น, แม้จะเกิด ถิ่นน้อย
ครั้งนัก. ด้วยประการฉะนี้ จึงควรกางร่ม
ในน้ำ, แต่ในที่กลางแจ้ง, ไม่จำเป็นเลย."

พราหมณ์— "จริงแล้ว, สาวเอ๋ย, ลุง
เข้าใจดี" แล้วปราศรัยกับสาวต่อไป

พราหมณ์— "เด็กหญิงอันพาถิ่นอาศัย
พักในโบสถ์ ขณะมีฝนและพายุ, แต่ส่วน
เจ้ากลับอยู่กลางแจ้ง."

วิสาखा— "พ่อลุง, เราควรจะอยู่กลาง
แจ้งแท้ ๆ ไม่ใช่อยู่ในโบสถ์."

พราหมณ์— "เพื่อเหตุอันใดเล่า"

สาวเอ๋ย?"

วิสาखा— "โบสถ์ว่าง เช่น นี้ คงจะไม่

ปราศจากเสียงซึ่งคนพลัดถิ่นถ้อย หรือ
เจ้าพวกลูกไม่มีพ่อ หรือมีก็พวกพ่อแม่ไม่
เลี้ยงดู. ถ้าเจ้าพวกเหล่านั้นมาจะต้องสัมผัส
ร่างกายข้าพเจ้า. เมื่อเข้าไปในโบสถ์
แล้ว ผู้ปกครองรู้เข้าจะพอใจหรือ- พ่อลุง 2
นอกจากนี้แม่ตายก็ตายกลางแจ้งก็ถือว่า."

พราหมณ์มีความพอใจในความประพฤติก
และมารยาทของสาวรุ่นครุณีนึ่งนัก จึงนำ
คนไปยังเคหะของคหบดีพลิมิตร แล้วเอ่ยขึ้น
เพื่อได้สาวเป็นกรรมสิทธิ์ว่า-

"ขอให้ มีสุข! ขอให้ เจริญยิ่ง ๆ ไป
เถิด... พ่อคุณ!"

คนในย่านกล่าวตอบ- "พ่อพราหมณ์,
ยังไม่ถึงเวลา ขอ... แค่นี้ ท่าน มา ขอ
อะไรเล่า?"

พราหมณ์- "ข้าพเจ้าขอขบครีท่าน"

คนในย่าน- "ขอให้ ใคร"

พราหมณ์- "ให้ แก้ววิชาชะ, บุตร
มฤคครุณีนึ่งมาคัยแห่งกรุงสรวาสตี (สรวาสตี)"

คนในย่าน- "จริงอยู่ที่ เขา กับเราเป็น
ชาติเดียวกัน แต่ทว่าบ้านเมืองของเขาอยู่
ไกลออกไปมากนัก."

พราหมณ์- "ก็ในบ้านเมืองไกล นะซี
ท่าน ที่เราจะสืบทอดรับผู้สมควรเป็นสามี
ของลูกสาว."

คนในย่าน- "เพราะเหตุถึงฤๅ?"

พราหมณ์- "เพราะถ้าเจ้าหล่อนทำการ
สมรสอยู่ใน ระแวกบ้านของคน, ก็จะมีผู้
นิยมชมชื่นยิ่งขึ้น เมื่อต่างคนต่างทราบดีว่า
เจ้าหล่อนประสบความสำเร็จรุ่งเรือง. แต่ถ้าเกิด
ทุกข์ขึ้น ทรัพย์สินสมบัติของชายอาจะละลาย

หายสูญ. เขาหมกคึกคักขบขาน, ยับ, และ
จืดจางในการเคารพบูชา."

คนในย่าน- "เมื่อเป็นเช่นนั้น เรา จะให้
ลูกสาวของเรา."

ลำดับนั้นพราหมณ์ ก็ กล่าวคำอวยชัยให้
พร เสร็จแล้วก็กลับยังสรวาสตี. เมื่อพัก
กายหายเหนื่อยเมื่อยล้าจากการเดินทางแล้ว
ก็ไปหาท่านมฤคครุณีนึ่งมาคัย, ซึ่งแรงถึงความ
รุ่มกำกั, ความวิไลลักษณ์, ความไหวพริบ
กลอุบายมารยาท และอาการเรียบร้อย
ของเจ้าสาวให้ฟัง แล้วพราหมณ์เอ่ย-

"ข้าพเจ้าได้ท่องเที่ยวไปในประเทศและ
กรุงต่าง ๆ ด้วยความลำบาก, และได้พบ
เจ้าหล่อน เข้า ด้วย ความ ลำบาก เหมือนกัน.
บัดนี้ท่านจงไปรับหล่อนมาเถิด."

มฤคครุณีนึ่งมาคัยผู้ใจดีและซื่อตรง ก็
ทราบดีทันทีว่าเป็นลูกชายมาเยี่ยมปลอบ. จึง
เขากล้าใจทราวย่างเอิกเกริก ไปรับวิชาชามา
เป็นภรรยาของ บุตรชาย. ในขณะ ที่ บุตร

กำลังจะหายไปยังบ้านของสามี มารดาจึง
กล่าวให้ โอวาทดังนี้—

“ลูกเอ๋ย, เจ้าจงให้เกียรติกับสุริย และ
จันทร์, จงเอาใจใส่กับอัยยิก, จงหมั่นซัดสี
คันฉ่องให้เกลี้ยงเกลา และเจ้าจงสรวนเล่น
ชาว, เจ้าฟังแต่ขบ, แต่อย่าให้ ไคว. เจ้า
จงระวังวาจา, เมื่อเจ้าลากขึ้น เจ้าต้องไม่
ยอมให้ ใครแทนที่, เจ้าต้องบริโภคอาหาร
อร่อย, เจ้า ต้องนอนเงียบ, เจ้า ต้องใช้
บรรโค.”

เมื่อมฤคธรรสกับโอวาทเหล่านี้, เขาคิด
ว่าบุตรได้ รับคำสั่งสอน ที่ผิดปกติ นอกทาง
ไปไกล, และเขาจึงจะต้องเกลี้ยกล่อมมิยอม
ให้มีให้ทำตาม และจะพยายามสั่งสอนทาง
ถูกต้องให้.

มารดาผู้อาลัยรัก, ผู้มี กมลอันอ่อน
และดวงตาอันชุ่มด้วยน้ำตา, สรวนกลอ
ยตุวิ และเอ่ยขึ้นด้วยเสียงกระเส่าๆ—
“ลูกเอ๋ย, วันนั้นแล้วแม่ได้เห็นเจ้าเป็นคว้ง
ที่สุด.”

วิสาขากล่าวเชิงเคื่อน— “แม่เอ๋ย, แม่
เกิดที่นี่หรือ? เกิดหญิงไม่เกิดในหมู่ญาติ
พี่น้องคอกหรือ? บ้านนี้เป็นบ้านของแม่
หรือ? ไม่ใช่บ้านหรือที่เป็นบ้านของแม่?
เมื่อทุกสิ่งซึ่งรวมกันไว้ฉันใด ก็ย่อมแยก

กันได้ฉันนั้น, ขอแม่อย่าพิลาปคร่ำครวญ
และร่ำร้องเสียเถละ.”

ต่อมามฤคธรรสก็ออกเดินทาง.
วิสาขาและสามีพร้อมด้วย ข้าทาสซึ่งคิด
ตามมาจากบ้านได้พากันไปลงเรือ. แม้ซึ่ง
มีลูกอ่อนตัวหนึ่ง ก็จะต้อง เอาลงเรือไปด้วย.
มันรู้ สักว่าลูกมันอยู่นอก จะสยหายกว่าอยู่ใน
เรือ มันก็ทำพยศคือคัง ไม่มีใครสามารถ
นำลงเรือได้. ทำให้เกิดเสียงอึกทักออลว.
เมื่อวิสาขากลับ ยืน ก็ได้ตาม ถึงต้นสายปลาย
เหตุ เมื่อทรายเรือลงแล้ว นางก็ให้คำ
แนะนำว่าควรจับลูกมันลงเรือเสียก่อน, เมื่อ
ฉนั้นแล้วแม่มีมันก็ต้องเดินตามมาเอง คำ
ตักเตือนของนางเป็นผล และมีแม่ลูกอ่อน
ก็ลงเรือได้สมประสงค์ มฤคธรรสถามบรรดา
คนใช้ว่าใครจึงมาขึ้นนี้.

คนใช้— “เพราะว่า แม่ มีไม่ยอม
ลงเรือ.”

มฤคธรรส— “แล้ว ทำอย่างไร จึง เอา
ลงได้?”

คนใช้— “ลงได้ ก็ต่อเมื่อหญิงสาวชาว
กรุงจำปายบอกวิธีให้, และเราต้องเอาลูกมัน
ลงเรือก่อนแม่มัน.”

มฤคธรรส— “หญิงชาวกรุงจำปายนั้นฉลาด
จริงหนอ.”

เมื่อมาตามทาง, วันหนึ่งต้องหยุดพักนอนอยู่ที่แห่งหนึ่ง, และกระโจมนอนสำหรับมฤคชรรันไค้มีผู้กางให้ไค้จะเฝ้าเฝ้าแห่งหนึ่ง. เมื่อวิชาชามาพบเข้าไค้ถามว่า เป็นกระโจมสำหรับใคร.

คนใช้ - “สำหรับท่านมฤคชร.”

วิชาชา - “ถอนไปทางเสียก่อน.”

คนใช้ - “ทำไมเล่า?”

วิชาชา - “เพราะว่า ถ้าจะเฝ้าเฝ้านั้น

พึงลงมา มฤคชรก็จะถูกทิ่มตาย, และส่วนข้าไค้จะมีคนล่อกันตลอดชีวิตว่า พ่อฉวีพาสโลกกลับไม่ทันถึงบ้านก็ตาย.”

เมื่อถอนกระโจมไปยกที่อื่นแล้ว ก็พอที่จะเฝ้าเฝ้าพึงหลายลงมา ผู้คนพากันมาแน่น ท่างวิตกกันว่าท่านคหบดีคงจะตายเสียแน่แล้ว. แต่ท่านประกาศว่า -

“ท่านผู้มีศักดิ์, ข้าพเจ้าอยู่. อย่าวิตก-แต่จงมองดูเตียงนอนของข้าพเจ้า.”

คนใช้ตอบ - “ย้ายไปที่อื่นแล้วครึ้น!”

มฤคชร - “ใครย้าย?”

คนใช้ - “วิชาชา.”

มฤคชร - “หญิงสาวกรุงจำบ้านฉลวาวังหนอ.”

ต่อมาเมื่อ ขริขิตไค้มา หยุดพักนอนในอุททยานโบราณแห่งหนึ่ง, และคนใช้ไค้

ทั้งไสยาคนของ ท่าน มฤคชรในโยสถ์ร้าง, วิชาชาไค้ไปเห็นเข้า จึงซักถามว่า เป็นของใคร

คำตอบ - “ของท่านคหบดี.”

วิชาชา - “ย้ายไปเสียจากที่นี่.”

คำถาม - “เพื่อเหตุใด?”

วิชาชา - “เพราะว่า ถ้าจะเฝ้าเฝ้าโยสถ์พึงลงมาท่านคหบดีก็จะถูกทิ่มตาย, นินทาก็จะมีแก่ข้าพเจ้า.”

เมื่อไสยาคนของท่านมฤคชร ถูกย้ายไปโยสถ์ก็พึงลงมา ผู้คนทั้งหลายก็พากันมาคึกคักกันกล้ว และ ฯลฯ เช่นเดียวกับที่แล้วมา จนกระทั่งคำว่า “หญิงสาวกรุงจำบ้านฉลวาวังหนอ.”

มีข้าก็พากันมาถึงสรรพสัตว์ และเมื่อไค้พักกายหายเหนื่อยจากการเดินทาง และ

การจ่ายแจกของกำนัลไปยังพี่น้อง และมีศรีสหายแล้ว, วิชาชาจึงไค้เริ่มลงมือดูแล

กิจการบ้านเรือน. ด้วยเหตุว่า สระไค้ของมฤคชร ทั้งหมด มี เว้น กัน จัดหา และ หุงต้ม

อาหาร, วิชาชาจึงไค้รับ คำสั่งให้เข้าทำนาที่ในวัน

ที่ ๘ ในขณะวันใกล้เข้ามาจะถึงวันของตน วิชาชาได้นำเครื่องกระ

แะพันธุ์และแย่งหอม ซึ่งสามและบิดามารดา ของ เขาเหลือใช้ มาเป็น เป็น ลูกกลม

เล็ก ๆ และสิ่งแตกไว้. เจ้าหล่อนทำเช่นนั้นเสมอทุกวัน แล้วและเก็บใส่หีบไว้. ที่เหลือใช้เจ้าหล่อนก็นำมาเคล้ากับน้ำมัน แล้วแบ่งเป็นส่วนเท่า ๆ กัน. เมื่อวันรุ่งขึ้นจะถึงเวรของเจ้าหล่อน วิสาขาก็สั่งให้เตรียมหาเหล้าไว้. ตอนเช้าเจ้าหล่อนให้ส้มสุก ลูกไม้, ดอกไม้, กระแระจันทร์, เครื่องหอม, ตลอดจนเนื้อและเครื่องคัมแก่คนงาน. พวกเหล่านั้นก็เสียนกระไรเลย. และนึกว่าภรรยาเฒ่าแห่งท่านคหบดีก็โอ้อวดได้แก่ตนเป็นครั้งแรกในเวลานานมาแล้ว. และในระหว่างวันนั้น ทำงานได้มากกว่าที่เคยทำถึงหนึ่งเท่า.

เมื่อ มฤคธรรมา วิสาขะ ทำงานใน เวลาสายนี้ และแลเห็นว่างานที่ทำเสร็จไปนั้นมากกว่าที่เคย จึงได้ถามว่าเพิ่มคนงานขึ้นอีกหรือ. เมื่อได้รับคำตอบว่ามีได้เช่นนั้น. มฤคธรรมาจึงถามต่อไปว่า ใครจึงได้งานทวขึ้นอีกถึงเท่าหนึ่ง.

ตอบ - “นาย, เมื่อเพิ่มอาหาร ก็เพิ่มงาน.”

ถาม - “นั่นหมายความว่ากระไร?”

ครั้นแล้วมฤคธรรมาก็ทราบความจริงทั้งหมดในกิจการที่วิสาขะได้ทำไปแล้ว.

บุตรชายอีกหกคนของมฤคธรรมาต่างประสย

กับภริยาของตน ผู้กล่าวว่า - “ถ้าเราเลิกของจากบ้าน และให้ ความยินดีที่รักบ้านแก่คนงานเช่นวิสาขะแล้ว, ท่านคหบดีและคนงานก็ต้องชอบเราเหมือนกัน.”

มฤคธรรมา วิสาขะ - “ลูกเอ๋ย - เจ้าปรารถนาอะไรด้วยวิจิตรเล่า?”

วิสาขะก็เล่าให้ฟังจนสิ้นเชิง. ท่านมฤคธรรมาก็ความพอใจมาก จึงขอให้นางเป็นผู้อำนวยความสะดวกในบ้านเรือน และสั่งให้ผู้คนในบ้านฟังบังคับบัญชา และกระทำการงานตามที่วิสาขะจะสั่งให้ทำ. ทว่าประการนั้นวิสาขาก็ได้เป็นเคหบดีแห่งเคหะนั้น และเนื่องด้วยนางงามพร้อม ทั้ง รูปร่าง และ มารยาต. คนทั้งหลายก็มีความยินดี.

ต่อมาวันหนึ่ง หงษ์ ๒-๓ ตัวบินมาจากอุทยานกรุงทวีย. และบินข้ามหลังคาน้ำไป, ในงอบ ปลายคางรวง เข้า ซึ่งได้งอบงามขึ้นโดยมิต้องไถและหว่าน. หงษ์ในกรุงราชคฤห์แลเห็นเข้า ก็พากันร้องขย. หงษ์ซึ่งบินอยู่ครองคองไม่ได้ ก็ร้องคองออกมาทำให้ร้องเข้าซึ่งคางมานานก็กลลงบนหลังคางวังในราชคฤห์. พระมหากษัตริย์ได้ทรงแจกจ่ายรวงเข้าเหล่านั้น แก่ ขวญ อมาตย์ ส่วนมฤคธรรมนั้น เมื่อกลับมายังบ้านก็นำรวงเข้าที่ได้ รับพระราชทานให้แก่วิสาขะ. นางก็

บรรดาไว้ในที่นี้ แล้วภายหลังก็แจกจ่ายแก่ชาวนา, ผู้ซึ่งพอไถ่ และเตรียมที่นาไว้ปลูก. เมื่อใดที่หัวนเมล็ดข้าวในกาลอันเหมาะ วรรณะก็ไปรบปราบฝนลงมา ข้าวก็งอกงามดี. ในปีที่ต่อมาได้เข้าทวามากขึ้น และต่อไปก็ยิ่งมากขึ้นทุกที.

พระอินทร์หนึ่ง ประสงค์จิต กระษัตริย์แห่งกรุงโกศลประจวบ บรรดาแพทย์หลวงทั้งหลายต่างก็มาชุมนุม และประคอบพระโสดถวาย และแสดงความเห็นสอดคล้องต้องกันว่า, ถ้าใดที่ข้าวกึ่งหนึ่งคายนานนั้นมา หุงเป็นข้าวต้มให้เสียแล้ว พระอาถรรพหยาสน์. ดังนั้นพระมหากษัตริย์จึงเรียกประชุมหมู่มาตย์ แล้วทรงตรัสถามถึงรวงข้าวที่หนึ่งคายนาน และที่พระองค์ทรงพระราชทานให้.

บางคนกราบทูล - “ข้าแต่ราชา - ข้าพระเจ้าถวายพระไปเสียแล้ว.”

บางคนกราบทูล - “ข้าพระเจ้าโยนเข้าเผาไฟเสียแล้ว.”

และบางคน - “ข้าพระเจ้าแขวนทิ้งไว้ที่ระเบียง.” แต่มฤคธรรกราบทูลว่า “ข้าพระเจ้าให้แก่วิสาชา - ข้าพระเจ้าจะกลัวยไปตามว่านางเขาไปทำอะไรไว้.”

เมื่อเขามาถามวิสาชาๆ ทอว่า “นาย

เอ๋ย ใครจะต้องการบริโภคข้าวที่หนึ่งคายนานหรือ ?”

“พระราชาทรงพระประจวบ และแพทย์หลวงได้แนะนำให้เสวยข้าวที่หนึ่งคายนาน.”

ครั้นแล้ววิสาชาที่จักแวงบรรจข้าวที่หนึ่งคายนาลงในขันทอง แล้วให้คนนำไปถวายพระมหากษัตริย์. เมื่อทรงเสวยแล้วก็พ้นจากพระโรคที่ทรงประจวบ.

ในการครั้งหนึ่ง ชาวบ้านนอกน้ำแม่น้ำและลวกตัวหนึ่งเข้ามาในกรุง. เมื่อไม่ทราบบว่าตัวไหนเป็นแม่ และตัวไหนเป็นลูก พระมหากษัตริย์จึงมีรับสั่งให้ส่งมาตย์พิจารณาอย่างถนัด แล้วให้กรวยทูลรายงานให้ทรงทราบ. หมู่มาตย์ต่างพินิจพิเคราะห์มาทั้ง ๒ เป็นเวลาวันหนึ่งเต็ม ๆ ต่างอันใจผลสุดท้ายก็ไม่ได้ทราบบว่าตัวไหนเป็นแม่ ตัวไหนเป็นลูก. เมื่อมฤคธรรกลบยานในตอนเย็น วิสาชาหมอบอยู่แทบเท้า และปร่ำไสยว่า - “ข้าแต่นาย, โฉนท่านจึงกลับข้าหนักเล่า. มฤคธรร ก็เล่าเรื่องให้ฟัง จนหมด. วิสาชาเขยขึ้นว่า - “ข้าแต่ท่านคณบดี, มีอะไรที่จะต้องใคร่ควรวญหนักหนา ?” หาญาติกองละเท่า ๆ กันมาวางให้มา ทั้ง ๒ ก็กินแล้วกลืนมันจะเวียนกันญาของคนเสียให้หมดก่อน แล้วก็มาแย่งของแม่มีมันกินต่อไป.

ส่วนตัวแม่พระศศิธรจะเคย อยู่ และไม่ กินหญ้า
เลย. นี่คือพญานาคแท้จริง."

มฤคธรรพ์ก็บอกวิธีที่ทราบมานี้แก่อมาตย์
ผู้ซึ่งลงมือจัดการตามคำชี้แจงทันที. และ
พอรุ่งรางสว่างแสง, ก็นำรายงานขึ้นกราบ
ทูลพระมหากษัตริย์ และทูลว่า -

"ข้าแต่ราชา—แม่มี, และนั่นลูก,
พระเจ้าค่ะ."

พระมหากษัตริย์ตรัสถามว่า ทราบไ้
อย่างไร ก็กราบทูลเรื่องดังที่เป็นมาแล้ว.

พระมหากษัตริย์ "ก็ไหนพวกท่านจึง
ไม่ทราบเสียแต่เมื่อวานนี้?"

"ราชา ข้าพระองค์จะทราบได้ฉันใด วิ
สาชาพึงสอนมิใช่."

พระมหากษัตริย์ "หญิงชาวกรุงจำยา
นั้นฉลาดจริงหนอ."

ต่อมาชายผู้หนึ่งได้วางรองเท้าของตน
ไว้ที่หน้า. ขณะเมื่อคนกำลังลงอาน้อย.
ชายอีกผู้หนึ่งผ่านมาจากนั้น ลอย รองเท้า
ผูกไว้กับศีรษะของคน แล้วก็ลงอาน้ำเช่น
เคยวัน. เมื่อชายคนแรกอาน้ำเสร็จแล้ว
และขึ้นจากน้ำ, ก็หารองเท้าไม่พบ. ชาย
อีกคนหนึ่งพูดว่า "เฮ้ย — แกหาอะไร
— — เหนือ?"

"เกือกของข้า."

"เกือกของแกอยู่ที่ไหน? เมื่อแกมี
เกือก ก็ควรจะผูกไว้ที่หัวอย่างข้า ก่อนจะ
ลงอาน้ำ."

ได้ มีการโต้เถียง กรรมสิทธิ์รองเท้ากัน
ขึ้นระหว่างชายทั้งสอง และเมื่อไม่เป็นที่
ตกลงกันได้ จึงพากันไปเฝ้า พระมหา
กษัตริย์. พระมหากษัตริย์ จึง มีรับสั่งให้
ปวงอมาตย์ ไล่สวนคดีกันอย่างดองแท้ และ
ให้ คำนวณรองเท้าให้แก่ เจ้า ของ ที่ ถูก ต้องไป.
อมาตย์ ก็ ลงมือไล่สวน ชักถาม ชาย ผู้ นั้น ที่
และผู้นั้น. ทั้งสองคนต่าง ก็ยืนยันว่าเป็น
รองเท้าของตน. ขณะที่กำลังโต้เถียงกัน
อยู่นี้ ก็พอดีหมดเวลา. อมาตย์ต่างพา
กันกลับบ้านด้วยความอ่อนเพลีย และข้า
มิได้เฝ้าอธิษฐานกระทวงความอะไรด้วย. วิสาชา
ได้ถามมฤคธรรพ์ และมฤคธรรพ์ก็เล่าเรื่องให้
นางฟัง.

นางกล่าวว่า - "ข้าแต่ท่านคหบดี. มี
อะไรที่จะต้องใคร่ครวญหนักหนา? จึงพอก
กับชายคนหนึ่ง ว่า 'แกเอาไปข้างหนึ่ง'
และพอกับอีกคนหนึ่งว่า 'ที่เหลือีกข้างแก
จงเอาไป' เมื่อฉะนั้น ใครที่เป็นเจ้าของ
แท้จริง จงกล่าวว่า 'ไหนจะมาแยกเกือก
ของข้าพเจ้าเสียเล่า?' ส่วนอีกคนหนึ่งซึ่ง
ไม่ใช่เจ้าของจะพูดว่า 'ข้าพเจ้าจะได้ ก็ยกให้'

คืออะไร ถ้าข้าพเจ้าได้เลือกไปเพียงข้าง
เดียว. นี่คือนักเรียนอื่นแท้จริง."

มฤคอรจึงไป บอก ปวงอมาตย์ทั้งหลาย
และเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นไปทุกสิ่งได้ แดลงมา
แล้วข้างคั่น ทราบจนกระทั่ง พระราชามี
คำรัสว่า "หญิง ชาว กรุงจำปาศรี นลลภา
วังหนอ."

ต่อมาข้าหมื่นนายพาดิษฐ์ผู้หนึ่ง นำท่อน
จันทร์ท่อนหนึ่งมาถวายพระมหากษัตริย์. แต่
ไม่มีผู้ใดทราบบ้างไหนเป็นข้างไหน และ
ข้างไหนข้างปลาย. ดังนั้นพระมหากษัตริย์
จึงตรัสสั่งให้ อมาตย์ ของ พระองค์วินิจฉัย
พวกอมาตย์ต่างพิศุท ท่อนจันทร์ เป็นเวลาวุ่น
หนึ่งเต็มๆ ก็ไม่ได้ผลสมพระราชประสงค์
ตกเวลาสายฉนั้นหัววันเช้า ท่วงทีพากันกลับ
หลังยังเหย้า. มฤคอรก็เล่าเรื่องให้วิสาชา
ฟังอีก.

นางกล่าวว่า - "ข้าแต่ท่านคหบดี มี
อะไรที่จะใคร่ควรวุญหนักหนา ? เขาท่อน
จันทร์นั้นทิ้งลงไปไหน ทางรากก็ระม
แต่ส่วนทางปลายจะลอยเหินอน้ำ. นี่คือนักเรียน
อื่นแท้จริง."

มฤคอรก็ส่งให้ อมาตย์ ทำตามวิธีนั้น และ
เหตุการณ์ที่เกิดขึ้นไป ทุกสิ่งได้ แดลงมา
แล้วข้างคั่น ทราบจนกระทั่ง พระราชามี

คำรัสว่า "หญิง ชาว กรุงจำปาศรี นลลภา
วังหนอ."

มฤคหบดี ผู้หนึ่ง อาศัย อยู่ใน สิงขรคาม,
เมื่อได้ทำการสมรสกับสตรีซึ่งเหมาะเจาะกับ
เกียรติแห่งตนแล้ว ก็สมสู่อยู่กับนางเรื่อย
มาโดยปราศจากบุตรทั้งหญิงและชาย ด้วย
เหตุที่คหบดีผู้นี้ใคร่จะมีบุตรเร็วๆ จึงทำการ
หาภรรยาบ่อย. ภรรยาหลวงมีนิสัยขี้หวง
และอิจฉาภักดิ์ จึงคิดหาหนทางที่จะทำให้
นางภรรยาอื่นอีกกลายเป็นหมั้นไปเสีย. แต่
เนื่องด้วยภรรยาอื่นเป็นคนซื่อตรง และ
บริสุทธิ์ นางก็มีศรัทธา และพอถ่วงกำเหนิด
๘ เดือน นางก็คลอดบุตรออกมาเป็นชาย.
นางมาใคร่ครองแต่ในใจ -

"ด้วยว่าความเกลียดชัง อันยิ่งใหญ่ที่สุดใน
โลกนี้ ก็คือ ความเกลียดชังระหว่าง
ภรรยาอื่นและภรรยาหลวง, และแม่เลี้ยง
ย่อมต้องหาอุบายฆ่าเด็ก เลี้ยง เป็นแน่นอน.
สามีข้าจะทำอย่างไร ? และข้าควรจะทำ
อย่างไร ? ด้วยว่าข้าไม่สามารถจะเลี้ยง
เด็กให้รอดชีวิตอยู่ได้. ข้าจะยกให้นาง
เลี้ยงดีกว่า."

ภายหลังเมื่อได้ปรึกษากับสามี และได้
รับคำตกลงแล้ว นางก็กล่าวกับภรรยา
หลวงว่า, "พี่, ฉันทยกลูกชายของฉันทให้,

พาไปเถอะ.”

ภรรยาหลวงใคร่ควมในใจ... ก็เมื่อ
เขาถือกันว่า... ชาติ
จะเลี้ยงเด็กคนใดละ.”

เมื่อ ภรรยาหลวงได้ รัชชวงศ์ เป็นมารดา
เด็กแล้ว... สามีก็ถึงกาลวิญญาน. ใน
วาระนั้นก็เกิดโต้เถียงกันขึ้นระหว่างสตรีทั้ง
สองว่า ใครจะเป็นเจ้าของบ้าน, ต่างคน
ต่างก็ว่าเป็นของตน. จึงพากันไปเฝ้าพระ
มหากษัตริย์. พระองค์ทรงรับสั่งให้มายุ
ไปทำการไต่สวนที่บ้านของนาง และถาม
ว่าใครเป็นมารดาของเด็กชายนั้น. อมาตย์
ก็ปฏิบัติตามพระราชโองการ. แต่วันใดมา
สุกสันลงเสียก่อนที่พระมรดกถึงอวสานอันพึงพอ
ใจ. จึง ต่างคน ต่างแยกย้ายกันกลับบ้าน
ในเวลาสายวันหนึ่งวันนั้น. วิสาखा ได้ถาม
มฤคธรรพเช่นคราวก่อน. และ มฤคธรรพก็ได้
เรื่องให้ฟัง.

วิสาखा — “จะท้องได้ส่วนอะไรหนักหนา
จงพากันสองสตรีว่าดังนี้. ก็รู้ว่าข้าไม่ทราบ
ว่าเด็ก ชาย เป็น ลูกใครในพวกแก ๒ คนนี้.
ใครมีแรงกว่าจึงลุกเด็กไปเถอะ.” เมื่อ
ต่างคนต่างจับมือเด็กคนละข้างแล้ว, เด็ก
ก็จะร้องไห้เพราะเจ็บแขน. สตรีผู้เป็นมารดา
จะปล่อยมือทันที, เพราะสงสารลูก. และ

นึกว่าถ้าลูกมีชีวิตอยู่คนใดจะโศกเห็นหน้าลูก
ต่อไป. แต่ ส่วนสตรีอีกคนหนึ่งซึ่งไม่มี

ความสงสาร จะไม่ปล่อยแขน เด็กเลย.
แล้วจึงเมียนางเถอะ. นางจะสรวลพาดลอค
เรื่อง. นึกก็พิกันขึ้นแท้จริง.”

มฤคธรรพได้แจ้งให้ปวงอมาตย์ทราบความนี้
และเหตุการณ์ก็ดำเนินไป. ครบทั้งก็ได้แสดง
มาแล้วแต่ข้างต้น. คราวนี้ กระทั่งพระ
ราชามารัส. “หญิงสาวกรุงจำปานฉลาด
จริงหนอ.”

ต่อมามีข้า มฤคธรรพได้ช่วยลง. ในวัน
หนึ่งแพทย์ประคองพาให้ รัชชปรชาน, เขา
ก็ฟื้นขึ้น. แต่ครั้นวันรุ่งขึ้นนี้, แพทย์
ได้ให้สิ่งหนึ่งซึ่งไม่ใช่ยาแก้โรครัชชปรชาน.
มฤคธรรพก็กลับโหมรมลงไปอีก.

วิสาखाคิดแต่ในใจว่า — “เหตุอันใด
หนอ ท่านอมาตย์จึงพินวันหนึ่ง. แล้วก็กลับ
โหมรมไปในวันรุ่งขึ้นเสียละหนึ่?”

นางจึงตรวจดูยาที่ทำให้ ฟื้น. และให้
คนเจียรรัชชปรชาน. ครั้นแล้วนางก็จับพระ
เสียไม่ให้แพทย์เข้ามายุ่ง. และนางก็พยายาม
ช่วยคนป่วยเสียเอง. ครั้น มฤคธรรพ ฟื้น
พอหายโรโหมรมก็กลับโหมรมลงไปในวันรุ่ง
ขึ้น. สงสัยไฉนนัก. จึงถามวิสาखा. ก็
ปรากฏถึงที่เป็นมาแล้ว. กระทั่ง “หญิง

ชาวกรุงจำปาศักดิ์เกรงหนอ”

ประเสนชิต, กษัตริย์แห่งกรุงโกศดล, มีเจ้ากรมคชบาลผู้หนึ่ง นามว่า ศีวีวรรณ. ศีวีวรรณได้ถูก พระมหากษัตริย์ กล่าวโทษ ในวันหนึ่ง. วิชาชะได้ทูลช่วยเรื่องนั้นกล่าว แก่มฤคธรรว่า—

“ข้าแต่ท่านคหบดี ศีวีวรรณควรแก่ ที่จะได้รับพระราชทานอภัยโทษ.”

มฤคธรร— “ลูกเอ๋ย—เจ้าจงคิดหาหน ทางเถะ.”

ทั้งนั้น วิชาชะจึงกราบทูลพระราชาว่า— “ข้าแต่ราชา— ศีวีวรรณเป็นผู้มีความผิศจึง ข้าพระเจ้าขอให้ทรงโปรดพระราชทานอภัย.”

พระมหา กษัตริย์ก็ ทรง พระ ราช ทาน อภัยให้.

วิชาชะ— “ข้าแต่ราชา— เมื่อพระองค์ ทรงพระราชทานอภัยแล้ว ขอให้ทรงแต่งตั้งเขาไว้ในตำแหน่งเดิมด้วย พระเจ้าคะ.”

พระมหากษัตริย์ ก็ทรงปฏิบัติตาม ศีวีวรรณรู้ สักคนว่า จะต้องชอบคุณ วิชาชะ มิใช่น้อย และได้ ตั้งใจจะทดแทนคุณนั้น.

ต่อมา มีข้ามฤคธรรได้ช่วยเป็นโรคนันท์ลีย และรู้ สัก ละอาย ที่จะยอมให้ วิชาชะ มาพยายาลตน. นางจึงคิดแต่ในใจว่า

“โธหนอดูคุณพ่อจริงต้องละอาย? ลูก

สาวจะพยายาลพ่อบ้างไหมไ้หรือ?”

ครั้นแล้วนางจึงมาได้คิดว่า เมื่อมฤคธรร ไม่ยอมให้นางปฏิบัติพยายาล, เขาก็ต้องหาภริยาเท่านั้น. ดังนั้น นางจึงไปยังเคหะของ ศีวีวรรณ และ เมื่อได้สังเกต ความ เคารพแล้วก็นั่งลง ศีวีวรรณมีบุตรคนหนึ่ง จึงบอกให้มากรวยเท้าวิชาชะ, แล้ววิชาชะ กลับกล่าวว่า “ข้าพเจ้าต่างหากที่ควรกรวยเท้าท่าน.” และกล่าวเสริมท้ายว่า “ขอ

ให้จำเวญ—จำเวญเถะ!”

เมื่อเป็นเช่นนั้น ศีวีวรรณจึงถามนางว่า นางต้องการอะไร.

วิชาชะ— “ต้องการลูกสาวท่าน.”

ศีวีวรรณ— “เอาไปให้ใคร.”

วิชาชะ— “ให้พ่อผัวข้าพเจ้า.”

ศีวีวรรณมิได้ค่อยว่าอะไร.

ภริยา ศีวีวรรณจึงถามสามีว่า มีหนทาง ที่จะไม่ยอมยกให้ไหม.

ศีวีวรรณ “ยอครัก, ยกให้เถะ, เพราะเราเป็นทนต์บุญคุณวิชาชะอยู่.”

ด้วยประการฉะนี้ มฤคธรรจึงจัดการอย่าง เอิกเกริกรับยอศีวีวรรณมาเป็นภริยา และ ต่อมาก็ได้ภริยา, มีวิชาชะ, เป็นผู้ ปฏิบัติพยายาล.

อยู่มาวันหนึ่งมฤคธรรเอ่ยกับวิชาชะว่า—

“ลูกเอ๊ย, เจ้าจงคอยพ่อนะลูกนะ.”

วิชาชา “ข้าแต่คุณพ่อ, ข้าพเจ้าทำอะไรผิดไปแล้วหรือ?”

มฤคธ “ลูกเอ๊ย—เจ้ามิได้ลืมโอวาทของมารดาเจ้าเสียจนสิ้นเชิงดอกหรือ?”

วิชาชา “ข้าแต่ท่านคหบดี, ข้าพเจ้าก็เชื่อฟังและปฏิบัติตามที่บอกอย่างโอวาทว่า “จงให้เกียรติกับสุรย์และจันทร์” นั่นก็หมายความว่า—ลูกสะใภ้ต้องนับถือพ่อผัวและแม่ผัวเช่นสุรย์และจันทร์, และข้าพเจ้าก็ไปปฏิบัติตามแล้ว จงเอาใจใส่กับอัครี, นั่นหมายความว่า ภริยาควรถือว่าสามีเป็นพระเจ้าอัครี ซึ่งไม่สามารถจะเอาใจใส่เลี้ยงดูให้ตกเกินไปได้, เพราะเหตุฉะนี้ ข้าพเจ้าจึงเอาใจใส่ในสามีกับอัครี, โอวาทว่า ‘จงหมั่นซักสีกันดั่งให้เกลี้ยงเงลา,’ ก็หมายความว่า บ้านจะต้องขัดกวาดและเช็ดถูเช่นคันฉ่อง, และเหตุฉะนี้ข้าพเจ้าจึงดูบ้านทุกวัน, โอวาทว่า ‘จงสรวนเสื่อขาว’ หมายความว่า เมื่อเราทำงานบ้าน เราสรวนเสื่อเครื่องแต่งกายอย่างหนึ่ง; แต่เมื่อจะไปอยู่ต่อหน้าสามีหรือไปในการขัดสี, เราต้องสรวนเสื่อขาว, ข้าพเจ้าก็ไปปฏิบัติตาม, โอวาทว่า ‘เจ้าพึงแต่รับ, อย่าให้ใคร’ นั่นหมายความว่า เราไม่ควรกล่าวคำหยาบต่อผู้อื่น มิใช่

ใครจะค่าเรา. ข้าพเจ้าได้ปฏิบัติตามแล้ว.

โอวาทว่า ‘เจ้าจงระวังวาจา’ หมายความว่า ต้องไม่เบียดเบียนความสัตย์. ข้าพเจ้าก็

ระวังแล้วอย่างยิ่งยวด. โอวาทว่า ‘เมื่อ

เจียนขึ้นเจ้าต้องไม่ยอมให้ใครแทนที่’ ก็

คือว่า ‘เมื่อเจ้าเป็นสะใภ้ที่ใดแล้ว, เจ้าพึง

นั่งอยู่ในที่พิเศษ’ และข้าพเจ้าก็มีโต๊ะป็น

กับผู้นั่งผู้ใด. โอวาทว่า ‘เจ้าต้องบริโภคอ

าหารอร่อย’ หมายความว่า เราควรจะ

บริโภคอาหารที่แต่เมื่อเราหิวจริง ๆ, และ

ข้าพเจ้าไม่เคยบริโภคอาหารเลยจนกว่าจะได

แจกจ่ายอาหารให้คนในบ้านทั่วกันแล้ว. โอ

วาทว่า ‘เจ้าต้องนอนเจียม’ หมายความว่า

ในราตรีกาล เมื่อเสร็จงานบ้าน และเก็บ

เครื่องใช้ ไม่สรวนเข้าที่เรียบร้อยแล้ว, ไม่

มีประโยชน์ที่จะนั่งตากแดดอยู่ต่อไป—เราก็

ต้องนอน. ข้าพเจ้าไปปฏิบัติตามอย่างเคร่ง

ครัด. โอวาทว่า ‘เจ้าต้องใช้บริวาร’ หมาย

ความเช่นนี้คือ เมื่อยังอยู่ในปดมวีย ก็

ประกอบกิจอันงามก็สัสมถานะ, และเมื่อคาย

ไปก็จะได้อายุท่ามกลาง ทวยเทพ. ดังนั้น

เมื่อเรามาเกิดอยู่ในมนุษยโลกแล้ว เรา

ก็ควรระบริวาราทานทำบุญ และเลี้ยงหน

กิจการอันเป็นบาป อสุคตต่าง ๆ และนี่ก็

เปรียบประดุจบุรุษใดนำเราไปสู่สวรรค์, ข้า

พระเจ้าไศยปฏิบัติคามันแล้ว."

มฤคธ "วิเศษมาก! วิสาขา, วิเศษมาก! มารดาของเจ้าเป็นมารดาที่ฉลาดและเจ้าซึ่งสามารถทราบความหมายในโอวาทอันเป็นปริศนาเช่นนั้น, เจ้ายิ่งฉลาดกว่ามารดามาก."

ครั้นแล้วมฤคธจึงมานั่งแต่ในใจ - "ถ้าพระภควันต์อนุญาตแล้ว, ข้าจะเรียกวิสาขาว่ามารดาทีเดียว."

มฤคธจึงไปหาพระภควันต์ กรายแทบฝ่าเท้าแล้วกล่าวขึ้นว่า "ข้าแต่ท่านผู้ควรบูชาเอ๋ย, เป็นการสมควรหรือไม่ ที่บุตรผู้หนึ่งจะเรียกลูกสะใภ้ของตนว่ามารดา?"

พระภควันต์ - "ถ้านางมีเชื้อพระลักษณะ ถ้านางสามารถพยาบาลคนป่วย, ถ้านางเป็นแม่เรือนดี, ถ้านางปกครองรักษาสัตว์ ถ้านางรักษาสมยัตติ และถ้านางมีไหวพริบ, - แล้ว นางก็อาจเป็นมารดาได้."

ครานั้นมฤคธก็ไปเฝ้าภริยภักดิ์ประเสนชิตแห่งกรุงโกศล เพื่อขอพระราชทานุญาตเรียกวิสาขาเป็นมารดาของตน.

พระราชารัษย์ - "กัวยเหตุที่วิสาขาได้เคยปฏิบัติ ข้าเหมือนกัน, เมื่อข้าได้ถูกษาพระอัยภักดิ์ของข้าแล้ว, ก็ระเวียกนางเป็นภคินีข้า."

พระองค์ไศยก็ไปเฝ้าพระอัยภักดิ์ และไกรยๆ สั่งให้เรียกวิสาขาเป็นภคินีได้โดยชอบธรรม.

ภริยภักดิ์พระมหากษัตริย์ ไศยทรงเกี่ยวข้องกับบุตรของสนมผู้หนึ่ง และเป็นเหตุให้เกิดบุตรชายขึ้น เด็กคนนั้นนามว่า พลมิตร พลมิตรได้ถูกขังไว้ในประเทศจากประเทศเพราะความผิดอย่างหนึ่ง, และเขาก็มาล้นกืออยู่ในกรุงจำปา. กัวยเหตุที่วิสาขาซึ่งเป็นบุตรภักดิ์ของเขา จึงจะเรียกว่าเป็นภคินีของท้าวประเสนชิตได้.

พระราชาทรงรับสั่งให้วิสาขาขึ้นนั่งบนหลังช้างเผือก และเข้าประภาศไปทูลพระนครว่า นางเป็นมารดาของมฤคธ และภคินีของท้าวประเสนชิต. นางได้จัดการสร้างวิหารลงในอุทยานแห่งหนึ่ง และมอบให้เป็นที่พักของภิกษุ ทั้ง สัตว์วิไลได้กล่าวไว้ ใน พระสูตร ว่า พระสัมมาสัมพุทธเจ้า พระ ภควันต์ เมื่ออยู่ในกรุงสรวาสตี ทรงประทับอยู่ในวังของวิสาขา, มารดามฤคธ, ซึ่งเรียกกันว่าอุทยานปุรวาราม.

ต่อมาเมื่อวิสาขาได้คลอดไข่ออกมา ๓๒ ฟอง เมื่อมฤคธได้ทราบเรื่อง ก็ยกมือขึ้นก่ายหน้าอยู่ในท่าคร่ำครวญ. เขานึกๆ

จะโยนไข่เหล่านี้ทิ้งเสีย แล้วสาธยายว่า
“ข้าแต่ท่าน คหบดี, อย่าง โยนทิ้ง
เลย, ขอท่านจงไป ทูลถาม พระภควินคฺค
ก่อนอะไร.

มฤคธก็ไปเฝ้าพระภควินคฺค และพระ
องค์ ทรง ตรัส ห้าม มิให้ โยนไข่ นั้น ทิ้งเสีย
ยับยั้งให้สร้างกรงเล็ก ๆ ครอบไว้ ๓๒ กรง
ใส่ฟองไข่ที่วิสาขาคลออกฟองละครง. เวลา
เช้าให้เอามือคบที่ไข่เขา ๆ วันละสามที พอ
ครบวันที่ ๗ เด็กชาย ๓๒ คน ก็ จะแตกออกมา
จากไข่. เมื่อวิสาขาคบฏีชิตตามแล้วก็ได้
บุตรชาย ๓๒ คน ใน วันที่ ๗ สมจริง. เมื่อ
เจริญวัย, เด็กเหล่านั้นก็กล้าสู้แข่งแรงและ
ประเปรียว.

วันหนึ่ง เมื่อ เด็กเหล่านั้น กำลังนั่งรถกลับ
จากเที่ยว กำลังจะกลับบ้าน พระอินทร์
ไปสนทนากับภรรยาของบุตรชายท่านปุโรหิต ซึ่ง
กำลังกลับบ้านเหมือนกัน ทำให้คันรถทั้ง
สองคันเกยกันอยู่. บุตรชายท่านปุโรหิต
ได้ร้องขอให้เหล่าบุตร วิสาขาคล หัก ทางให้,
ฝ่ายบุตร วิสาขาคล ให้อุบัติปุโรหิตทำเช่นนั้น
บ้าง. บุตรปุโรหิตคนหนึ่งชวนมา ก็ใช้
ภาษาอันไม่น่าฟัง, ดังนั้นเหล่าบุตร วิสาขาคล
ก็จับคันรถ และเหวี่ยงเอาบุตรท่านปุโรหิต
ลงไปในอนคเณียอยู่ ณ กองขุมฝอย. เมื่อ

บุตรปุโรหิตกลับไปบ้าน มีอาการเสื่อซาค
วัน และน้าทานองแก้มกล่าวพ้องกับบิดาว่า
“คุณพ่อ, คุณเถอะ, ลูกชายวิสาขาคลทำแก
ข้าพเจ้าถึงเพียงนี้.”

ปุโรหิต- “ลูกเอ๋ย — โฉนเขา จึงทำเจ้า
เช่นนั้น ?”

ลูกก็เล่าความให้ฟังถนัด.
ปุโรหิต- “ลูกเอ๋ย — เมื่อเป็นฉนั้นแล้ว
เราต้อง หาอุบายให้ เจ้าชายหนุ่ม พวกนี้ ส่ง
ปากให้ ‘ไค ชินา’.”

แล้ว ท่าน ปุโรหิต ก็ ตรึก ทรง มอง หา
อุบาย.

ต่อมาไม่นาน พวกคนคอยก็เป็นขบถ
ขึ้นกับท้าวประเสนชิต พระองค์ได้ จัดแม่ทัพ
ออกไปปราบปรามพวกขบถ แต่กลับพ่าย
แพ้พวกขบถหนีกลับมา. พระองค์ ก็ จัดส่ง
แม่ทัพออกไปใหม่ และแม่ทัพนั้นก็แพ้กลับ
มาอีก ท้าวประเสนชิตทำเช่นนั้นถึง ๘ ครั้ง
แม่ทัพก็แพ้ถึง ๘ คน. ท้าว ประเสนชิตจึง
ทรงพระราชดำริว่า ระทรงเป็นแม่ทัพยก
กองทัพใหญ่ออกไปปราบเอง. บุตรวิสาขาคล
กลับเข้ามาในกรุง จึง ทูลถาม พระราชาว่า ระ
ยกทัพไปไหน.

รัชสัง- “ไปปราบพวกคนคอบ.”

บุตรวิสาขาคล- “โปรดประทับในพระนคร

เด็กพระเจ้าค่ะ, ข้าพระเจ้าจะออกไปเอง."

รับสั่ง "ก็ทำไมเจ้า."

พระราชาก็ให้บุตรวิสาขานำทัพใหญ่ถึง
สี่เท่าทัพธรรมคาออกไป, ทัพทำการปราบ
ปรามพวกคนคอยสมพระราชประสงค์ ก่อน
จะเลยศึกและสิ่งของบรรณาการ คืนพระนคร
เป็นจำนวนมากมายก่ายกอง.

ปุโรหิตกราบทูลพระราช "ข้าแต่พระ
องค์, เจ้าชายหนุ่มเหล่านี้ มีกำลังวังชา
มากมายนัก ทรงพระราชดำริห์ดูเถิดว่า
พวกนี้จะไม่สามารถทำอะไรได้บ้าง."

ด้วยพระมหากษัตริย์ทั้งหลาย ทรงเกรง
ผู้รลอลปลงพระชนม์ยิ่งนัก ทว่าประเสน
ชิต จึง ตรีภพทรง ลักซึ่งใน ล้อย คำของท่าน
ปุโรหิต, แล้วทรงครัดถามว่าจะทำอะไร.

ปุโรหิต "ข้าแต่พระองค์, จะทำอะไร
นี่หรือ? ถ้าพวกนี้ต้องการแล้ว, เขาอาจ
ลอบพระองค์เสียจากอำนาจราชศักดิ์ก็ทั้งหลาย
และเขาเองขึ้นทำการแทน."

พระราชาก็ร้อนพระทัยมาก และทรง
พระอนุสรคานึ่งว่า จะทรงประหารชีวิตพวกนี้
เสียด้วย วิถีใด จึง จะดี. พระองค์ ทรงใคร่
ครองหาอุบาย และจะไม่ยอมให้ผู้ใดล่วง
รู้ถึงความลับซ่อนลับ. ด้วยเหตุนั้นพระองค์
จึงไม่ขอความช่วยเหลือจากผู้อื่นใด.

เมื่อได้ กลางปลงพระทัย เรียบร้อย แล้ว
พระองค์ ก็ รับสั่งให้ เชิญด้วยครุฑ ข้าราชการ
เข้า ไป รับ พระ ราชทาน เลี้ยง ใน พระ ราชวัง
วิสาขานักแต่ในใจว่า "ก็เมื่อพรั่งพร้อมแล้ว
จะเข้าไปร่วมโต๊ะเสวยกับลงแล้ว, ข้าก็จะ

ถวายจึงเห็น แก่พระภควินต์และพระเสวกของ
พระองค์ละ" ก็ นั้น นาง ก็ไป เฝ้า พระ
ภควินต์ฯ ทรงสั่งสอนตามควรแล้ว นางก็
นิมนต์ท่านและเสวกไปยักรบ้านของนาง.

พระราชาก็ ทรง นำ ยา พิศ มาใส่ ไว้ ใน
อาหาร, เมื่อบุตรชายวิสาขานักโลกเข้า ไป
แล้วก็มีอาการมึนเมาไปตามกัน พระราชา
ก็มีรับสั่งให้ ทักศิรยะเสียทุกคน.

พระ

พุทธสาส์น

๑

ของ

เจ.อ. บ้านกะทม

ก่อนแต่จะพรรณนาถึงเรื่อง พระพุทธศาสนา จะขอกล่าวถึงพระประวัติของพระพุทธเจ้าแต่โดยย่อเสียก่อน เพราะพระองค์เป็นต้นพระพุทธศาสนา ประวัติความเป็นไปของพระองค์ย่อมเป็นจริง สำคัญในการศึกษา และการปฏิบัติพระพุทธศาสนาคด้วย.

พระบรมศาสดาของเราทั้งหลาย พระองค์เป็นพระโอรสใหญ่ของ พระเจ้าสุทโธทนะ ผู้ครอง ราชสมบัติ กรุง กบิลพัสดุ์ใน ชมพูทวีป ซึ่งในทุกวันนี้เรียกว่า ประเทศอินเดีย เมื่อ ก่อน แต่พุทธศก ๕๐ ปี พระองค์ได้ประสูติ แต่ พระกรรม์ ของ พระนาง เจ้ามาษา

ทรงพระนามว่า “สีหัตถกุมาร” เมื่อทรงพระเจริญวัย สมควรจะศึกษาวินัยได้ พระราชบิดาได้ ทรงส่งให้ไปเรียนศิลปวิทยาในสำนักครุวิศวามิตร พระองค์ทรงเรียนได้ว่องไว สนใจความรู้อย่างหาพรมิ ครั้นพระชนม์ได้ ๑๖ พรรษา พระราชบิดาได้ทรงขนานยโสธรา อัครมเหสีหนึ่ง เวียงนางพิมพา พระราชธิดาของพระเจ้าสุปปพุทธในกรุงเทวทหนคร ซึ่งประสูติแต่ นาง อมิตา พระกนิษฐภคินีของพระองค์มาให้เป็นพระชายา มี พระโอรส ด้วย นาง ยโสธรา พระ องค์ หนึ่ง ทรงพระนามว่า “ราหุลกุมาร”

ครั้งนั้น มหาชนใน ประเทศอินเดียมีคตินี้
ศาสนาพราหมณ์กันเป็นพัน และเป็นคนมี
ทิฐิमानะกล้างรังเกียจกันด้วยชาติและโคตร
เป็น อย่าง ยิ่ง ข้อที่ ว่า นี้อธิศาสนา
พราหมณ์นั้น คือ ถือว่าโลกและสิ่งทั้งปวง
มี คิน น้ำ ไฟ ลม อากาศเป็นคิน ล้วนมี
เทวดาประจำอยู่ทั้งสิ้น ว่า ชีวิต สัตว์ อัน
บุชชาญู กรายไหวไม่มีสการเส้นสรวงพระ
เป็นเจ้าคือรณารายนพรหม และเทวดานั้น ๆ
อื่นวอนขอให้ช่วยประสิทธิพรให้ตน ให้สม
ตามความปรารถนาในสิ่งนั้น ๆ เพราะสำคัญ
เห็นว่ามีบุญยะไค้ สุข หรือทุกข์ก็เพราะพระ
เป็นเจ้าทำให้ พระเป็นเจ้ามีอำนาจที่จะให้เป็น
ไปตามพระเหตุที่ประสงค์ ถ้ามุ่งหมาย
อะไร ก็ ต้อง ประพฤติ ทรมาณ ร่างกายให้ ได้
ความลำบากเกินจะถึงสิ้นชีวิตบ้าง หรือถึง
ชีวิตบ้าง เช่นถือการขึ้นถึยการเดินเป็นวัตร
ไม่กินข้าวและอื่น ๆ ด้วยเข้าใจว่า เศษที่
ประพฤติกะเช่นนั้น ย็นทาลให้ร้อนถึงพระ
เป็นเจ้า ๆ ได้เห็นกำลังความเพียรไม่ทอดอ
อย่างนั้นแล้ว ย่อมประสิทธิพรให้สมความ
ปรารถนา และเข้าใจว่าเป็นบุญอย่างยิ่ง ถ้า
ใครประพฤติกะชอบต่อพระเป็นเจ้า คายไปก็
ได้ ไป สวรรค์ ไม่ต้องคิดแปรผันเป็นอย่าง
อื่น ถ้า ประพฤติกะไม่ ชอบ ต่อ พระเป็นเจ้า

คายไปก็ตกนรก ความถึยอย่างว่ามานี้
เป็นหัวข้อใน ศาสนาพราหมณ์ พระบรม
ศาสดาทรงทวย ถิทธิ ของ พราหมณ์ เช่นนั้น
และทรงเห็นว่า มหาชนผู้เกิดมาแล้ว แก่
เจ็บ คาย ไปเปล่า หาได้ทำชีวิตให้เน
ประโยชน์เท่าไรไม่ พระองค์ทรงเมื่อน่าย
ความเป็นอยู่ของพระองค์ ด้วย อาการ เช่นนั้น
ทรงเห็นบรรพชาว่าเป็นทางที่ห่างจากอาธรมณ์
อันล่อให้หลงและมัวเมา เป็นช่องที่จะได้
บำเพ็ญปฏิบัติให้เป็น ประโยชน์ ตน และ เว
โยชน์ ผู้อื่น ทำชีวิตให้มีผลไม่ เป็นหมัน
และ พระองค์ มี พระมหากรุณา ประจำ อยู่ใน
พระสันดาน จึงมีพระอธิบายด้วยเลือดแผ่นสรวง
หา ประโยชน์ แก่ สัตว์โลก ทั้งหลาย แม้
พระองค์เป็นพระราชโอรสรัชทายาท ผู้ที่จะ
ไค้ครองราชสมบัติแทนพระราชบิดา ก็ยังไม่
พอพระเหตุที่เท่ากัย เป็นคิน สภาผู้สั่งสอนชก
นำมหาชนใน ทางประพฤติกะความดีความชอบ
เป็นส่งว่าไว้แก่ตัว เพราะเหตุคังที่กล่าว
มานี้แล เมื่อพระชนมายุได้ ๔๙ พรรษา
พระองค์ จึงได้เสด็จ ออก ทรงผนวช แสงหา
ทางว่าอย่างไรระคิ, ชอบประพฤติกะพระองค์
ทกลองคุด้วยประการต่าง ๆ ภายหลังทรง
สันนิษฐานเห็นทางว่า ความบริสุทธิ์เป็นม
สำคัญแห่งความดีความงามทั้งปวง จึงได้

ทรงประพฤติพระองค์ในทางมั่นคง พระองค์
ได้ทรงทำความเพียรอยู่ ๖ ปี จึงได้ตรัสรู้
เป็นพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ครั้นพระองค์
ได้ตรัสรู้แล้ว ก็ได้ทรงสั่งสอนประชาชน
เริ่มต้นแต่พวกบรรพชิตด้วยกันก่อน พวก
บรรพชิต ผู้เห็น ชอบ ใน อรรคม ของ พระ องค์
ยอมคนเป็นสาวก ขอ ประพฤติตามเสด็จ
สาวกก็มีมากขึ้นโดยลำดับ พระองค์ได้
พวกสาวกเป็นกำลัง ทรงสั่งสาวกให้เที่ยว
ไปสั่งสอนพระศาสนาแพร่หลายออกไปทั่วทั้ง
ชมพูทวีป การสอนพระศาสนา นั้น พระ
ศาสดา และ สาวกได้ ช่วย กันทำ ด้วย ความ
สามัคคีร่วมใจกันมุ่งประโยชน์ อันจะเกิดมี
แก่มหาชนเป็นตถัง วิถีที่พระองค์ทรงสั่ง
สอนนั้น ว่าโดยย่อ พระองค์ทรงแสดง
อนุพยัคิภา ถ้อยคำ ที่กล่าวโดยลำดับ
คือ ในเบื้องต้นทรงแสดงประโยชน์แห่งการ
ให้ เพื่อ ละ ความ เห็นแก่ ตน และ ความ
ทะนุเหนียวแล้ว มีให้เผื่อแผ่ส่งเคราะห์ผู้
อื่น ด้วย กำลังทรัพย์ ของ ตน ซึ่ง เรียก ว่า ทาน
ในลำดับนั้น ทรงแสดงประโยชน์แห่งศีล คือ
ความประพฤติมรรยาตเรียบร้อย เพื่อเว้น
จากการเบียดเบียนผู้อื่น ไม่ทำร้ายทรมาน
ให้ เกิดขึ้นใน หมู่ที่ตนเข้า อยู่ด้วย และ เพื่อ
รู้จักนับถือเขา แล้วทรงแสดงสมัคคี คือ

ความดีความงาม อันคน ผู้ ให้ และ คนผู้รับ
จะพึงได้ พึงถึงใน มนุษย์โลก ตลอดกันไป ถึง
สวรรค์ ในลำดับนั้น ทรงแสดงโทษ แห่ง
การว่า แม้ ให้สุข แต่ ก็ ยังเจือด้วยทุกข์
ต่าง ๆ ไม่ควรเพลิกเพลีนโดย ส่วนเดียว
ควรเขี่ยหน่วยด้วยเหมือนกัน ในที่สุดทรง
แสดงอนิสังสแห่งความชอกชากความ คือ
ทำใจไม่ให้หมกมุ่นอยู่ในความ เพื่อยังฉันทะ
ให้เกิด คน ผู้ ไม่ เห็นแต่แก่ตัวให้ทรัพย์
ของคนเกอฏฐผู้อื่น มีศีลประพฤติเรียบร้อย
ไม่ ทำร้ายเขา และไม่ เขี่ยหยิ่ง ดึงตนได้
ในทางสมัคคีแล้ว ไม่เพลิกเพลีนหมกมุ่น
อยู่ในนั้น ยังผลเห็นโทษและเขี่ยหน่วยมุ่ง
สุขอันสงขยยิ่งขึ้นไปกว่านั้นอีก เป็นผู้ควร
วิเทศนาอย่างสูง คือ อริยสัจจ์ พระองค์
จึงทรงแสดงอริยสัจจ์ ๔ คือ ทุกข์ เหตุให้
ทุกข์เกิด ความดับทุกข์ และทางกำจัด
ให้ ถึงความดับทุกข์ อากาโรที่พระองค์ทรง
แสดงอรรคมว่าโดยย่อเพียงเท่านั้น

ถ้าจะว่าถึง อรรคม ซึ่ง เป็นหัวใจ ของพระ
พุทธศาสนา ก็มีอยู่ ๓ ประการ คือ ศีล,
สมาธิ, ปัญญา. ในเบื้องต้นต้องปฏิบัติรักษาม
มรรยาต, กาย, วาจา ให้เรียบร้อยปราศจาก
โทษสมควรแก่หมู่ นี้เรียกว่าศีล แล้วควร
หัดรักษาศีลให้ตั้งอยู่ในอำนาจ ทำให้แน่น

ควรแก่การงานในคราวต้องการ นั้นเรียกว่า
สมาธิ ค่อยไป ควร หักใจ ชั่ว ญญาให้ รอยรู้
สภาวะธรรม อันเป็นไปด้วยความเป็นเหตุและ
ผลแห่งกันและกัน นั้นเรียกว่าชั่ว ญญา และ
ธรรม ซึ่งเป็นหัวใจของพระพุทธศาสนา นั้นย่อม
มีวิมุติ คือความหลุดพ้นจากอาสวะกิเลส
และกองทุกข์เป็นผล ในที่สุดเมื่อจะ
ปวินิพพาน พระบรมศาสดาได้ทรงรวบรวม
โอวาท คำสั่งสอน ทั้ง ปวง ลง ใน ความ ไม่
ประมาณอย่างเกษม ซึ่งเรียกว่า ปัจฉิมวาท
คือ พระวาท อัน เป็น ที่สุดว่า “ คุณก่อน ภิกษุ
ทั้งหลาย ยักัน เรา ผู้ ตถาคต เคือนท่าน
ทั้งหลายให้รู้สังขารทั้งหลาย เป็นของไม่
เที่ยง มีความเสื่อมความสลายไปเป็นธรรมดา
ท่านทั้งหลายจงยังกิจทั้งปวงอันเป็นประโยชน์
คนและประโยชน์ ผู้ อันให้ ขันยบรรณ ด้วยความ
ไม่ประมาณเถิด ” ทั้งนี้ แท้จริง ความ ไม่
ประมาณ ท่านเปรียบว่า เหมือนรอยเท้า
ช้าง บรรดา รอย เท้า แห่ง สัตว์ ทั้ง หลาย
ย่อมประชุมลงในรอยเท้าช้างฉันใด บรรดา
ธรรมทั้งหลายก็ประชุมลงในความไม่ประมาณ
ฉันนั้น

พระบรมศาสดาของเรา นับว่าเริ่มแต่
พระองค์ได้ตรัสรู้แล้วมา ได้ทรงทำพุทธกิจ
เทียวสั่งสอนขริบทั้ง ๔ คือ ภิกษุ ภิกษุณี

อุยาสก อุยาสิกา ให้ขันยบรรณได้มีที่ อยู่ ๔๕ ปี
แล้วพระองค์ก็เสด็จกลับขึ้นปวินิพพาน รวม
พระชนมายุได้ ๘๐ ปี

เมื่อ พระ บรม ศาสดา ปวิ นิพพาน แล้ว
สาวกพุทธบริษัท ได้ ดำรงพระศาสนาสืบต่อ
มาจนถึงปัจจุบันนี้ อย่างไร และ พระพุทธ
ศาสนาได้มาประดิษฐานอยู่ในประเทศสยาม
นี้อย่างไร รวดแล้วแต่โดยย่อคงต่อไปนี้

เมื่อ พระบรมศาสดาปวินิพพานแล้ว ประ
มาณได้ ๓ เดือน พระมหากัสสป ผู้ เป็น
สังฆนายกในครั้งนั้น ได้ปรารภคำหมิ่น

ประมาณ พระธรรมวินัย ของ บรรพชิต แก่ รูป
หนึ่ง ชื่อ สักกะ ึ่งพร้อมด้วยพระอรหันต์
๕๐๐ รูป ทำสังคายนาพระธรรมวินัยที่กรุง
ราชคฤห์ พระเจ้าอชาตศัตรูทรงเป็นศรัสน
ปถัมภกทำกันอยู่ ๘ เดือน ึ่งสำเร็จประชุม
สังคายนา คือ สังคายนาครั้งแรก

ครั้น ต่อ มา รวด พุทธศักราช ได้ ๓๐๐ ปี
พระอรหันต์ ๘๐๐ รูป มีพระยศเจดเรกาคณิกา
บุตร พระสัพพสามิ เถระ พระเรวต เถระ
เป็นหัวหน้าปรารภพวกภิกษุ วิชชีย์บุตร ประ
พฤติไม่เคร่งครัดต่อพระวินัย หาทางหลัก
เลียง เอา แต่ความสวดก ของตน เป็นคนมัก
ง่าย เหวอคิด ๓๐ ประการขึ้นเป็นเครื่องอ้าง
จึงได้พร้อม กัน ทำ สังคายนา พระธรรมวินัย

ที่พระนครเวสาลี มีพระเจ้ากาฬโคตรราช
เป็นศาสนูปถัมภก ทำอยู่ ๘ เดือนจึงสำเร็จ
การบูชิสังคายนา คือ สังคายนาครั้งที่ ๒
แล้ว ประคิณฐาน พระพุทธศาสนา ให้วิสสุต
สืบมา

ครั้น รัชกาล พระเจ้าอโศกมหาราช ผู้
ผ่านราชสมบัติพระนครปาตลีบุตร รวบรวม
ศก ๒๒๔ ปี พระองค์ทรงพระราชศรัทธาท่าน
บำรุงพระพุทธศาสนา ครั้งนั้นมีข่าวว่าพวก
เดียวยักษ์ ผู้มุ่งลบล้างปละมเป็นภิกษุ เข้ามาอยู่
ในสงฆมณฑล ต่างพวกต่างแสดงลัทธิ
ของตน อ้างว่าเป็นพระในพุทธศาสนา พวก
ภิกษุแท้ ไม่สามารถจะทำ อุโบสถสังฆกรรม
ร่วมได้ด้วย พระเจ้าอโศกมหาราชผู้เป็น
ศาสนูปถัมภก ได้ทรงดำริจัดพวกเดียวยักษ์
เหล่านั้นออกเสียจากภิกษุมณฑล แล้วพระ
โมคคัลลบุตร ทิสสเถระ ผู้ เป็น สังฆนายกใน
เวลานั้น พร้อมด้วยพระอรหันต์ ๓,๐๐๐ รูป
ได้ทำสังคายนาพระธรรมวินัย ทำอยู่ ๘ เดือน
จึง สำเร็จ การ บูชิสังคายนา คือ สังคายนา
ครั้งที่ ๓

ครั้นพุทธศกได้ราว ๒๓๘ ปี พระมหินทะ
เถระ ซึ่งว่า เป็นพระราชโอรส ของสมเด็จพระ
เจ้าอโศกมหาราช รัชเถระปัญชา ของพระโมค
คัลลบุตรทิสสเถระ ไปประคิณฐาน พระพุทธ

ศาสนาในเกาะลังกา พระมหินทะเถระพร้อม
ด้วยพระอรหันต์ และ พระภิกษุสงฆ์ที่ทรงพระ
ปริยัติธรรมรวม ๓๐๐ รูป ทำสังคายนาพระ
ธรรมวินัย ที่กรุงอนราชบุรี มีพระเจ้าเทวา
นามปิยทิศ เป็นศาสนูปถัมภก ๓๐ เดือน จึง
สำเร็จการ จตุตถสังคายนา คือ สังคายนา
ครั้งที่ ๔

ครั้น พระพุทธศก ล่วงมาได้ ราว ๔๕๐ ปี
พระอรหันต์ทั้งหลายในเกาะลังกา เห็นว่า
พระพุทธศาสนา จะเสื่อม ลง เพราะเหตุ
กุลบุตร จะทรงจำพระไตรปิฎกโดยลำพังยาก
อย่างเดิมมันไม่ได้ จึงได้ประชุมกันที่ถ้อย
ศิวิวิหาร ใกล้ เมือง อนุราชบุรี แล้วทำ
สังคายนา พระไตรปิฎก จารึก ลง ใน ใบลาน
พระเจ้าวิภูคามินีอภัย ทรงเป็นศาสนูปถัมภก
ทำอยู่ ๓ ปี จึงสำเร็จการ ปัญจนสังคายนา
คือ สังคายนาที่ ๕ ภายหลัง
นักปราชญ์ได้ แต่ง คัมภีร์ อรรถกถา ฎีกา กัถ
ทั้งศัพทศาสตร์ เป็นอุปการะ แก่ผู้ ศึกษา พระ
ปริยัติธรรม เจริญขึ้นตามลำดับ จนมหาชน
ในประเทศต่าง ๆ ซึ่งนับถือพระพุทธศาสนา
ได้นำ ไป ประคิณฐาน ไว้ ใน ประเทศ ต่าง ๆ
แม้ประเทศสยามของเรานี้ ก็ได้มีพระไตร
ปิฎกมาจากลังกายังเหมือนกัน
ตามทักกล่าวมาข้างต้นนี้ จะเห็นได้ว่า

พระพุทธศาสนาจะเจริญและดำรงอยู่ได้ ก็
ด้วย อาศัย การ ทำ สังคายนา ชำระพระธรรม
วินัย และพระมหากษัตริย์ทรง เป็นศาสน
ปลื้มยก ถ้าไม่มีพระมหากษัตริย์ทรงเป็น
ศาสนปลื้มยกแล้ว ศาสนา ก็ จะเสื่อมลง
หรือตั้งอยู่ไม่ได้ทีเดียว เช่นประเทศพม่า
ลังกาทวีป และประเทศอินเดีย ในทุกวันนี้
ซึ่งชนแก่ประเทศอินเดียกัน ส่วนประเทศ
สยาม ของ เรา มี พระ มหา กษัตริย์ ทรง เป็น
ศาสนปลื้มยกตลอดมาจนบัดนี้ พระพุทธ
ศาสนา จึงตั้งอยู่ได้โดย มั่นคง และเจริญ
กว่าประเทศอื่น ๆ

การทำสังคายนาพระธรรมวินัย ครั้ง กรุง
เวทีกโกลีนทอนั้น พระยาทศมเด็จพระรามา
ธิบดีที่ ๓ พระพุทธยอกพัฑ์ฟ้าโลก กษัตริย์
พระมหาอรรคเจ้า มหาสุรสิงหนาทพระวราช
อนุชา ก็ไ้ทรงเป็นพุทธศาสนปลื้มยก ทรงอาราธนา
พระสงฆ์เถรวานเถระให้ชำระ พระไตรปิฎกให้
ถูกต้องแล้ว จารกลงในใบลาน ซึ่งนับว่า
เป็นนมสังคายนา คือสังคายนาครั้งที่ ๘
ต่อจากการทำ สังคายนาที่ไ้ทำ มาแล้วใน
ประเทศต่าง ๆ รวม ๘ ครั้ง ครึ่งนี้จึงนับว่า
เป็นครั้งที่ ๘
ครั้นต่อมาในรัชกาลพระยาทศมเด็จพระ
รามาธิบดีที่ ๕ พระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลก

ก็ไ้ทรงเป็นพุทธศาสนปลื้มยก ทรงอาราธนา
พระสงฆ์เถรวานเถระให้ชำระ พระไตรปิฎกให้
ถูกต้องแล้ว โปรดเกล้าฯ ให้พิมพ์ขึ้นเป็น
อักษรไทย แล้วพระราชทานไปประดิษฐาน
ไว้ ในพระอารามหลวงนั้น ๆ ทว่าทั้งพระราช
อาณาจักรสยาม เพื่อให้ทุกบุตรไ้เล่าเรียน
พระปริยัติธรรม นำพระพุทธศาสนาให้เจริญ
รุ่งเรืองแพร่หลาย ต่อมาจนทุกวันนี้ การ
ชำระ และพิมพ์ พระไตรปิฎก ครั้งนี้ นับว่า
เป็นทศมสังคายนา คือสังคายนาครั้งที่ ๑๐

พระพุทธศาสนาได้ มา ประดิษฐานอยู่ใน
ประเทศสยามนี้ แต่ ครั้งไหน อย่างไรนั้น
ย่อม เป็นการสันนิษฐาน ลงไปให้แน่นอนได้
โดยยาก มีปรากฏอยู่ครั้งหนึ่งว่า เมื่อ
พระโมคคัลลียบุตรคิสีเถระผู้เป็นสังฆนายก
เมื่อทำคตติยสังคายนาเสร็จแล้ว ไ้ส่งพระ
มหินทรเถระ ไป ประดิษฐาน พระพุทธศาสนา
ในเกาะลังกา และส่งพระโสณเถระกับพระ
อุตถเถระ ไปประกาศพระพุทธศาสนา ใน
ประเทศสุวรรณภูมิ ที่สันนิษฐานว่าแคนดิน
ในราวงามพทวิและประเทศจีน คือ คาย
สมุทรอินดิน ถ้าเช่นนั้นสันนิษฐานไ้ว่า
พระพุทธศาสนาได้ มาประดิษฐานในประเทศ
สยามแต่ครั้งนั้น คือ ในพุทธศกล่วงแล้ว
ประมาณ ๒๓๘ ปี แต่ในหนังสือเรื่องประเทศ

สยาม ของ นาย ฟ. ว. เกรแฮม ที่ ปฤกษา
ราชการกระทรวงเกษตราธิการ ซึ่งว่าด้วย
พระพุทธศาสนาและศาสนาพราหมณ์ เข้า
มาในประเทศไทยว่า "พระพุทธศาสนาได้
แผ่ ออก จาก ประเทศ อินเดีย ไป ประเทศ จีน
พวกไท เหนือได้ นำ ศาสนาอุครนิกายมา ประ
คัมฐาน ใน ประเทศไทย ประมาณ ๒๐๐๐ ปี
มาแล้ว และในราวคราวเดียวกันนั้น พระ
เจ้าอโศกมหาราช ได้ทรงส่งคนสอนพระ
พุทธศาสนาเข้ามาในประเทศไทย และ
พระพุทธศาสนา ได้แผ่ไปทาง แหลง มลายู
ประเทศพม่า และส่วนใต้ของประเทศไทย
ต่อมาพระพุทธศาสนา ฝ่ายอุครนิกาย ก็เลื่อม
สอไป ทักขิณิกายก็เข้ามาแทนที่ มีผู้
สันนิษฐานกันว่า ทักขิณิกายได้ตั้งมั่นใน
คาบสมุทจีน ใน สัตวรรษที่ ๓๐ แห่ง
พระพุทธกาล และในเวลานั้น ได้ มี ผู้สอน
ศาสนาจากลังกาเข้ามาสอนศาสนาในคาบ
สมุทจีนด้วย แต่ในเวลานั้น การถือ
ศาสนาพราหมณ์ได้ มีอยู่ในประเทศไทยมา
ก่อนแล้ว คนพื้นเมืองเดิมของประเทศไทย
เมื่อมีผู้นำศาสนาพราหมณ์มา ก็ถือศาสนา
พราหมณ์ ครั้นเมื่อมีผู้นำพระพุทธศาสนา
เข้ามา ก็ยังถือพระพุทธศาสนาอีก และต่อ
มาใน บัดนี้ พระพุทธศาสนาได้ เป็น ศาสนาอัน

สำคัญของประเทศสยาม" สันนิษฐาน
ตามนี้ก็น่าเห็นได้ว่า พระพุทธศาสนาได้มา
ประคัมฐานในประเทศไทยในราว ๆ คราว
เดียวกันกับที่กล่าวมาแล้วข้างต้น และมา
สองทาง คือ ทางอุครนิกาย และทักขิณ
นิกาย แต่ ทักขิณิกาย มา ตั้งมั่น ลงไว้
ที่หลัง และตามที่ได้กล่าวมาข้างต้นนี้ พระ
สงฆ์พุทธสาวก ในพระพุทธศาสนาที่สืบพระ
พุทธศาสนาต่อ ๆ มาในบัดนี้ ก็แบ่งนิกาย
ใหญ่ได้ ๒ นิกาย คือ ทักขิณิกาย และ
อุครนิกาย สองนิกายนี้เป็นกิ่งใหญ่ ที่มี
นิกายอื่นแยกออกมาจากอีกต่อหนึ่ง พวก
ลังกา พม่า รามัญ ไทยเรา และเขมร
ออกจากทักขิณิกาย พวกจีน ญี่ปุ่น
ธิเบต มองโกเลีย และไซบีเรีย ออกจาก
อุครนิกาย พระธรรมวินัย คือพระไตรปิฎก
ของพวกอุครนิกาย ได้มีใช้บาลีเป็นภาษา
สันสกฤต ในบัดนี้เขาใช้ภาษาของตนแทน
แต่พวกทเณรมาจากทักขิณิกาย ยังคง
ใช้บาลีภาษามคธอยู่จนทุกวันนี้ ในประเทศ
สยามของเราในบัดนี้ พระสงฆ์ที่เป็น
ทักขิณิกาย มีอยู่ มาก ทั่วไป ทั้ง พระราช
อาณาเขตที่ เป็น อุครนิกาย ยัง คงมีอยู่แต่
พระเจ้านักขัตติยราช

คำว่า “พระพิมพ์” ในที่นี้ข้าพเจ้า
หมายความว่า พระองค์เล็ก ๆ ซึ่งทำด้วย
ผง; ปูน; ชิน; หรือแร่โลหะต่าง ๆ ที่ใช้เป็น
พระเครื่องราง. พระเหล่านี้ท่านผู้ใหญ่วัย
เคยเล่าให้ฟังว่า ในสมัยโบราณเมื่อมีศึกเสอ
เหนือได้เกิดขึ้น ท่านเจ้าอาวาสของค
มักจะสร้างแจกแก่ไพร่บ้านพลเมืองที่จะไป
การรบทัพจับศึกสำหรับเป็นเครื่องผุ้ใจ ให้มี
ขวัญดี, เพราะณนั้นพระเครื่องรางจึงได้มี
นามต่าง ๆ กันตามนามของท่านผู้สร้างบ้าง,
ตามนามวัดและนามจังหวัดที่สร้างบ้าง, กัง
เช่นสมเด็จพระพุทธอารักษ์; นางพญา; พิศิษฐ์;
พิชัย; ลำพูน; กำแพง; ฯลฯ เหล่านี้
เป็นต้น, ส่วนความศักดิ์สิทธิ์นั้นระบิปานใด
ข้าพเจ้าก็ยังไม่เคยพิสูจน์ให้ปรากฏ, แต่
เมื่อมีเรื่องแปลกปลาดก เกิดขึ้น ข้าพเจ้าก็นำ
มาเล่าสู่กันฟัง, ท่านจะเชื่อหรือไม่เชื่อว่าพระ

พิมพ์พุทธได้จริงโปรดอ่านให้ตลอดก็ คงจะได้
ทราบความจริง.

กระบวนพระเครื่องรางข้าพเจ้าต้องขอขอ
สักหน่อยว่าข้าพเจ้ามีอยู่มาก, เพราะบิดา
ข้าพเจ้าเคยได้สะสมมาก่อนแล้วข้าพเจ้า เป็น
ผู้รับมรดกมาอีกต่อหนึ่ง, เมื่อคราวประภว
พระกันไนเร็ว ๆ นี้ข้าพเจ้าก็เข้าประภวด้วย,
และนำชมท่านพวกกรรมการช่างคาแหลมถ
วัง ๆ ถ้าโดยลำพังข้าพเจ้าไม่มีผู้บอกว
เป็นพระปลอมแล้วข้าพเจ้าก็คงเชื่อว่าเป็นพระ
เก่าแท้, เพราะเหตุที่พระของข้าพเจ้าไม่มี
ปลอมเลยแต่ก็ไม่ถึงกับใคร่ขบรววัด เพราะ
พระของ ข้าพเจ้า ค่อน ข้าง จะ เกิน ไป สัก
หน่อยจนถึงมีตำหนิชำรุดแตกหักของค, จึง
เป็นอันว่าพระของ ข้าพเจ้า แท้ ที่จริงไม่งาม
อย่างเกียวก่อนนั้น.

ห่างจากวันประภวพระมาถึง ๕-๖ วัน

มีชายคนหนึ่งซื้อข้าวไปหาข้าพเจ้าที่บ้าน บอก
ว่าเร่ขอรับจ้างทำงาน, ข้าพเจ้ากำลังต้อง
การคนทำคอรตเทนนี้อยู่ด้วยแต่ข้าพเจ้าไม่
มีเงินก้อนจะให้โตมาก, จึงเกตุใจคน
นั้นก็ไม่รู้จะเก็บเงินเรื่องราคาข้าวจ้างมาก
นักเหมือนเรามีความประสงค์อยากได้อยู่มาก
กว่า ดังนั้นจึงตกลงเป็นราคาค่าจ้างเดือนละ
๘ บาท, ต่อมาอีก ๒-๓ วันมีชายคนหนึ่ง
ซื้อข้าวจาก ข้าพเจ้า แต่เขาค้นไม่คิดราคาค่าจ้าง
เลยแม้แต่ข้ออาคัยอยู่ และ เขามีฝีมือช่วย
ทำงานได้เปล่า ๆ, นี่แหละเป็นด้วยควา
ซื่อสัตย์ของข้าพเจ้าคึกคักใช้คลาก หรืออย่าง
ไรไม่ทราบ จะคิดทำอะไรดูสะดวกง่ายขาย
ไปเถอะสิน.

แล้วก็นั้นไปใช่มั้ย, (เพราะความธรรมดา
 ข้าพเจ้าไปไหนมาก็เอาพระคัมภีร์ไปด้วย
 เสมอ) ดังนั้นข้าพเจ้ามันไม่ใช่จะห้อย
 เลย มันจะไต่ขึ้นเสียงหนึ่งบนเพดาน
 ย่าง, ไม่ผ่าเพดานมันย่าง, ข้าพเจ้า
 พยายามส่งอารมณ์จะให้ห้อยสักเท่าไรก็ไม่
 ไหวจะห้อยได้, - สักครู่หนึ่งพอข้าพเจ้ารู้สึก
 ว่าจะจวนจะห้อยมี ห้อย แล้วย แต่ ก็ไต่ขึ้น
 เสียงมา กระทั่งไล่ประสาธน์ข้าพเจ้าเหมือน
 กับสำเนียงคนพูดกันอยู่ขึ้นหึ่งพระ, ที่แรก

ข้าพเจ้ายังไม่เชื่อตัวของตัวเองดีกว่าคนอื่น
 ไปละกรรมจึงถอยกลับตนเอง ดำเนินบท
 พกหนักยังหาหยอกไม่ เหน็ดขาดเร็วใด
 บินและทำโคกคงต่อไป—

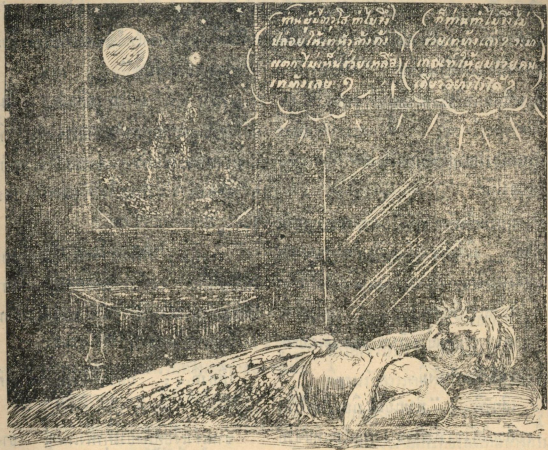
เสียงที่ ๓ : “เฮ้! พวกเราต่างเคาะห
 รัยจริงนะ, เขาจะไปไหนเราก็ต้องถูก
 ลูกรักก็ไปกับเขาด้วย, เมื่อจบเวลา
 ก็พักผ่อนให้สบายบ้าง ก็ต้องมานั่งเขี่ยกัน
 เป็นกลุ่ม ร้อนแทบแย่เสียแล้ว.”

เสียงที่ ๒ : “ จะทำอย่างไรได้เล่าท่าน
เอ๋ย เราเป็นพวกพระอิฐพระปูนที่ไหนจะ
เหมือนพวกพระสำริด, พระสำริดนั้นทั้งสรว
ทั้งเก๋ ใครๆ ก็ต้องเกรงใจ, แล้วจะพา
ไปไหนๆ อย่างพวกเราไม่ได้ ชินเอ
ผกห้อยคอไปก็คงคดกึกเท่านั้นเอง.”

เสียงท : “ไม่ดีกว่าพวกเราก่อทำน
เข็. ผมไม่อยากเป็นพระสักริเลยที่เดียว
เมื่อถึงคราวที่เขาชักเขาถล่มเข้าใจว่าแสบ
เนอไม่ใช่เล่น”

เสียงที่ ๒ ; แล้วจะแสวงหาก็ดีกว่าพอ
ทันที ข้อสำคัญคือเงินทั้งนี้ ๆ ก็แล้วกัน,
นี่พวกเรา เป็น กอง สอง กอง มีเงินพันด้วยน่ะ
เดี๋ยว ถึงเวลาฉันก็คงแบ่งกันราวๆ
อ้อไว้."

ข้าพเจ้าอนพ^๒อ^๒ย^๔ร^๒ ด้^๒ก^๒ข^๒น^๒ด^๒ก^๒ ะ^๒ว^๒า^๒ด^๒ก^๒

ผิดพลาดก็ไม่ใช้, ระบุว่าพระพุทธรูปที่ใดไม่
เชิง, ข้าพเจ้าเห็นลูกชิ้นเข็กไฟฟ้าให้
สว่าง แล้วมองดูขึ้นถึงพระก็ไม่เห็นมีอะไร,
ส่วนนี้ที่พูดถึงสังขยแต่เพียงเท่านั้น, ใน
คืนวันนั้นข้าพเจ้าไม่กล้าระคายไฟจนตลอดรุ่ง,
เพราะข้าพเจ้าลงความเห็นว่า พระบนหลัง ของ
ข้าพเจ้าพุทไธ้ แต่ก็ยังไม่กล้าระคายปาก
เล่าให้ใครฟัง, เช้าวันรุ่งขึ้นข้าพเจ้าก็
ลำบากกับข้าวของข้าพเจ้า ด้วยพระ ทั้ง สำรับ

เพื่อจะมีให้ท่านออกอย่างที่ท่านอย่า, และ
ข้าพเจ้ารู้ สักกะมิไรว่าพระของข้าพเจ้า ขลังไม่
ใช้เด่น เมื่อถึงเวลาไปทำงานข้าพเจ้าก็
ขอคำแนะนำจากบิดาไปด้วยตามเคย, วัน
นั้นเป็นวันเคราะห์ร้ายของข้าพเจ้า, พอถึง
ออกมาจากที่ทำการก็เกิดพายุที่ใหญ่มาก, ข้าพ
เจ้ารีบเดินเข้าไปขึ้นรถให้ทันก่อนฝนตก ใน
ทันใดนั้นพายุที่ก็ พัด กิ่งไม้ ที่บนใหญ่ เบื่อเรือ
หักลง มา ฟาก ศรัทธา ข้าพเจ้า แดก แผล ขาว

เกือบ ๓ ชั่วโมง, แทนที่ข้าพเจ้าจะรีบกลับ
ให้เร็วกลับ ต้อง เสียเวลาไปโรง พยาบาลให้
แพทย์เขย่งแผลทั้ง ๔ เข็ม แต่ยี่แควระหัด
ที่กระโหลกศีรษะและเส้น ประสาทมิได้ เช่น
อันตรายอะไรเลย, นี่แหละที่ว่าคุณพระ
คุ้มครองรักษาหรือไม่ขอได้ โปรด สันนิษฐาน
เอาเองเถิด.

คืนวันนั้นข้าพเจ้าขับไฟ นอน อย่าง คื่นวัน
ก่อน มีข้ามนานก็ได้ยินเสียงคนพูดกัน
บนหิ้งพระอีก, ความจริงผลที่ศีรษะก็มิได้
ทำให้ข้าพเจ้าเจ็บปวดมากนัก แต่เมื่อคน
รู้สึกตนว่าเป็นคนป่วยก็เลย นอน นิ่งเฉยอยู่
จึงได้ ยินด้วยคำดังนี้:-

เสียงที่ ๑ : “ท่านเป็นผู้ มีฮาว โสทำไม
จึง ปลอมให้ เขา หิวร้างข้าง แคกไม่ เห็นช่วย
เหลือเขาบ้างเลย ?”

เสียงที่ ๒ : “ก็ท่านทำไมจึงไม่ช่วยเขา
อย่างเล่า ? ะมาเถลยัทสมช่วยคนเคียว
อย่างไรได้”

เสียงที่ ๓ : “องค์อื่น ๆ ก็รวมอยู่ด้วย
กันเป็นกองสองกองทำไมพวกนี้ล่ะ เลยเสีย
หมดก็ไม่มี”

เสียงที่ ๒ : “ที่จริงจะมาโทษพวกเรากี่
ไม่ถูก เพราะเขาไม่มันใจนะยังค์ไหน
แน่, เขาผูกกรรมกันอยู่เป็นกองสองกอง

เช่นนี้ต่างก็คอยจะเกลี้ยกันเท่านั้นเอง, ถ้า
เขานับถือเราเขาเอาเราไป องค์เคียว เรา ก็
ต้องช่วยเขาให้เต็ม”

เสียงที่ ๑ : “ถูกต้องท่านว่า, เขาไม่
นับถือเราๆจะไปเกี่ยวข้องกับเขาทำไม, ที่
จริงเขาควรระโทษหัวของเขาเองที่ไม่มันเย้า
นางคอย บัง กันรักษา จึงได้ ปลอมให้ แคก
ง่าย ๆ.”

เสียงที่ ๒ : “ที่จริงเราช่วยเหลืออะไรเขา
ไม่ได้ทั้งนั้น เพราะเป็นเวรแปลกกรรมที่เขา
ได้เคยทำมาอย่างนั้น, ถ้าเป็นแค่เพียงผ่อน
ให้เป็นเขาละก็พอจะได้.”

เสียงที่ ๓ : “ปลอมให้เจ็บเสียข้างก็
เหมือนกัน มีคนไม่รู้สำนึกตัว.”

ข้าพเจ้าเงยหูฟังประจักษ์พาทศน์ บ่าง
ครั้งก้นกลอนบ่างครั้งก้นก้น, ก็กระตอย
โผล่ออกไปข้างแล้วแต่ยัง รัง สติ และ สัมป
ชัญญะไว้ได้ ข้าพเจ้ารู้สึกตกใจนอนนิ่งเพื่อ
ครยพั่งถึงเรื่องราวต่อไปว่าพระ ท่าน ะ กล่าว
โทษอะไรข้าพเจ้าอีกบ้างและ ท่าน ประสงค์จะ
ให้ข้าพเจ้าปฏิบัติอย่างไร จึงเป็นที่ถูกฮาวมณ
ของท่าน พระเณรเสียงที่สนทนาก็ตกลง
แต่เพียงนั้น, สักครู่หนึ่งข้าพเจ้าได้ยินเสียง
อะไรตกลงมาจากหิ้งพระคงใครมใหญ่ เหลือ
ความสามารถที่ข้าพเจ้าจะสกดใจในทันที คงไป

โต จึงรวบลงขึ้นไปแยกไฟฟ้า ทันใดนั้นก็
 ได้เห็นภาพพระยามีหนึ่งกำลังจกเอ็กๆ พกไม่
 ออก, ขยรีขึ้นนกกอกตาขำนั้นเอง, ข้าพเจ้า
 รู้สึกเสียดายทั้งพระที่หัก กระดาษลง มาถึง
 เกรงพระที่ตกเวิรวายระหยาบเสียด้วย จึงรีบ
 เก็บรวบรวมไว้แล้ว แหวน หน้า ขน มงกุฎ ขน
 เพดานเห็นกระดานดำ เป็นช่องสี่เหลี่ยมไว้
 อยู่ ข้าพเจ้าเลยคาดคะเนเอาว่าเจ้าเวกคง
 อยู่ข้างบนจึงถามตาขำว่า ; “เจ้าเวกยัง
 อยู่บนนั้นหรือ ?” ตาข้าพยักหน้าแทนคำ
 คอย แล้วข้าพเจ้าก็เรียกและยกเก้าอี้ลง
 ขึ้นบนโต๊ะรับตัวเจ้าเวกลงมา, ข้าพเจ้า
 คึงกระที่ขี้ถามได้ความตามที่ เจ้าสอง คนนั้น
 รัยสารภาพว่า ผู้มีชื่อผู้หนึ่งได้ว่าจ้างให้
 มาชะโมยพระของข้าพเจ้า ทั้งสองคนจึง
 คึกอขายมาขอสมัครรับจ้างทำงาน, เมื่อ
 ทราบว่าข้าพเจ้าเก็บพระไว้บนหลังในเวลา นอน
 ทั้งสองคนจึงขึ้นไปเข้าทางช่องลมที่หน้าต่าง
 เกินตามเพดาน มา ที่ ห้อง นอน ข้าพเจ้า แล้ว
 พยายามเจาะกระดานดำเป็น ช่อง สี่เหลี่ยมที่
 ตรงทั้งพระพ่อตัวลุดได้เพื่อ จะได้ ห้อยตัวลง
 มาห้อยพระบนหลังได้ง่าย, แต่พระเณรน้ำหนัก
 ตัวดำดำลั่งมา ข้างล่างมากเกินไป เจ้าเวก
 คึงขาไว้ ไม่ไหว ครั้นจะดำขำจึงจะมำลง
 ฝึกกักยทั้งพระพ่อที่เจ้าเวกปล่อยขาให้หลุด

ลงมา, ตาข้ากัลวะระตกไม่มีอะไรเกาะกัก
 เลยเหวี่ยงหัวพระไว้ ทั้งพระทนนน้ำหนัก
 ไม่ได้ ก็หักลงมาเล่นเอา ตาข้า กั้น กระแตก
 จุกอยู่เป็นนาน ถ้างลิกทำค้างถึงคอหัก
 เป็นแน่.

ข้าพเจ้าซัดตามข้อผู้จ้างลักเท่าไรเจ้าสอง
 คนนั้นหายอมระอกไม่ บอกว่าก่อนที่รับ
 อายามาชะโมยพระของข้าพเจ้า ตนได้สาธยาย
 ให้เขาเสียแล้วว่า จะไม่ยอม ขอกข้อ ผู้จ้างให้
 ใคร ๆ ทรวบเลยเมื่อเวลาตนถูกจับ, และ
 ผู้จ้างสัญญาว่าถ้าได้ พระองค์ก็ เขา ต้องการ
 ไปให้เขาได้เขาจะให้อันละ ๘๐ บาท การ
 ทยอมรับสารภาพต่อข้าพเจ้า โดยคักเพละขอ
 ความกรุณาให้ลดหย่อนโทษ, ข้าพเจ้าก็
 รัยว่ากระดณแต่จะตองลงโทษอย่างตามสมควร
 จึงเอาตัวซึ่งห้องไว้ รุ่งขึ้นข้าพเจ้าส่งโยธาไป
 ลา้วย้วยขอยุคการงานเพอรักษาตัวเสรีแล้ว
 ข้าพเจ้าก็กระทำตนในนักผู้คุมนักโทษ ให้ทำ
 คอรัศเทศนิสคลดควัน ให้หยดรัยประทาน
 อาหาร กลาง วัน เพียง ข้าว โมง เกี้ยว เท่านั้น,
 เมื่อเสร็จงานและรัยประทาน อาหาร เป็นแล้ว
 ข้าพเจ้าก็ปล่อยนักโทษทั้งสอง และ ยังคักให้
 สัญญาว่า จะไม่ กลับ มา ชะโมย ข้าพเจ้า อีก
 ต่อไป.

๓. เกลยเลศนิตะอังก

เสนอหม่นาการเง

โอวาทพทธศาสน์แสง

ทิกททยกเทอกร้อ

๔. เซล่งสารสาอักถ้อย

หวังถ้องจรรวมสนท

วางเวียงเล่ที่อาภรณ์

อกรักยแผ่ผู้

๕. พรรณนาภายิกซ์

สำหรัยคิทยูปยิต

เสริมศุภสิริสวัสดิ

โสศกสอสารธรรมยัง

๖. โภยนัยทวิศทิกคัลล้อย

ลัทธิดศาสนาพราหมณ

ทิกานทิกคยาม

ถือว่าเทพทิกคพร้อม

อรรถดแลง

แจกข้อ

กักกล่อม กมลแษ

จัยแจ่วเิมชาน ๑

ถวิลวอน

เทิกกั

เทียมอาคม

เอี่ยมเอย

ประพฤติพร้อมพัฒนา ๑

เซิงชัต

แบยอ้าง

วุมิภาค

เป็กฉ่าแผ่งนิลย ๑

กลาตาม

เพ่งน้อม

ยลอ

ทัยแษ

พรั้งเือนอวยพร ๑

๕. อากูรไนเหตุไร
เห็นอยเปล้าหวงเอาบุญ
เทพทศโควคอบน
คิชั่วตัวเองไซ้

๖. พิชิตมารสรวเพชสร้อย
ทราวมเลศเหตุผลตร
แนะทางเพอเกกม
จึงรักหมู่ชน

๗. ชมความพระเชี้ยวขัน
เทียบทศแห่งพราหมณ์เพท
นมคินะธรรมพิเศษ
เพอประพฤติให้คล่อง

๘. พรวาควันกลุ้ม
แก้หากกลุญตรมา
บัญญัตินยทศา
ทรวัยยศไมตรีลัสม

๙. พิงหมายปรัทติมพร้อม
คือบิกรมารกา
พุ่มพถบุตว์ธิศา
ถนอมร่างโอรสเร้า

๑๐. ยุ่มชนผู้จักเอ
บุครยอมสมอุปการ
บรมศาสดาหารบ
กุญทัยเคิมตั้ง

รศคุณ ประโยชน์น้อย
ยไค
เื้อวัก
สมสนทุกสถาน

สัพพัญญ
ทรวัด
ลระวิม
เนองไวทวงประณาม

เชิงเทศ
เพิ่มพริ้ง
สอนหมู่
คร่าวน้ำใจประชา

กิจจา
โนชนอม
นมคินะ
รอยพร้อมเพรียงสหาย

พรพณนา
ศิโรกเฝ้า
กุญเคว้
แรกคังขุภิสัน

เฮากาว
ก่อนดั่ง
จึงทวิ
แต่เขของบวพา

๑๑. ครัวอาวรายเทิกถ้วน

โคยประสิทธิ์พิทยศิลป์

ทรงคุณอันคืบวิญ

คุณไทยประโยชน์พร้อม

๑๒. สาทรมฤตศิรเฝ้า

ปานชนกชเนคิปรน

พระบรมภคพล

เทียบหัตถ์เมืองขวาไซ้

๑๓. มรรหาวบั้งฉิมเขื่อง

รวมนัยภรรยาสุท

รับภารเข้าเวื่อนพุทธ

คามโกลสถันนิวาคันธม

๑๔. กอยสรวพิภิจเกิดกลุ้ม

จนอมแนบอรสเหมือน

บุคร์ทวอรอนเควระที่เขื่อน

คู่ทักขคู่สัชเข้

๑๕. ประนังสทอยฝ่ายซ้าย

อันสมัคสมานสนิ

ช่วยเหลืเผอแผ่ถึง

กลอกลูกคินบีแม่

๑๖. อยู่ในโลกแต่ผู้

ห่อนประกอบฐิตล

จำพึงกิจปวชน

ทรงครสมิครเภาให้

ทักนิณ ทิกเย

ศรสควรชอง

โญนระอณำนาค

พวาช้างสอน

ฝึกฝน คิยบอย

เบวียยไค้

เผยพทอ

ชอยสันถนังกร

หลังมูตร

สวาทพรอ

องคกร

เนองพนสัพ

การเวอน

แม่เหย

ผลเมอ

เขตร

อัคร

แน่นแน่น

กันและ

มีคร

เคียวผล

ทั่วไค้

เชิก

หักถ

๓๖. ทิศาเหฏฐิมเข็ญ

ทาสกรรมกรอิน

คือชนพึงบุญชัย

อยู่ช่วยยกยอการข้าง

๓๗. บ่าวเหมือนทนนเก็บคติให้

สามภักดิ์รัก

วัยการชรรจ์

ทวิศักดิ์จึงนับเขา

๓๘. ทิศาอุปริมเข็ญ

สมณพราหมณาจารย์

ทรงคุณและเอาอาว

เพราะผ่องคุณธรรมล้วน

๓๙. มีกรรมลกลอยเกอ

สมเขตรแห่งนายบุญ

เคารพสักการคุณ

พระพิชิตมารอา

๔๐. ราพรหมเพียงเท่าเข็ญ

ครบถุกถ้วนทิศทุก

ขอแจ้งแก่สาธก

สมนาคามชั้น

๔๑. อุปการอันบุตรไค

การประคองประพรม

จากชนกชนเคตรมย์

เมื่อเกิดพึงกึกกลอย

คำขวัญ

ญัตินา

ทวิสธัง

ญาปถ ครอบงม

กิจขานนารเรือน ๑

เห็นคักก

ร่วมใจ

เก็กรัง เสรีนา

เขตรของเหตุรา ๑

บนชวน

เจ็ดล้วน

เพียรสั่ง สอนนา

ด่องแท้งกุกศ ๑

การณ

บ่มหล้า

ควรสลิคย์ เกียรญา

อรรถเออนอวยอรรม ๑

ยอชก

แดงเอย

หากสัน

เทียบถิ กั้นแ

เชิดก้องกรรณสรวณ ๑

อตุม

แต่ณอย

เจริญร้าง

ครุ่นเฝ้าคอยแทน ๑

๒๓. หิ้งน้ำมันท่านช่วยใช้

ยามแก่เฒ่าชวาวชวน

พึงรักษาขจร

เพราะท่านเลี้ยงมาก้อง

๒๔. ส่องกิจการท่านแม่

ควรรักษาตามจง

ถ้าเร่ปรารถนาควร

มีพักออกปากใช้

๒๕. สามมีพงศ์ พันเผ่า

เพียรมั่นคงนานมา

หวังสุขส่วนตนคาม

ขจรคุณประโยชน์ ได้

๒๖. สิ่งประพฤติกพร้อม

ควรรักษาพิณถูก

สู้รบสู้รบไม่วิก

ขอมทวีปขยายค่าน

๒๗. ห้าข้าเพียรอุทิศซ้อง

เมื่อท่านทำลายชนม

สนองพระเดชคุณจน

กอบกตเวทนน

๒๘. ปรวามภักดิ์เชษฐา

ตามน้ำท่าสาดาน

ท่านย่อมอนเควระห้าน

สมชนกชนนลิ้น

ชกสัน ทวีปฤา

ย่อมซ้อง

ปฏิบัติ ท่านเทอญ

คอบเลี้ยงเอถาวร ฯ

มีประสงค

เจตน ให้

ตริท่าน ปองนา

ช่วยทวยอินท ฯ

พยายาม

เนองไว้

ใจเลื่อม สกลนา

เกษนั้นชวรงค์ ฯ

เพียรปลง ครอบงาย

อย่าค่าน

เติมเพิ่ม พนณ

ทอครั้งจำเป็น ฯ

ส่วนกตล

ลวงชน

รักคัพ สมเอย

นัยผู้พินยอม ฯ

ปฏิบัติการ

ถูกถ้วน

เจือคอบ บุตรนา

เลิศถ้อยที่แถลง ฯ

๒๘. ทิ้งแสดงความชั่วให้
ห้ามประพฤติตน
ความชั่วมิใคร่
ท่านเมตตาจึงขึ้น

๓๐. สอนความกลัวว่า
ว่าสิ่งนี้ทำ
มีคุณประโยชน์
สอนสั่งนั้นนอนเฝ้า

๓๑. สามเรียนศิลปศาสตร์
เพื่อต่อไปเป็น
กลท่านสั่งทรมาน
ข้าเห็นใจเคียดแค้น

๓๒. สัหายเคียดแล้ว
หาอยู่เรือน
สมควรควรจรรว
เลกลากท่านมอชไซ

๓๓. ห้ายามเราอาจตั้ง
ท่านยอมมอชทรมาน
ให้จับยกครอง
ตามประเพณีคดีย

๓๔. ยังพระคุณครูเจ้า
ควรศิษย์จักปฏิบัติ
บำรุงท่านโดยฐาน
เคารพพิศุขเอื้อเฟื้อ

เห็นผล ชั่ว
อย่างนั้น
ใจเสื่อม คึกคัก
สั่งให้เกรงขาม

เชิงน้ำ
เลิกเจ้า
วณสข เกษม
ผลไว้งศ์เพียร

สมฐา นะเออ
ชัพอ้าง
มอชแก่ เราแซ
สั่งนเหลือดรา

วัยแสวง
จักให้
เวียนเลอ คึกคัก
เช่นน้ำประดา

คนก็ ไค้เออ
มากน้อย
วิคลก เมียแซ
คึกคักการณ

อาจารย์ อิกเออ
ก่อเกอ
ทางชอบ
ห่อนเพื่อพาง

๓๕. หิ้งการคารวะก้วย

โอร้อนท่านทุกยาม

มิควรเพิกเฉยตาม

พึงกอบสัมนานัก

๓๖. สองขำเรอวัยไซ้

ภิธานไม่พลัดเดือน

วัยท่าเต็มจิตเยอน

ครุยอมรักใคร่แย้ม

๓๗. สามมีมาโนชคัลล

ท่านสั่งสอนไรสิ่ง

โอวาทอนศาสนสิ่ง

มรรยาทวิทยาถ้วน

๓๘. สอหารยเจียไซ้

อุปฐากอย่าคากาย

ช่วยเหลือวยแพทยหลาย

สามารถกอบทอชียง

๓๙. หาพนเคารพช้อง

ศิลปะวิทยาปรา

ทั้งจิตศักตือล้ำ

พลางเล่นพลางเรียนช้อง

๔๐. คีษยานคิษย์ไค

แท้ถ้องอาหารยวัตร

ท่านยอมกอบแทนผลัก

โคยประการทำแพรว

โคยความ รักเอย

อย่าพลั้ง

คิกนอย นนอ

คอบพร้อมเพรียงเสมอ

มิเชื่อน เฉยแะ

ช่วยแต้ม

ยกแยก หามญา

ย้วยมยนิติ ฯ

คอบฟัง

เกศถ้วน

จิตได้ เชยแล

เลือกเพนเล่นหา ฯ

ชวนจวาย

ท่วนร้าง

แลกิจ อันเชย

แบบเชยอนกล ฯ

คึกษา

กฏบ้อง

หะสอก ส้องเชย

ชาคพนพิทยา ฯ

ปฏิก

วุฒิแล้ว

ผลแก่ คิษย์เชย

เพรคข้อจักชาน ฯ

๔๑. หนึ่งการขจรเฝ้า
 ศิลปะวิทยาศาสตร์
 ภัยความเย็นคุณ
 คิยบ่มร่ำเรียนได้

๔๒. สองคมให้คิยได้
 ขกพร่องการเรียนมี
 ทรรทราวิทยาวิ
 ข่านำนำพร้อม

๔๓. สามสมกัทานเอื้อ
 สอนสั่งวิชาการศึกษา
 สันเชิงหอนทวงหา
 ไปสอนอำพรางไว้

๔๔. สี่เชกคิยบ่ม
 เผยแผ่ปรากฏสน
 แก่ทวยเพื่อนฝูงชน
 โภยเหมาะแก่ทวีปสี่

๔๕. ห้าพนเพิ่มสวัสดิคัย
 ทกทิศทุกกาลสมัย
 สู่เทศนิคมโต
 เพราะเกียรติกานหากอัน

๔๖. แดลงป่วนซาเยศเอื้อ
 ภารทสามเษ
 บำรุงขวิวิชัย
 มีสถานทำเพียง

ฝึกฝน คิยบ่ม
 กอขให้
 ไร้ง สอนนา
 สดวกสันสุขุม
 เรียนก็
 มนคินอัม
 เวียนบอก
 เพรกพรอยเพรคัม

เขาการ ก็เอื้อ
 กอขให้
 นัยแตก หมคณ
 เผลอแจ้งหลศู
 กิตติคุณ
 ทเวทเรือง
 นามเพื่อง พน
 ปลดเควคิยบ่ม
 ปวงภย
 หมคณ
 กลอข- ถัมภชา
 วัคคณคามคน

อรรคผลย อีกนา
 ชุบเลี้ยง
 ผลแผ่ สรวณเษ
 พนพร่องสำนา

๔๗. ทิ้งการยกย่องเลียง

ฐานภริยาท่อนแซ
ทำเชิงกระดากแปร
ยอมทนุโดยธรรมอ้าง

๔๘. สองปรีดิ์ปราโมทัง

มีทมนักรรยาภล
นัยถิอคู่แนบกลม
เป็นคู่ผิวเมื่อยา

๔๙. สามทวารสันโคธกือ

ไม่ลวงนอกใจเหียว
แลขึ้นชักคำเลี้ยว
ถนอมแนบแอบอกเคล้า

๕๐. สืบความยิ่งให้

เป็นแม่เรือนยินยอม
ชากตกยกพร้องหอม
มีหน้ายแถมแสงเค้า

๕๑. ทำให้เครื่องแต่งข้า

สมแก่ฐานดำรง
ไข่ป้อนแสะเกินพงค์
งามเงอรณสมคักกพิ้อง

๕๒. เมื่อดูความอนุเคราะห์พร้อม

ครบสถานเบญจชัย
ยอมได้อุปการอัน
โคยถ่องธรรมจิตแพรว

กมล สมเฮ

ชักร้าง

ปรวนอัย อายนอ

ออกหน้าปราวณิ ๑

เสมอดน

ทาสกล้า

มากยก ย่อนา

เอี่ยมปลัดมโคปาน ๑

รักเกี้ยว

รอกเล้า

ฉนวน รนเอย

คู่ซี้เซยขวัญ ๑

หอมรอม วิยเฮย

ทัวเหยา

สินอนุ ญาคนา

ชากไว้วางใจ ๑

อรองค์

ร่วมห้อง

พಾಯ อายเฮย

เพื่อนบ้านพองาม ๑

แต่กรร ยาเฮย

ญัตถ์แล้ว

ชาเขย เอ็นนา

พรั่งพร้อมสามิ ๑

๕๓. หนึ่งมีใส่ไม่ทิ้ง
 ย่อมจกย่อมเฮาภาว
 ทางหุทางตาสา
 ห่อนปล่อยเรือนชานล้วน

๕๔. สองยังกอยจิตตเอื้อ
 ญาติมิตรผายผัวช
 ไม่คึกเกียงงอนธ
 ฝากใส่ใส่ใจแล

๕๕. สามกมลมอยรักหมั้น
 ชอส์ตยส์วิคตวิ
 รักใครไม่หน่ายหน
 สันโดยพิศคาควัย

๕๖. สี่เลลียวลาครั
 ควรจ่ายควรเกียหา
 มีสุ่ยสุ่ยพา
 กระหม่อมกระแหมไว้

๕๗. ห้าขนิไม่เกียจรวน
 คุมควยกำกัการ
 ควรวควรวชคอบคาร
 ไม่ปล่อยทอดทิ้งค้าง

๕๘. ักแสดงมิตรทิศโขง
 โดยสถานห้าสำ
 ผูกสนธิมิตรภาพคำ
 ครอบมั่นความชิตเชล

ทอดการ เวอนเฮ
 ผ่องฉ้วน
 พักเสว เวียนนา
 รกเลียวรง ๑

เฮนค
 ซอยแท
 ทอดสนธิ สนมแซ
 วยเลียงเสมอดคน ๑

สาม แม่เฮ
 ควายม้วย
 แหนงนอก ใจนา
 เกิดน้ำแค้นเคี้ยว ๑

รักษา ทรัพย์แม่
 หักไ
 ผลาญย่อย ยันนอ
 แวกลอมคอบกัน ๑

เคลียงาว
 กอนยัง
 คอยัก แง่นา
 ชักให้กินแหมง ๑

ชัยอำ รุงเฮ
 หริยเฮ
 เนรค่อ กันแซ
 ชุมน้ำใจนวน ๑

๕๙. หนึ่งควรวุ่นแบ่งให้
 ขาคะระหนหวงป้อง
 คึกแผ่เผื่อเฝ้าสนอง
 เพื่อก่อไมตรีคอน

๖๐. สองมีขยวาวแจ้ว
 ไพเราะเสนาะสดท
 ไชยนิยมกักชลزون
 แม้งักคกเคอชนแด่ม

๖๑. สามหมายมุ่งประโยชน์ได้
 ศัลยศาสตร์กลลคก
 หวังคณเสมอนิ
 ตามแต่โอกาสเอื้อ

๖๒. สี่เลออาคมเอี่ยมพั่ง
 มิคิกกุดลก
 ขำเพ็ญอาคมเสมอหมก
 ไชยยกคนข่มกักัง

๖๓. ห้าตั้งจิตกักด้าวถ้อย
 กักขั้วชมคิฉิง
 ไช้แก่งขยกยประวิง
 ผิกกักแนชชอยเขื่อน

๖๔. เมื่อมอญมิตรไ้รับ
 ครอบทุกสถานทั่วเมาะ
 มิตร์ข้อมคอยแทนเาะ
 ไคยประการห้าน้อม

สิ่งของ ทางเอย
 ขกสื่อน
 นามตร ข้างนา
 เดียวล้วนสามัคคี ฯ

จับกรรม
 โสคแย้ม
 พายาก หมางพอ
 คอควยฉนทสหาย ฯ

แต่มีตร
 กอชเกอ
 เนืองจาก ทุนเอย
 ชวรดิเอนอวยเสนอ ฯ

พยุศ คักกัก
 ละขว้าง
 ฐานหม สหายแซ
 กเคอชก้วยโอหัง ฯ

ทางจริง
 สัตยเอน
 วากยทัษ ฉมแซ
 ข้วแบ่มพอกว ฯ

สงเภาเรที่ แล้วยเอย
 มั่นพร้อม
 ริงอุป การแซ
 เนอชก้วยไมตรี ฯ

๖๕. หนึ่งมมณต์เอื้อ

ยามเมื่อจักผกฐ

ตกก่อนเกลื่อนอก

เพราะใครให้เรากั้ง

๖๖. สองมีเมินช่วยยั้ง

จักเลื่อมสลับยั้ง

โดยเหตุเพราะเพลนจับ

ช่วยรักษาช่วยยั้ง

๖๗. สามภักทากเข้าทัก

วัยช่วยปลุกภักทัก

ณ่อนอุยสักร

เป็นที่พำนัก

๖๘. สอนกลไม่ทิ้ง

ตกยากลำบากความ

ช่วยเหลือและคิดตาม

คอยเช็ดคอยชูขึ้น

๖๙. ห้าสนในนัยทั้ง

รักไกรนัยถิตรง

ซอมเพอนอย่างไรวงศ์

ใบเลอกรักมกปล้น

๗๐. จักตั้งทอทิศเบอง

นิเทศกรณียพาว

อันนายจักบำรุงสาว

มีประภททำซ้อย

๗๑. หนึ่งมมณต์เอื้อ

ช่วยยั้ง

แลเลื่อม

แต่ข้างทางเรวณ

๗๒. ยักทอพิย ให้เอื้อ

หัดกล

วายม

ซ้องขึ้นเสียทาย

๗๓. หนึ่งมมณต์เอื้อ

เกิดควน

วิทระย

รับแก้ใจสญ

๗๔. ทอคาม วิยเคื้อ

เกิดครัน

กลอคม

ช่วยเกอกิ่งวล

๗๕. หนึ่งมมณต์เอื้อ

กลอกลัน

วาวซอ

เปลี่ยนใช้ ชิงชิง

๗๖. คำยาว ไพโรย

เพริศถ้อย

สับคอ

จักแก้ความพิยร้าย

๗๑. หนึ่งนายมอชกิจข้าง

คู่แต่สมควรฝั่ง
อย่าพอกว่าแรงประนัง
ถือว่าข้าวแล้วใช้

๗๒. สองแรงข้าหนึ่งเลี้ยง

อุปโภคบริโภคสราญ
ตามควรแก่เหตุการณ์
ทำชอยรางวัลเฝ้า

๗๓. สามยามข้าวเก็บใช้

เอาชระเป็นถึงวล
รักษาพยาบาลจน
ไยละเลยลิ้มแท้ม

๗๔. สี่ชช่วยแนะชี้

ให้ทราบแยกชบวน
กลัสมรคแปลกชบวน
กัมธรรมจรรยาแจ้ง

๗๕. ห้าสุนทรมนคัแล้ว

ผ่อนกิจผ่อนเวลา
ตามสมัยเพื่อความผา
โดยมิถือว่าจ้าง

๗๖. นายพนอทั้งที่ไค

ตรงแยกพุทธพจน์แจ้ง
ข่าวก็ย่อมจักแสง
โดยประการทำให้

ทวีกำลัง ข่าวยอ

ฝากไค
หนักเหนอช เกินแซ
ชอกข้าชวนแทง

๗๗. รัชทาน

สร้างเคว้า
กิจประ กอมนา
ไยอ้อมถนอมงาม

๗๘. ขวาชชวน

วุ่นแก่
จักสุข
ต้องเออเอ็นดู

๗๙. เชิงควรวู้ฟ้อ

ชอกแจ้ง
ชุ่มชื่น ใจนา
บ่อมลิ้นวศคุณ

๘๐. ผ่องปราณีโยย

เลิกขัง
สุกภาพ
จักใช้จนพอ

๘๑. สำแดง

แจกไว้
หวงทด แทนเอช
ชอยแท้ทางธรรม

๗๗. ^๑หนึ่งทำกิจไ้ขวาน
 ย่อมเริ่มก่อนนายวานะมัต
 ทำโดยจิตคชชยาน ^๒เจนน
 วยกิสฤทธิ ^๓ไ้

๗๘. ^๑สองงววยังมีลิ้น
 มีปล่อยปลระเครี
 ย่อมเล็กค่อกิจเสดัก ^๒นอ
 นายเสร์จึงเสร์กำลัง

๗๙. ^๑สามวงจกทหิยไ้
 อนุญาตจึงปกครอง
 ย่ำเกรงมีลามลง
 ทหิยโน่นด้วยนั้กลั้ม

๘๐. ^๑สี่ทมความสมรรถแม่
 หวังเพื่อกอยกิจนาย ^๒นพ
 คำนสัคสมหมาย ^๓นพ
 ไ้ทหิยไ้หย่งแวกลอม ^๔ก

๘๑. ^๑ห้ามีจิตค่อเจ้า
 ยกย่องสรรเสริญกุล
 เสนอแต่กิตติคุณมด
 วยกิวงมีวอ

๘๒. ^๑หกสรรทอทิศเบื้อง
 สดมพวาทมณาวว
 วยกิลยุควิสมาน
 มีประการห้า

๘๓. ^๑คลุมงววยม
 เวียกไ้
 เบิกชอ
 วยกอนายชาน

๘๔. ^๑สำเร
 เกรท
 ผลแก่
 กลยแล้ววภายหลัง

๘๕. ^๑เช่นชอง
 วยค้ม
 เล่หัว
 กรังว้ายกลยนิยม

๘๖. ^๑หมกกาย
 นิจนม
 มนค้ม
 หลกพันไป

๘๗. ^๑นายจน
 วยประกาศ
 ทินไม่
 วยว้ายร่ำพรพ

๘๘. ^๑ชนชาน
 แจ่มจำ
 สัมคท
 คักชอคำเฉลย

๑๓. ^๕หนึ่งเผยกายกิจวัตร

จักกอบกรรมไรเสนอ

หวัชฌมเมตตาลือ

มัยงชาหมันลือ

๑๔. ^๕สองหวังวราภัยพร้อม

จับจิตก่อนหวานสม

พิการมน่านิยม

ไข่กักขละแค้น

๑๕. ^๕สามบานเบิกมณคันธัม

ทวีศวรรลิกคุณสาร

ชาวคงเคียดคอยมลาญ

จิตต์แจ่มการวณพรว

๑๖. ^๕สี่ควาท่านเข้สมบ้าน

ค้อนรับไข่ซึกขวาง

หรือกระตักไโราง

เคารพบริบรอลัน

๑๗. ^๕ห้ามีบริจาคเออ

ควรแก่สมณะกิจ

จตุบจับพิพธิ

ห่อนมุงฝ่ายตนไว้

๑๘. ^๕อุปลการกุลบุตรเออ

ท่านย่อมอนสุ

แทนทศคุณการ

เพอคอยปฏิการน้อม

ก็เสมอ

สนิธันม

รมย์ค่อ

เล่ห์ลวันโอหัง

เพราคม

สคัยแย้ม

เย็นโสศ

คอยทวยลมหาส

นมัยการ

สอศแคล้ว

ผรสเจตน์

เพริกพร้อมหรรษา

เข็กทาง

ชัยพัน

กเงงเงิน

เล่ห์ลวันยนิ

อามี

กอยให้

พอแก่

รศเกอเจอราน

อาทร

สวัสศพร้อม

กิริท

เนองไวอันกุล

๘๘. หนึ่งมูลมวตชั่วร้าย
 แงไทยเทือกสาธก
 ห้ามขรามมิให้วั
 เปนเหตุคฤศสุร้าง

๘๙. สองให้หวัลงตั้งอยู่
 ในประเภตวิคสาม
 แนนาคักเอนตาม
 ผักหักคักวิคคาง

๙๐. สามหมายอนเควะหักวัย
 แผลแผ่ช่วยเหลื่อม
 โดยความขริสทธิทวี
 ทวิงแต่คุณเพิ่มพริ้ง

๙๑. สี่แวงแจกแจ่มแจ้ง
 ยังไม่เคยยินล้ำ
 ให้ทราบชัคเจนจำ
 คุณไทยประโยชน์ล้ำ

๙๒. ห้าชวนว่าพัวชี
 กระจำงชัคเจนเจน
 แม้เคยสคัยล
 อาหิบายเกลาแกดัง

๙๓. หกเป็นมรรคเทศ
 กรวมชอยกอยกคัลชินช
 นิกิรแห่งพรหมวรร
 คอชุนแนำไปท้อ

ลามก
 ทัวชีง
 เวียนนิ ยมเอย
 วัชเอนเคอนไซ ๖

ยังความ กิเอย
 สิบสวั
 ทลตทก สมัยเ
 กเคองสนสูญสลาบ ๗

แก้
 มนคัชอง
 วงประ โยชนัน
 พรวาเออวี่ ๘

เจิมธรรม
 เหนียกรู้
 เวญรอย วัช
 สละช้เชิงสอน ๙

เชิงสน เททเอย
 แจ่มแจ้ง
 ยังทราบ ท่อนนา
 กด้อมเข้าไเเน ๑๐

ทางสวรค์
 เขตวัช
 งามเด่น วัจน
 ทอคทั้งการัญ ๑๑

๙๕. สุนทรธรรมนิเทศน์
 เพื่อยังทราบพุทธสุภา
 อันแถลงกอบยธรรมรส
 คนมุ่งประโยชน์ต้อง

๙๖. บำเรอหวังแต่ได้
 เขาอินทอนแลเหลียว
 สนิธสนมกลมเกลียว
 จำพวงกันขี้

๙๗. รัสसारประโยชน์ผู้
 ควรศึกษญคุณสนอง
 อาศัยต่างปศุขปครอง
 ใครจักโอ้อวดอ้าง

๙๘. ใคร่ผลฝึกขวานเพาะ
 เขาอนคราะห์เราเห็น
 เขาก็ต่อเราพลัน
 สุขประโยชน์ได้

๙๙. คือควรคอยต่างเอื้อ
 ฝึ่มุ่งประโยชน์ไร
 หวังผลหวานพิชโล
 ผลจักชกเซยเซือ

๑๐๐. การถวิลหาเปรียบข้าง
 ชอชยนิโยนเชิงชวน
 อกเขาอกเราหวล
 เขาก็มีจิตน้อย

นำมา แสวงเอย

นิคพร้อง
 อารณเกิด คุณนอ
 คอยผู้ อันเสมอ ๑

ฝ่ายเกี่ยว
 เล่ห์

ชาคกร่อน
 ช่วยแก่ กิจการ ๑

อันสอง แล้วแล
 เนืองบ้าง

คงโลก ธรรมนา
 เอกผู้เกี่ยวไฉน ๑

พิชพันธ์
 โทคให้

ผลักชั่ว คอยแซ
 คังน่มทรือ ๑

อาศัย กันเอย
 เร่งเกือ

บุทำ ก่อนแซ
 ชุ่มให้ เต็มวิล ๑

เกี่ยวควร ไฉนเอย
 ชนคล้อย

ควิกเหต ผลนา
 เนืองแมนเจานิยม ๑

๓๐๑. ปรารมภ์รักท่านต้อง
 ชังท่านท่านก็จัก
 ฌนั้นแลเมื่อประจักษ์
 หวังประโยชน์จงสร้าง

๓๐๒. ยอมพลีส่วนน้อยตก
 เพื่อแลกส่วนใหญ่คง
 เปนทางพิพัฒน์มั่ง
 ปองสุขอย่าหลีก

๓๐๓. ฝอยงกิดลิจิตถัสย
 ไทยยึกเค้าความสา
 ทามนัยพระบรมรา-
 งานวิชาจะไซ้

๓๐๔. ยังอ่อนสอนหัดแก้
 ไซ้รักไธเองก็
 ยทไทวิรุณมี
 เชิงช่วยบำรุงข้า

คอบรัก เวาแธ
 แข่งข้าง
 เจนย ฌนั้น
 เสพช้องสามัคคี ฯ

แทนลง ทุนเฮย
 ฌนั้น
 กลมึง ขวัญนา
 ละแล้วลิมครอง ฯ

โถมนา การเฮย
 ธกไซ้
 ไชวาท ประทานแธ
 ชุยเกล้าเกลากลอน ฯ
 ทางกวี วาญเฮย
 กอกถ้ำ
 มนต์โปรท แปลงเทอญ
 กิดเค้าคุณหลาย ฯ

วิสาขบูชา

สุขคาถา

สุกมัตถ

สุโข พุทธามนุปาโท สุขา สทุทมนมเทสนา

สุขา สงมสุต สามคฤ์ สมคุดานี ตโปสุโข.

ความเกิกขึ้น แห่ง พระพุทธเจ้า ทั้งหลายให้เกิกสุข, ความแสงพระสัทธรรมนำ
สุขมา, ความพร้อมเพรียงแห่งหมู่อยู่เป็นสุข, ความเพียรของผู้ มีความพร้อมเพรียง
กันพลันสยสุข.

วารคดีที่เป็นมหาคุศลมั่งคั่ง

บริวารอัน มาสู่ท่าน พุทธบริษัท ทั้งหลาย อีก
คราวหนึ่งแล้ว ก็ชวนเพื่อนแห่งวิสาขมาส
ซึ่งอยู่ในระหว่างเดือนพฤศจิกายน เป็น
กัลป์นั้นมียกย่องกันมาว่า สมัยคล้ายคลึง
กับนิมิตประสูติมั่งคั่งแล้ว วัน வரு โลกุต
ผลสัมโพธิญาณ ทั้งเป็นวันเสด็จมหาปริ
นิพพานของสมเด็จพระบรมครูเจ้า ซึ่งเป็น
กาลมหิศรวิชัยประจวบกันถึง ๓ สมัย นับ
เนื่องในอภิลักขิตกาลล้วนพิเศษ เป็นอภิม
กัลป์ที่ชวนใจของ พุทธศาสนิกชนทุกประเภท
ให้เปรมปรีดาไมตรี ในวันเพ็ญสุทธประโยชน์
กุศลภาค ทาง พระ ศาสนา ทาง กระทำ
อภิวาทนบูชาพระรัตนไตร อันเป็นนิรัตติย
บุญเชษฐ์ กว้างลึกการะเต็มมานะพิเศษพร้อม
ด้วยไตรทวารประไพนาม แล้ววันศุกร์พระคต
พระรัตนทั้ง ๓ โภกประสาธน์ประทีป น้อม
จิตคำนึงต่อศรัทธาวิเศษสมมติ แต่ใครใน อัน
ซกัศรพรหมทวันถวาย เพราะอานุภาพ
พระรัตนไตรซึ่งเป็นนาถะภพอันอุดมเป็นที่ตั้ง
อันหวังจะ อบรมกุศล ลาภ ให้มีส่วนไพศาล
ระไว้บรรยาย ความ แห่ง พุทธอาสิค บรรยาย
ทั้งที่ไต่ยกมาเป็นนิกายขยพดระของกันว่า

สุโข พุทธามานุภาพไ
ความอุทิศกันแห่งพระพุทธรูปทั้งหลาย
ให้เกิดสุข
สุขา สหกรรมเทศนา
ความแสดงพระสัทธรรมนำสู่มา
สุขา สงวนสุส สามัคคี
ความพร้อมเพรียงของหมู่อยู่เป็นสุข
สามัคคีกัน ดไป สุโข
ความเพียรของผู้นั้นมีความพร้อมเพรียงกัน
พลันสุขสุข.

มีอธิบายว่า คำว่าสามัคคีความสหายกาย
สหายใจ มนุษย์แต่ละตัวไปช่วยกันทำงาน
ไม่ปฏิเสธ สิ่งซึ่งเป็นเหตุบรรดาลให้มนุษย์
ทั้งหลายหมั่นเวียนว่ายในภพเวียน กิไม่รู
สึกสิ้นลง ก็เพราะประสงค์ต่อความสุข
เป็นทั้งกาย กิจการของมนุษย์ยังแผ่ไพศาล
พิศดารขึ้นมากเพียงไร ก็เป็นเครื่องล่อใจ
ของมนุษย์ว่ามีความประสงค์ ต่อสุข ขึ้น มาก
เพียงนั้น แล้วจึงชวนกันข้ามภพสุขคือ
ทุกข์ ก็มานำความรอยเสมอกันไปเหมือน
กัน ความว่าวราญเพราะแห่งอันเป็นมูล
ทวักขึ้นตามลำดับ ถึงถึงความแตกหัก
ยุบยับในอวสาน ก็เพราะต่างฝ่ายต่างงาน
หมายต่อสุขนั้นเอง ท่านผู้ ที่ทวายเป็นเหตุ
ผลกระหนกชักทั้งหลาย ทั้งฝ่ายสุขที่เจริญ

แลฝ่ายสุขที่เลือกได้ แลสุขเป็นไปเสมอ
ภาพไม่วางลงซึ่งได้นามว่าพหุ ท่านผู้
เช่นเมื่ออยู่ยติชนในโลกกาลใด ท่านย่อม
ยังมีนัยแสดงตัวให้ได้รับความสุข เขือกเย็น
ไปตลอดกาลนาน เพราะท่านผู้พลีชีวิตเพื่อ
ความสุข เพื่อความสุข เพื่อความไม่
เขือกเขี้ยวพะปนกันแก่โลกมิได้ท้อแท้
ความมุ่งหมายแน่วแน่ที่จะทำประโยชน์ สุข
แก่โลกด้วยอรรถมอญาย ท่านจึงกล่าวเชิด
ชูชีพของท่านไว้ ให้ปรากฏแก่โลกว่า

สุขโง่ พุทธานุปโปโต

ความอยู่ยติชนแห่งพระพหุเจ้าทั้งหลาย

ให้เกิดขึ้นดังนี้

เมื่อท่านพ้นแล้วจากการเขือกเขี้ยว มี
จิตทำงานหวังต่อความสุขแก่โลก ส่วนเก็บ
แล้ว จึงสู่พร้าสอนชี้แจงด้วยอุบายวิธีต่าง ๆ
ให้มนุย์โลกดำรงชีพไปด้วยความไม่ เขือก
เขี้ยวกัน เมื่อแผ่สุขประโยชน์แก่กัน ยัง
กันแสดงให้ ได้ไว้ในศีลแลธรรมอันเป็นบรร
ทัดแห่งความสุข เมื่อยุคคัลลค่อยุคคัล
จนถึงชาติค่อชาติมีอยู่ในศีลแลธรรมบรร
คานิยมในความสงบอยู่เพียงไร ความสุข
สำราญก็ย่อมมีเป็นไปอยู่เพียงนั้น อัม คังคา
ที่ท่านกล่าวไว้ว่า “ความไม่เขือกเขี้ยว
เป็นสุขในโลก” แลสุขซึ่งไปกล่าว

ความสงบไม่มี” ทั้งนี้ การพรว้าสอนเหตุ
ผลเพื่อความสงบ เพื่อความสุขนี้เอง เรียก
เทศนา ได้ ในสุภาสิตกถาชาตที่ ๒ ว่า สุขา
สัทธมมเทศนา ความแสดงสัทธมมนาสข
มา ทั้งนี้

เมื่อไม่เขือกเขี้ยวกัน หวังประโยชน์
แก่กัน เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่กัน ใครความ

สงบสุขแก่กัน เป็นต้น มีประจำใจ มนุย์ อยู่
มากเพียงไร ความพร้อมเพรียงก็ยังมี
อยู่หนาแน่นเพียงนั้น ความพร้อมเพรียง

กันนี้เอง ทำหมู่ให้เจริญ ทำโลกให้เจริญ
เป็นข้อเกี่ยวแห่ง ความสุข อย่างยิ่งใหญ่นิ
รวางยุคคัล จนตลอดโลก ๆ มนุย์จะเจริญ

ยุคคัลสรวรคัลได้ ก็ด้วยความพร้อมเพรียง
ของมนุย์เป็นเกณฑ์ ความพร้อมเพรียง
กันเรียกว่าความสามัคคี นี้ยังมีอยู่ในรวาง
กันและกันเพียงไร ความสุขความสำราญ
ก็ยิ่งเป็นไปอยู่เพียงนั้นได้ ในสุภาสิตประพันธ์
ชาตที่ ๓ ว่า สุขา สงนุสสุตตามคัล ความ
พร้อมเพรียงของหมู่อยู่เป็นสุขดังนี้

เมื่อ มนุย์ กลมเกลียว เป็น อันหนึ่ง อัน
เดียวกัน ในกรณีก็ทุกสถานหรือบาง
ประเภทซึ่งเรียกว่าสามัคคี รวมกันประกอบ
รวมกันดีคัล ก็กิจการทุกอย่างย่อมถึงความ
สำเร็จลงทั้งสิ้น ซึ่งจะเป็นข้าศึกคอยกำ

กันกิจการของหมู่ให้คงค้าง ก็คือไม่พาก
เพียรบากบั่นอย่างแท้จริง ถ้าว่าหมู่ผู้พร้อม
เพียร กันนั้น บากบั่น อุตสาหะใน อัน ประกอบ
กรรมดีที่อดอวย อย่างว่าแต่กิจได้กันน้อยอัน
เป็นชั้นธรรมดาดูเลย แม้ ก็จะมีมากน้อย
ใหญ่โตเพียงไรก็ย่อมถึงซึ่งผล สำเร็จ สิ้นลง
โดยแท้ กรรมดีไม่ได้อีกว่าน้อยหรือมาก
ใหญ่หรือเล็กตามนัยประกอบให้ถึงผลที่สุด
ลงได้ ย่อมทำให้ได้ประโยชน์ประจักษ์ เพราะ
ความปรารถนาแห่งใจสุดสิ้นลงเป็นชั้น ๆ จัก
ว่า เป็นความสขแห่งผู้พร้อมเพียรกัน ได้
ในกตภาพระพนัษยาที่ ๓ ว่า สมุคคาน์ ดโป
สุโข ความเพียรของหมู่ผู้พร้อมเพียรกัน
พลันสยสุขทั้งนี้

พุทธพจน์ทั้ง ๔ มีเหตุเหมือนกัน ทั้งได้
บรรยายมาแต่โดยย่อ พอ เป็น เครื่อง สกค ใจ
พุทธศาสนิกชนทั้งหลาย ผู้มุ่งหมายต่อ
สุขสวัสดิ์จะได้ประพฤติตนดำเนิน ตาม คำสั่ง
สอนโดยสมควรแก่ฐานะของตน
ก็แลเห็นเหตุแห่งวิชาสมาธิ เป็นคุณ
ที่ถ่มหามงคลประเสริฐที่สุด ที่เราให้ท่าน
พุทธศาสนิกชนถ้วนทั่วหน้า ให้ฉะฉาน
ในการทำสมาธิระไตรรัตน์โดย ประสาท ปรกติ
งานงอกอศลวาทวิสุขสวัสดิ์ แลหวังใน
อันขจิกเสียดซึ่งอภัยวันทวราย เพราะอานภาพ
พระรัตนไตร อันเป็น นาคะ ที่ พัง ของ โลกทุก
ประการแล

๒๘ ในทศกัณฐ์ โดย อุบลวรรณา

พุทธกิจ ๕ อย่าง

ปุพฺพณฺเห บิณฺฑาปาตณฺจ
 ปโทเส ภิกฺขุโสภา
 ปจฺจุสฺสเว คเต กาเล
 เอเต ปณฺจวิเช ภิกฺขเว

เอเต ปณฺจวิเช ภิกฺขเว
 พระมุนีนาถเจ้า
 กอบพุทธกิจไปห้า
 โดยหำประการมาด
 สงเคราะห์บริษัทร้อ

สายณฺเห ธมฺมเทสนํ
 อหฺมรคฺเต เทวปณฺหา
 ภพฺพาภพฺเพ วิโลกนํ
 วิโสเชติ มุนิปุํคโวติ ฯ

วิโสเชติ มุนิปุํคโว

จอมปราชญ์
 ขวบมือ
 มุ่งโปรด สัตว์เฮ
 รอดพ้นสงสาร

๑. ปุพฺพณฺเห บิณฺฑาปาตณฺจ

(๑) กาลเข้าตรู่เสด็จเต้า
 เพื่อกิจบิณฑาผล
 โปรดสัตว์ที่ทอ้งทน
 ทรงพระการุณเออ

ตามสดล มารคเอย
 ก่อเกอ
 ทานทุกข์ เทวเฮ
 โอบอ้อมสัตว์สรรพ

๒. สายัญเฑ รมเทศน์

(๒) ในสายัญห์ตรัส	แจ้งธรรม
โปรดบริษัทอนันต์	เนื่องเฝ้า
ให้ลุ่มรรคผลพลัน	พูนสุข
ควรแก้วสาเนา	เร่งร้อนคลเกษม

๓. ปิโทะเส ภิคุชโวาทิ

(๓) พระเปรมปราโมทย์เฝ้า	เอาการ
สอนภิกษุบริวาร	ฤดูแล้ง
ในยามปิโทะกาล	ใกล้ค่ำ (พลบค่ำ)
ให้มั่งคั่งเกลศแผ้ว	ผ่องพรรณราย

๔. อาตุตฺรตฺเต เทวปญฺหนิ

(๔) ถึงวาทิตรัสแก่	ปฤศนา	ธรรมเฝ้า
แห่งเหล่าเทพที่มา	เคี่ยมเฝ้า	
ให้สนเส้อมกังขา	ข้อวิมุต	
หายกระสันเส้อมเศร้า	สร้างร้อนเร่งใจ	

๕. ปจฺจุสุเสว คเต กาเล ภพฺพากพฺเพ วิโลกนั

(๕) ปัจจุสมัยจบแจ้ง	จอมอารย
ทรงสอดส่องพระญาณ	เข้ยมหลัก
เลงสัตว์มัมสมการ	พึงโปรด มีฤ
ประสพสัตว์บุญกล้า	โปรดได้มรรคผล

เกษมสรณะ

๑ อันท่วมมนษีนา	เมอภัยมีมา
ทุกคามัคชองล้าเคญ	ชิตป้าเชอเกษ
๑ คัดหลัดคึดเลื่องความเชญ	พันภัยมีพา
ภษาอาวามรูกา	๑ อ่าปริดาเอม
๑ หมายใจจะให้อาตมา	๑ จุคนนิชม
แท้ ไซ้สรณะอันเกษม	๑ เชอมนใจใน
๑ อ่าเหมออย่าเห็นอย่าเปรม	๑ ศรทราเทอชงคง
เอาเป็นที่พึ่งอันอุดม	๑ อนุสาสนีประทาน
๑ ล้วนพมได้สาสม	๑ บอญกันอันคราย
ยามชั้วบพิทโยกย	๑ ปราครอรัมม
๑ แคส่วนรชนโค	
พระพุทธรพระธรรมพระสงฆ์	
๑ ว่าเป็นสรณะขึ้นชง	
ในอวิธลัฏปะการ	
๑ อนองคัพพะผู้ทรงญาณ	
ชนให้ดับทุกข์ทั้งหลาย	
๑ นี้คืออุศโลบช	
แลถึงสรณะอุดม	
๑ เกษมสุขปราศทุกข์ระทม	
ระจับดับโศกภัยผอง	

จ. ส. บ้านหล่อ

เพชร

๒

ดัดดัด

ของ

อ้ายฉิม

เมื่อ บัณฑิต เอกศก จุลศักราช ๙๒๓
กรมการเมืองพระยารัตน มี ขก เข้า มา ยัง
พว.ณ.ฯ ท้าวเจ้าท่าน จ้าวพญาสมราช ณะ
ศาลาลูกขุนว่า เมื่อคราวที่พระเจ้าละแวก
กรีธาทัพ เข้า มา ถวาคัดอัน เอา ผู้คนไป เป็น
เชลยทั้งชายหญิง ถึงปากน้ำเมืองสมุทรนั้น
ได้ บังอาจ ธิเบศร ูป เทพารักษ์ สพรหมสาวก
๔ องค์ ที่ ซึ่งมีนามว่า ท้าวแสนควา ๑ บาท
สังฆิกร ๑ ไปเป็นพัตยา อันเทวรูปทั้ง

๒ องค์นั้น เป็นที่เคารพบูชาของของอาณา
ประชาราษฎร ชาวเมือง เป็นอันมาก เมื่อ
ปรากฏว่าบ้านเมืองขัดกันความเป็นไรร ของ
ราชศัตรูไว้ มิได้ ต่าง ๆ คน ก็ได้พากัน
สำแดงกิริยากระทางกระเถิง ใน นานที่
ราชการระเกดระเทว ทั่วพระบึงคัมภีร์ชกเป็น
แรงงานอย่างใด ก็มิได้ รัชชเลียบร้อย
พร้อมมูล มีนางคำบลเมือใช้ อำนาจจะขึ้น
ให้กระทำการอย่างใด ๆ ย่างก็พากันอพย

ครอครวไปผ่านก้อครยอยู่เลยยังต่างเมือง เพราะเขาทั้งหลายเสียมความนิยมนัยถือเจ้า นาที้ และทวาทเกรงยทอภัยอื่นจะพงมีมายัง ภายหน้า นั้น จึงเกรงว่า ถ้าการ สงคราม จะได้ ยังเกิด ตักพิน กัน ขึ้น กับ กรุง กัมพูชาอ้อณะเมือใด เมื่อนั้นก็จะชากกำลัง มีอาจะต้านทานรับไว้ ได้ดังเช่นเคยมา ถ้า ทางราชการของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ะมีทาง ช่วยเหลือ ้วยเข้า ความ ะส่ำระส่าย ของพลเมืองไ้ทางไคย้าง ก็ไ้ไปครัย ส่ง ข้าหลวง ออกไป ำการ แต่โดยพลัน นั้น ก่วนควย.

๐ ๐ ๐ ๐

กรุงศรีอยุธยาครอครวขึ้นทศกัณฐ์ราชธานี อันเป็นทศกัณฐ์แห่ง พระนครหลวงกัมพูชาธิปัตติ มหาประเทศ ในเมื่อราชพททกาลล่วงแล้ว ได้ศึก ๑๓๒๐ พระยาเคียนั้น เห็นควรจะต้อง อธิบายกันเสียสักเล็กน้อยกระมังว่า ทำไม จึงมี ท มา ดังนี้ ? ถ้าข้าพเจ้าจำไม่ผิด, เมื่อก่อนที่พระนครหลวงของกรุงกัมพูชา ยัง ตั้งอยู่ณะเมืองเสียมราฐขึ้น อยู่น้อย กยศิริยชอมไ้ เคยเป็นสมเด็จพระจักรพรรดิ ธิราชเจ้า มาแล้ว แต่โดยวาท กาล ครั้ง นั้น เป็นที่แน่นอน; ซึ่งเลกนยังปรากฏทวาท พระราชินเณคนสถาน อันมีนามว่า พระ

นครวัด นั้น อยู่แห่งหนึ่ง ณ กระทั่ง ยักษ์ พระนครวัด เป็นแห่งหินคำตระกูลกันเกินกว่า นวกรรมศาสตร์ จะ ประคัยได้ ด้วย กำลัง งาน ไ้ค้อคิกกันเป็นพิศไป ดังประคทหนึ่งเทือก ขนเขา กอปร่วคลายจำหลักล้วนแล้วไป ้วยวิไลเช เช่น แผ่น ภาพวิจิตร นร ผู้ไ้ คเณรไปแล้วมาเล่าทั้ง ๓ ภาพ สำนอง ถ้อยคำ ว่าไม่มี ปรวณะวิฤ ฉนเทก ไคในทวี พิลพณ์ ะมีคำควรเท่าหรือเทียบกัน ทั้งน จึงเป็นล็กชัพยให้ท่านนไ้ไปดัง พระราช ทฤษฎา ธินทาร แห่ง พระราชเชชม แต่ ครั้ง กาลนั้นไ้ทวอยังว่า ท้าวเธอระคมไปท้วย พิคัมส่ง เป็นที่นำพิงสยคสยของไ้เห็นล็กยาน ไค ? อันบรรคามวลเอกราชที่ไกลเคียง ซึ่งรวมทงยคภูมิของเราท่านเอง ก็ย่อม ะระหนักกันอยู่ไ้ค้แล้วมิใช่หรือ ? ถ้าไม่ ใช่ว่าจะยคไ้ค้ล่วงพ้นสมัยมาเสียแล้ว ณ เกือบจะล็กกันจนสนิทไ้เคียวก็ แต่กระนั้น เรายังไม่วายท้าววิฤคไ้ ไ้มีอ้อกนระยม อมหนองเป็นพิคมล็กล็กยอก แดเสียวปวก อยู่เสมอมิใช่หรือ ? อย่างไ้ข้าพเจ้าค้อง กล่าวสาวความมากมายไปกว่านเสีย.

พระมหาสมุทร ทั้ง สี่ ย่อม มีสภาวะอยู่ว่า ถ้าไ้ท้นแล้ว ก็ค้องเทกกลับคนไคไ้ พิจารณา ไปข้างไม่ ผิดกับ พระราชธำมณ ของ พระเจ้า

แผ่นดินเขมรเสียเลยฉนั้น เป็นที่น่าสลดใจยิ่งนัก จำเดิมแต่ได้ยึดชาติขอมขึ้นประเทศเขมร ก็มีแต่ความวุ่นวายกันไปเป็นลำดับจนถึงยุคในที่สุด ยิ่งแล้วด้วยประการทั้งปวง แต่พอเริ่มเสื่อมด้วยเพราะเหตุปราชาภัย แต่พระราชสมภารสมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอกรมหมื่นราชชนนีฯ อันทรงพระปรีชาญาณยิ่งมาตั้งแต่กาลครั้งนั้นแล้ว ก็ไม่มีอาการที่ว่าจะฟื้นขึ้น หรือ เพียงแต่จะ ทรงตัว อยู่ได้โดยราชบัลลังก์เขมรได้ก็ คุ้มมีมีชาติที่ยิ่งใหญ่เป็น พระเลื้อยเมือง ครอบงำ อยู่ทุก เวลานั้นก็ ซึ่งในที่สุดตกมาถึงรัชสมัยราชวงศ์ พระเจ้าละแวกก็กล่าวถึงอยู่นี้ ก็ยังมีประเพณีใหญ่ที่ ขยขึ้น อย่างมากมาย ถ้า จะ เล่า แล้ว ก็น่าฟัง.

เมื่อการที่จะดำรงราชบัลลังก์ให้เป็นอิสรภาพอยู่ต่อไป โดยระอาศรัยพระพุทธานุภาพให้ ผู้ใด เกรงขาม มิได้แล้ว ดังนั้นต่อมาเมื่อตกถึงยุคพระปิตุราช ของ พระเจ้าละแวก ก็ทรงดำเนินรัฐศาสตร์ในขยายการขยายพระราชอาณาจักร เพื่อเผยแผ่รัฐเสถียรภาพมาโดยทั่วด้วยการกระทำยุทธนาการ อันเป็นพระราชประเพณี ของ บรรดา กษัตริย์ ขัณฑ์ยามหาคาลจะพึงขึ้นถึงคราวราชภรณ์นั้นเสีย โดยให้

เปลี่ยนมาเป็นกระทำพระราชพิธีอภิเษกสมรสกับพระราชธิดาของ พระราชาธิบดี ทั้งหลายที่ใกล้เคียง แต่พระนางนั้น จะต้องมิใช่พระประวิติ เป็น ที่ สนิท เสนา ของ พระราชธิดา ปวงพระประยูรวงศ์กษัตริย์ และเป็นที่ เคารพนับถือ ของ เสวกมาตย์ ราชเสนาประชาชน พลเมือง ทั้งหลาย ณะประเทศนั้น ครอบบริบูรณ์เป็นพระมงคลสถิตย์อยู่ด้วย ทั้งนั้นจึงไม่เป็นการปลาตะอะไร ? ที่ราชบัลลังก์เขมรจะต้องอยู่ในฐานะอันเร็วร้อน เทียบได้จอมไปไม่เป็นยุติ โดยต้องอยู่ที่โน่นข้างที่นั่นบ้าง แล้วแต่กาลสมัยจะอำนวยโอกาสให้เป็นไป. ถ้าไม่ใช่เพราะพระวิรภาพของสมเด็จพระพุทธเจ้าหลวง ได้ทรงประหารเล่ห์ อย่างนั้น ทำนองเดียวกันนั้น เสียได้สำเร็จแล้ว พระเจ้าละแวกก็จะเป้นพระญาติอัน สนิท ยิ่ง ของ กรุง ศรีอยุธยา พระองค์หนึ่ง ตั้งแต่ ณะกาล บัดนั้น ใน การ เมือง แล้วหลังแต่เหตุนี้ได้ระงับไปชั่วคราว พระเจ้าละแวกก็ได้ร่วมสัมพันธ์รส แล้วราชบุตร ของ พระเจ้าศรีสัตตานาคหุต ซึ่งเคยขึ้นกับยังเกิดเป็นผลสืบ อย่างงดงาม สมดังพระราชโอรยาของพระองค์ที่ได้ ทรงมาครุหมายพระพุทธรูปไว้แต่เดิมแล้วอย่างบริบูรณ์ ถ้าต่อไป เมื่อ

หน้าล้านช้าง หาสำนักไม่แล้ว ก็ไม่ต้องสงสัยว่า จะไม่ถูก เขมร กลืนกิน เสีย อย่าง ไชยสาร และเท่าที่เป็นอยู่โดยปรกติ กรุงศรีสัตนาคนหุตก็ได้รับราชทินนามขึ้นอีกใหม่แล้วว่า เป็นประเทศ "ลาวเขมร" ภายหลังเมื่อนักประวัติศาสตร์ได้ศึกษาสมณภาพพระราชา มาเป็นพระราชภาคนิย ของ พระนครล้านช้างขึ้นเพียงองค์หนึ่งเท่านั้น เมื่อได้ทราบความความที่ข้าพเจ้าได้ พรรณามาโดย ชนมาจนเห็นว่า 'เขมร' เป็นชาติที่มีนิสัยรักได้ ไคร่ก็แล้วจะมีขดหาอะไรอีกหรือ ?

ครั้งใด ถ้ากรุงศรีอยุธยา ยังมีสภาพเป็นปรกติสุข กรุงก็มิพซากี่ส่งเจ้าหน้าที่เข้ามาขอจำเริญทางพระราชไมตรีไว้ เพื่อเป็นความสงนวยคายก่อน ถ้าครั้งใด, กรุงศรีอยุธยาบังเกิดยุคเข็ญต้องกระทำยุทธสงครามติดพันอยู่กับประเทศใด พระเจ้ากรุงก็มิพซากี่ก็ไปจะต้องยกทัพเข้ามายังกรุงศรีอยุธยา โดย ทำนองศึกก็ มิหาไร กวาก่อนเขาผู้คน และเรียเขาเข้าของทองเงินส่าวพักรักดูคามแก่ะไ้ไปเป็นพักัย พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงทราบความหยายข้าสามานของเขมรเป็นกระหนก ว่าร้ายกาถึงเพียงไร แต่ก็ยังทรงพระราชอภัยโทษอยู่เสมอ ไม่ถึงสาหาเรื่อง แก่กับศิวิลยอม ผู้กระทำคน

เป็นลึงหลอกเจ้านั้น โดยประพฤติเหตุทั้งนี้เป็นหลายครั้งหลายครา จนมาปรากฏเป็นเวียงขึ้น ด้วยทางราชการได้รับโยชของกรมการเมืองพระประแดงว่า พระเจ้าละแวกได้ยั้งอาชวามริยเอาเทพารักษ์ทำวแสนคาและบาทสังฆังกรไปเสีย กระทำให้ราษฎรเป็นอลหม่าน ได้ รับ ความลำบากยากเข็ญและยังเกิดความยุ่งยาก แก่การปกครองเป็นเนกบวิยาย ทั้งความแรงอยู่ในโยชอนนั้นแล้ว เมื่อได้เล้าซื้อความให้ท่านฟ่งนชัตเเนถึงเพียงนี้ ท่านก็ทรงทราบได้เป็นอันก็ละชั่วว่ามั่นไม่น่าจะเป็นขดหาอะไรเลย ในการที่เทวรูปศักดิ์สิทธิ์ ทั้ง สอง องค์ นั้น ได้ ถูกกษัตริย์ขอมกระทำโรกรรมเอาไปฝัง และบังได้ ความว่า เทวรูปนั้น เป็น ทองสำริดด้วยแล้ว ก็ยังไม่ทำให้รู้สึกลงสนเทห์เสียเลย จนคิดว่า จะไม่ฝังไม่ใช่หรือ ? ขอท่านได้โปรดพิจารณาแต่โดยดองแท้ด้วย.

ไ้พูดอะไร ๆ ก็พูดไปมากแล้ว ว่าแต่เขา—นั้นจะต้องบอกกันด้วยใหม่ ? ว่าข้าพเจ้า คือใคร ? อา ! ถ้าท่านอยากทราบ ท่านต้องนั่งนิ่ง ๆ พร้อมกับไม่ต้องกล่าวด้วยคำสิ่งใด ชัก ขึ้น มา ก่อน จนกว่า คำเล่าของข้าพเจ้าจะไ้ถึง อคิสารไป แล้ว ด้วยความราบรณ.

มารดาข้าพเจ้าชื่อแก้ว โดยทักขิพัทมา
 ปรากฏชื่อนามของคุณตาว่า 'ออกญาพิเชียร
 ปรภากร' เมื่ออายุ ๒๒ ปี ก็ทำการสมรส
 ด้วยนายท้วม เป็นที่ นายนมทานภาพ อันมี
 ตำแหน่ง นำที่ ราชการ เป็น ควบัญกลาง พระ
 คณาธารที่วังหลวงพระเจ้ายี่หัว หลังจากการ
 สมรสแล้วได้ ๒ ปี บิดาก็ให้กำเนิดแก่ข้าพเจ้า
 ๒ เดือน ทั้งพร้อมด้วยไ้มีอนุภรรยามาถึง
 คนที่สิบ เป็นที่ ๑๘ ท่าน อ้าย พัง ตกใจ!
 ถ้า ท่านรู้จักข้าราชการกรมข้างต้น ก็ว่า เป็น
 อย่างไร? ท่านจะไม่แลเห็นเป็นการปลาปาก
 เลย ฉะนั้นจึงเป็นธรรมดาที่สตรีทั่วไปชอบ
 เป็นโรคชนิดหนึ่ง ซึ่งระหยาแพทย์คนใดมา
 ประกอบยารักษาให้หายขาดมิได้ โรคนั้น
 ไ้แก่ใจไม่ชอบที่จะประสบพบเห็นภรรยาของ
 สามีแม้แต่คนที่สองขึ้นไป เพราะเหตุนี้
 มารดาจึงพาตัวข้าพเจ้าแยกเรือนไปอยู่เสียกับ
 คุณตาข้างเมืองพระประแดง อันเป็นถิ่นฐาน
 บ้านเดิมมาแต่ต้นตระกูล เมื่อข้าพเจ้าโต
 พอที่จะเป็นชายหนุ่มได้แล้ว ก็ได้รับสมญา
 กับเขาคนหนึ่ง ในจำพวกลูกน้า โดยตั้งแม่
 ว่าภูมิสำเนาของเราค่อนข้างจะห่างไกลทะเล
 อยู่ลึกหน่อยก็ก้ แต่ถ้าข้าพเจ้าเซ่งฮ้อต่อไป
 ทางใต้ลึกเพียงเล็กน้อยเท่านั้น ก็จักได้เห็น
 ผังพระมหาสมุทรอยู่เฉพาะคลองจึกอยู่ไ้เป็น

อันนี้ เมื่อ ข้าพเจ้าต้องฝ่าเหล่าผ่อกมา
 เป็นคนชำนาญทางน้ำแลทางเรือ โดยแทน
 ที่จะเป็นคนขี่ช้างตามตระกูลแล้ว ครั้งแรก
 ที่ลูกผู้ชายไทยหวาดระแวงไทย จะต้องใช้ชีวิต
 คนแพะ ราชการ ของ พระผู้เป็นเจ้า ก็ คือ
 สมรรค เข้ายับ ราชการ ใน กองทัพ เรือหลวง
 น้! ที่เล่า, ไม่ใช่เป็นประวัติ เช่นแต่
 ข้าพเจ้าอยากจะให้ท่านทราบว่า ความเป็น
 อยู่ของข้าพเจ้านั้น เป็นหลักถานที่มีมา
 อย่างไร? ตามที่ได้ออกมาแล้วว่านามเดิม
 ของบิดาข้าพเจ้าชื่อท้วม นั้น จึงอาศรัยที่
 ข้าพเจ้าเป็นลูกพ่อ! อย่างก็ยากกลาเขา
 พกกัน ดังนั้น, ข้าพเจ้าจึงมีนามว่า 'นายกัน'
 คำว่ากันนั้นหลาย ๆ คน นี้ตั้งแต่ชั้นญาติพี่น้อง
 ตลอดทั่วไป ไ้พากันเรียกข้าพเจ้าว่า 'เจ้ากัน'
 เมื่อ ข้าพเจ้า สึก จากพระเขา เรียก 'ชาติกัน'
 เพื่อนฝูงเป็นอันมากใน ชายรุ่นราวคราวเดียวกัน
 เรียก 'อ้ายกัน' เจ้าขุน มูลนาย เรียก
 เพราะเหนื่อยว่า 'พลเรือกัน' และมีคนหนึ่ง
 ซึ่งไม่ใช่เพศเดียวกับข้าพเจ้า ชอบเรียก
 ข้าพเจ้าว่า 'พี่' และชักอ้อยคำเสมอว่า 'พี่-
 กัน' เป็น นาน ๆ จิตจึงถึงกัน ต่อเมื่อ
 ข้าพเจ้าได้วิทยานันครศึกก็ เป็น นายอง
 เรือ พระที่นั่งชลอวิมานไชยสุพรรณพรมณ์ แล้ว
 การเรียกนามของข้าพเจ้า จึงไ้ยุติลงโดยกัน

โค่นน้อยหนึ่ง คือ เปลี่ยนจาก ‘อ้าย, เจ๊, พิก, มาเป็นคุณหลวงพิไชยบริรักษ์ แต่คำว่า ‘พี่ — คุณ’ นั้น, ก็ คงยังเป็นรองอยู่ ซึ่งการที่ต้องเป็นอยู่อย่างนั้น ข้างเจ้าข้างรู้สึกมีความยินดีเป็นอันมาก.

๑ ๑ ๑ ๑

๓๖๒ ปีระกา ตรีศก รุศศักราช ๒๓๓๓ ณวัน ๓๖๒ คำ หลังแต่การพญาชิงขึ้นราชสมบัติ ตรีศกัญ ของ พระเจ้าละแวก ได้ หนึ่ง รวักพันออกไปจากพระนครศรีอยุธยาได้ ๒ เว้น ข้างเจ้าได้ ได้ รัชคำสั่งจากกรมบัญชาการราช การลับ ให้ ไปติดตามเอาเทวรูปทั่วแดนตา แลบาทสังฆมณฑลลับคืนมาให้งดได้.

ข้างเจ้า มาด้วยเรือเร็ว กับ ทนายคนสนิท ๓๒ คน สองวัน ก็อีกคนหนึ่ง ก็ถึงบ้าน มารทาท้ายลสำโรง พระเมืองพระประแดง สังเกตุขุนฉกรรจ์ทั้งชายหญิงออกจะรุ่งโรย ไปมาก เพราะถูกกองทัพเขมรกวาดต้อน เอาไปเป็นเชลยเสียเมื่อยกชนัน บ้านหนึ่ง ซึ่งอยู่ใน ระแวกเดียวกัน กับบ้าน ของมารดา ข้างเจ้า เขาเป็นคนออกจะมีอันจะกิน ทั้ง ครอบครัวย้ายไป อันเคหะสถานถูกพัง ทำลายเสียสิ้น ทุกสิ่งทุกอย่างในเขตเรือน เพื่อนบ้าน ของมารดาข้างเจ้านั้น ได้ ถูก

เปลี่ยนแปลงไปหมด แต่สิ่งหนึ่งที โคนต้น มะขามใหญ่กลางลานบ้าน ยังปรากฏอยู่ เป็นปรกติ สิ่งนั้นคือชิงช้าเถาว์ดีย์ พร้อม ทั้ง แผ่น กระดาน ก็ ยัง ผูก อยู่โดย เรียบร้อย ท่าน พันจันทนมาศ ผู้ เถื่อนอก ราชการจัดไว้ เป็นที่รมนย์สถานสำหรับอิทธิผู้ยศศุภสวาท ซากใจ ซึ่งไว้มารคามาค้นอัย โดยมารดา ของนางนั้นได้ถูกกองทัพเขมรชิงมพิญมา โน ไมตรี เป็น แม่ทัพ กวาดต้อน เอาไป พร้อม กับ บุตรชายคนหนึ่งอายุเพิ่งได้ สี่ขวบเท่านั้น เมื่อ ข้างเจ้า มาได้ เห็น แต่ความเว้งว้างว่างเปล่า เข้าเช่นนั้น ก็ชวนให้ระลึกรู้ไปถึงเมื่อเวลา ประมาณสัก ๒-๓ ปี ที่ล่วง มาแล้วนี้ ซึ่ง ข้างเจ้า ยังเวียนไป เวียนมา เข้ม มารดาได้ ย้อย ๆ นั้น พระคราวหนึ่ง ข้างเจ้าได้ ยิน เลียง โอดครวญว่าพระชน ของผู้เป็นเจ้าของวลย์ ซึ่งชื่อว่า.

“พี่—คุณเจ้า! ถ้าพี่รักน้องจริง ๆ แล้ว ก็จงมาชอนชองกับคุณพ่อของน้องเถิด”

ทุก ๆ คำนั้น ยังกักก้องแก้วหูอยู่ไม่เหือด หาย แต่อา! ต่อไปนี้ ข้างเจ้าจะไม่ได้ ฟังแล้ว ความยินยลสำผัสที่ล่วงแล้ว ๆ มา จะเท่ากันนิยายในสมัยนิมิศร์ คิคไปแล้ว ก็เป็นที่น่าเสียดายนักหนา.

รุ่งขึ้นอีกวันหนึ่ง เวลาบ่ายสามมกราคม ข้าพเจ้าก็เข้ามาปลุกให้ตื่นขึ้น ท่านเป็นผู้รักแค้นแค้นตัวให้แก่ข้าพเจ้า เป็นชาวเขมร โดยพร้อมมูล ซึ่งสิ่งของข้างอย่าง เช่น ม่วงขุม และ คาฟแผ่ทั้งสองอย่างนี้ เป็นของเจ้าคุณตาของข้าพเจ้าเอง ได้เคยไปชวนขอมมาแล้วด้วยความซื่อซ่านะ ครั้นเสร็จแล้วข้าพเจ้าก็ชักตัวลงกราบมารดาเพื่อฟังโอวาท และรับประทานพร พอได้เวลาประมาณพลุกขุข้าพเจ้าก็ยกทนาย ๓๒ คน ซึ่งแต่งกายเป็นไพร่เขมร ก็พากันลอลองเรือใบทะเล อย่างชนิดหาปลาตามชายฝั่งพร้อมกัน แล้วก็กางใบขึ้นทั้ง ๒ ผืน พลาจค์ก็หางเสือย้ายหน้าเรือออกไปยังปากน้ำทันที.

ส่วนห้าคน ก็นอนมาในกระแสรัดลอกคลื่น ทนายบางคนแทบใช้การไม่ได้ เพราะไม่เคยมรสุม พวกนั้นนอนโง้งโค้งเฝ้าเรือไปตามกัน จนกระทั่งไม่มีเวลาระชมปลากระโท โดมาเทร่าและราหู เหมื่อนคังเห่เรือขึ้น ๆ เพราะ ข้าพเจ้า ต้องรับน้ำหนัก ถอยท้ายเสียเอง แลจะคลอจากทาง เป็นเวลาสัก สักถึงปากน้ำเมือง พทโธมาศ ข้าพเจ้าปล่อยทนาย ๕ คนขึ้นฝั่ง ให้เขาไปจัดการความแผนอุบาย ซึ่งได้ตกลง กันไว้ เป็น

ความลับ อีก ๘ วันเมื่อจวนจะย่างถึงเมืองขาสัก ข้าพเจ้าก็ปล่อยไว้อีก ๔ คน โดยทำนองเกียวกั้น ต่อไปอีก ๓๓ วันในตอนบ่ายถึงค่ายปลากกระตัง ปล่อยให้ขึ้นฝั่งอีก ๕ คน หมกจำนวนทนายที่เอามาด้วย ยังแต่ข้าพเจ้าผู้เดียว พอค่ำก็จอดเรือเข้าน้ำเมืองโพธิ์มข เทียบว่าจ้างเขาเข้าเรือได้ แล้ว ก็ขึ้นยกเข้ามาเร็วได้มีน้ำหนึ่ง คอยขี้นมุงหมายไปยังพระนครหลวงโดยด่วน อีก ๘ วัน ๘ คืนเต็ม ก็บรรลุน้ำขึ้นกรูเรือถึง ความปรารถนา เป็นเวลาจวนจะเย็น ข้าพเจ้าก็ถึงประตูเมือง ซึ่งมีอักษรเขมรเขียนไว้ว่า ไชยจำเริญ (รชชนะ) ในขณะนั้นเสียงเขาพินาศเกรี้ยวคำและกระทุ้งมีโหรทักตักตักตามเชิงเนินอยู่สนั่นหวั่นไหว ผู้คนซึ่งมีนิวาสสถาน อยู่ยั้งนอกเมือง ต่างก็รีบออกประตูไป ยังก่ขยี้เกวียนและเร่งโคเลือนต่างอันได้บรรทุกสัมภาระอยู่ยั้งนั้น มอญทนายสนทนกัน อันผู้ซึ่งอยู่ภายในเมือง ก็พากันสวนเข้ามา จึงบังเกิดการจ่อแค้นกันชวคยานและผู้คน ข้าพเจ้าเข้ามาผ่านเข้าประตูมายืนดูเขาอยู่ข้างหนึ่ง เสียงนายประตู ตะโกนร้อง เร่ง อยู่โหวก ๆ นำ ขยขึ้นในหมู่ประชาชนพลเมืองเหล่านั้น มีบุคคล

หนึ่ง ซึ่งกำลังยืนอยู่ที่ข้าง ๆ มาของข้าพเจ้า
ทางขวามือ ได้แสดงกิริยาผิดปกติให้
ปรากฏแก่ข้าพเจ้าด้วยเล่ห์เหลี่ยมขยอกกล เขา
ปลงคอนลงไว้กลางคืนและเอาคานเขี่ยทราย
เล่นเป็นรูปปลุกควร ปลายเชือก^๑ไปทางทิศเหนือ
ครั้นเขารู้สึกว่าข้าพเจ้าจับคานจึงคุกการกระทำ
ของเขาเป็นที่พอใจแล้ว ก็ยกคานขึ้นคอน
เลี้ยตามเดิม แล้วก็เอาเท้าลยรอบขี้น^๑เขี่ย
นั้นเลี้ย และรีบแหวกผืนดิน^๑ซึ่งกำลังอึกแอ
กันอยู่นั้น ออกเดินเข้าไปในเมืองอย่างเร็ววัน
ข้าพเจ้าลงมือเป็นอันมาก จึงขย้อม้าให้ค่อยๆ
เดินตามไป ชายนั้น นาน ๆ ทำเป็นเหลียว
ดูโน้น^๑ดูนี้ แล้วก็ลอบชำเลืองมาทางข้าพเจ้า
หนึ่ง ด้วยท่าทางอันแยบคายอย่างลึกซึ้ง
อา! แน่แล้ว เขามักมีความประสงค์จะให้
ข้าพเจ้าตามเขาไป เขาเลิก-ไกลเท่าไกล
จะมีลัษณคมณียะอย่างไร? ข้าพเจ้าจะต้อง
ประจันหน้ากับชายผู้^๑นี้ให้จงได้.

ถนน หน ทาง ใน เมือง ศิริ ยะโสธร ได้ รับ
ความประหลาดของเจ้าน้ำที่เป็นอันดี มงกุฎ
วันไม่รุ่งรัง ตลอดถนนเรือนโรงก็ปลูกสร้าง
ไคร้^๑เบี่ยเบี่ยรื้อรื้อ สถานที่ชุมนุมค้าขาย
หนาแน่นไปด้วยร้านรวง แต่เป็นที่น่าอรรถ
ใจ และอร่ามคาลัยก็ คือ ราชภูมิตายา^๑ถนน
ก่อนข้างจะมีเป็นจำนวนมากมาย ส่วนที่

เป็นผู้หญิงก็ดูไม่สู้เท่าไรนัก แต่พอเจ้าคุณ
ผู้ชายแต่ละคนข้างเต็มแถม เขาพูดกันว่า
คนขอมมุ่งค้าดอกเขมรนั้น ออย่าเขือ มันมุ่ง
ค้าดอกจนถึงข้ามกันต่างหาก พินิจไปไม่ผิด
กับที่พวกเราเขาเรียกว่า มุ่งซัด^๑เดียว อย่างนั้น
เสื่อแสง ทาคัน ที่ ระสรวม น้อยตัวเต็มประดา
ปล่อยให้กายตากแดดจนค้ำมะเมอมเป็นมัน
ซลัน มีหน้า^๑ซ้ำทุก ๆ คน ศิริยะ พกยู่
กวตกันจนเป็นกลุ่ม ปากแลฟันแหลม ๆ
เประไปด้วยความกึกกัมมากทั้งนั้น อัน
ส่วนที่ทางบ้านเรือนและรั้ววังเจ้านายราชวงศ์
ตลอดกวตทั้ง ๖ ๗ วา อาราม ข้าพเจ้า ขอ
สารภาพว่า เขมรไม่แพ้ใครเลยใน การไต่
โง่งทั้งหลาย ยิ่งปราสาทราชฐานด้วยแล้ว
ช่างงามตระหง่านตระการตายิ่งนัก ะมอง
ไปที่โคลงแล้วไปด้วยมีทองล่องชาดแทบ
ทั้งสิ้น ข้าพเจ้าแสวงชลอม้าให้ค่อย ๆ ย่าง
ไปเพื่อจะไต่ดั่งเวลาให้พลบ ด้วยเขื่อน
ที่เรียกว่า ท่าอย่างไรเสีย บุคคลผู้ปลาคัน
ก็คงไม่ไปให้ลยตาเสียก่อน เมื่อต่อมาอีก
ครู่ใหญ่ ๆ ๓ วันก็มีกลองกังไ ข้าพเจ้าก็รีบ
ลงจากหลั่มม้าทันที แล้วก็วิ่งมั้นเข้าข้างทาง
ในขณะนั้นเป็นเวลาพลตกคน ซึ่ง อยู่ใกล้เคียง
ข้าพเจ้า ๆ ก็ปล่อยม้านั้นเสีย ให้มันเดิน
กลั้วไปทางเดิม ซึ่งแล้วแต่มันจะเป็นลาภ

ของใคร ก็จงรับเอาไว้ ไซ้เด็ก เสรีแล้ว ที่รู้ว่าเป็นวังราชวงศ์ ก็ไม่เห็นตกหลังไหน
ข้าพเจ้า ก็ถือโอกาสเร่งฝีเท้าเข้าไปหาชายผู้นั้น ใหญ่โตเหมือนหลังนั้น อันชายปลากนั้นก็
ทันที เมื่อเขาเหลียวมาเห็นอาการของ วังปรี๊ดเข้าประตูเล็ก ๆ หายไป เมื่อข้าพเจ้า
ข้าพเจ้าเป็นที่ประจักษ์กันนั้น แทนที่เขาจะ วังเข้ามาถึงประตูข้าง อื่นนั้นออกถึงซีกกระ
หยุก รอ อยู่ ก็กลับเร่งฝีเท้า หันกลับข้าง สิ้นเล ด้วยไม่ทราบว่าจะภายในสถานที่นั้น
และไม่ได้เท่านั้น ยังกลับเปลี่ยนทางเดิน มันเป็นที่อย่างไร แต่ ก็เป็นที่ น่าเสียกาย
ซึ่งเป็นคนใหญ่นั้นเสีย พา ข้าพเจ้าเข้า ไปได้ สิ้นสุดสำคัญก็ตามเขาเข้ามาจนถึงเพียงนั้น
ตามตรอกซอกน้อยซอกเล็กไปหลายคดขยี้ แล้ว จะมาซีกยังเห็นหันกลับมันก็จะกระไรอยู่
ทวน และในที่สุดมาถล่นสวนคอกไม้ขึ้น ครัว้อย่างไรก็ลองคิดยากสักที จะเป็นไรไป
มีกลิ่นไอฉมพุ้งไอระ ษายเจ้าเล่ห์นั้นก็หลบ ข้าพเจ้าก็คิดได้ดังนี้แล้ว ก็ซีกภาพแปลกออก
เจ้าเงาะก็หายไปในพุ่มไม้ทันที ข้าพเจ้า มาถึงไว้ พลังข้าพเจ้าก็กระโดดแผลงเข้า
เห็น กันนั้น ก็กระ โทก ตาม คิด เข้าไป ที่ ไปในยานประตูโดยรวกเร็ว ฮา! เขาได้
ข้าพเจ้าว่าเป็นพุ่มไม้ นั้น คอเมื่อเข้ามาใกล้ ตั้งใจจะพยายามนำเอาข้าพเจ้าเข้ามาในนี้แต่
จึงทราบว่ามันเป็นเงาะไม่เลื่อยชนิดหนึ่ง เขา เพียงเท่านั้น ฉะนั้นโรคหินคันบนของคอก
ปลุกกันเป็นลั่นแลไว้ ครั้นโผล่ลั่นแลเข้ามา ใหญ่นั้น ชายนั้นกำลังยืนเอามือเท้าขอบประ
ข้าพเจ้าก็เห็นเขากำลังยืนอยู่กกลางลานหญั คุกอยู่ข้าพเจ้าอยู่เป็นที่สุดทาง เมื่อข้าพเจ้า
ห่างจากกันราวสัก ๕ วาเศษ แต่พอข้าพเจ้า ยกขาก้าวขึ้นไปแต่เพียงคันเดียว ฝ่ายเขา
ซบยวิ่งเข้าไปหา ชายนั้นก็ออกเหย้าข้าง หลบหน้าหายเข้าไปในความมืดทันที กันนั้น
เลยถึงบทเหาะ อยู่บนยอดคอกไม้ กัน ขึ้น อย่าง ข้าพเจ้า ก็ก้าวตาม ขึ้นไป จนถึงคันสูก และ
สุดฝีเท้า ฝ่ายเขาถึงกับได้สติตกอนและ แห้งหน้าขึ้นไปตกขอบโค้งส่วนบนของประตู
คานที่ย่ำเสียที่ข้าง ๆ ทาง ครัวหนึ่งก็มาถึง ซึ่ง เจ้าของได้ สติ เป็น อีกมร เขมร ว่า กัน
คึกใหญ่หลังหนึ่ง เขาควบนำขุนไว้จมนองดู
ขาวโพลนไปทั่ว ที่ส่วนบนมีขอกข้อฟ้าไป
ระกา ทางหงษ์ คึก ปวาลี เป็นขอกแหลม ๆ
คลุดไป ตั้งแต่ข้าพเจ้าเห็นตกมานอกจาก

จลลจลล (วสุธรา)

ซึ่ง ถ้าจะ แปลก็คงได้ความว่า ‘วัง
โลกมาลประจักษ์เห็น’ พลันข้าพเจ้าก็นึก

ถึงรูปลูกศรที่ชายปลากันเขียนให้ข้าพเจ้า
 ขึ้นมาได้ ก็เลยชักให้หัวใจกว้าง ๆ ซอยกล
 ข้าพเจ้า เห็นหลักชัยแล ซึ่ง ขวางประตูเข้าไป
 ภายใน อันตกมโหฬารที่ข้าพเจ้ายืนอยู่นั้น เท่า
 ที่สังเกตได้ ในความมืดเหมือนจะมีด้วยกัน
 ๕ หลัก พื้นซ่านคดแฉ้งถึงกันตลอดหมอก
 ตรงกลางซ่าน มี ศาลา ย่อม ๆ ศาลาหนึ่ง
 ปล่องทั้งไว้วาง ๆ ทั้งซ้ายขวาหน้าหลัง
 ในบริเวณซ่านคด มีคนมืดไม่มีไฟ ประค
 ค้างภายในด้า ก็กหลังหนึ่ง ซึ่งขวางอยู่ใน
 ระยะกลาง และเป็นตัวคกที่ใหญ่กว่าทุก ๆ
 หลัง ข้างในนั้นพวंगพรายไปควยแสงไฟ
 ที่ประตูนั้นแง้มรับแสงอยู่ย่นหนึ่ง น้ำที่ระมี
 คนอยู่ในนั้นเป็นมันคง ข้าพเจ้าจึงสกกใจ
 อยู่ครู่หนึ่ง แล้วก็เดินตรงไปยังคักนั้น เมื่อ
 ข้าพเจ้า เอา มือ คอ้ง ขานประตู ผลึกเข้าไป
 ทันใดนั้น เสียงกริ่งกว้าง ทั่วความกระเทือน
 หรืออย่างไรไม่ทราบได้ ไก่ทั้งขึ้น สนน
 ห้วน ไหว คววญ คราง ไป ทั่ว ภายใน คัก นั้น
 ข้าพเจ้า ตกใจ รีบ ชักมือ กลับ มา เสมือน ถูก
 แมลงบึ้งต่อยก็เช่นนั้น แต่แล้วครู่เดียว
 ข้าพเจ้าก็หัวเราะขึ้นมาในใจ บัดนี้หาข้อหนึ่ง
 ได้ผุดขึ้นตามตัวเองว่า ข้าพเจ้าเป็นผู้หญิง
 หรือผู้ชาย แต่พอได้รียคอบว่าข้าพเจ้าคือ
 ชายชาติทหารเท่านั้น ข้าพเจ้าก็แผ่นเข้า

เอาสีข้างกระแทกขานประตูนั้นในบัดนี้ โดย
 จะได้ นึกถึงอันครายสัง โศกหาไม่ เมื่อเข้า
 มาขึ้นอยู่กลางห้อง พลันความตกกลิ้งที่
 ไก่เห็นความวิจิตรพิศดารของภาพต่าง ๆ ใน
 คุก ก็ เข้า มา คอ้งจำ มโนทวาร ข้าพเจ้า
 อย่างครั้งคราว อันพันทั่วไพลดด้วยเงา
 ใหม่สอคือ เป็น ลวดลายทองคอก กระจาไร เขา
 ซ้อมยผลชาติมาโรยรายไว้ ก้นยานกัน ส่วน
 เสาใหญ่ ๆ และพื้นเพดานเบื้องบนกับฝาผนัง
 ทั้ง ๓ ด้านนั้น ประกองแกะเป็นขั้วกนกก
 ก้านเครือไม้ บั๊กทองล่องซาคประคัยกระจก
 เป็นหมู่ดาวทั้งน้อยใหญ่ ห้อยเพิงอิกรับ
 และ โคมทวงซึ่งกำลังตามประคัยอยู่ครยตัวน
 ดิก ๆ คอ้งเรียงรายสลักกันไปเป็นคู่ ๆ มอช
 คุสว่างไสวไฟ โวหนึ่งกงงาม น้ำที่คานา ชึ่ง นึก
 ดวงค่านใน กัน ม่าน ทนวน ลายทอง ทอง เข้า
 บิดจก บั๊กยังส่วนหนึ่งของห้องไว้ ทั้งคัง
 เท้าสิงห์แผ่นไม้มะเกลือเขารลายเป็นภาพนก
 วิหคทองสี และสิง ค่าง ข้าง ซัน ด้วยเนื้อทอง
 ชมพูนก ประคัยลาคด้วยพระฉาดสุทนต์
 และหมอนอิง เบาะรองเท้าเขียวยับ จักแจง
 ไว้เป็นระเบียบเรียบร้อย มีโศกเท้าสูง ๓ ที่
 เทียบ สุพรรณลัทธิพระศรี และ ขัน พระ
 โอบยู่ด้วยสาย ถัดหน้าตั้งออกมา ๕ คอก
 มีเบาะแพรรองนั่ง กับหมอนขวางหน้าราหู

ทั้งไว้ เทียบเทียบเงิน อันล้นหลามไปทั่ว
 สุปพยัญชนวิกต ๓ บรรดาอยู่ในโถงลายน้ำทอง
 เทพนมฝ่ายอก รวม ทั่วกัน ถึง ๓ เคียบ
 ทางหนึ่งตั้งขึ้นน้ำส้วมก็กวักด้วยฝ่าชี้แกงใหม่
 ทอง พร้อมทั้งกระโถนปากกระหมื่นเงินตะ
 ถมทอง ๓ ใบ

“ข้าพเจ้า ขอ ค้อนรีย ท่านสหาย ผู้มา แด่
 พระนครข้างเผือก !”

เสียงแหลมเล็กไค ร้องทัก ข้าพเจ้า ออก
 มาจากภายในม่านกันอย่างแจ่มใส พร้อม
 กับ ผู้พูดไค แหวกม่านออกมาขึ้นปรากฏ อยู่
 เฉพาะหน้าข้าพเจ้า กอปรไปทั่วไคแสดง
 ท่าทางซึ่งยังเป็นสง่า มีใบหน้าอันยิ้มแย้ม
 อย่างฉุนที่ผู้มีชัยเต็มที่ ข้าพเจ้าสอตั้งเชือก
 ขึ้นทั้งทิว เมื่อได้พิจารณาหน้าผู้พูดไค
 หนัก เขาแต่งกายโดยเครื่องหมายปรากฏ
 ว่ามีอิศริยยศเป็นพระราชวงศ์ชั้นสูง ของ พระ
 เจ้าแผ่นดินเขมร กล่าวคือสวมกเส่นพระ
 เกษา ๕ หย่อม สวมเกี้ยวทองประคัมเพชร
 ๓ ชั้น และเป็นคนเกี้ยวกยไพรเขมรที่ไป
 พ้อเอาข้าพเจ้าเข้ามาในถิ่นนั้นเอง อนึ่งอัน
 ท่านผู้ซึ่งข้าพเจ้าการฝ่ายทหารของไทย
 ถ้าใครไม่ รู้จักก็เขลาเต็มทน โดยเจอมิ
 พระนามว่ากษัตริย์ กุมารเด็งฮัล พระเจ้าศรี
 พระมหาอิศวร พระมหาอุปราชา แห่งพระราช

ธานีศรีวระโสธร และเป็นพระอนุชาอิศวรที่
 ทรงสนธิเสนาห้ายิงของพระเจ้าละแวกนั้น

“ทำไม ยืนนิ่งเสียเล่า ? เชิญนั่งซิ !

คุณหลวงพิไชยขรินทรา ขนเขานั่นแหละ”

ข้าพเจ้าไม่สามารถ ที่จะปฏิเสธพระคำวโร
 นั้นได้ เพราะ พระองค์ ท่าน ก็ ยัง ทรง จำ

ข้าพเจ้าไคก็เหมือนกัน ดังนั้น, ข้าพเจ้า
 จึงเอาคาพาเข้าเสียบขยั่นเสียบคานเค็ม แล้ว

ก็ชักตัวลงหมอบกราบโดยฉันทพระองค์ท่าน
 เป็นจ้าว และทูลขึ้นว่า

“ข้าพเจ้ามาขอถวายพระพรชัยให้พระองค์
 ทรงพระเจริญยิ่ง ๆ พระยะชะ”

“อ้าย ! ไม่จริง” พระมหาอุปราชา
 รับสั่งแกมควาก และทรงพระศรวลันเพดาน

พระคำหนัก “ท่านไม่ไค ตั้งใจจะมาให้พร
 แก่เรา โดยน้ำใสใจจริง และทั้งก็ยังไม่ม
 เรืองพอที่จะมาถวียกยอเราในเวลานี้ เราไป
 พาเอาท่านเข้ามาเองต่างหาก”

“ถูกแล้ว พระยะชะ แต่ข้าพเจ้าทศ
 ค้วยเกล้าว่า เห็นควรจะถวายพระพรแสดง
 ความรู้สึกในพระมหากรุณาธิคุณ ที่พระองค์
 ไคทรงพระอุตสาหะ ออกไปต้อนรับข้าพเจ้าท
 จนถึงประตูเมือง” ข้าพเจ้าว่าแล้วก็สรว
 ทำเป็นหัวเราะขึ้นข้าง

“นั่น, เป็นหัวข้ออย่างหนึ่งซึ่งท่านจะต้อง

จำใส่ไว้ กาลต่อไป ถ้ากรุงศรีอยุธยา
 คำนึงกุลโลบายอย่างใดกับเขมร ก็ควร
 ะแสดงศักดิ์กันอย่างลูกผู้ชาย” พระองค์
 ท่านทรงพระศรวลชนอัครวระหนึ่ง แต่
 เหมือนเป็นกระแสดึงซึ่งโคเค้นเอาออกมา
 เสร ทาไชโยยอรรษชาติไม่ และครุฑหนึ่ง
 ก็ห้อยกักลงโคเค้น ๆ พลาทรวงผันพระ
 พกักรมาทรงหนำข้าพเจ้า แล้ว้วยสั่งอย่าง
 เองงานเอการว่า “แกมาเพอประทุษร้าย
 ราชบัลลังก์ขอมหรือ? หือ! ยอกกันมา
 ทรง ๆ”

ข้าพเจ้าได้ฟังดังนั้น ก็ ออกนกลขึ้น เป็นอัน
 มาก จึงสนองโดยขู่ ว่า “พระอาญาไม่พัน
 เกล็ด ข้าพพระบาทมาเพอระชมบ้านเมือง
 ของพระองค์ ในโอกาสที่ไกว่งราชการ
 งานเมืองแต่เพียงเท่านั้นคอกพระย่ะชะ”

“ฮ! สดสับ, แกได้ตั้งใจระขยายศักดิ์
 ให้เป็นลัชาว ต่อหน้าฉัน ซึ่งฉันเองก็เช่น
 ข้างเขื่อนคนหนึ่งดังนี้ ยิง, ยัก่อนไม่พอ
 ะพูดไปใหม่ ว่ามาทันเพอระประส่งค้ออะไร?”

“ข้าพพระบาทมีมัจฉยัคคีใหม่ที่จะถวายคุณ
 ให้มากไปกว่าน พะย่ะชะ!” ข้าพเจ้าจึง
 “เมื่อพระองค์มีหลักถาดน อย่างไร? ก็
 ทรงพระวินิจฉัย เอาตามพระอัครยาครัยเถิด”
 ข้าพเจ้าเห็นหัวเราะออกมาด้วยความขมขื่น

“ถ้าอย่างนั้นก็ลูกขึ้น” พระองค์ท่านรับ
 สั่งแล้วก็ตามเนินตรงไปประทับอยู่บนพระโอรน
 ทยกเสือกใส่อาภรณ์ให้แก่ฉัน!” พระ
 คำรัสต่อ

ข้าพเจ้าไม่บอกระชิตพระทัย ก็ลูกขึ้น
 ยืนอยู่เรื่อย ๆ เมื่อได้ฟังพระประส่งค้อก็
 นั้น ก็เปลื้องเสื้อออกเค้นตรงเข้าไปดวับ

“ในมืออะไรบ้าง? จิงกุนหนัก”

“คาพพะยะชะ!”

“แล้วอะไรอีก?”

“กลัก ย่า เสด้น กับ ชุก เกรอง พร้อม พะ
 ยะชะ”

“จกหมายและแผนทมิใหม่?”

“ตามได้พะยะชะ”

“ก็แล้วถอยออกไปยืนอยู่ที่เดิม”

พระองค์ท่านรับสั่งพร้อมก็ไปทวงษ์พระ
 หักถะทให้ข้าพเจ้า ถอยไป ยืน อยู่ทาง หนึ่ง
 ซึ่งข้าพเจ้าได้เค้นใจระทำความด้วยความยินดี
 เสร็จแล้ว, ก็ทวงษ์ลงไปในกระเป๋าสื่อ
 ของข้าพเจ้า (คำว่าสื่อในขณะนั้นจึงเข้าใจว่า
 เป็นสื่อ เหวอย่างเขมร ถ้าจะยระสิ่งของ
 อันใด เขาก็คัสยไว้ข้างในหาใช่เป็นรูป
 กระเป๋าสื่ออื่น ๆ ไม่) ควักเอาของเหลว ๆ
 ไหล ๆ ซึ่งข้าพเจ้าใส่ไว้ เอาขึ้นมากอง
 อยู่บนพระเพลา ในขณะนั้นข้าพเจ้าได้ลอบ

กุหลิพัทธ์เห็นได้ว่าออกทะเลออกไป โดยไม่
สมพระฤทธิ เป็นน้ำขึ้น, ที่พระองค์ท่าน
เสด็จมายามค่ำคืนที่ พระชก คาว แผล ของ
ข้าพเจ้าอยู่เป็นนานจึงได้พบ เมื่อได้ทรง
ยกขึ้น ทอด พระเนตร แต่โดย ลวก ๆ แล้ว ก็
โยนทิ้งลงยั้งพื้นเสียงดังเปรี้ยง อ้า! พระ
องค์ท่านทรงหมั่นต่อสู้ คัดค้าน ของ ข้าพเจ้า
ถึงเพียงนี้ที่เขยวหรือ?

“อะไร! ออกหลวงพิไชยรัตนทรา เขา
อ้ายมกพนพินพรวคันมาดิกรักโคกด้วย”

ข้าพเจ้าหัวเราะเรวๆ ไม่อยากจะพยายาม
คัดค้าน

“ส่งผ้าคาดและโล่ ที่พุ่งมานี้”

ข้าพเจ้ารีบนำเอาเข้าไปถวายทันที ก็
ไม่ได้หลักฐานอะไรอีก นอกจากจะเป็น
ตัวเงินตราจำนวนเล็กน้อยเท่านั้น ถึงอิทธิ
ลังเดชพระองค์ท่านเกื้อยจะดังกรวยอยู่ร่วมร้อย
แล้ว ทรงรับสั่งแทบๆ สิ้นไปอีกครั้งว่า

“เอามาผลึก!” พร้อมกับรับสั่งได้
ทรงโยนผ้าคาดของข้าพเจ้า กลับ คืน มา ตรง
หน้า “แล้วแก้นำสิ่งส่งมา อ้อ! นุ่งสนับ
เพลงหรือเปล่าถ้าไม่ก็เอามาส่งด้วย”

ข้าพเจ้าก็มึนหยาบผ้าคาดเอา มาผลึก ตาม
พระประสงค์ แล้วแก้นำสนับเอาเข้าไปถวาย
และทูลว่า “ข้าพระบาทไม่ได้นุ่งสนับเพลง

มามีได้ถ้าพระองค์ไม่ทรงเชื่อ จะพิสูจน์แก่
ภายนอกฝ่าผลึกก็ไ้” ข้าพเจ้าสรวลขม
เป็นนัย

“เข้ามา!”

แต่พอข้าพเจ้าก้าวกระโดดเข้าไป ถึง พระ
องค์ท่านก็คว้าไขว้ข้อมือท่านที่มิดชิด จะ
ได้ทรงวังเกียถึงที่ ทนที่บางครั้งไต่ก็หาไม่
เสร็จแล้วข้าพเจ้าก็ถอยออกไปยืนอยู่ที่เดิม
ใหม่ ฝ่ายพระองค์ท่านก็หันไปวัดผ้านั่งวัดก็
เสื่อและเขย โนนเขยนอนอยู่อีกช้านาน ก็มีได้
พานพยสิ่งใด ซึ่งในที่สุดครู่หนึ่งก็ทรงหยก
หันพระพักตร์ มา เข้ม ครวลิ รับ สิ่ง ชน อย่าง
ถึงว่า

“ใน นาม และ เกียรติยศ ของ ข้าพเจ้า
ข้าพเจ้า ขอ รับ ประทาน โทษ ท่าน ด้วย ความ
เคารพ เชิญท่านจงมารับเอาของๆ ท่าน
ไปตามเดิมเถิด” รับสั่งแล้วก็ทรงหยิบ
กลองพระโสรสรวลขมจาทรง และยกพระ
เพลงขึ้นไขว้กัน พลังก็กระดิกพระบาท
อยู่พราวๆ อย่างสำราญพระฤทธิ

ข้าพเจ้าเดินตรงเข้าไปทูลขอเอาเสื้อผ้าม
แต่งเสียดามเดิมแล้ว ก็ระซึกนั่งลงตาม
เดิม ด้วยข้าพเจ้าไม่กล้าที่จะไปเถียงท
ได้ก่อนนำพระที่นั่งด้วยเกรงพระทัย

“ภาพนั้น!”

พระองค์ท่านทรงชี้

“ข้าพเจ้าอนุญาตให้ท่านถือได้ โดยเป็นแขก
ของข้าพเจ้า ท่านจงเก็บไว้เสียเถิด ข้าพเจ้า
ไม่ ใ้ใคร ะ เกรง ครก ค่อ ขนบ ธรรม เนียม
นักคอก”

ข้าพเจ้าได้ชั่งกึ่งนั้น ก็กลานไปเก็บ
เอามาเสียช่อนไว้ ในเสื่อเสียบตามเดิม แต่
พอข้าพเจ้ากลานกลับมานั่งยังเบาะ เรียบร้อย
พระองค์ท่านก็ยกพระหัตถ์ขึ้น ๓ ครั้ง และ
ทรงผินพระพักตร์ ไปทาง พระทวาร พร้อม กัน
ทันใดนั้น ภาพของนายทหารขอมหนุ่มผู้
หนึ่งรูปร่างและหน้าตาสวยงามยิ่งนัก ก็
กลานเข้ามาจากพระทวารกราบกับหน้าหนึ่งอยู่

“นักจรลตพง!” พระองค์ท่านทรง
ขานชื่อนายทหารผู้นั้น “เจ้ารู้รักท่าน
ไว้” ทรงชี้มาที่ข้าพเจ้า “เขาเป็นคนไทย
และเป็นแขกของข้า เวลาใดถ้าเขาออกไป
จากสุธราโดยเจ้ายังมิได้รับคำขอกเล่า ของ
ข้า เจ้าจะต้องติดตามเขาไปทุก ๆ ะยะย่าง
ก้าว เข้าใจความหมายไหม?”

นายทหารขอมนั้น ยกมือขึ้นถวาย
ยัคม ๓ ครั้ง ้วย ๆ แล้วก็หมอบลง
ตามเดิม

“ท่านนั้นและหมคน่าท!

นายทหารหนุ่ม รูปร่าง ยก ตัว ขึ้น หันมา
พิจารณาหน้าข้าพเจ้า ด้วยสายตาอันคม

ปลายอยู่ครึ่งหนึ่ง แล้วก็กราบท่านมหา
อุปราชลงอีก ๓ ครั้ง ค่อย ๆ กลานถอย
ออกจากพระทวารไป ข้าพเจ้าออกรู้ สึก
ไม่ใคร่พอใจ ที่พระองค์ท่านรับสั่งทำเช่น
นั้น เพราะคุณน้อกระไม่สู้เหมาะ จึงทูล
ถามออกไปว่า

“พระอาญาไม่พ้นเกล้า ฯ ข้าพระบาท
ไ้สำแดง ความ ยวิสุทธ ให้เห็น ประจักษ์ พระ
ทัยตลอดแล้ว และก็เพราะเหตุผลอันใด
เล่า? พระองค์จึงยังทรงกระทำพระพิชิตอันวิ
แขกของพระองค์ด้วยพระราโชบายดังนี้”

“ท่านไม่ไ้เป็นแขกเมือง ซึ่งทาง
ราชการของกรุงศรีอยุธยาจักส่งมาโดยเยก
เลขนัดคนหลวง” พระองค์ท่านรับยกพระ
หัตถ์ขึ้นโบกซึ่งริ่ สังกัทยาท “เป็นแต่เพียง
ข้าพเจ้ายอมรับท่านไว้เป็น แขก ของ ข้าพเจ้า
เองต่างหาก”

“แต่ไฉนพระองค์จึงได้คิดสิ่งทั้งหลาย
สำหรับข้าพระบาทเสียด้วยเล่า?”

“โอ๊ะ! เปล่า ๆ ท่านจะไปไหนก็ไป
ไ้ แต่เพื่อความมั่นคงแก่พระราชอาณา
จักร์เขมร ข้าพเจ้าจึงต้องให้เจ้าหน้าที่เขา
คอยกำกัับดูแลการกระทำอื่น ๆ ซึ่งนอกจาก
การเที่ยวเตร่โดยธรรมคาของท่านข้างเท่านั้น
ข้าพเจ้าไ้แสดงความโหดร้ายอะไร?”

ข้าพเจ้าต้องงานต่อพระรับสั่ง อย่าง รวย
 ภายให้ออกนีกินเหลือเกิน ซึ่งไม่ได้ห้ามย
 เลยว่าอยู่ ๆ ก็ระ ู มาเป็นแขกของพระมหา
 อุปราชชอมโดยรับขึ้นทันด่วนดังนี้ เมื่อ
 เห็นว่าไม่มีทางใดจะดีกว่าต้องยอมตาม ข้า
 พเจ้าจึงกราบลงหมอบย้มเฉยเสีย

“อย่างไรล่ะ! ตกลงหรือ? เชอ
 เกียรติยศข้าพเจ้าดีกว่า อย่ามัวเชื่อตัวเอง
 ให้มากนัก เข้าไปลาอาหารคั้งแลอยู่นานแล้ว
 กินเสียสิ! มีเย็นซึกหมกพรตเสียแล้ว
 กรมวัง?”

“ข้าพระบาทอมอยู่แล้วพะยะค่ะ”

“อ้าย—อ้ายอีกเลย!” พระองค์ท่าน
 สำรวญลั่น “อ้อ ๆ ถ้าระกลัวจะมอมข้า
 ท่านนี้ช่างทวาทไปเสียทุกอย่าง เฮ้อ, ะ
 ซิมให้ดูก่อน”

พระองค์ท่านทรงรับสั่งแล้ว ก็มีใคร
 ถอดพระองค์ ทรงลุกจากพระที่ เสกให้เข้า
 มาประทับร่วมเบาะกับข้าพเจ้า และทรง
 เขี่ยฝ่ามือเข้าขวาน ขนเคียบ ซึ่งเทียบ
 ไว้ แล้วก็ทรงฉลองพระหัตถ์ (ซัน) ตัก
 แลมีรสแกง, ผัก, และขนมมมเนยค่อไปจน
 หมกทุก ๆ โถ พร้อมกับทรงพระศรวลกลาง
 ตักพลาง รับสั่งว่าข้าพเจ้าพลาง ค้วย
 พระอภัยราชวิโมกข์เป็นที่น่าสนใจพออย่างยิ่ง

ข้าพเจ้าไม่อยากจะทำตัวให้เป็นคนแ่งจนเมื่อ
 เจ้าชองบ้านเขาแสดงความใจเ็นนั้น ฉนั้น
 จึงตรงเข้าฉลองพระศรวลหาเสียพอการเหมือนกัน
 สักเกตุคุณพระองค์ท่านพอพระทัยใน
 ข้าพเจ้ามาก

ในขณะที่ข้าพเจ้าอิ่มแล้ว และได้รับ
 อนุญาตให้สับยหรีได้ ก็กำลังมวนอยู่นั้น
 ฑาข้าพเจ้าก็เหลือบไปเห็นเขาวัตถุเข้าสิ่งหนึ่ง
 ซึ่งลอคออกมาจากคันทัน ม่าน สิ่งนั้นคือปลาย
 รองเท้าเชิงงอนเขียนทองเล็ก ๆ ทั้งสองข้าง
 ไม้ต้อย ข้าพเจ้าตั้งงันเหม่อมองยิตา
 อยู่จนลืมมวน พระมหาอุปราชทอดพระเนตร
 เห็นกริยาของข้าพเจ้าผิดปรกติไปดังนั้น ก็
 ทรงเบือนพระพักตร์แลตามไปบ้าง และใน
 ทันใดนั้น ก็ผ่นมาข้างหน้าข้าพเจ้า แล้ว
 ก็ทรงพระศรวลขึ้นอีกอย่างเคย พระองค์
 ท่านรับสั่งขึ้นคั้ง ๆ ว่า

“น้องหญิงหรี! ึงออกมาเถิดเมื่อ
 อยากรัก”

พอสิ้นกระแสรับสั่ง ม่านทองทรงเข้า
 บินซึกก็ผ่นออกค้วย กำลังของ กำนัลสองคน
 ซึ่งหมอบอยู่ภายในนั้น ปรากฏผู้ ซึ่งสรวม
 รองเท้าเชิงงอนนั้น เป็นหญิงผู้คิชาวเขมร
 ันได้ประทับ ขารณลั่น แล้วไป ค้วย เพ็ชร
 รัตนวูบววย กำลังอุ้มทารกขนาดกลานไค

ยืนมืออยู่ อันนางนั้นเป็นหญิงงามทุกข้อ
ไม่ ที่กำลังแย่งขานในเขตรุดกาลก็เช่นกัน
ได้ทอดสาย ตา อัน คำ ขลิบ และ คมกริบ มา
ที่ศีรษะข้าพเจ้าอย่างถี่ ๆ ทั่ว เมื่อเป็นที่
ตระหนักใจแล้ว ก็เดินตรงเข้ามายังที่พระ
โอรน พระมหาอปราชทรงเบี่ยงพระองค์
ให้นางนั่ง และทรงเอื้อมพระหัตถ์ทั้งสอง
ไปโอบอุ้มกอดนอญนั้น มานั่งยังเพล
และทรงสรวมสอศกอดกรก ภูมิพิศพิศชม
ด้วยพระหฤทัยเสน่หาอย่างยิ่ง

“ท่านผู้น้อย่างไรเล่าน้องหญิง!” พระ
องค์ท่านทรงรับสั่งกับนางนั้น “คือเป็นคน
ที่ได้รับพระบรมราชโองการ สมเด็จพระนเร
ศวร ให้คักคัระลาวชะเลยมาเสียบประจาน
ยังเรือขอพิ ที่ค่ายลโพธิ์สามต้น โดย
เขาหาว่าเราไม่หมอบรับเขา”

“แล้ว เขาก็ ตาม มาเขาเรา อีก หรือ
เพคะ?” นางนั้นทูลขึ้นขวาง ๆ

“เปล่า! เขามาเที่ยวชมเมือง” พระ
รับสั่งทวน ๆ “จริงจักกันไว้ คุณหลวง
พิไชยบุรินทร์ว่า นี่คือแม่หิ้วมือเมืองของ
ข้าพเจ้า”

ข้าพเจ้าถูกอภัยไม่สามารถที่จะหลีกเลี่ยง
ทางใดทาง ๆ ทุกครั้งก็รู้สึกว่ามันน่ารำคาญ หรืออย่างไร
ชอยกล แต่ก็ต้องจำใจยกมือขึ้นทำความ

เคารพนางตามธรรมเนียม ซึ่งแม่หิ้วมือ
นั้นได้ หันมาทอรับให้ อย่างแร้นแค้น เต็มทน
เล่นเอาข้าพเจ้าต้องกลืน น้ำลายลงไป คิอกอยู่
เพียงลกกระเดือกเท่านั้น อันการทั้งนี้พระ
ภักดีจะได้ตระหนักหรือไม่ มิได้ปรากฏ

ส่วนล่วงแล้วไป ข้าพเจ้าก็ยังไม่กล้าที่จะ
ลำเอียงทำทางให้ผิดปรกติ ก็นั่งแล้วกลัง
นอนเชลงอยู่แต่ในวังสุริยา เป็นบางวันถ้า
รู้สึกเมื่อยขบ ก็ออกเดินไปเล่นแต่เพียง
ในราชอุทยานเท่านั้น ข้าพเจ้าให้รู้ สัก
อันใจไปนั่งกำลัง ในเรื่องข้อราชการที่ได้รับ
คำสั่งให้มาทำการ ะกะโตกกระตากออก
ปากปรีททุกซีกก็ไม่ได้ ด้วยไม่เห็น
หน้าใครจะเป็นที่พึงใจสักคน เวลาใกล้จะ
ไปรวกเร็วยังก้มมียกขึ้นได้ อันทางกรุง
ศรีอยุธยาทั้งญาติมิตรและ เจ้าขุนมูลนายคง
จะคงคาคังใจคอยข้าพเจ้า อยู่ ทุก เวลา นานา
เหมือนกลังว่า ถ้าข้าพเจ้า สบายแล้ว เอา เรืองราว
อะไรก็ได้ ต้องหน้าแห่งกลียโยโดยมือ
เปล่า ๆ แล้ว จะเป็นที่น่าอับอายขายหน้านัก
หนาคิด ๆ แล้วก็ให้ชักออกกลุ่มใจอยู่ครัน ๆ
วันหนึ่งพอกินเช้าเย็นแล้ว ข้าพเจ้า
ก็เกียไปเฝ้าพระมหาอปราชตามที่เคย ๆ ก็
เลยแอบ เลียง ออกไปนั่ง เล่นเสียบใน ราชอุทยาน
คนเดียว เพื่อจะนึกหาทางอะไรต่อไป

ข้าพเจ้าจะไ้กันอยู่ช้านานเท่าใด ข้าพเจ้า
ก็จำไม่ได้ มารัสักตัวเขาต่อเมื่อไ้ยินเสียง
เขาคร่ำครวญ่ายามหนึ่ง จึงข้าพเจ้าก็จัดแจง
จะลุกขึ้นเพื่อกลับไปนอน ทันใดนั้นข้าพเจ้า
ก็แว่วไ้ยินเป็นเสียง สไ้เท้า คนเดิน บุคคลหนึ่ง
และแหวกพุ่มไม้มาข้างหน้าสวยๆ ข้าพเจ้า
ใคร่อยากจะทราบว่าใครมาทำ อะไรวัย ทน ?
จึงซุกตัวลงนั่งคอยอยู่ตามเดิม เสียงนั้น
ค่อยๆ ไ้ใกล้เข้ามาทีละน้อยๆ จนในที่สุด
ปรากฏเป็นภาพของมนุษย์คนหนึ่ง ซึ่งข้าพเจ้า
จำไ้ได้ โดยแม่นยำที่เรียกว่า 'แม่หยั่วเมือง'
ของพระเจ้าศรีพระมหาวิชานันเอง พร้อม
ทั้งนางยังไ้ไ้ล้อมเอาช้อนอันนั้นมาด้วย ช่าง
เป็นที่น่าสงสัยยิ่งนัก ว่าเพราะเหตุใดหนอ ?
การประพาศราช อุทยาน สถาน ของ แม่หยั่ว
เมืองในเวลาวิกาลเปลี่ยนเปล่านั้น จึง
มิ ไ้ได้ มี ปวง ชาวสระ แม่ กำเนิด หรือ ท้าว นาง
กำกับมาด้วย ครั้นจะว่าเป็นคนละธรรมดาเนียม
กับไทย ก็ดูยังผิดประเพณีเมียเจ้าใหญ่นาย
โตไปอยู่นั้น ในขณะที่ข้าพเจ้ากำลังนั่งนึก
ขบปัญหานางขอมอยู่ยังไม่ทันจะ จิบ คั้น ชน
ปลายไ้ ก็มีบุรุษออกคนหนึ่ง ไ้ล่ออก
มาข้างหน้าอีก และคนที่มาใหม่
นั้น ข้าพเจ้าก็จำไ้ได้ โดยแม่นยำอีก เขา
นั้นคือนักจรรโลงผู้ ซึ่งไ้รับพระคำรัสสั่ง

พระ มหาอุปราชาให้ คอย กำกับ ตรวจตราประ
พฤกษการณณ์ตัวข้าพเจ้านั่นเอง เขาไ้
เท้าเข้าไปยืนอยู่ตรงหน้าแม่หยั่วเมือง จนใกล้
กัน อาศรัยที่ท้องฟ้าไม่มีคมวักก็เพราะเป็น
กาลชดชยกัน และกอบรับชัยภูมิที่ข้าพเจ้า
นั่งอยู่มากกว่า ฉะนั้นข้าพเจ้าจึงตั้งเกตุเหตุ
การณณ์ไ้ถกกันชัดเจน นักจรรโลงพวงแขน
ทั้งสองขึ้นกอดอกแล้วก็ยกตัวขึ้น ถอนหายใจ
ยาว พร้อมกับไ้กำกับหน้าลงจนคอตก ถ้า
เป็นละคอนก็เป็นที่ ไ้ว่าเขากำลังแสดง ถึง
ตอนบทใคร่ ไ้พูดจาอย่างไ้ ฝ้าย
แม่หยั่วเมืองก็ส่งเด็กที่ลุ่มอยู่นั้น ขึ้นออก
ส่งให้ นักจรรโลงพวงรับเอาเด็กไปจับกอด
จนกลมเกลียว นึกได้ว่าเด็กนั้นจะว่าคาญ
และร้องไห้หาขึ้น แต่ไ้เปล่า ข้าพเจ้าไ้
เห็นเหตุการณ์ไ้กอดกอดเขาเป็นอันดี ครั้น
นักจรรโลงพวงแหงหน้าขึ้นไปมอขนฟ้าเหมือน
กับว่าระชวนเด็กชมดวงพระจันทร์ ซึ่งกำลัง
ส่องระมีอยู่สว่างไสวนั้น แต่ไ้หาใช่ไม่
โยหน้าเขา มิไ้ได้ แสดง ว่า กำลัง รนรมย์เลย
ตรงกันข้าม, ข้าพเจ้าสาธุสาไ้ได้ อีกคำไม่
หลอกลวงตัวข้าพเจ้าเอง ข้าพเจ้าไ้เห็นหน้าคา
นักจรรโลงพวงกำลังไหลริน ๆ ลงมาแยก ชุ่ม
อยู่ทั้งสองแถม เมื่อไ้รับกอดเด็กจนพอ
ใจก็กวาระหงแล้ว เขาก็ค่อย ๆ ลุ่มย่นคน

ให้แก่แม่ห้วยเมือง ข้าพเจ้าไม่ ยาก
 ปรารถนาจะนำเอาเรื่อง อันนำ อภัยยศมาเล่าสู่
 กันฟังเลย แต่ถ้าวุ่นเสีย ท่านผู้ฟังก็
 จะไม่กระหนกโดยต้องแท้ ฉะนั้นเพื่อไม่ให้
 เสียผลความในตอนนี้ จึงต้องขอรับประทาน
 ไทยเสียด้วย ในขณะเดียวกันที่แม่ห้วยเมือง
 จะรับเด็ก นางได้บังอาจเอามือทั้งสองข้าง
 แรกยกขึ้น ขึ้นออกไปโดยทำนองระอุมลุก
 แต่หาได้ อุมไม่ โพล่ไปโดยกอกกายนัก
 จรลุดพวงไว้ และแทนที่นักจรลุดพวงจะ
 นักยักสัใจ หรือหนักเฉลยวคนเสียกายศักดิ์
 ลุกผู้ชายใจทหารบ้าง แลแรงกล้าักคณูญตา
 คุณค่อพระเกษพระคุณเจ้านายของตนเอง สี่
 กลยักพากันสยบกายแนบชิดเชยชมกันได้ ค่อ
 หน้าค่อตาทวาก ซึ่งกำลังเขม็งมองดู
 ความ อภัย ลักยณ ของ คน ทั้ง สอง อยู่ แล้ว
 แหวว ถึงหากว่าเขายังมีรู้เตียงสากัก
 อนิจา ! ไหน่อไร ช่างปราศจากความ
 กระดากเขินอายเทพยดาฟ้าและดิน เสีย
 เทยวหนอ !

การรับประทานอาหารสิ่งใด เมื่อต้น
 กระเพาะแล้วก็ต้องวางมือ แต่การสัมผัส
 กามรสไม่มีที่สุดฉันทใด ก็ไม่เป็นอันหา
 อะไรที่จะขอ ประทาน ขุนสัศกร ชั่วร้ายทั้งสอง
 นั้นว่าช้านานไม่รู้จักหมดปะ โยคประธาน ฉันท

นั้น อันอาการแยกออกห่างจากกัน ไม่ใช่
 ผลที่สุดของแม่ห้วยเมือง หรือของนักจรลุด
 พวงอุมหนาสำราญแล้ว ในคนใดคนหนึ่ง
 เป็น เพราะ ทวาก นั้น แสวง อาการ เบื่อ หน่าย
 ทั่วยคงจะไกรู้สึกง่วงนอนขึ้นมาแล้ว แม่
 ห้วยเมืองจึงจำใจต้องรับลูก มา จาก นักจรลุด
 พวง เดินกลยไปยักคำหนัก ทั่วยก็ริยา
 อันระทระทวยเหลือทน นักจรลุดพวงยืน
 แสงคำชมโฉม อยู่บนลัษตาไปแล้ว ก็ถอน
 ใจยาว ขึ้นอีกครั้งหนึ่ง พลังกาวชาเกินตรง
 มายังทางที่ข้าพเจ้านั่งอยู่ แต่พอเขาเข้า
 มาใกล้ ไกร้ระยะนั้นก็ ข้าพเจ้าก็กระโดด
 ลุกพรวกขึ้น และเออมือไปยักหน้าอกเสื้อ
 ของเขาไว้ โดยมั้น พลังก็พุกดามออก
 ไปอย่างเต็มชังว่า

“เหตุใดท่านนายทหารจึง คิด ทวยศ ค่อ
 คุณเจ้าเข้าแคงแวงร่อนคันทัน ?”

เขาตอบไล่คองโหยงขึ้นทั้งตัว แต่ครู่
 เกยวก็สกก ความ ตระหนก นั้น เสีย ไกร้ ทั่วย
 น้ำใจอันทวายท ยักไหนดเขาก็เอามือช่วย
 มาจับหน้าอกเสื้อข้าพเจ้าไว้แน่นย้าง และ
 คำรวมออกมว่า

“เหตุใดเจ้าจึงยังอาวมาลอบการกระทำ
 ของเรา ? ซึ่งเราได้พยายามปลักยักมาแล้ว
 เป็นเวลาช้านาน”

“โอ๊ะ! เปล่า—” ข้าพเจ้าขมิ้นเสอ
“ท่านได้มาแสดงความอดทนมาก ต่อหน้า
ข้าพเจ้าเองต่างหาก ท่านนายทหาร”

“ถ้าเช่นนั้น” เขาเอามือตบหน้าข้าพเจ้า
เข้าควงหนึ่ง จนรู้สึกแสบแสบ “เอ็งก็
ซัดก็ต้องเป็นสัตว์คนเร็ว!” พลันเขาก็
กระโดดลงออกไปกระซวกคาฟ ซึ่ง ซักหลิง
อยู่นั้น เขาออกมาดื้อไว้ “อย่าช้า! เอ็ง
มีอะไรซักอย่างออกมา มีดนั้นข้าจะฆ่า
เจ้าเสีย”

ข้าพเจ้าก็รีบ ซัก คาฟ แผล ออก มา บ้าง
โดยเอาดื้อรวมไว้ ในมือเดียวกัน “เขาเป็น
ตกกล!” ข้าพเจ้าก็รีบวิ่งเข้าใส่ “ข้าพเจ้า
จะขอสู้กับท่านเพื่อพระเกียรติยศ ของ พระเจ้า
ศรีพระมาชิราช”

พอข้าพเจ้าพูดจบคำ นักรบลาดพงก์
โถมเข้าฟันข้าพเจ้าโดยแรงทันที ทันใด, ข้า
พเจ้าก็เอี้ยวตัวหลบ — ยกคาฟขึ้นเฉวี่ยงขึ้น
ไปเสีย และในเล่ห์อย่างเดียวกัน เขา
ก็ยกเข้ามาฟันข้าพเจ้า คิก ๆ ดัง ๘-๘ ครั้ง
ซ้อน ๆ กัน ซึ่งข้าพเจ้าก็พยายามหลีก
หลบซัดซัดไว้ ใต้ทุก ๆ ครั้งเหมือนกัน เมื่อ
นักรบลาดพงก์ได้ประจักษ์ดังนั้น ก็เหมือนจะ
ยิ่งเท่ากบให้เขามี มานะ ยิ่งเกิดโมโหโทโส
ขึ้นอีกสัก ๑๐ เท่า ได้กระโดดเข้ามาฟันแทง

ข้าพเจ้าอย่างว่าง ๆ เป็นโกลาหล จริงอยู่
ถอก นักรบลาดพงก์เป็นลูกผู้ชาย มีผู้จริง
พันวัง มีเล่ห์เหลี่ยมหลอกหลอนทำทาง
หลายอย่างจริง แต่ทว่ากระนั้นก็ยัง สู้หวั่น
ความเหินของข้าพเจ้า ๆ ยังเห็นว่าเขาเป็นไก่
พังสอนขึ้น หรือจะพูดอย่างง่าย ๆ ก็คือว่า
เขาขี้เขาคั่วไม่รอด แต่ฉันนั้นแหละ, ใครจะ
ไปตกใจโดนเขาได้ ในขณะเช่นนั้น ข้าคง
ไม่เชื่ออย่าง ๆ ถอก ต้องให้ตัวของเขาสอ
ตัวเขาเองจึงจะเป็นผลกระหนก ฉันข้าพเจ้า
ใครจะ แสวง สักก็ให้ปรากฏ แก่ ตัว เขา สัก
หนอยก้วย ดังนั้นพอเขาโถม ฟัน ลงมา โดย
แรงอีกครั้งหนึ่ง ข้าพเจ้าก็หลีกคมคาฟ
ขึ้นไว้ได้อย่างเหมาะ ๆ ๐! คาฟสนามของ
เขมรซึ่ง พระเจ้าศรีพระมาชิราช แกล้ง ง่าย แก่
ราชบริพาร เพื่อเอาไว้ใช้ โดยเสด็จ ๆ ใน
การพระราชสงครามนั้น พระคลังแสง
สรรพอาวุธได้คงรูปขึ้น ด้วย วิกฤติอะไรหนอ ?
ขณะนั้นนักรบลาดพงก์กำลังขึ้นตัวขึ้น อ้าปากที่
มอธือ คาม คาฟ ซึ่งซัดทุก ๆ อยู่ เหนือ กระบี่
เพียงสักคืบเดียวเท่านั้น ถ้าสมเฝ้าพระมหา
อุปราชได้ทรงทราบเรื่องราวแล้วจะต้องทรง
เสียพระทัยเป็นอันมาก จักรพรรดิองค์นั้นได้
หลงโยนทิ้ง คาฟของ ข้าพเจ้าเสีย เมื่อ ฉันนั้น
คล้ายกับได้ทรงแผลงไปต้องเอาจึงรุดทุกแค้น

ก็เช่นเดียวกัน

“ท่านนายทหารจะมัวนั่งคลั่งอยู่ทำไม ? ข้าพเจ้าว่า “ทีไรเสียข้า! อ้ายคาพกานกด้วยของท่านนี่นะ เอ้า!” ข้าพเจ้าก็โยนคาพเล่มหนึ่งไปปักอยู่ตรงหน้าเขา “ของข้าพเจ้ามีอยู่สองเล่ม ท่านจงเอาไปเปลี่ยนเล่มหนึ่งและเราจะมาสู้กันใหม่”

“ทำไมท่านไม่ฆ่าข้าพเจ้าเสีย?” นักรบลาดพงฟังโง่โง่ก็ร้องออกมาเสียงเกรียวๆ “ข้าพเจ้าไม่เคยฆ่าสัตว์ที่ไม่มีอาวุธ” ข้าพเจ้ายืนยันเป็นปรกติ

“ถ้าฉันฆ่าพเจ้าก็จะเสียศอกของข้าพเจ้าเสียเอง” เขาพูดแล้วก็หยิบคาพทุกทีที่มีอยู่จกคอห้อยของเขาริงๆ

“อย่า!”

ข้าพเจ้าร้องห้ามออกไปอย่างถึงด้วยใจหาย พลางก็พุ่งตัวเข้าไปจับมือเขาไว้ได้ นักรบลาดพงจะได้ปลงความพยายามแต่อย่างใดก็หาไม่ เขาก็นั่งก้มด้วยกำลังแรงที่ระงับมาด้วยมือเสีย เกษะบุญเคาะระก็คึกเขาแบบอย่างว่าข้าพเจ้ามาก จึงท่านกำลังข้าพเจ้าไปไม่ได้เท่าใด ครู่เดียวข้าพเจ้าก็รับเอาคาพมาเสียได้ แล้วข้าพเจ้าก็ขว้างเข่าพมไม่ไปโดยพลัน เมื่อข้าพเจ้าเก็บอาวุธข้าพเจ้าทั้งเล่มที่ปักอยู่ในดินและที่

มือเสียซ่อนเสียเสียแล้ว ข้าพเจ้าจึงพูดขึ้นว่า

“ข้าพเจ้าไม่ได้เป็นคนกระหายเลือดคนัก คอก ท่านนายทหาร!”

“แต่—ท่านได้มารู้ความลับของเรา ก็เท่ากับท่าน มาคร่ำที่เอาชีวิตของเราเหมือนกัน” เขาพูดแล้วก็ร้องไห้ ขนคิ้วเสียงอันถึง

“ถ้าท่านเชื่อเกียรติยศข้าพเจ้า” ข้าพเจ้าเอามือเอื้อมไปจับเขาไว้ แล้วก็เขย่ากล่าวพลอย “ท่านจงแสดงเล่าเรื่องราวที่ท่านได้ ทำไป” และข้าพเจ้าจะยกปากของข้าพเจ้าเอง ไทยศักดิ์ของลูกผู้ชาย ท่านอย่าพึ่งเสียใจเสีย”

“ไม่ได้คอก เรืองน มั่นก็ด้วยต้องไป ถึงความสุขของแม่ที่ยังมีชีวิตอยู่”

“ได้ข้า! ท่านนายทหาร ท่านจงบอกแก่ข้าพเจ้าเถิด ข้าพเจ้าก็รู้สึกชดช้อยใจทหารคนหนึ่งเหมือนกัน”

นักรบลาดพงส่งกายบ่งเบ่งมองหน้าข้าพเจ้าอยู่ช้านาน คล้ายกับจะคร่ำครวญเสียใจของข้าพเจ้าว่าถูกแวงเท่าใด จึงในที่สุดครู่หนึ่งก็แหงนหน้าอันถอนหายใจยาว และนั่งตงเหยียดเท้าชดช้อยใจแล้วเอามือเอื้อมมาลูบให้ข้าพเจ้าฟังลงไปด้วย

ข้าพเจ้าก็ยอมตาม เขาพูดกันว่า

“เมื่อประมาณ ๒๐ ปีมานี้ พญามโน
ไมตรีแม่ทัพเข้มไปกวาดต้อนครอบครัวไทย
บริเวณศรีอยุธยา สถาปนาตั้งนครหนึ่งกับ
บุตรชายอายุสี่ขวบ ได้ ทักท้วงที่พามาเมือง
เขมร ท่านพญามโนไมตรีรับเอาเลี้ยงไว้
อย่างดีนที่ญาติ โดยปฏินิญาแก่สตรีผู้นั้น
เป็นพี่น้องกัน อันท่านพญามโนไมตรีนั้น
มีธิดาคนหนึ่ง อายุรุ่นราวคราวเดียวกัน กับ
บุตรของนางผู้เป็นญาติใหม่ และเด็กทั้ง
สอง นั้นได้ รักใคร่ กัน กวัก เป็นชีวิต เคียว
โดยท่านพญามโนไมตรีให้ความเสมอภาค
เท่ากัน เมื่อ ๖ ปีล่วงมานี้ มารดาของ
เด็กชายนั้นป่วยเป็น ลม ร้ายถึง แก่กรรม”
นักบวชหลวงพ่อบุญยกเอาผ้าคาดขึ้นเช็ดหน้าคา
อยู่ครู่หนึ่ง จึงพอสบายใจว่า “ยังแต่บุตร
นั้นได้เติบโตเป็นหนุ่มขึ้น จึงท่านพญามโน
ไมตรีก็ให้เขารับราชการเป็นทหาร สมเด็จ
พระเจ้าศรีพระมหาธิราชทรงโปรดปรานว่าหน้า
คาหมกหมกคบบาย รับเอาตัวไปเล่นจำ
ประจำวังสุธรา ได้ มีอำนาจสิทธิขาดทุก
อย่าง ต่อมาเมื่อประมาณ ๒๕ ปี ชายหนุ่ม
นั้นได้ ลัก ลอบ ได้ เลี้ยกับธิดา ของพญามโน
ไมตรี จนนางนั้นมีครรภ์ได้ ๔ เดือน ฝ่าย
ท่านผู้ อีการักหาภรรยาไม่ ได้ ๗ วันหนึ่งพระ

เจ้าศรีพระมหาธิราช เสด็จไป ประทานพระพญา
มโนไมตรี ซึ่งท่านทำบุญอายุ ได้เห็น
นางงามผู้เป็นธิดาของพญามโนไมตรี เขาก็
พอพระทัย และออกพระโอษฐ์ขอ นางนั้น
ไปเป็นบริวาริกา ท่านพญามโนไมตรีไม่
ออกพระทัย ได้ ก็นำเอาธิดาผู้เลื่อมใสแล้ว
ถวายไปตามพระประสงค์ สมเด็จพระมหา
อุปราชมีแต่พระบุตรทั้งนั้นถึง ๔ องค์ เมื่อ
ได้จอมใหม่มีพระโอรสขึ้นเป็นองค์แรก ก็
ทรงโปรดปรานธิดาพญามโนไมตรียิ่งนัก จึง
สถาปนานางนั้นขึ้นเป็นพระสนมเอก โดยมิ
ลยาเรียกกินว่า ‘แม่บัวเมือง’ ย่อมจะ
เป็นอรรคมหาแก่ปวงปฤตชนชายหญิงทั่วไป ที่
จะลุ่มถื่นเลี้ยมิได้ โดยง่าย ก็คือความ
ปฏินิยัตติ ฉะนั้นจึงเป็นที่ตกลงกันเอง ใน
ระหว่างแม่บัวเมืองกับชายหนุ่มนั้นว่า ใน
เดือนหนึ่งจะต้องหาเวลามาพบปะกัน ครึ่งหนึ่ง
โดยท่านองญาติ เพื่อผูกความเสมอถื่น
ได้เป็นไปแล้ว ให้ทั้งสองคงอยู่จนตรานชีวิต
ของเขทั้งสองจะหาไม่ อาศัยกับชายหนุ่ม
นั้นมีอำนาจมากในวังสุธรา เมื่อถึงระ
วันใดที่แม่บัวเมืองจะออกมาพบได้ ชาย
นั้นก็จัดการห้ามปรามผู้คนเสีย เพื่อมิให้
เขียมกรวยเข้ามาในบริเวณศาลซึ่งเขทั้งสอง
จะพบปะกัน จึงหาได้ มีผู้หนึ่งผู้ใดรู้ระ

ท่านพันจันทน์มาศ และธิดาของท่านออกไป”

“อ้อ—ข้าพเจ้าเข้าใจละ! อันพันจันทน์มาศที่ท่านว่า... เวลานั้นเจ้าหน้าทีเข้าส่งตัวไปเป็นตะพุ่นข้าง... ถ้าท่านอยากพบข้าพเจ้าจะพาไป”

“แล้วบุตรของท่านเล่า?”

“โอ—เรื่องผู้หญิงเชลย ข้าพเจ้าไม่มาก”

“ทำไมท่านไม่อย่างไร?”

“โง่ดี! เพราะว่าบางคนก็ตกไปเป็นชาวสก็งในวังหลวง... ยังก็ไม่ไปเป็นโซลน... แต่ที่ก็องถูกส่งไปอยู่โรงกระเบื้องก็มี... พวกนาย ๆ ทหาร รับเอาไป เป็น ภรรยาซื้อขายเสียก็มี... ท่านแม่ทัพนายกองเอาไปเป็นทนายเสียก็มีนะ...”

ใจข้าพเจ้าหายวายเมื่อใดพองนั้น จึงแสสร้งกลยเกลื่อนพูดเรื่องอื่นต่อไปว่า “อ้อ—ข้าพเจ้ายังติดใจในเรื่องที่ท่านว่า ข้าพเจ้ามาติดตามเทวรูปศักดิ์สิทธิ์นั้นน้อยอีกหน่อย... ข้าพเจ้าทำเป็นหยุกหัวเราะ... “ท่านคงจะไม่รังเกียจละซี! ที่เรารู้แก่ข้าพเจ้าว่า เทวรูปนั้นประเดียนประเดียนฐานอยู่ที่ไหน?”

“นั่นท่านจะ ชัก ทาง เดิน ของ เรา ให้เราไป เพื่อจะได้สัมผัสกับคำกล่าวของท่านว่า ข้าพเจ้าคือธิดาทรยศ” เขาพูดพลางหัวเราะ

แห้ง ๆ และร้องอุทานซ้ำแล้ว ถ้าในขณะนี้ความมืดไม่เพี้ยนมา ยังตา ข้าพเจ้า เสีย แล้วก็คงจะได้เห็นว่า สีหน้า ของ เขาไม่ ห่อนอ่อน เพราะความขมขื่นเป็นแน่นอน

“ข้าพเจ้าจะ คอยแทนคุณท่านด้วยเหตุประการ” ข้าพเจ้าพุ่งหอกเข้าวัก

“ประการหนึ่งก็คือจะไม่ แยก แลย ความลับของข้าพเจ้า อ้อ—” เขาร้อง

“นั่น, อย่างหนึ่ง!” ข้าพเจ้าซ้ำ

“ก็ไม่ใช่สภาพบุรุษสมด้วย วาจา สัตย์ดังเมื่อตะคนเลย” เขาพูดอย่างน้อยใจ

“ถ้าเช่นนั้น, ท่านนายทหาร! ท่านจงไป, ไปที่โรงข้างตามที่ท่านกล่าวนั้น และกราบท่านพันจันทน์มาศเสีย อันท่านผู้นั้นและ, คือบิดาผู้ยังเกิดเกล้าของท่านละ! แล้วท่านจงคอยมาแจ้ง อรรถการ ของ ข้าพเจ้า ต่อภายหลัง”

๐ ๐ ๐ ๐ ๐

รุ่งขึ้นวันใหม่ เวลาบ่ายได้ ยังเกิดอุบัติเหตุขึ้นอย่างหนึ่ง ซึ่งระบือว่าเป็นลางร้าย หรืออะไรก็ตาม ด้วยมหาอุณิโคธอินไพศาลซึ่งได้ ขึ้นอยู่ยังแท่นข้าง ชุ่ม พระทวารกำแพงวังสุธรา... ส่วนหนึ่งของสาขาคือ หักลงมาทิ่มสิ่งทีใกล้เคียง เช่นตัวพระทวาร และกำแพงแถบหนึ่งได้ วิบัติไปแล้ว พระ

เจ้าศรีพรมาธิราช พร้อมด้วย อาชยธิดา ทั้ง
ฝ่ายทหารและพลเรือนได้ รีบเสด็จไปทูลทูลพระ
เนตร์เหตุการณนั้นโดยทั่วกัน และข้าพเจ้า
ก็ได้ ทิด ตาม กระบวน ออกไป ยัง ที่นั้นด้วย
ไทยทางสันนิษฐานของข้าพเจ้าฯ เห็นว่าน่าจะ
ไปใช้เพราะได้รักษาความกระทั้งกระเทือนแก่ผู้
อย่างไร หากคนที่สภาวะมันอบคิให้เป็นไป
ตามกาลละสมัยเท่านั้น ซึ่งความคิของ
ข้าพเจ้า นั้น ก็ได้ มีบุคคลอื่น ๆ เห็นสอ
คล้องก็องด้วยเป็นอันมาก ข้าพเจ้าจึงเกิด
พระอิทธยาศรัยท่านเจ้าของวัง กุพระองค์
ท่านไม่ทรงเห็นเป็นการปลากระไร นอกจาก
จะรีบสั่งขงการให้ โพร่ช่วยกันคักทอนเสีย ให้
พ้นจากความเคระรุงวังเท่านั้น และยัง
กว่านั้น, ยังได้ทรงเรียกมีพระที่นั่งมาทรง
เพื่อจะเสด็จประพาศตามราชวิถี ให้สำราญ
พระอิธิยาบททั้งเคยทุก ๆ วันมากด้วยข้าพเจ้า
เป็นคุโพร่โก่นพ้นขึ้นทอนอยู่อีกครู่หนึ่ง หลัง
จากกระบวนประพาศ ของพระมหาสุปราช ได้
เสด็จไปพ้นแล้ว ข้าพเจ้าก็กลับยัง พระ
ตำหนักที่พัก

จนเวลา เกือบ สอง ยาม จึงได้ ทราบ จาก
มหาดเล็กด้วยใช้ว่าพระองค์ท่านพึ่งเสด็จ กลับ
ถึงวังแล้ว และกำลังรับสั่งให้ เจ้าหน้า
กรมวังตกแต่งหอมนมิดการ อยู่อย่างโดยด่วน

ซึ่งข้าพเจ้าได้ ตาม เขา ก็ไม่ได้ ความว่า เพื่อ
เหตุอะไร ในชั้นแรกข้าพเจ้าก็ตั้งใจว่าจะ
แต่งตัวไปคอยเฝ้าอยู่ทางฝ่ายหน้า เพราะ
ว่าหอมนมิดการนั้นข้าพเจ้าทราบดีว่าอยู่ในบริเวณ
ท่านข้างใน ข้าพเจ้าเข้าไปไม่ได้ โดยเป็นเวลา
ค่าคืน แต่แล้วก็ชักช้ำกับผลของฤทธิ
ซึ่งเคยเคยนำให้ข้าพเจ้าแผ่นขึ้นไปเหยียบย่ำ
อยู่บนที่นอน แต่ก็ไม่ทันไรข้าพเจ้าก็ได้
บินเลี้ยวผู้คนพดกันจ้อกแจ๊กอยู่ ทาง ข้างล่าง
ดังนั้นข้าพเจ้าจึง ลุกเซ่งขึ้นมองไปทาง หน้า
ต่างหัวนอน พลันข้าพเจ้าก็คลั่งทันที ด้วย
ณที่ลานหล้าหน้าตำหนักหลังขวงนั้น ได้
มีกระบวนโหล่นจำเริญจำนวนอันมาก กำลัง
ถือศิษย์ชูโล่มาแวงครัด ตรงกลางกระบวน
มีพระวอชื่อฟ้าประคิยกระเจกอย่างพระราชาวงศ์
ฝ่ายในชั้นสูงประทับ หามมา ๘ คน แต่ว่า
ยังด้วยมานไขทั้งหน้าหลัง ไม่ทราบว่า
เป็นผู้ใดนั้นมาในนั้น ตอนท้ายกระบวนก็
มีตะแม่กำนัลและท้าวนาง แท้ห้อมล้อมรอบ
ไม่น้อยคนเหมือนกัน กระบวนนั้นผ่านมา
ทางหน้าต่างหัวนอนข้าพเจ้าแล้ว ก็เลยไปเข้า
ทางคณวทลายลัษคาไป ข้าพเจ้าจึงส่งระมอ
ตามไปด้วยความครันคิ แต่ไม่สามารถ
ที่จะทราบดีเหตุการณ์นั้นได้ และในขณะ
เดียวกันที่ข้าพเจ้าไม่ทันจะเปลี่ยนอิริยาบถ

ให้เป็นไปอื่น ข้าพเจ้าก็ได้เห็นบุคคลอีกคนหนึ่งเป็นชาย แต่งกายทะมัดทะแมงหยักวัง ลือตาสองมือเป็นเงาขาววาวเข้ามา ยืนหยอกอยู่ยังลานหน้าตามักกล่าวแล้ว เป็นครุเมือข้าพเจ้าเพิ่งคาดิเรกอยู่หุ่ยนอยหนึ่ง ก็จำได้ว่าเป็นนักบวชลฤพณนั่นเอง ข้าพเจ้ารู้สึกเลื่อมใสในกิริยาท่าทางของเขา ขึ้นมาทันทีเพื่อยกาทะพรวบเหตุนี้ขึ้นว่า ได้บังเกิดเหตุผลลึกลับลาคะไรกันขึ้นในวังสุธรา ข้าพเจ้าก็จับแรงแต่งตัว เสียบให้รัดกุมคว่ำคาง แผลกเสียบซ้อนไว้ภายในเสื้อ ค่อย ๆ กำยั้งถายเข้าถึยบานหน้าต่าง โดยนักบวชลฤพณะได้เห็นข้าพเจ้าก็หาไม่ ครั้นแล้วข้าพเจ้าก็กระโดดลงไปหมอบพ้พรวบอยู่ยังพื้นหน้า และนั่งคอยรับอาการเคลื่อนไหวของเขาด้วยความเขาใจใส่ นักบวชลฤพณย่นเหลียวซ้ายแลขวาอยู่ครู่หนึ่งก็สับขาพรวก ๆ ตรงไปยังทางที่ข้าพเจ้าเห็นกระบวนพระวอ ลับตาไปนั้นและในบัดโง่นั้นเอง เขาก็ยืนย้ายขึ้นไปบนกำแพงวังชั้นใน และกระโดดหายลงไปในความมืดด้วยควมว่องไว ข้าพเจ้าลุกขึ้นก็ กว่งไปยังกำแพงนั้นตึก ๆ กัน เมื่อถึงแล้วข้าพเจ้าก็ขึ้นเข้ามั่ง จะเป็นด้วยควมมืดหรือลึอย่างไร ข้าพเจ้าไม่สามารรถที่จะอธิบายได้ เป็นแต่ข้าพเจ้าไม่ไ้พบ

ร่องรอยของนักบวชลฤพณอีกเลยเท่านั้น แต่ไม่เป็นการแปลกอะไร ด้วยนักบวชลฤพณเป็นคน คั่นเคยต่อ สดงาน ที่ไม่วัง สุธราได้ ก็เท่ากับเป็นบ้านของเขาเอง อันส่วนข้าพเจ้านั้นไม่มีความรู้เสียบเลย ถึงหากว่าข้าพเจ้าจะตามเขาไปไม่พบข้าพเจ้าก็ไม่รู้ สักไตรมาสใดนัก และยังกว่านั้น, ข้าพเจ้ากลับโสมนัสใจเสียอีกซ้ำ ด้วยเพราะเหตุว่าเลวจะต้องหนีที่ข้าพเจ้ายืนอยู่ ข้าพเจ้าได้เห็นผู้หญิงเป็นจำนวนมากมาพร้อมกับพระวอหลังหนึ่งกำลังเสด็จอยู่ บนหลังมีหน้าต่างหนกึ่งองค์เล็กนั้น ซึ่งข้าพเจ้าก็แน่ใจได้ก็เก็บว่า นั่นคือกระบวนปลาคือที่ข้าพเจ้าได้เห็นเมื่อคืน พลันความอุทริของข้าพเจ้าด้วยความล่ำใจ ข้าพเจ้าก็หมอบยั้งแอยมั่ง ลอบเข้าไปจนถึงตำแหน่งนั้นได้ และเพื่อที่จะให้ปลอดภัยข้าพเจ้าก็ขึ้นขึ้นไปบนช่องของบานพระแกล และกำยั้งกายอยู่ณะที่นั่น ด้วยความลึกลับในสุทธะคณนา ในขณะข้าพเจ้า แผลงกาย อยู่โดย เงียบนั้น ทันใดนั้นข้าพเจ้าก็แว่วได้ ยืนเสียบของคม ๆ หนึ่ง กำลังพลพลางหิวระพลางอย่างคั่นเค้น อยู่ภายในตำแหน่งนั้นนั้นถึงไปทั่วเพดาน ซึ่งล่ำแควงด้วยเป็นเจ้าของเสียง กำลัง คั่น เค้นไป ด้วย ความ ยึก

ปราโมทย์เป็นที่สุด ต่อมาเมื่อข้าพเจ้าตั้งใจ
ฟังโดยจริงจัง จึงจับทางเสียงได้ว่า อพิไชย
ไม่ใช่คนอื่นไกลเลย ที่แท้ ก็คือพระเจ้าศรี
พระมหาธิราชนั่นเอง ธรรมชาติของข้าพเจ้า
เป็นคนไม่ชอบรู้อะไร เห็นอะไร แต่เพียงรู ๆ
ปลา ๆ ดังนั้นข้าพเจ้าจึงชักกายเลื้อยหนี
ออกมาวิ่งตลอดทางซ้ายซึ่งข้างช่องแกลอยู่
นั้น ให้ข้าพเจ้าออกไปเป็นช่องก็แล้ว ก็ค่อย ๆ
ล้วงมือเข้าไปสัมผัสกับยานแกลให้แน่นผิวนอก
เป็นเคาะระทึกๆ พนักงานผู้รักษามิได้ลังเล
ไว้ คนหนึ่งไม่เป็นการยากอะไรก็มากน้อย
พอข้าพเจ้าเอามือคนเข้าไปแตะเพียง นิดหนึ่ง
เท่านั้น ยานแกลก็เคลื่อนเข้าไปได้เป็น
ช่อง ทำให้มีเสียงกระโถกกระดากขึ้นไม่
เท่าอันผู้ฟังเรื่องราวทั้งหลายของข้าพเจ้า ข้า
พเจ้าแทบจะผงะหงายหลัง ตกลงไปจากช่อง
พระแกลที่เคียว ในขณะที่ข้าพเจ้าตะแคง
หน้าลอคณียาเข้าไปดูได้เห็นตนที่เท่านั้น ที่
ข้าพเจ้าว่าเป็นกระแสน้ำของพระมหาอุปราช
นั้น ก็จึงคิดว่า พระองค์ท่านกำลังทรงพระ
ราชูปถัมภ์โดยพระยศมหาอุปราชก็มีพวกราช
เท้ามที่ พระกระชาชัยมอ้อมสัตรีสาวผู้หนึ่ง
ซึ่งประคองกายอย่างยกแม่หยั่วเมือง แต่
หาใช่แม่หยั่วเมืองคนที่ข้าพเจ้าทราบ ประวั
ติมาจากนักจลาจลผู้ไม่ อันเหตุผลที่จะ

ทำให้ข้าพเจ้าแทบจะหงายคก จาก ช่องยาน
แกล ก็เพราะว่า บุคคลซึ่งกำลังแคง
เครื่องยกแม่หยั่วเมืองขึ้นอยู่ข้าง ๆ กับพระ
มหาอุปราชนั้น ก็คือเป็นธิดาของท่านพัน
จินตนาภ ซึ่งข้าพเจ้าได้เคยฝากฝังใจมา
ช้านานนั่นเอง แต่เป็นการนำปลาดินัก
หนา ที่ว่าสภาพของท่านชายและแม่หญิง
นั้น โฉนจริงได้ต่างกันกับประหนึ่งชาวกับคำ
ที่เคียว กล่าวคือท่านมหาอุปราชกำลังทรง
สนุกสนานรื่นเริงกับพระพุทธรูปสร้อย ส่วน
ฝ่ายข้างแม่หญิงกลับทำอาการสอให้ และ
ระทระทวยกาย ดำรงตนเคียงข้างอยู่ด้วย
ความสิ้น ข้าพเจ้าไม่สยมิทักฟังพระคำรัส
หยอกเอน และชี้ชวนชวนยอของท่านมหา
อุปราชเสียเลยด้วย

“น้องหญิงที่รักของพี่ ทำไมจึงเอาแต่
ร้องให้เช่นนั้นเล่า ? พระมหาอุปราชวัยสัง
พลอย แลยกพระหัตถ์ขึ้นวางไว้บนข่าแม่
หญิง “พี่ไม่ทราบเหตุผลอะไรเลย ที่น้อง
หญิงต้องไปอยู่ยังโรงกระเคื่องมาทั้งเกือบ ๒
ชั่วโมงแล้ว ถ้าพี่ทราบเสียแต่แรกว่า ชัยพวก
ไพร่มันทำแก่น้องหญิงถึงเพียงนั้น พี่จะไม่
ไว้ชีวิตมันเลยที่เคียว คุรุ, คนสรวล ๆ
เช่นนั้น โจมินข้าง ไม่มีปราณีเลย จึงหยุด
ร้องให้เสียงดังเดี๋ยวจะได้ถูก

ของเราอยู่แล้ว... น้องหญิงอย่ามัวคิดเศร้าเสียใจให้มากมายนัก... ผนวระช่วยไข่ไข่พระเลียงรักให้ยิ่งกว่าพระโคมกานาน... พี่สักร้อยเท่า... มาแม่มา! พี่จะปฏิญาณความรักให้แก่้องหญิง ว่าพี่รักน้องหญิงอยู่เพียงไร? "

ข้าพเจ้านั่งลงฟังคำสัตย์ของพระองค์ท่านด้วยอาการตาฝ้าฟาง... หูทั้งสองข้างอืดอิด... หัวสมอง และ ดวงใจ... ปรกปรัก เหมือนถูกไม้เหล็กบีบ... อา! พระคำสัตย์ของท่านกล่าววว่า... เวลาที่พระเจดีย์ถูกพิษของเราแล้ว... หมายความว่าถูกพิษอะไรหนอ? "

ทันใดนั้นท่านมหาอุปราชก็ทรงรับสายโยม่านทองทรงเข้าชิดหน้า... ซึ่งขัดข้องปลายคานหนึ่งเลยออก... พลันข้าพเจ้าก็ได้เห็นภาพภายในนั้น... เป็นห้องงามมีฉากรัดมิดมิด... ไปกับโต๊ะหมู่ทั้งเล็กใหญ่... บนโต๊ะทุก ๆ ตัวเรียงรายตั้งพานและแจกันแก้วหมามาชนอันประดับด้วยพรมพระวรราชอยู่เทียบคอกไม้ต่าง ๆ... มีมอญได้ระเหยียวยับร้อยองคมายิ่งดัดหน้าโต๊ะหมู่เป็น ทพระฉานทรงกรวย มีเขาะและหมอนเย็บระยิบคึกคักใหม่ทองลาคไว้พร้อมทั้ง เครื่องทรง นมัสการ ตั้งอยู่บนพาน

แล้วฟ้าสว่างกลางท้องฟ้าทรวงหน้าพระฉานเป็นที่ประดิษฐานเทวรูป ๒ องค์ อันมีพระลักษณะวิลาสคัง... องค์หนึ่งเป็นรูปพระศิวเป็นเจ้าแยกกรทรงเทพอาวุธต่าง ๆ กัน ขึ้นหยกแต่เปลวอยู่บนองค์พระนที ประมาณส่วนสูงแต่กับพระโคถึงเคียวเกล้ามังกุอยู่... ในวาวศอกเคียว อีกองค์หนึ่งสูงเท่าประมาณคนสันตึก... มีพักตร์อันเกรวกรวดเต็มไป ด้วยพระมัสสุทั้งล่างบน... สรวมเสวีกทรงมะยม อันยลันฉนาภรณ์ ผ้าห่มคลุมทรงเป็นไปอย่างพราหมณ์มหาศาล... ถอดอาววแต่พันรศพระนาสิก... ขึ้นแยกพระพลวอยู่อย่างขมก... พินิจไปก็เป็นที่น่าเกรงขามยิ่งนัก... ที่ปากช่องศอกคึกคักม่านไข่มุขทองไว้เป็นจิ้งหระ... ทางโค้งเพดานเบื้องบนหยอเพียงอักษะและโคมทวออันได้ตามประทัยไว้ระววยแวม... อย่างว่าไปถ้าผู้ใดไปชลาท ก็เห็นระไม้อาฆาณอนอยู่ในที่นั้นแต่ผู้เดียวได้... "นั่นและน้องหญิง!" พระมหาอุปราชรับสั่ง พลาท ก็ ทรง ๔ พระ หักดี ไป ที่ เทวรูป "พระเทวรูปทั้ง ๒ องค์นั้น... พระองค์มีลักษณะวิลาสคังยิ่งนัก... จะขอความดีมีฤทธิ์อย่างใด ๆ... ก็สืบสืบความดีมีฤทธิ์มาเสมอ

ทูลกระหม่อม ๑ ไปรีบเสามาจากกรุงศรี
อยุธยา พร้อมกันน้องหญิง อันองค์ซึ่ง
ทรงพระโคศุภราชเป็นพระเทเวศพาหนะนั้น มี
พระนามว่า 'ท้าวแสนตา' และองค์ที่ทรงคชา
ยานั้น มีพระนามว่า 'บาทสังฆังกร' มา
เกิดมาเมื่อแม่ ! เราทั้งสองจะกล่าวคำถวาย
พระสัถยาธิฐานแด่พระพักตร์ ว่าเรา
จะครองความรักเลิบบกกันไป จนความสัน
กาลเหี่ยวอายุ น้องหญิงทวักจงอย่าไว้ออ
ยิบเขื่อนอีกต่อไปเลย "

พอสิ้นพระรบัสสัง พระองค์ท่านก็จึงมี
แม่หญิง ซึ่งยังไม่วาย สดกส่อน ให้ท้าว
คำเนินตามพระองค์ท่านไป ยัง พระนางทรง
กรวย ครั้นถึงพระมหาอุปราชา ก็ทรงคุกพระ
ชาตลงยังชนเขาะ ฝ่ายแม่หญิงนั้น เมื่อไม่
มีทางโคระพลก็เลิบบก ก็ทำใจ ค่อยชด
กายลงบ้าง.

ทันใดนั้น ในวาระเดียวกัน ทางด้าน
พระทวารก็ปรากฏเป็นเสียงของมนุษย์ผู้หนึ่ง
กำลังลงคาลซัดช่องห่องเหล็กขึ้นดังเสียงปั้ง
พร้อมกัน อันเสียงนั้นได้ กังก้องไปทั่ว
เพกาสอย่างควรวิควร.

ทั้งข้าพเจ้า และท่านมหาอุปราชา ก็แม่
หญิง ต่างก็ตกใจหันหน้าไปทางเสียงนั้น

ทันใด บุษ ผู้กระทำความทงของอาชอย่าง
เอางานเอาการ สืบหา เกิดตรง เข้ามายืน
อยู่เฉพาะพระพักตร์พระมหาอุปราชา ปร่ากฎ
เป็นผู้นั้นคือนักเวลาดุ่ง ! พลังเขาก็ก
มีอวิชาซึ่งกุมคามภาพออยู่ ชัดตรงมายังพระ
มหาอุปราชา พุทชนอย่างแจ่มชัดว่า.

"กมรเค็งอัลพระเจ้าข้า ! " ข้าพระพุทธ
เจ้าขอพระทานให้บังคมมาศ ทรงสละพระ
กรณีกงนนั้นเสีย ถ้ามีนั้น --

ทันใดนั้น ฝ่ายแม่หญิงก็ไ้ร้องกรกรขึ้น
จนสั่นเสียง และชวนชนหน้าทูลขกัพระ
ณาดินแน่งไป พระมหาอุปราชาเข้ครระกอง
กอดสั้นปลุกก็ หาว สึกตัวขึ้นมาไม่ พลัน
มีไ้ทิดจะทรงพระดำริห่อไปอย่างใด ก็ผูก
ลูกขึ้นตามนักเวลาดุ่งออกไปว่า.

"ทำไมเกิดเรื่องอะไรขึ้นหรือ ? อ้าย
เวลาดุ่ง มึงจึงเข้ามาทำเสียงคังคังนั่น ! "

"ไม่มีเรื่อง อะไร เกิดขึ้นตามไ้ให้พระ
เจ้าข้า ! " เขาทูลทอขยเรื่อย ๆ

"อ้าว ! แล้วนั้น, ทำไมมึงจึงเข้ามา
เสียงทำยังบังไ้คณของกุกกไ้ ? จนสลด
ไ้คังนี้ "

"เพื่อเห็นแก่ความสุข ของแม่หยื่อเมือง
ซึ่งจะต้องอันตรายไ้ เพราะพระบงกมมาศ

ผลก็เปลี่ยนพระอภัยมณีไม่ เป็น ที่กำหนด
พระเจ้าข้า!”

“ชะ! ชะ!! อ้ายข้าสอนเจ้าอ้ายบัว
สอนนาย ตัวก็ตั้งอย่างไร? ก็ยังไม่รู้
มึงเข้ามาช่วยหิเรแทนประโคนกาญจน์ ซึ่ง
เป็นน้องเลี้ยงของมึงหรือ? ทา!!”

“ทั้งน้องเลี้ยงและน้องตัว จะต้องเจ็บ
ข้าจะกำใจ เพราะ พระบงกชมาศไม่ทรง
พระกรุณาโปรดเกล้าฯ ตามที่ข้าพระพุทธ
เจ้ากราบทูลนั้น”

“เหลวไหล!” พระมหาอุปราชทรง
กระต๊อบ พระบาท เพล้ง พระสุรเสียง ควาก ลั่น
“กูได้ทั้งใจเสีย แล้วว่า กู จะ ทำ ไป!
ออกไป!! ถ้ามึงยังนึกว่ากูมีอำนาจศักดิ์
มึงได้”

“ศักดิ์พระข้าพระพุทธเจ้าได้!” นัก
จลาถดุษฎีความทวนพระคำรัส “ข้าพระ
พุทธเจ้าไม่ไป!” เขาตะโกนออกมาอย่าง
อึกทึงใจ “ถ้าพระบงกชมาศไม่ฟังคำทัด
ทานของข้าพระพุทธเจ้า ก็จะต้องขาดกตัญญู
กันวันหนึ่ง” เขาหยุดยืนน้ำตาไหลริน ๆ ลง
มาทั้งสองแฉก โดยความเหลือแค้น

“อ้าย!” พระมหาอุปราชกระต๊อบพระ
บาทขึ้นหน้านักจลาถดุษฎี “อ้ายจลา
ถดุษฎีมึงจะเป็นขบถหรือ? มึงจะสู้กับกูหรือ?

อ้ายชาติอสรพิศม์!”

“ข้าพระพุทธเจ้าไม่ได้ คิดท้วงเกล้าฯ
ว่ากระทำเป็นอ้ายขบถ แต่... มีความ
ปรารถนา จะไม่ให้เจ้านาย ของ ข้าพระพุทธเจ้า
มีน้ำพระทัยอันโหดร้ายเท่านั้น!”

“เสีย—หยุด! อ้ายเจ้าสำนวน กูก็
กลัวชาย คนหนึ่งนะ!! ย่อมไม่เคยยอม
ให้มนุย์หรือเทวดาคนใด มากับ ขวาทาง
เคียนและเป็นเจ้าหัวใหญ่ อันความโหดร้าย
ของมึงครั้งนี้ ต้องด้วยพระอภัยการเป็น
อกุศลโทษควรจะเรียกให้กองทหารเข้ามาจับ
หัวมึงเอาไปประหารชีวิตเสียได้แล้ว แต่
ว่ากูจะไม่เรียก เพราะมันเป็นเรื่องส่วนตัว
ของกูไม่ได้เกี่ยวข้อไปถึงกิจการบ้านเมือง
มา! อ้ายจลาถดุษฎี!!” ้วยังพลางก็
พยักพระพักตร์ชี้พระแสงภาพคู่ ซึ่ง ชักพระ
ขนองอยู่ เอาออกมา ทรง พระหัตถ์ดลองค์
“มึงก็ยกเป็นอันขาดเจ้านายกันวันหนึ่ง เร็ว
อย่าช้า! กู ไม่มี เวลา จะ เล่น ดิ้น กับ
มึงแล้ว!!”

“พระบงกชมาศ พระพยานเกียรติยศให้
ข้าพระพุทธเจ้าประสานพระแสงด้วย!” นัก
จลาถดุษฎีร้องขึ้นดังก้อง แล้วก็อ้าปากหัว
เราะอย่างขบขันใจ “เป็นพระกรุณาอย่างนำ
ภัยใจมาก ข้าพระพุทธเจ้าก็ไม่อาจขัดพระ

รับสั่งได้ - ถ้าทรงโปรดดังนี้!”

เขาฟังแล้ว ก็ ก็มีศีรษะ ลงถวาย ไหว้
อย่างงาม พลางก็เดินเข้าไปหาพระมหา
อุปราชาโดยทันที ทั้งนั้น, แล้วว่าทั้งสอง
ก็เดิน อารมณ์ ว่าเข้าประชิดกันในวิปศ
เป็นวาระพร้อม ๆ กัน ก็ ไต่ ขึ้นเสียงของ
สัตว์อื่นอีกคนหนึ่ง แต่ ไม่ได้ แม่หญิงที่
กำลังสลบอยู่กับพระนางทรงกรายนั่น ได้
ร้องขึ้น ออกมา จาก ภาย บริเวณโต๊ะหมู่หน้า
พระเทวรูปศักดิ์สิทธิ์ทั้งสองว่า

“ทูลกระหม่อมแก้ว! อย่าฟังคำสาม
มุกของหม่อมฉันก่อน!”

พร้อมก็เสียงร้องได้ประโยคลง ภาพ
ของแม่หญิงเมืองขมมุกอยู่ ก็ก้าวขา
ออกมาจากภายในโต๊ะหมู่ แล้ววิ่งลงเข้า
ขวางคืบคาบทั้ง ๔ เล่ม ซึ่งกำลังประสน
กันอยู่ด้วยความกล้าหาญ ทั้งเจ้าทั้งไพร่
ต่างคนต่างซังกัดย่ำท่าทางอันต่างกัน กล่าว
คือทางท่านมหาอุปราชากำลังนิ้วพระพิศม
ขนง ชมวก เข้าหา กันอย่าง คว้าง และ แคม
พิศวง ฝ่ายข้ามนักวาลดุษณนั้น หน้าขาว
เป็นแผ่นกระภาค ร่างกายนั่นระวิริก เมื่อ
ได้ ฟัง แม่หญิงเมือง เขียว โยง ออก มาเช่นนั้น
เขาดอกลีลาวขาไปหนึ่งก้าว โยชอากร
อันมีไว้ตั้งไว้ ยกมือข้างหนึ่งขลุ่ยหน้าผาก

แล้วก็ปล่อยทิ้งลงอย่างหมดหวัง

“หมายความว่าอย่างไรปะโคมกานัน?”
ในที่สดพระมหาอุปราชาครีตตามขึ้น

“นั่น!” แม่หญิงเมือง เขียว ขึ้นไปทรง
หน้านักวาลดุษณดุษณ “เขา เป็นสาม
ของหม่อมฉัน ทั้งได้เป็นบิดาของหนูน้อย
ด้วย เขามีความผิดอย่างไร? ทูลกระ
หม่อมแก้ว จึง จะฆ่าเขาเสีย เมื่อไม่ทรง
โปรดที่จะเลี้ยงแล้ว ก็จะต้องเล่าความเดิม
ให้กันฟังเสียสักที ว่าพระองค์เป็นชายผู้
อียายเป็นที่สุด ได้แย่งภรรยาของเขามา
เพราะมีอำนาจ ครั้นเมื่อแล้วก็จะทิ้งเสียไป
หาเธอมาใหม่ ฝ่ายตัวเธอมาขอให้เลิกก็
ก็กลับจะฆ่าเขาเสียเช่นนั้น เป็นที่น่าหัวเราะ
เยาะนัก ในชั้นต้นก็เข้าใจแต่เพียงว่า จะมี
คู่แข่งเข้ามาชิงตำแหน่งแม่หญิงเมือง จึง
ได้เข้ามาซ่อนตัวอยู่ในนั้น เพื่อจะฆ่าเสียด้วย
มือให้สมรัก แต่ยักยืนเข้าใจได้เสียแล้ว
ว่าทูลกระหม่อมแก้วมีพระประสงค์จะให้กา
นั้นเป็นไป ตาม พระอิच्छาครีต ของ พระองค์
เอง อันหญิงนั้น เขาก็มีได้ ได้มีใจสมรัก
หม่อมฉันได้เลื่อมสันแล้วทั้งคึกคัก และ ความ
สุข ฉะนั้นกรมเจ้าอดิ พระองค์ คงใช้ห็น
ความวิเศษของหม่อมฉันในบัดนี้! เทวคา
พระองค์ใดเล่า? ที่รักษาพระองค์อยู่”

นำสิริไป เลี้ยงเด็ก” นางพทลง ร้องให้ พลงอย่างซัดแค้นใจ ครู่หนึ่งก็วางทารก ซึ่งอุ้มอยู่ลงกับพื้นและฉวยชกกวรวิคออกจาก ภายใต้โต๊ะ พลันสุวิลาศซึ่งเป็นคน สมัยค้อยที่โยหน้า ก็เลื้อมสันไป ยวากฏ เพนวิทนขึ้นมาร อันมีดวงตาเขียวขุ่น โคม เข้าทลงแท่งพระมหาปราชโดยพลัน.

ข้าพเจ้าไหหายววยเมื่อได้เห็นดังนั้น นึก ว่าพระมหาปราชคงทิวักคเป็นแน่แล้ว แต่ ที่ไหนได้ธรรมค้าย่อมว่า เพศหญิงเป็นเพศ ที่อ่อนแอนี้เป็นความจริง พระองค์ท่าน ไม่ ได้พยายาม จะ หลีกหลบ เลี้ยด้วย ข้าไป เป็นแต่เพียง ยืน พระหัตถ์ ออกไปสลัก กันไว้ เขาๆ เท่านั้น แม่หยั่วเมืองก็ล้มลงหน้า หงายหลังกลับไปเป็นสองสามทอด และ ด้วยความเจตนาชั่วร้ายของแม่หยั่วเมือง ซึ่ง ได้ ตั้งใจจะสำเร็จ โดยท่านนั่นเอง เวรใด กลับมาสนองคนให้เห็นทันตา ในขณะที่คน ล้มฟาดลงไป กระบิกซึ่งอยู่ในมือนาง ก็ พังตรงเข้ากับกระเจินเกือบสุกกำม ไก่แค่ ก็นกระเคือกเสือกถอยอยู่กระแควๆ เพราะ ความเจ็บปวดเป็นสาหัส ครู่หนึ่งแค้นเลียง ร้องเรียกนักราลดุพองออกมาว่า “พี่!” ไก่ คำเดียวเท่านั้นก็ชักโครายทันที.

“อิหยังกาลิ” พระมหาปราชคำราม

อยู่ในลำพระศอ และกระโดดตามเข้าไป ยืนอยู่ที่ข้างกับศพ แม่หยั่วเมือง ด้วย ความ พิโรธจก.

“กมรเต็งอัล” นักราลดุพองขว้างเสียง เกรือๆ “ท่านองข้าพพระพทเจ้าเสียแล้ว ! เทพคางเป็นพยานด้วย” เขาตะโกนประ กาศ “กระซอตายคามน้องไปในวาระนี้ !”

เข้าพุดแล้ว ก็เดินเข้าไป อุ้มเด็กน้อย ซึ่ง กำลังคลาน เล่นว่อน อยู่ อย่างไม่ เกียงสำนั เขาชนมาจย เสร็จแล้ว ก็ วางลงไว้ ที่เคม พลันมิได้ทันบอกเล่าให้พระมหาปราชรู้พระ

องค์ นักราลดุพองก็กระโจนเข้าชกขึ้นพื้น ฟาดพระมหาปราชด้วยคทาทั้งซ้ายขวาอย่าง ครุร้าย ฝ่ายข้างท่านพระมหาปราช ก็ เป็นพระมหาบุรุษสมพระนาม พระองค์ท่าน

ปราศจากความประมาทเป็นอันใด ไก่ยก พระแสงชัยยัตติ และทรงฟันแทงโคตอย ไก่อย่างแคล่วคล่องว่องไวเหมือนกัน จริง อยู่. ข้าพเจ้าขอสารภาพว่า ใจข้าพเจ้าออก จะไม่สู้ตั้งอยู่ในธรรมาธิปัตย์นัก ทั้งนี้จะเป้น ด้วยเหตุผลอย่างใด ก็ตาม แต่ข้าพเจ้ารู้ สักว่า ข้าพเจ้าคิดเอาใจช่วยนักราลดุพอง จนใจเด้นนี้เป็นความจริง ถ้าคพิพาทั้ง สองไม่เต็มไป ด้วย เลือก อันอันอยู่ในชมอง ทุกๆ หยาดแล้ว ข้าพเจ้าก็คิดว่าน่าจะเป็น

ภาพที่เจริญตามาก แค้นทั้งเจ้าทั้งไพร่ได้
ใช้อาวุธเข้าตีแทงแทงฟันฟาดกัน โดย
ทำนองลูกไม้วิเศษเป็นอันมาก เช่นเป็น
คันว่า มิได้ประจันหน้าสู้กันอย่างสง่าผ่าเผย
มักชอบแต่ประผลัดกันหนีกันโล้อยู่รอบ ๆ พระ
คำหนัก ซึ่งข้าพเจ้าเห็นว่ามันออกจะขวาง ๆ
ไม่เป็นที่น่าชวนดูเลย และโดยเล่ห์กล
ข้าพเจ้าเกือบ ร้อง คุณพระ ! ออกไป ด้วย
ความเผด็จตัว เพราะพระมหาอุปราชได้ดอง
หลังถ้าวลงมาฝึกและข้อพระบาทก็ไขว้กันเอง
กระทำให้พระองค์ลาไปคุกพระชานุอยู่ทาง
หนึ่งอย่างหมกหมัก แต่ก็เป็นที่มหัศจรรย์
ใจเป็นอันพ้น ถึงข้าพเจ้าเองก็ไม่ได้นึกคิด
ว่าจะได้เห็นเหตุการณ์นั้นได้กลับหน้ามือเป็น
หลังมือได้ดังนี้ ในขณะที่พระมหาอุปราช
เสด็จลงไปคุกพระชานุอยู่ นักบวชอุปัชฌาย์
ก็ถือโอกาสเข้าไปหาอย่างรวกเร็ว โดยได้ที่
ว่างอย่างเหมาะเจาะ เขาใจคาบมือขอ
ขึ้นอย่างฉับไวแล้ว ก็นำที่พระเคี้ยวพระ
มหาอุปราช จะต้อง ขาดกระเด็นออกจากพระ
กริชกายอยู่ขณะนั้น แต่เขาก็ถลันลงมื่อลง
เสีย และเอาภาพทั้งสองเล่มโยนทิ้งเบื้อง
ไปเสียดข้างฝาผนัง แล้วก็ซุกตัวลงหมอบ
กราบพระมหาอุปราชนั่งเฉยอยู่ คุ้งข้างเป็น
ที่น่าพิศวงสงสัยยิ่งนัก.

มีคนเขาชอบพูดกันว่าขอมนั้นได้ สืบสาย
โลหิตมาจากยักษ์ ก็ทั้งจะประจักษ์แก่ตา
ของข้าพเจ้าในขณะนี้ ไม่มีลูกผู้ชายชาติ
ทหารคนไหน จะเหยียบเกียรติตนเองเท่า
พระเจ้าศรีธรรมราชาอีกแล้ว ท่านผู้ พึงทั้ง
หลาย กษัตริย์นักบวชอุปัชฌาย์ก็หมิ่น
อยู่ด้วยความสำนึกคนได้ว่าตนได้ดูแลไทย
ไว้ก็เห็นผิดเป็นชอบไปแล้ว โดยถึงแม้ว่า
เขาจะมีได้เป็นเขมรก็ดี แต่นักบวชอุปัชฌาย์
ได้จำเวรูกายขึ้น เพราะเขมรอุปการะมา
แต่เฒ่า เขาก็ได้ทำตัวรู้จักบุญอยู่ แล้ว
อนิจา ! พระมหาอุปราช, แทนที่จะทรมาน
ที่ใดทรงตระหนักรู้ใจอันดีของเขาเช่นนั้นสิ,
อา—พระองค์ ท่านรับขึ้นพระชานุ ลูกขึ้นได้ก็
มิได้ ร้อง พลาง ก็ยกพระแสงขึ้นฟันลง
ข้างกายนักบวชอุปัชฌาย์ อยู่ผลัด ๆ อย่างไม่มี
ความสมเพชเวทนาเลย อันนักบวชอุปัชฌาย์
นั้นจะได้พยายามค้นคว้าหลักหลยคมพระแสง
ก็หาไม่ เขาสู้ก็พินาศทนต่อความเจ็บปวด
ด้วยน้ำใจอันทลายเป็นที่น่าสรรเสริญยิ่งนัก.
ข้าพเจ้านั่ง ทนดู พระยายักษ์ มีกระสัน
พล่าม มนุษย์ เล่น ต่อหน้า ต่อตา ต่อไปไม่ได้
อีกแล้ว ความโกรธซึ่งข้าพเจ้าเคยโกรธ
จนถึงกับฆ่าผู้ร้ายฆ่าคนตายได้ ก็คืนมา
ในสมองโดยพลัน ทันใดนั้นข้าพเจ้าก็ยก

เท่า ชัน ดียาน พระ แกส กัง ไครม โภย เวี
พลา^งกั^งชัก^กทา^พแผ^กออก^{มา}พ^นลว^กดา^ขาย^ชึง^ข
ซึ่ง^อย^อให้^ขา^กไ^ยน^ลัน^น เสร^รแล้ว^ข้า^พเจ้า^ก
กระ^โค^คผล^ลง^ง เข้า^ไย^{ใน}คำ^ทน^ทก^ก ท^นท^ก และ^ร
ร^อง^คว^าท^าก^อก^อไ^ยบ^าง^กก^วา.

“หยุด ! ข้า^พระ^บา^ท ออก^ทล^งฟ[ิ]ไ^ชย^ย
บ[ุ]ร[ิ]น^ทร^า ข^อท^าม^าว^าให้^หย^คก^เย^วน^น ! !”

พระ^มหา^อย^รา^ชไ^กส^กุง^ขัน^น ท^{ัง} พระ^อง^ค
พ^รอ^มก^{ัน} และ^ไห[ิ]ย^คก^ขึง^กเ^จือ^พระ^สแ^งค^ำง^ข
ช[ุ]ย[ุ]ก^{ับ}ท[ี] เม^{ื่อ}ไ^ก ย^{ิน}เล^ยง^ข้า^พเจ้า^กว^าก^{ัน}
ต^{ัง}น^{ั้น} ท^อม^าค^ำว^า หนึ่ง^คง^{ระ}ค^{ิน}พระ^สติ^ไก^เ
จ^{ึง}ก^ลย[ิ]ท^ลง^กว^า พระ^บา^ท ท^รง^{มา}ย^{ัง} ข^{้า}พ^{เจ้า}
และ^รบ[ิ]ย[ิ]ส^งั^งพระ^สค^อก^อก^วา.

“ท^{ี่}น^เย^นท^{ี่}ระ^โฐ^าน^{ของ}ท^ำน^{หรือ} ?”

“ค^งน^{ั้น} ก[็] เ^ยน^ที่ ส^ำห^าร[ิ]บ[ั]กระ^ทำ^{มา}ค^า
ก^รม^ขี^วิต^ม ม^นย^{ของ}พระ^อง^ค หรือ[?]” ข^{้า}
พ^{เจ้า}ย^อน^คอ^บ

“แต่^ข้า^พเจ้า^ท้อง^ขำ^อส^รพ[ิ]ค^มเ^{เพ}ื่อ^เเห็น^แก[่]
ท^{วิ}ของ^ข้า^พเจ้า^{เอง}”

ท^นไ^ก, ผ^{่า}ย^{แม่}ห^{ึง}ข^{ึง}น^{อน}ช^ยส^ลย^{อยู่}
ก[ั]พ^ลก^ทว^พน^ชน^น เม^{ื่อ}ไ^ก เ^ลย^ลย^{ตาม}า^พย^เา^ย
ท^นำ^ข้า^พเจ้า^{เข้า} พ^ลน^{เจ้า}ท^ลน^กส^กุง^ขัน^นท^{ัง}
ท^ว น[ั]ง^นึง^{เพ}่ง^ทว^ทา^พิ^จา^รณ^าข^{้า}พ^{เจ้า}ต^{ัง}ค^ำ
ค[ิ]ระ^มะ^นค^ลอ^คป^{ลา}ย^{เท}ว^า ท^วย^อว^าก^{าร}ย^{ิน}
พ[ิ]ท^วง^สง^สย^{และ}ค^{ระ}ห^นก^กไ^วระ^คน^กัน^น ค^วน[ุ]

หนึ่ง^กั^จำ^ข้า^พเจ้า^{ได้} ล^กข^{ัน}น^าก^ทว^{ัง}ไ^ยอ^ก
มา^พย^ทน^ำล^งร^อง^{ให้}ย^อบ^าย^{เท}ว^าข^{้า}พ^{เจ้า} และ^ข
ข^าน^ชอ^ข้า^พเจ้า^ขัน^วา.

“ค[ุ]ณ^เพ^{ี่}ก[ุ]ก^{ัน} !”

“จ^ะ ! น^อง^สร^{วิ}พ^เง[”]

พ^ลง^ข้า^พเจ้า^ก ก[ั]ม^ลง^ทระ^กอง^{ให้}เจ้า^ย
ท^ลน^ลก^ขัน^ยน^น และ^สแ^งร^{ัง}ท^ำเ^ยน^เา^แน^น
ไ^ยบ^าย^เา^{เจ้า}ท^ลน^ไว^ว เ^{เพ}ื่อ^ยบ[ิ]ย[ิ]พระ^โทย^ะ
พระ^มหา^อย^รา^ช แ^ลว^บั^มพ^ทว^า.

“น^เที่^สก^ไว^ร คุ^ณ ก[็] เ^ยน^อส^รพ[ิ]ค^ม ก^{ับ} พระ^อ
อ^งค^กง^นั้น^น พระ^อง^คไ^กได้^ทอ^กพระ^นเ^วร^เเห็น^น
ไ^{หม}พระ^{ยะ}ชะ[”]

“เ^งป^ลย^ยน^{าง}พระ^เย^วน^{นี้} ! ม[ิ]ค^นั้น^{จะ}
ช^{ิด}ไ^กกัน^{ออก}ท^ลง^ฟิ^ไช^ยบ[ุ]ร[ิ]น^ทร^า ! !” พระ^ม
มหา^อย^รา^ชท^รง^เน^เน^น เ^าพระ^สแ^งช[ี]ท^นำ^น
ข^{้า}พ^{เจ้า}ย^{ัง}ค[ิ]ย[ิ]

“เ^นเ^นน^{พระ}ยะ^{ชะ} ข^{้า}พ^{ระ}บ^าท^{มี}ค^วาม^น
ป^{ระ}ส^งค^ะจะ^{ให้}ช^{ิด}พระ^ทบ[ิ]” ข^{้า}พ^{เจ้า}แ^สร^{ัง}เ^ยบ[ิ]

“ผ^าก^ลก^ขของ^พั^ทย^นอ^งส^รวิ[!] แ^ลว^{ช่วย}
บ^อก^คณ^เพ^{ื่อ}ค^วย^วา^{ที่}ต^{าย}เล^ยแล้ว[!] !”

น[ั]ก^วร^าล^กพ^งแ^ทง^ะท^นอ^{ัน}เ^ยว^บค^เพ^{ระ}
เว^ทน^าท^กข^เย^นส^ำห[ิ]ล^น ข^{ัน}ร^อง^สง^นอ^งส^ว
พ^อส^{ัน}ค^ำ ก[ั]ล^มค^ะแ^กง^นน^จม^กอง^โส[ิ]ค[ิ]
ท^วม^กา^ยข^าค^ไค^าย^{อยู่}ที่^ทร^งน^{ั้น} น^ำไ^หา^ย.

แม่^สร^{วิ}ย^{ิน}จ^{ึง}จ^{ึง}เม^{ื่อ}ไ^ก พ^{ัง}ล^ยค^ำข^อง^พ

ชายคนนั้น เพราะไม่รู้ต้นสายปลายเรื่อง
อะไร ข้าพเจ้าจึงชิงพูดกลยเกลื่อนเสียว่า

“ไปอุ้มเอาหลานของเรามา แล้วความ
สงสัยเหล่านี้ ภายหลังพิเคราะห์ให้ฟัง”

แล้วข้าพเจ้าหันไปทางพระมหาอุปราชทูตถาม
สืบไปว่า “ความตายของนักกราลดุง เป็น
ไปดังนี้ ! พระองค์ ะ ทรง พระ คำวิหี
ประการใด?”

“ข้าพเจ้าเห็นว่า ข้าพเจ้าฆ่าหมา!” พระ
องค์ท่านทรงพระศรวลเขยาะตอบ

“แต่เขาเป็นคนไทย!” ข้าพเจ้าตะโกน

“ข้าพเจ้าให้มัน เป็นพระอินทร์เขี้ยว ๆ”

“อ้อ-ถ้าเช่นนั้น, ก็เห็นระชาคมิตรภาพ
กันก็ควรมึงพระยะชะ?”

“อ้าววิธีก่อนนาง ข้าพเจ้าก็ชอบ!”

“สมเด็จพะเจ้าศรีพรวมาธิราช!” ข้า

พเจ้าตะเบ็งเสียงออกพระนาม แล้วก็หัวเราะ
เขยาะบ้าง

“ข้าพระบาทเป็นลูกผู้ชายพร้อม
ทั้งร่างกายและน้ำใจ อันการสิ่งใดถ้าได้ทั้ง
ใจจะกระทำแล้ว ย่อมจะต้องระคนไปด้วย
เกียรติยศ จึงอยู่การครั้งนี้, ข้าพระบาท
ไม่อยากจะปดใส่ถือว่า ข้าพระบาทก็ได้ทั้งใจ
จะให้ภาพศักดิ์สิทธิ์ทางกึ่งในมือขวา และ
ภาพศักดิ์สิทธิ์ หัวอกใน มือซ้าย ของ ข้าพระ
บาทนี้ ปลดปลิดพระชนม์ชีพของพระองค์

เสีย แต่เป็นความสคัญจริงพระยะชะ ขอ
พระองค์ ะ ทรง เชื้อถือศักดิ์ ของ ข้าพระบาท

เถิก ว่าข้าพระบาทไม่ได้ยั่ววานาจะให้ความ
คงไฉน เป็นไปโดยทำนองคึกหน้านางเลย

ข้าพระบาทต้องการแต่เพียงว่า จะใช้หนี้
ชีวิตของนักกราลดุง อันเป็น ก้อนเลือดของ

คนไทย และเป็นพี่น้องร่วมชาติกัทำเนียบ
ของข้าพระบาทเท่านั้น อันลัทธิวาจาฉ่ำข้า

พระบาทแกลังกล่าวกรวยทูลต่อพระองค์ แล้ว
ก็ขออำนาจแห่ง พระเทวรูปศักดิ์สิทธิ์ ทั้งสอง

พระองค์ ซึ่งประสิทธิ์ฐานอยู่ในคูหนั้น ะ
บันดาล ความเสื่อม มาสู่ ตัวข้าพระบาทเถิก!

แม่สุรภิน้องรัก ะ ไปยักยานพระแกลแล
ลงกาลเสียให้เรียบร้อย แล้วขึ้นคอยพื่ออยู่

ยังที่นั้น เฌิญ เสกฯ คำเนน เข้ามา เถิก
พระยะชะ! ข้าพระบาท เถวียม ทวีพร้อม

แล้ว !!”

ข้าพเจ้าขึ้นรอกูแม่สุรภี ลง กาลพระแกล
เสร็จแล้ว ก็ก้าวขาขวาย่อเข้าลง และยก

คาบทั้งสองเล่มชนคังตรงหน้า สอดเข้าไปใส่
พระมหาอุปราชทันที พระมหาอุปราชทรง

สาโดยทำ เป็น ประทัย ยืน กระพริบ พระเนตร
อยู่กระปริบๆ คล้ายกับจะไม่เอาพระทัยใส่

แต่ที่ไหนได้ พอข้าพเจ้าประชิดเข้าไปใกล้
เพียง ๓ ก้าวเท่านั้น พระองค์ท่านก็ทรงโถม

เจ้าพ่น ขำเจ้า ทั้ง ๒ พระศักดิ์ ค้วย พระพละ
กำลัง.

อร่อย! เออ—ให้มันอย่างนั้นซิ ถึงจะ
ครึกครื้นหัวโชน้อย ๆ ทุก ๆ ครั้งก็ทศพทั้งสี่
เล่มประกายกัน ได้ยังเกิดเป็นประกายไฟ
อ้อยว้าย ๆ ในชั้นแรกข้าพเจ้ารำพึงก็ค้อยแต่
ในใจว่า ถ้าข้าพเจ้ารีบรคเสียแต่คนมื่อ อัน
เพลงกระษัยของเขมรซึ่งค้อยไปภายหน้า มาท
ว่าข้าพเจ้ายังมีชีวิต ค้อย ถึงได้ สืบรับกับเขมร
เพื่อพระวาชอำนาจของพระเจ้าอยู่หัวอีกเป็นแน่
แท้ เป็นการรำเป็นแท้ ทระด้อยรู้เล่ห์เหลี่ยม
ของจอมไว้ เพื่อเป็นยทเรียนแก่ กัวเอง
คนนั้นอย่าเลยข้าพเจ้าจะแสวงเป็นจอมมื่อเสีย
โดยยอมเป็นผัวรับอย่างซนคทา แล้วแต่
พระเจ้าศรีพรวรรมาธิราชจะประหารข้าพเจ้าทาง
ใดก็ได้ ก็ตามพระทัย ข้าพเจ้าจะยังไม่ได้ออ
พระองค์ท่านก่อน.

พอข้าพเจ้าปลงใจทศใดคั้งนั้นแล้ว จึง
ชักขาก้าวถลันลงมา และแสวงแหวกคทา
ให้เลวียงไปทางบ่าซ้ายขวา ข้างละ ๕ องศา
เพื่อเป็นทวาราคีให้พระองค์ท่านทรงเป็นผ้ายบุก
ข้างเคี้ยว พระมหาอุปราชาผู้มีพระปรีชาญาณตาม
นิสัยของนักบวชประชิดค้อย เป็น พระวรลัทธิณ
สมบัติ เมื่อทอดพระเนตรเห็นสัตว์เพลงพลว
เพลงบุกค้อยเป็นทประจักษ์พระทศทุกคั้งนั้น ก็

ค้มึงพระแสง ทรง พ้นซ้ายบ่าขวาเข้า มาหา
ข้าพเจ้าเป็นพลวณ ไม่มีขีรมิณทศส่วนใด
ตามร่างกาย ของ ข้าพเจ้าก็เจ็วเลียบ ซึ่ง คม
พระแสง จะมี ใด เข้า มา เบี่ยมกรวย นั้น เลย
และ ที่ แห่งหนึ่ง ๆ ไม่ ไซ้ ครั่งหนึ่ง ทน หนึ่ง
ท่านผู้ฟังได้ ไพรคณียเป็นลียบ ๆ ครั่ง ลียบ ๆ ทน
เป็นอย่างน้อย และจะไม่เป็นยาบถ้าข้าพเจ้า
กล่าวคั้งนี้ อันวิจิกระบุคซึ่งชาวเรานิยมทศ
คั้งนี้ โดยมากมักจะเป็นทศวิจิระประกัย คือ
ใช้พ่นควบกันพร้อม ๆ ทั้งสองเล่มค้อยในระบะ
บ่าและคัระของสัตว์ และใช้แทงทใน
ทศหมายรววม แล้วจึงยกขึ้นพ่นรวบประ
สานซ้ายขวา พึงมาได้รับทเรียนอย่างใหม่
ของ พระมหาอุปราชากรุงศรีอยุธยา ซึ่ง
พระองค์ ท่านทรงพ่น แกลงเป็นไป อย่าง คุด้าย
แถมมลายู คือใช้พระแสงซ้ายเป็นเล่มรวบ
และปัก พระแสงขวาเป็นเล่มประหาร ซึ่ง
ข้าพเจ้าก็อดชมไม่ได้ว่ามันเป็นการรักค้มไม่
ใช้เล่นค้อยเหมือนกัน ทำ เป็น เล่นไปกว่า
ข้าพเจ้าจะรับค้ำได้ ก็ ทำเอาข้าพเจ้าเกือบระ
เป็นหนึ่งคตลง ซึ่งค้เชิดไม่ได้ คั้งอะไรให้
แซนซาเป็นยททาคันค้เคี้ยว วาระหนึ่งข้าง
เป็นบุญนักหนา ถ้าข้าพเจ้าไม่ชิงหลยลียบ
ทันแล้ว ก็น่าเกรงว่า นายธงเรือพระที่นั่งชลอ
วิมาน จะค้องเปลี่ยนคัวเสียแล้ว พระมหา

อุปราช ทรง แสร้งทำ เป็น ขุนายแทาง ข้าพเจ้า
 ด้วยพระหัตถ์ขวาทั้งล่างบน อย่าง พายุบุแคม
 ซึ่งข้าพเจ้าต้อง พยายามยักยัด อยู่ เป็น ระวัง
 แทะระไม่ท้องกระพริบย่นยักว่าไว้ และใน
 ครบมิโกโพระแสงซ้ายซึ่งพระองค์ ท่านไม่เคย
 ทรงประหารพร้อม ๆ ในเล่ห์เหี้ยม กัน ทั้งสอง
 องค์ ก็ฟันซ้ายล่างลงมาโดยรวกเร็ว ข้า
 พเจ้าต้องวิ่งซีกเข้าถลันมาอย่าง หวุกหวิกเต็ม
 ทน ถ้าหาไม่แล้วก็จะต้องยืนคั่นเกี่ยวเหนี่ยว
 คั่นลมเป็นแน่แท้ คั่นแทนที่ ประชันรบ
 ปลายพระแสงซึ่งพุ่งเข้ามาไม่รู้หยุดหย่อนนั้น
 แลต่ออย่างเหี้ยม กลัวยักยัดคอยระวังคมพระ
 แสงขึ้นอกกรานหนิง การแทงและฟันของ
 พระองค์มีความซ้ำเร็วเป็นทักตักกัน คึกๆ
 ไป ก็ดู ออก ระเบิดแหลม ค่อยอันตราย เอาการ
 อยู่ เป็นที่น่าปลาบใจเมื่อชวนให้นึกไปถึง
 พระชนมายุกับพระพละกำลัง และความ
 แกล้วกล้าของใจของพระองค์ท่านแล้ว จะ
 ไม่มีบุคคลอื่น ๆ ในวัยเดียวกัน มีความ
 สามารถอาหาญใด ถึงเพียงนี้ นี้และหนอ!
 ถึงเมื่อหนอพระชัชวาลมหาศาลนั้นเหี้ยม

ครั้น ข้าพเจ้าไต่ สำนึกว่า ความ ปรารถนา
 ที่จะใคร่ชม พระปรีชาสามารถ ของ พระองค์
 ท่าน โดยต้องเอาชีวิตวางเป็นประกันนั้น พอส
 ควร แก่ การ แล้ว จึง มิได้, ข้าพเจ้าก็

เปลี่ยนสีหน้าเสียใหม่ให้เป็นยิ้มแย้ม พลาญ
 ก็ก้าวขาบุกเข้าฟันตลบตอยแทน และ เริ่มรุก
 ประชึกคึกฟันเข้าไประยะ พระมหาอุปราช
 ได้ทรงตระหนักวิธีการได้เสียเป็นอันดี ก็
 ตระหนักกลับพระแสงไปมาทั้งขวาซ้าย ทรง
 ยอมเป็นเบี้ยล่างแก่ข้าพเจ้าบ้าง โดยมิได้
 ทรงเกี่ยงงอนอันใด ทั้งสียกลัวยอดเขี้ยว
 ไปโดยรอบฉนั้นพระดำหนัก คมอาวุธของ
 ข้าพเจ้าก็หารู้จัก มีกลิ่น กับ ปลาย พระ โลมา
 ส่วนใด ๆ ของพระองค์ท่านไม่ แต่ เป็นที่
 นำเสียดาย ด้วยความคิดระบึกของเราระต้อง
 ยุติลง ด้วยพระองค์ท่านได้ทรงเห็นอโยธิน
 และเมื่อเข้าระลึน พระกำลังอยู่ในไม่ช้าแล้ว
 ข้าพเจ้าเผลอ แล้ว เผลอเล่าใน ขณะที่ใด ที่ว่าง
 เพื่อระลึนทางกิ่งหรือหัวกลงคุกค่อมพระโลหิต
 เสียบ้าง แต่ข้าพเจ้าก็ยังใจได้เสมอ ทั้ง
 นี้เห็นจะเป็นด้วยเราไม่เคยมีเวรต่อกันมาแต่
 ชาติก่อนที่เป็นได้ ฉะนั้นจึงเป็นแต่ข้าพเจ้า
 ได้ ร้อง ทูล เทอญ พระ สติ พระ องค์ ท่าน ออก
 ไปว่า

“ไปรคทรงระวัง ชมวก พระเกษยา หย่อม
 ทรงกับพระนลาคไว้พะยะชะ!”

ทันใด, พอสิ้นคำ ทาพดักก็เหล็กทาง
 กิ่ง ก็ ทรงเข้าเก็กเอา ชมวก พระเกษยาซึ่ง
 สวมเกี่ยวประกับเพ็ชรนั้น ขากระเด็น

ไปตกอยู่ทางหน้าต่างนั้น ทั้งข้าพเจ้าว่าพระ
มหาอุปราชเหลือกพระเนตรและอำพระ โยม
ด้วยด้วยความกตัญญู มีสัพพะพัตร์
อันสลกชาวลงทันที ทรงถอยพระบาทไป
ทางหลังกรกๆ พระเสโทหลักไหลโซมนลาด
และรวมลงมหายกย้อยอยู่ ที่ ปลายหนุอย่าง
ไม่ขาดสาย.

“คุณพี่... กุ๊กัน ! เลี้ยงใครมากระทั้ง
พระทวารแล้ว !!” แม่สุภาร้องตะโกนบอก
ข้าพเจ้าเสียงสั้นๆ อยู่ข้างๆ.

จะเป็น ด้วยไม ไค คอย เอาใจใส่ คอเหตุ
การณะไว้ก็เป็นไค คอเมื่อไค ยินเจ้าหล่อน
ร้องเคื่อนขึ้นกึ่งนั้น หุกก็ยเสียงนั้นไค ชน
มาทันที.

“เกิดเหตุอะไรกันขึ้นพระเจ้าข้า ? จึง
เสียงอาวอุกระทยกันลึกละลาคังนั้น !”

เป็นเสียงของคนๆ หนึ่ง หัวๆ ตะโกน
เข้ามาจากภายนอกพระทวาร และกระซก
หวั่งพระทวารอยู่โครมๆ.

“เร็ว !” พระมหาอุปราช ทรงตะโกน
ออกไปเหยๆ “นั่น, นักกำลสา หรือ ?
พิประตุมเข้ามาช่วยกูด้วยซิ !! อ้ายผู้ร้าย
มันระมาด !!!”

ทันทีนั้น, บานพระทวาร ทั้งสอง ก็ถูก
กระทุ้งกระแทกอยู่อย่างสนั่นหวั่นไหว เฮ้ !

ข้าพเจ้าจะเข้าคารัยเสียหรือ ?

“อย่าคองให้คนอื่น ยนมมือเข้ามาเกยว
ซ้องด้วยเลยพระยะชะ” ข้าพเจ้า แสร้ง ผ่น
หัวเราะทูล “ระวังคายทศองค์ ที่ตรงพระธูระ
ของพระองค์ไว้ ให้จึงเกิด.”

พลันข้าพเจ้าก็โหมกำลัง ซึ่งมีอยู่ในกาย
ตัวเท่าใด เข้าถลัน พ้นแวง อยู่ เป็นกึ่งหิน
พระมหาอุปราชสุกฤทธิสุริย ที่ จะเผชิญอยู่
ไคก็ออกไป ถัดถอยพระบาทหน้าข้าพเจ้าไปอย่าง
ลุลกลน พอพระบาทข้างหนึ่งก้าวขึ้นไปบน

พระธนาทรวงกราย หน้าทักษาพระเทวรูป
นั้น พระองค์ท่านก็เสียหลักด้วยเพนที่ไม่เป็น
ระคัยเดียวกับกัน ทรงผละพระธูระแกลงไป
ข้าพเจ้าก็สอศคาพคักคิเหลืกหัวคง เข้าไปรค
คายทศองค์ที่ทูลเคื่อนพระองค์ท่านไว้ และ
ค่อยๆ ติมให้ถลเข้าไปไคแล้ว ก็ ตัวก็ให้
ซาคกระเด็นไปทางหนึ่งเป็นวาระที่สง่า สม
ด้วยคำของข้าพเจ้า.

พระมหาอุปราชไคก็ถก พระทัยมาพอแล้ว
เมื่อคราวขมวดพระเกษายินทการ ครั้นมา
ไคก็ทอพระเนตรเห็นคายทศ ซึ่งทรงประ
คัยอยู่แทพระธูระประเศ ซาคกระเด็นหัว
ไปอีกกึ่งนั้น ก็เลยสิ้นพระสมะปฤติเอาง่ายๆ
พระแสงทั้งสององค์หลุด ตกลงจากพระหัตถ์
ไคยมีคังพระทัย พลังก็กลัพระพิศุรหัว

ไปทางพระเทวรูปทั้งสองแล้ว ก็ประนมทศ
นิต์เป็นงานก็กราบกับพระพิทักษ์นั่งรอพระม
หิตเจ้าแห่งพระไว้วัดวัดเป็นเจ้า อยู่ด้วยพระ
กายอันเป็นสภาวะของสฤณไปกถณัน.

ข้าพเจ้าค่อย ๆ วาง คมทาล ลง ที่พระศอ
ทางปฤษฎางค์พระมหาอุปราช ซึ่งพระองค์
ท่านได้ ทรงสกุ้ง เชือก ขึ้นพร้อมกัน แล้ว
ข้าพเจ้าจึงพูดเตือนพระสติว่า.

“ถ้าไม่พระองค์ ไม่ ร้อง ห้าม กอง ทหาร
ออกไปว่า พระองค์ประลองเพลงอาวุธกับ
สหายและพวกลัณณ์เหล่านั้นเล่น?”

พระ องค์ ท่าน ทรง ยอม เชื่อ ฟัง ข้าพเจ้า
งวีย ๆ คล้ายกับทหารก และยิ่งกว่านั้นยัง
ไ้ทรงทำพระสุรเสียงเป็นทรงพระศรพลาง
รับสั่งพลาง เพื่อให้ประกองเหตุผลด้วย.

“อ้ายกำลา!” พระองค์ท่านทรงหัน
ไปตะโกนทางพระทวาร “กูสอ้มึงเล่นคอก
งพวกลัณณ์ไปเสียเถิด กูสอ้มึงเพลงอาวุธ
กับสหายของกูเล่นนิกหน้อยเท่านั้น”

เสียงกระทุ้งดังย แล้วก็มีคำตอบเข้ามา
ว่า “ขอให้ข้าพระพุทธเจ้าเข้าไปชมพระขรรค์
กับสลักคนเถิดพระเจ้าข้า!”

“ไม่ไ้คอก ! เจ้า ของ เขาหวง กล
ฉิ!!” พระมหาอุปราชทรงไ้
เสียงนั้นโหมกันรอเอาอยู่อีกครู่หนึ่ง แล้ว

ก็ค่อย ๆ ทางหายไป.

“สมเด็จพระมหาอุปราช” ข้าพเจ้าชวน
พระนาม “ข้าพระบาท เห็นแก่ความสันติสุข
แห่งราชบัลลังก์เขมร ในเมื่อจะถึงรัชสมัยที่
พระองค์จะไ้ทรงราชย์เป็นเจ้าเป็นใหญ่ เห็น
พสกนิกรกรุงศรียะโสธรนครอินทปัต ซึ่ง
เมื่อนั้น พระบาท สมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ของ ข้า
พระบาทจะมาทรงเล่นสงกรานต์ บังพระนคร
และพระองค์ท่านจะไ้เป็นผู้สืบสันตติวงศ์ต่อไป
ณนั้น ไ้ ทรง พระ กรุณา แจ่มแจ้ง ข้า พระบาท
มาบังเห็นว่า พระองค์จะทรงปรารภนาอะไรแก่
ข้าพระบาทบ้าง?”

“ข้าพเจ้า ขอทูลขอชีวิตไว้” พระมหา
อุปราชรับสั่ง คอบ ตะกุกตะกัก ด้วย ความละ
อายพระทัยเป็นล้นพ้น.

“ถ้าเช่นนั้น ก็ ขอ พระทาน ให้ ข้าพระบาท
แลก เปลี่ยน อย่าง อื่น พร้อม กับ พระ สติยา
ธิษฐาน ๓ ประการ”

“อะไรข้อที่หนึ่ง?”

“ข้อที่หนึ่งนั้น, ข้าพระบาทขอประทาน
ใบเบิกทางให้ออกไปจากพระนครนี้ด้วยความ
ปราศจากภัย พร้อมทั้งพาหนะช้าง และ
ลาย พระพิทักษ์เลขา ถึง พญาชิงชันตราข ให้
มอบ สำเนา ลำหนิงให้ แก่ ข้าพระบาทที่เมือง
จันทรมุข”

“ข้อสองเล่า?”

“ข้อที่สอง ปวงชนเลขาชาตินิยมชาวไทย อันมีท่าน พันพันหมื่นมาก เป็นหัวหน้า ซึ่งเขาทั้งหลาย มีความปรารถนา จะกลับไป ยัง บ้าน เมืองนั้น ข้าพระบาทขอพระทานเอาไปด้วย และทรากรซึ่งเป็นผู้ครองนักรวาลดุพ ที่ แม่สุรภิกาลังอุ้มอยู่นั้น ถ้าพระบิดานั้น เขาก็มีสันชาติเป็นลูกผู้ชายไทย เพื่อเห็น แก่เด็กซึ่งกำพรายคามารคา ข้าพระบาท ขอพระทานรับเอาไปเลี้ยงเป็นบุตร”

“แล้วข้อที่สาม!”

“ใน นันทราชการของข้าพระบาท ซึ่ง ต้องมาอยู่ในบ้านเมืองของพระองค์ครั้งนี้ ก็ เพื่อจะมาคิด ตามเอา พระเทวรูป หัวแค้นคา และบาทสังฆจักร ทั้งสองพระองค์ กลับคืนไป ยังกรุงศรีอยุธยา เพราะพระเจ้าละแวกได้ รัยเอามาเป็นพื้ขยายเสีย”

“ข้อที่หนึ่ง และ ที่สอง เป็น ส่วนตัว ของ ข้าพเจ้า ๆ มีความยินดี ที่ จะให้ แก่ท่านตาม ความปรารถนา แต่ ข้อที่สาม ข้าพเจ้า ยัง อยู่ในพระราชอำนาจของพระเจ้าแผ่นดิน ด้วย พระองค์ท่านได้ทรงมอบหมายไว้อย่างแข็งแรง ข้าพเจ้าพอใจที่จะกระทำตามได้”

“ข้าพระบาทก็ไม่สามารถที่จะอดความ คั่งใจนั้นเสียได้ก็จะเก็บวักน ตามแต่พระ

อริยาครัย เถิด ถ้า ข้า พระบาท มิได้ พระ เทวรูปทั้งสองนั้น เชิญกลับไปเมืองไทยให้ ได้ราชการแล้ว ข้าพระบาทก็จะต้องเอา พระเศียรเกล้า ของ สมเด็จ พระ มหาอุปราช กรุงศรีอยุธยาไปแทน”

“ท่าน ออก จะโหดร้าย มาก ออกหลวง พิไชยบุรินทร์วรา! พระองค์ท่านยังพระองค์ ขันรับสั่งอย่างนี้พระทัยเป็นส่าหส์

“เพื่อเห็นแก่ความสงขรกายแก่ พระ ราชอาณาจักรไทย พระย่ะชะ!”

“เฮา! เฮา, เป็นตกลง พรุ่งนี้ท่าน จะไปเดินทางออกไปจากเมืองนี้!”

“พระสัทธิยาธิษฐาน พระย่ะชะ!”

“เฉพาะพระพักตร์พระรัตนไทร และพระ เทวรูปทั้งสองพระองค์นั้น”

๐ ๐ ๐ ๐ ๐

ข้ากลับ, เมื่อข้าพเจ้าให้ เรือหยุดแวะ รัยทนาย ๑๒ คน ซึ่งได้ ปลดปล่อยไว้ ตามคำขอล ต่าง ๆ รวมเป็น ๓ คำขอลด้วยกันนั้น ทุก ๆ ๓ คำขอลได้ ทำ ความ แปลก แปลกไป ให้ แก่ ข้าพเจ้าจนเหลือคณา กล่าวคือของเรือรบ หลวงกุให้ลงงาช้าง ตลอดจนทั้ง ๓ ฉานทัพ ซึ่งได้เอา ขึ้น คำนไว้ ในโรงเรือ เป็น ระเบียบ ระเบียบนั้น ได้ถูกฉีกฉีกฉีกฉีกฉีกฉีกไป จนหมดสิ้น กรรมกร ผู้ ใต้ส่วน หาทราบ

เค้าเงื่อนไม่ว่า ต้นเพลิงนั้นได้เกิดขึ้นด้วย
ประการใด? อันปวงไทยชายหญิงที่ข้าพเจ้า
พาเอามาก็ด้วย โดยมากเป็นชาวทะเลเกือบ
ทั้งหมด ฉะนั้นจึงไม่เป็นการยากอะไร ที่
ต่อมาอีก ๑๖ วันเรือก็เข้าจอดทอดกาน้ำเมือง
พระประแดง และได้จัดการเชิญพระเทวรูป
ทั้ง สอง องค์ ขึ้นไป ประดิษฐานไว้ ยัง ที่ เติม
ประชาชนพลเมือง ต่าง มีความ ได้มนัส ยินดี
พากันมาประกอบพิธีสมโภช อย่าง ครึกครื้น
ทั้ง ๓ วัน ๓ คืน อันท่านพินิจทุนมาศหรือ
อีกนัยหนึ่ง คือ ปีกาภรรยาของข้าพเจ้าก็ขับว
ไพร่ ก็ได้กลับคืนไปยังบ้านเรือนตามเดิม
ข้าพเจ้าเป็นห่วงมารดาด้วยท่านชราภาพมาก
แล้ว ก็อ้อนวอนให้ ไปเสียด้วยกับข้าพเจ้า.

รุ่งขึ้นเป็นวันขึ้น ๑๕ ค่ำ เดือนหก พลเรือ
ก็ไล่เรือขึ้นไป ตามลำแม่น้ำเจ้าพระยาใต้ทอด
สมอ ลง กลาง แม่น้ำ ณะ ที่ น้ำ พระ อาราม
พระเชินวงษ์ ซึ่งทางฝั่งหนึ่งตรงกันข้าม
เพชรพลึง.

เป็นมหาอกิเวกลาภสยโสภาศ ด้วยณะ
วันขึ้นเป็นวันวิสาขะปฐมีชุลหทัยกั ทวทั้ง
พระอารามพระเชินวงษ์ในยามรัตติกาลได้ตก
แค้นประทีปโคมไฟ อยู่สว่างไสวไพจิตร ข้า

พเจ้า ชวน ภรรยา เสด นาค่างท้ายยาหลั ออก
ทัศนาศ แล้วก็ชวนกันกระทำคารวะเคารพ
นบไหว้ เช่นพุทธบูชา ด้วย ขูปเทียนมาสา
เพื่อ ยัง ความ ประทานใน พระศาสนา สมเด็จพระ
พระสัมมาสัมพุทธเจ้าฉันนั้น.

พลาง ก็ รุ่ง มือ ภรรยาให้ ลูก ออกไป ยัง
ท่ามกลาง สหายชายหญิง ผู้ร่วมทุกข์ ได้ คิด
ความมาแต่เมืองไกล แล้วข้าพเจ้าก็กล่าว
ถ้อยคำขึ้นว่า

“สาธุ! พระพุทธศาสนาของข้าพเจ้า
จงสถิตย์สถาพร อยู่ใน พระนครด้วยอวยวราช
ธานี จนตราฟ้าและดินสลายเกิด!!”

และในขณะเดียวกัน เมื่อข้าพเจ้ากล่าว
คำประกาศจบ ภรรยาที่รักของข้าพเจ้าก็ได้
พกขึ้นอย่างกังข้างว่า

“ฮโย! ขอให้พระบาทสมเด็จพระเจ้า
อยู่หัว จง ทรง เจริญ พระชนมายุ ยิ่ง ขึ้น นาน
เกิด!!”

ข้าพเจ้าชวนลูกชายขึ้นไปทั้งตัว เมื่อได้
ฟังดังนั้น จึงพร้อมกันทั้งข้าพเจ้าและชาย
หญิง ทั้ง ลำเรือ ลำเกาทัณฑ์พากันเปล่งเสียงขึ้น
พร้อมกันเป็นคำเดียวกันว่า

ฮโย!

ฮโย!!

ฮโย!!!

วิสาขบูชา

“จ. จันทรถัย”

รวบรวม

ข้อควรปฏิบัติทำด้วยเงิน

เครื่องใช้ต่าง ๆ ที่ทำด้วยเงินมีสี
ดำ, เงินใส่ในขันในน้ำซึ่งหมัก
ด้วยผลไม้สด ภายหลังท่านจะเห็น
ว่าขันนั้นสะอาด ทั้งประหนึ่งว่าเป็น
ของใหม่

รักษาศักดิ์สิทธิ์

สักที่ เทียนแท่ง ย่อม อา ทำให้
สักขึ้นได้ โดย ใส่ไว้ในน้ำเย็น, ซึ่ง
เจือสมด้วยน้ำมะนาวเล็กน้อย สักชั่ว
โมงหนึ่ง

ขัดข้อนซ่อม

ถ้าข้อนซ่อมที่ทำด้วย ทองเหลือง,
เงินหรือนิเกิ้ลเก่า, เงินสองคนล้ม
ขัดถูจะสะอาด

วิธีป้องกันแมลงวัน

แมลงวันเป็นสัตว์ที่อันตราย เพราะ
อาจนำพาเชื้อโรค, ฉะนั้นเราจึงควร
ป้องกันอย่าให้มีารบกวนเกาะอาหารได้
วิธีที่จะกำจัดก็คือ เงินใส่ในขันหรือ
น้ำอื่น ๆ ชุบด้วยขี้วัวหรือขี้ควายตามกับ
อาหาร, หน้าต่าง ๆ ตาม ภาชนะที่
ใส่อาหารไว้เสมอ ๆ สักวันหนึ่งจะไม่
ค่อยมีแมลงวันเกาะได้เลย

เช็ดอย่างหมาก

อย่างหมากคิกมีเอเประเชียน, เงิน
เอาหัวขี้หมากที่รอบ คิก นั้นเอง เช็ดถู
จะออกหมาก

วิธีรักษาภาชนะที่ทำด้วยอลูมิเนียม

เครื่อง ภาชนะ ต่าง ๆ ที่ ทำด้วย

ฮาลูเมเนี่ยม, จงระวังในการใช้ อย่า
ใส่ ถ้าให้ถูก ต้อง กับเข้า แล สิ่งของท
เคมี เพราะอาจทำให้พองพูนขึ้นมา
จนแตกได้

๔ ๕ ๖ ๗
เชตนามันดิน

น้ำมันคนเขื่อนคึกคัก, ร่างกาย
ฤาษณ์ไหนๆ ใจเขาเสียแล้ว
น้ำ มันก็คึกคัก ใจที่ จะ ออก หอม
แต่ต้องเอาเท่าที่เอาเท่าที่ ทนได้
จิตใจก็คึกคัก ใจที่ จะ คึกคัก เหมือน ใจ
ภายหลังจึงลงท้ายว่า ใจก็คึกคัก

บอ^๒งก^๑น^๒ชอ^๑น^๒คำ^๑

ถ้าเขา น้ำ นม สด เจ็บลง ใน
มีสาคาด แขนน้ำท่า ย่อมอาภักยา

ช้อนตกไม่ให้เปรอะคำ

ขัดเครื่องเงินให้สุก

กินสอทองเป็นสิ่งประเสริฐสำหรับ
ใช้ขัดเครื่องภาชนะและเครื่องประดับ
ทำด้วยเงินดาโลหะ บางอย่างให้ใหม่
สูกได้ ที่ทันความ ต้องการใน เวลา อัน
จำเป็น แต่เมื่อขัดเสร็จแล้ว ควรเอา
ผ้าสักหลาดอ่อน ๆ เช็ดเพื่อให้นุ่ม

๖๔๒ วิชาของกันมดคัน

วิชาซึ่งไม่มีคนทวนตามทันจน ฤ
ตามของ จงเอาขมิ้นผงโรยให้รอบทั่ว
ແຕ່ງອາຍຶ່ງກັນໄມ້ໃຫ້ມີມາຍກວນ
ອັກໄຕ

สารเชษม

ของ

ศรีสุวรรณ

๑ เมื่อเย็นวันนั้น คุณประพนธ์แวะเข้าไปหานายแพทย์สมัยใหม่ของเธอ บอกอาการให้ฟังว่า “แขนข้างซ้ายผมเป็นขี้ไขไปไม่ทราบขี้ไขไม่แฉกเกิดไม่แน่นเลย”

“รู้สึกชาหนัก ๆ ไหมคุณ?”

“ครึบชาหนัก ๆ”

“เวลาขยับอะไร มักเสียว ตอนปลายแขนไหม?”

“เสียวเหมือนกัน”

“ขยับปลายซีกศอกข้างไหม?”

“ขยับครึบ”

“เมื่อยตามต้นแขนไหม?”

“เมื่อยทั้งแขนคุณ”

“เป็นโรคชักข้ออย่างสามัญที่สุด” ชื่อของมันตามฝรั่งต้องลงท้ายว่า “อิดิส” เสมอ

“จะทำยังไงกับคุณหมอ?”

“แอลกอฮอล์ครึ่งเล็ก”

“เฮ้, เบียร์ครึ่ง?”

“แน่นอน, ยาสุกก็ดองลงครึ่งหนึ่ง”

“คุณ หมอ เห็น ~~หรือ~~ หมอ ความ ว่า ยาชกาเรต, ไม่ใช่ยาคนอย่างสักกัวยะครึบ”

“ยาสุกทุกชนิด, สาหารกลางวันที่ต้องง”

“เฮ้, หิวตายของคุณ”

“มะม่วงวันละครึ่งลูกพอ แล้วคุณต้องเดินออกกำลังกายอย่างน้อยวันละ ๓๕๐ เส้น”

“ยียัมริง, คุณหมอมองพู่ขาววิญญูเล่น?”

“ผมพู่จริง ๆ ผมเองเคยมีอาการอย่างคุณมาสามปีแล้ว”

“แล้ว คุณ หมอ หยด แอล กอ ชอ หรือเปล่า?”

“เปล่า”

“หยุดขายหรือเปล่า?”

“เปล่า?”

“ออกข้างกลางวันหรือเปล่า?”

“เปล่า, ไครจะไป?”

“อ้าว—แล้วคุณรักษาหายไต่ยัง?”

“เปล่า?”

“คุณหมายความว่า—”

“ถูกแล้วผมไม่หาย ผมสมัครให้เียน

อยู่ยกว่าทำตามว่า—ตามคำหยาบแพทย์”

“ก็แล้วคุณหมอส มาแนะ นำให้คำหยาบ
ผมเอาแก้วอะไร?”

“ก็คุณขอนี้คุณ ถ้าผมไม่แนะนำก็ไม่
ไต่ คำธรรมเนียมห้าบาทเป็นอาชีพของผม”

“คุณเป็นหมอโงะ!”

“ตรงกันข้าม, ผมเป็นหมอชื้อตรง เคียว
เชียวรีประทานวิสกี้ไซกาณีก่อน”

“ชื้ออะไร?”

นายประพันธ์สรรพพรณ์ “ถามจริง ๆ
นะแม่น้องรัก, มีชายใดเคยมาต้องกายของ
หล่อน ซึ่งทำให้หล่อนรู้สึก เสียวซ่า สดทั้ง
สัณระวีไปทั่วทุกขมขณบ้างหรือเปล่า?”

สาวแฉล้มแฉ่มฟ้า “เคยมีมาหนึ่ง
แล้วค่ะ—อิตาช่างตอนนั้น”

นาย ทหาร แพทย์ สอดถาม ความรู้ พล
พยายาลว่า

“เวลาเราไปอยู่ในที่ที่ไม่มีน้ำประปา ก็
มีแต่น้ำในคลองซึ่งไม่ สะอาด เรา ควร ทำ
ยังไรจึงจะได้ กินน้ำที่ไม่ทำให้ท้องเสีย?”

“เราต้องดื่มน้ำทั้งไว้ ให้นอนกันแล้วจึง
ดื่มเสียให้สุก”

“ถูก, แล้วยังไร?”

“แล้วเราต้องกรองเสียอีกทีหนึ่ง”

“ก็, แล้วยังไร?”

“แล้วดื่มเสียอีกทีหนึ่งก็”

“เก่งมาก, แล้วยังไร?”

“แล้วเราก็นอนเขียร”

ท่านสัวได้พลัดตกขบวนรถไฟ กลิ้ง ลงไปอยู่
ข้างล่างแล้ว ท่านเมียชะโงกถามข่าวลง
ไปจากชั้นบนว่า

“ตายจริงคุณพี่ซาว, นั่นคุณลงผัดกัน
กระโตะกระมิงคะ?”

ท่าน สัว “เปล่า—หา ผัด มิได้—ถูก
ทุกคน!”

เสมียนใหม่ “เมื่อก มีเจ้าแก้ว อะไร คน
หนึ่งกระผมไม่ทราบชื้อ เข้า มาบอกว่าเขา
ต้องการจะมาค้ายไต่เท้า”

คุณพระ “แล้วแยกออกมาว่ายังไร?”

“กระผมบอกว่าการผมเสียใจ อย่าง ยิ่งที่
ไต่เท้าไม่อยู่”

คุณลุง “เจ้าจอนเฮย, สู้เจ้านี้เสียเสียแล้วหนอ ด้วยเหตุที่เจ้าจึงเลือกรักผู้หญิงแลหั้นเข้าไว้ ใน วันเดียว พร้อม กัน ถึงสามราย?”

“ข้าแต่คุณลุงผู้เจริญ, ขอรบจะเป็นด้วยเหตุว่าพระกามเทพยิงหทัยข้าแล้วด้วยว่า— ด้วยยณกล!”

“กันอยากตายเสียรึแล้วไปดีกว่า”

“ทำไม? อยากตายเพราะแกล้งกับเจ้าหล่อน ไม่ได้ — หรือ ว่า ได้ แพน ไป แดง เข้าแล้ว”

หนุ่ม กระเข้าแท้ง “กระผม มากมายเรียนได้เท่าว่ากระผมมีความรักใคร่กับตัวของใต้เท้ามาช้านานแล้ว อยากจะใคร่ได้เธอเป็นภรรยาเจียนใจจะขาด”

ขุนนางเศรษฐี “วันนี้แปลว่ายังไร ก็ผมไม่มีลูกสาวเลยสักคนนี่ท่าน!”

“อ้าวแล้วกัน! กระผม ถูก หลอก ลวง เสียแล้ว มีคน เขาบอก ผม ว่า ได้ เท้า มี ขอโทษ, ขอประทานโทษ!”

ครั้งหนึ่งมีนักปราชญ์พยากรณ์ว่าจะเกิด

แผ่นดินไหวที่ยุบยิบวิ หญิงผู้หนึ่งเกรงว่าบุตรชายคนเดียวของตนจะเป็นอันตาย จึงส่งบุตรนั้น หลบ เข้ามา อยู่กรุงเทพฯ ที่บ้านพี่ชายชั่วคราว จนกว่า จะเสร็จ การณ์ แผ่นดินไหวที่นั่น ต่อมาสักอาทิตย์หนึ่งหญิงผู้นั้นได้รับจดหมายจากพี่ชายว่า

“ให้รีบมารับลูกชายคืนไปเถิด ลั่นทนต์ไม่ไหว เขาแผ่นดินไหวส่งมาแทนดีกว่า”

ครู “ที่นั่น จะอธิบาย ถึงลักษณะของสิ่งทะโมนให้นักเรียนรู้จัก พวกเธอต้องคอยฟังให้ดี ฟังฉันทก แลต้อง มองดู กัน ให้ดี เธอจึงจะรู้จักสิ่งทะโมน—”

มารดา “หนู, ไปเรียกชายช็อก มาให้”

บุตร “ฝ่าย หนูไม่เรียก หนูไม่พูด กระมันแล้ว มันก็กัดที่กระดากของหนูจาก”

“แม่จ๋า, วันนี้ข้าจะไปดูแข่งม้าอีกแล้วนะแม่”

“ทำไมจึงรู้ละลูก”

“หิยได้ สดงัก ของ หนู ไม่ คลอน เลย นี่แม่”

เมนูอาหาร

ประจำ วิชาขะมาส พ.ศ. ๒๕๖๔

โค

หลานแม่ครัวหัวบัก

ดาว

๑ แกงจืด “แกงจืดอ่อน”

๒ แกงเผ็ด “เป็ดมะยม”

๓ เครื่องเคียง “ฟองคว่ำ”

๔ “กุนเชียง”

๕ ยำ “ซังขุ่น”

๖ ผัก “กรกฏะคราม”

๗ เครื่องดื่ม “กะยี่ฝรั่งหล่น”

หวาน

๑ น้ำ “ฟองแมลงดาเทียม”

๒ “กล้วยกลั่นกระทิลูก”

๓ แท้ “เมล็ดขุ่นแท้”

๔ “ขนมขุ่ยฝ้าย”

ของว่าง

๑ น้ำ “แย้มหลอกคิตาเลียน”

๒ แท้ “อันตะกรอกกระกา”

คำนำ

ในวิชาเชนมานี้ ชาวคณะมีความเห็น
อยู่ด้วยกันโดยมากกว่า คล้ายกับสมภพกาล
ของไทยเชนม, พุทให้ง่าย ถ้าไทยเชนม
ไม่ใช่หนังสือและเป็นคน ๆ ก็ต้องทำบุญวัน
เกิด การทำบุญวันเกิดของพุทธศาสนิกชน
ก็ต้องเลี้ยงพระ การเลี้ยงพระอย่างไทยก็
ต้องทำงานเชิงใส่โตก งานยิ่งใหญ่เท่าใด
ของหวานของคาวก็ยิ่ง มีจำนวน มาก ชน มี
จำนวนตั้งแต่คาว ๗ สิ่งหวาน ๗ สิ่งขึ้นไปถึง
คาว ๒๓ หวาน ๒๓ สิ่ง แล้วแต่แม่ ครัว
ของคาวกับแม่ ครัวของหวาน จะ แข่งขัน ออก
ฝีมือกันขึ้นไป สำหรับความเห็นของคณ
ผู้ซึ่งมีหน้าที่ เป็นแม่ ครัวของไทยเชนม ก็ เห็น
สมควรแก่กาลอยู่ จึงถึงความเห็นของเพื่อน
ร่วมคณะอื่น ๆ เพราะนอกจากวิชาเชนม
จะเป็น คาว ขรวยบ รวย ขอบ สมภพ กาลของ
ไทยเชนมแล้ว ก็ยอม กระทบกัน แน่แก่ใจ
ของพุทธศาสนิกชนโดยทั่วกันว่า วิชาเชนม
เป็นเกื่อนอะไรสำคัญเพียงใด ทั้งนี้แหละ
จึงจะเห็นออกว่าธรรมเนียมคณก็ยอม
อุทิศร่างกายถวายพระ ในโอกาสคณกับเขา
เพื่อหวังบุญกุศล ด้วยคนหนึ่ง คณ ขอ
กระซิบอีกข้อหนึ่งว่า คณก็ใจจริง ๆ ที่ใด ไม่
โอกาสทำบุญเลี้ยงพระได้ สำเร็จ แต่เพียงค

เป็นแม่ ครัวคนเดียว เช่นนี้ ได้บุญเต็มทั้ง
คาวทั้งหวาน ทำเองคนเดียวเสร็จไม่ต้อง
แข่งกับใคร คาว ๗ สิ่ง หวาน ๘ สิ่ง
รวมเป็น ๑๕ สิ่งพอ กระมังนะคะ นอกจาก
เลี้ยงพระแล้วยังแถม ทำของว่าง เลี้ยงเพื่อน
ร่วมคณะอีก ๒ สิ่งก็คณเห็นว่าคณทำงานหนัก
อยู่มากไม่ใช่หรือ

หลานแม่ครัวหัวบ้าน

คาว

๑ แกงจืด “แดงอ่อน”

เครื่องปรุง แดงกวา, เนื้อหมูปั่นมันแข็ง
นิคหนอย, ปูทะเล, ไข่, ต้นหอม,
ผักชี, พริกไทย, กระเทียม, น้ำเค
ด, น้ำเชื้อ,

วิธีปรุง เลือก แดงกวาอ่อน ๆ ลวกเล็ก ๆ
คว้านไสล้างน้ำผึ่งให้เส็กหนา, ล้าง
เนื้อหมู มันหมูแล้วสับให้เล็ดยก ต้ม
ปูทะเลแกะเอาแต่เนื้อ ส่วนก้ามใหญ่
นั้นแกะให้คงรูปอยู่ทั้งก้าม ทำไก่ล้าง
น้ำให้สะอาด กระเพาะแลดัยจกเล็ก ๆ
นั้นนําสับปนไปกั้หมู ส่วนนํ้าออกคั้
แล้วฉีกให้เป็นฝอย, ต้นหอมนั้นตัด
ครึ่งยาว ๆ ออก คั้ควากจกออกเป็น
๕ หรือ ๖ แฉก ตามแต่ จะเห็นงามแน่

น้ำไว้ สักครู่ สอง ชัน สยัคให้เส็ดค น้ำ
 ักโยหอมเป็นท่อน ๆ ล้างน้ำ สยัคชัน
 ให้เส็ดค น้ำ เทค ผักชี ล้างน้ำ ส่วน
 รากผักชีล้างน้ำหั่นแล้ว ตำไปกัย พริก
 ไทกระเทียมจนละเอียดโขบ แ่งเคล้ากัย
 เนื้อหมูทสัยไว้ข้าง เอาไว้ เจียวข้าง
 เกล้าให้เข้ากันเหยาะน้ำเคยกคันคหน้อย
 แล้วบรรจุลงในลูกแคงกวา ที่คว้านไว้
 ให้เต็มทุก ๆ ลูกทำไป จนหมดเนื้อ ท
 สยัคไว้ จึงตัก น้ำมันหมูใส่ หม้อแ่ง
 แค้น้อย เจียวกระเทียมรากผักชีที่ตำ
 ไว้พอหอม จึงเอาคัยและกระเพาะไก่
 ที่หั่นและจักไว้ ผักไปคัวยกัน ตักน้ำ
 เสรได้ลงจนพอกบที่คองการ บัคผา
 พัดไฟให้แรงหน้อย เมื่อเคือคคแล้ว
 จึงเอาแ่งกวา ที่ทำไว้ ใส่ลง พอ
 แ่งกวา สักจึงใส่ปทะเล คันหอม,
 โยหอม, เหยาะ น้ำเคยก คัย หมู เมอ
 รัชคั แล้วปลงลงเวลาจะตักลงซามจึง
 โรยผักชีพริกไท

๒ แ่งเผ็ด “แ่งขั้วเบ็ดมะยม”

เครื่องปรุง เบ็คย่าง, มะยม, พริกแห้ง,
 หัวหอม, กระเทียม, ข่า, ตะไคร้,
 ลูกผักชี, พริกไท, รากผักชี, มะ
 พรวัว, น้ำเคยก, น้ำตาลหม้อ, โย

มะกรูด, เกลือ,

วิธีปรุง สัย เบ็คย่าง เป็น ชันใหญ่ ๆ ซาก
 ให้คองอยู่ ซอยมะยมแช่น้ำเกลืออย่า
 ให้เค็ม พอจนรสเปรี้ยวเสียข้างแล้ว
 สรงชันให้เส็ดค น้ำ แะพริกแห้งล้าง
 น้ำ, หัวหอม, กระเทียม, ข่า, ตะไคร้,
 รากผักชี, ของเหล้าน้ำตำไปพร้อมกัย
 ลูกผักชี, พริกไท, เกลือ, แล้วจึง
 ขุดมะพรวัวคัยกระเที ซ่อนเอาหัวกระเที
 ลงหม้อแ่ง ตั้งไฟเคียวไปจนแ่งคมัน
 เมื่อน้ำพริกละเอียดคัแล้ว จึงตักใส่
 หม้อแ่งผัดไปจนหอม แล้วใส่เนื้อ
 เบ็คผัดไปให้ทั่วกัน แล้วเทกระเทีที่
 เหลืออยู่ลงไปพอควรอย่าให้น้ำแ่งใส
 เหยาะ น้ำเคยก น้ำตาลหม้อ ลงไป
 พร้อมกันกัยมะยมแล้วชิมค เมอรัชค
 แล้ว จึงหั่นใบมะกรูดให้เป็นฝอย, ใส่
 ลงคณให้ทั่วกัน ปลงลงจากเตา

๓ เครื่องเคียง “ฟองคว่ำ”

เครื่องปรุง ไข่ไก่, หมูแฮม, มันหมู,
 แฉ้ง, เนื้อไก่, ร่วงแหหนู, พริกไท,
 ผักชี, กระเทียม, รากผักชี, น้ำปลา,
 ญู้น, เกลือข้น,

วิธีปรุง ต้มไข่ไก่ให้สุก, แล้วแช่น้ำเย็น
 สักครู่ จึงปอกเปลือกผ่าออกสองซีก

แกะไข แฉง ออกไว้ต่าง ทาก ผ่าน หมู
 แฉม บาง ๆ แล้ว หั่น เล็ก ๆ ยาว ๆ
 มันหมูแข็งก็หั่นอย่างหมูแฉม เนื้อไก่
 หั่นสับให้ละเอียด คำกระเทียม, พริก
 ไท, ราก ผักชี, เกล้า กับ หมู แฉม
 มันหมู, และเนื้อไก่, ที่หั่นและสับไว้
 ทั้งไข แฉง ที่ แกะ ไว้ เกล้าให้เข้า กัน
 เหยาะ น้ำปลาอุ่น และ เกลือ บิน โรย
 ผักชี, คลุกแล้วห่อใบของขิงไฟชิมก
 เมื่อบริโภคแล้ว จึงตัด หยอกลงในไข่
 ขาวที่ผ่าไว้ล้างวางแหบนก้วยน้ำเกลือ
 แล้วล้างน้ำเปล่าให้สะอาด จึง ตัด พอห่อ
 ไข่ที่ทาไว้ เป็นซีก ๆ จนหมด แล้วเอา
 ลงทอดใช้น้ำมันมาก ๆ รับประทานกับ
 น้ำซอสก็ได้

๔ เครื่องเคียง “กุกญา”

เครื่องปรุง เนื้อหมู, มันหมู, หนังกูญ,
 กระเทียมคอง, กระเทียมแห้ง, ผิว
 ส้มซ่า, น้ำส้มซ่า, ขิง, พริกสด,
 น้ำเสอะหมู, น้ำเคยกี้, น้ำตาลทราย,
 น้ำมะนาว, ผักชี, เข้าขี้,

วิธีปรุง ล้างเนื้อหมูแฉงแล้วสับหรือโขลก
 แล้วคั้นก้วย น้ำมะนาวเกลือนจน เนื้อ
 สุกจึงบดเนื้อให้แห้ง เอาน้ำไว้ แล้ว
 ผักเนื้อให้ละเอียด เอา มันหมู หนังกูญ

หมูคัมให้สุก แล้วหั่นชิ้นยาว ๆ เล็ก ๆ
 และกระเทียมคองซอยตามกลีบ กระ
 เทียมแห้งก็ซอยอย่างเดียวกัน ซ่า,
 ผิวส้มซ่าหั่นให้ละเอียด น้ำหมูที่คั้น
 ไว้มันเอาขึ้นตั้งไฟอ่อน ๆ พอแห้งยกลง
 นั้นแหละที่เรียกว่าน้ำเสอะหมู เอาไว้
 คลุกกับหมูที่ลวกไว้ จึงผสมกระเทียม
 คอง กระเทียม คีบ ผิว ส้มซ่า, น้ำ
 ส้มซ่า, น้ำมะนาว, น้ำเคยกี้, น้ำ
 คาลทราย, และเข้าขี้บดให้ละเอียด
 เกล้าลงแต่น้อย ชิมดู เมื่ออ่อนเค็ม
 จึงเค็มเกลือนั้น แล้วจึงจกกลงจาน
 เลือกพริกสดเหลืองแฉงหั่นยาว ๆ ให้
 ละเอียดโรยหน้ากับผักชี

๕ ยำ “ซังขานน”

เครื่องปรุง ขนุนอ่อน, มะพร้าว, กุ้งสด,
 ตะไคร้, ใบมะกรูด, หนังกูญ, เนื้อ
 หมู, น้ำพริกเผา, น้ำมะนาว, น้ำเคยกี้,
 น้ำตาลหม้อ,

วิธีปรุง ชุกมะพร้าวคั้นกระเทียขึ้นหั่วกระเทีย
 ไว้ต่างหาก เอา หางกระเทียคัมขนุนอ่อน
 เคียวไปจนเบื่อย แล้วเอาขึ้นผัดและ
 เอาแต่เนื้อ หรือซัง อ่อน ผักให้ เป็น ชิ้น
 เล็ก ๆ แล้วจึงเทหัวกระเทียใส่กระตัง
 ไฟผัดขนุนอ่อนให้เข้ากันพอแห้งอมมัน

อย่าได้แตกมัน คักลงชามหรือจานไว้ จึงปอกกุ้งแล้วหั่นลงเล็ ให้สุก รวมลงในจานจนที่ผักไว้ หั่นตะไคร้ และใบมะกรูดให้เย็นผดผสมลงด้วย เหยาะน้ำเค็ม, น้ำตาลทราย, น้ำพริกเผาลงด้วย น้ำมะนาว คุล ุค เข้ากันชิมดูตามชอบใจ

๖ ผัด “กรกฏชะคราม”

เครื่องปรุง ชะคราม, ปูทะเล, เนื้อหมู, ตับหมู, มันหมู, พริกไทย, กระเทียม, น้ำตาลทราย,

วิธีปรุง แกะชะครามล้างน้ำหลาย ๆ ครั้ง แล้วแช่น้ำไว้ ทูบปูทะเลแกะเอาแต่เนื้อ ล้าง มันหมูแข็ง หั่น ชิ้นบาง ๆ ยาว ๆ เล็ก ๆ ล้างคัหมูแล้วหั่นแฉลบ กุพองาม หั่นเนื้อหมูอย่าให้หนา ทูบ กระเทียม คักน้ำมันหมูใส่กระทะแต่น้อย พอ ร้อน แล้ว เติบว กระเทียมให้เหลืองหอมแล้ว จึงใส่ ตับหมู และเนื้อหมู และ มัน หมู ผัก ทุ้ ทุ้ ๆ จึงผัดชะครามขึ้นใส่ลงใน กระทะ ที่ผัดเครื่องไว้คนให้เข้ากันโรยน้ำตาลทรายชิมดูอย่าเพื่อเหยาะน้ำเค็ม เพราะชะครามมีรสเค็มอยู่ในตัวแล้ว เมื่อ ชิม ุค

แล้วยังไม่ เค็มพอ จึง เหยาะ น้ำ เค็มก็คักลงจานแล้วจึงโรยพริกไทย

๗ เครื่องจิ้ม “กะปิฝรั่งหลน”

เครื่องปรุง กะปิฝรั่ง (Potted meat) มะพร้าว, หัวหอม, ซอสมะเขือเทศ, น้ำเค็ม, น้ำตาลทราย, พริกชี้ฟ้า, ผักชี,

วิธีปรุง ชูกะมะพร้าวคั้นกะทิ ช้อนเอาแต่หัวกะทิลงหม้อเคี่ยวไปให้กะทิแตกมัน เบิกกะปิฝรั่ง (Potted meat) ใส่ลงไป คนให้ละเอียดอย่าให้เป็น ลูก เบิกซอสมะเขือเทศ ผสมลงไป พอควร คนให้ทั่วกัน แล้วจึงเค็มกะทิลงไปอย่าให้ใส เหยาะเกล็ดขมิ้นพริกเค็ม, ชิมดู ถ้า รส เย็นๆ และ หวาน ของมะเขือเทศยังไม่พอ จึง เค็ม น้ำ ส้ม มะขาม น้ำตาลชิมดูตามชอบใจ แล้ว จึง แกะ พริกชี้ฟ้า หั่นหัวหอมโรย ลงไป คนให้ทั่วกันพอสุก จึงปลงลงคักใส่ที่ แล้วจึงโรยผักชี รับประทานกับผักกึบ

หวาน

๑. “ฟองแมลงดาเทียม”

เครื่องปรุง ไข่ไก่, น้ำตาลทรายขาว,

แย่งญวนเข้าเจ้า, น้ำหอม, น้ำดอก
ไม้สต

วิธีปรุง เอา แยม ญวน เข้าเจ้า มาขยี้ให้
ละเอียดขยี้กรองแล้วขยี้ให้หอม. เชื่อม
น้ำตาลก้วยน้ำดอกไม้สต กรองแล้ว
แย่งไว้อย่างน้อย เหลือนั่นตั้งไฟเคี่ยว
ไป ึ่งค่อยใช้ไม้ช้อนเอาแต่ใช้แฉง
ค้ำให้ขึ้นฟู แยมได้ ด้วย เติบาร ทำ
กระทะหนึ่งๆ เอาแยมทอ้วยไว้นึ่งผสมลง
แต่คนน้อยคนให้เข้ากัน แล้วเอาใบทอง
ทำกรวยเพื่อใส่ที่ ผสมแล้วลงในกรวย
ให้หุ้มก พอน้ำตาลเดือดก็คั่วแล้วจึง
หยดใส่ลงในน้ำตาลค่อยๆ ขยี้ ให้
เป็นเม็ดเล็กเล็กๆ กลมๆ ทำไปจนหมด
ใช้ไม้ กระทะหนึ่งค้ำขึ้นเสียบใน น้ำเชื่อม
ที่แย่งไว้นึ่งผสมทำต่อไปใหม่จนหมด
ใช้ทัพพี ค้ำประยี้ประยี้จนก้นน้ำแข็ง
ควรเคี่ยวให้ทั่วคั่วกลั่น

๒ น้า. “กล้วยกลั่นกระเทียม”

เครื่องปรุง กล้วยน้ำว้างอมๆ, มะ
พร้าว, น้ำดอกไม้สต, เกลือ.

วิธีปรุง ปอก กล้วยใช้ทั้งผลใส่ ขาม วา
งเรียง (ไม่ต้องใช้น้ำหรือน้ำตาลเลย)
เอาน้ำดอกไม้สตใส่หม้อแล้วเอาขาม
กล้วยวางลงมีกลิ้งหม้อ ทั้งไฟรุ่มๆ

คั่วไปจนกล้วยสุกมีน้ำตาลในตัว ขยี้
มะพร้าวคั่วกับเอาแต่หัวกระเทียมละเอียด
ขึ้นนึ่งคั่วหน่อย เมื่อเวลารับประทานจึง
มีรส รากหัวกระเทียมบดด้วย

๓ แท่ง. “เมล็ดขนุนแท้”

เครื่องปรุง เมล็ดขนุนธรรมชาติ หรือเมล็ด
ขนุนผ่าประลอกก็ได้ มะพร้าว น้ำตาล
ทวายอย่างขาว, น้ำดอกไม้สต, น้ำ
หอมวานิลลา, ดอกกลี, กระดังงา,
ฟองเบิดหรือฟองโกโก้ก็ได้

วิธีปรุง ต้มเมล็ดขนุนแล้วขยี้ให้ละเอียด,
กระเทียมมะพร้าวคั่วด้วยกระทะขยี้, ก้น
กระทะก้วยน้ำดอกไม้สต, ใส่กระเทียม
ของทั้งไฟ กวนไป กับเมล็ดขนุน ทบค
ไว้ กวนไปจนละเอียด ขยี้ให้ เป็น
ก้อนได้ แล้วจึง ตัก น้ำตาลทวาย
อย่างขาว ตักก ทั้งเม็ดใส่ลงกะเนพอ
หวานกวนไปจนเห็นขาวขุ่นได้ ปล่อยให้
ลงจากเตาพักจนใส่ขามทั้งไว้ ให้เย็น
จึงขยี้เป็นรูปเมล็ดขนุนอย่างเดิม ถ้าขยี้
ลงโถแล้วขยี้ด้วยดอกกลี, กระดังงา
เมล็ด ขนุนเทียนหอม เมื่อจะรับประทาน
น้ำตาลกรองเล็กน้อย แล้วกลิ้งเกล็ด
ของกระเทียมของ คั่วไฟให้เดือดคั่วด้วยไฟ
แรงคั่วจน, ขยี้ด้วยน้ำหอมวานิลลาลงพอมั

กลิ่นหอม, จึงค่อยใช้คัพพอเข้ากันชย
เมล็ดขุ่นทอนไว้ (ไม่ควรจะทิ้งใ
ชยให้เรียบร้อยชยปล่อยๆ ให้เหมือน
กับเมล็ดขุ่นแท้ ทม เยอหุ้ม อยู่ นั้น.
ไม่ควรให้: กลยงเกลสา) แล้วล้าคย
ลงทอชย คอกลมลิ กระตังงา อีก
หม่นหม่น

๔. แท่ง. "ขนมปุยฝ้าย"

เครื่องปรุง ฟองเบ็ก, น้ำตาลทราย, แป้ง
ถวณเข้าเจ้า, น้ำคอกไม้สกัด, น้ำ
คอกไม้เทศ, หินแข็งนวน, ลินทะเล,
สารส้มสระ, แป้งเข้าหามาก

วิธีปรุง เอาหินแข็งนวนมาเผาไฟให้ ไชน
แล้วยกให้ละเอียดยก ลิน ทะเล แล้ว
ยกให้ละเอียดยก เหมือน กัน, แป้ง
เข้าหมากก็ปอกผิวออกยกให้ละเอียดยก,
ของ เหล่านี้ กระเน เอาสิ่ง ละเท่า ๆ กัน
เอาสารส้ม ก้อนหนึ่ง ใส่มาลงมี ตั้งชย
บนเตาไฟให้เดือด เป็น ฟองจนหมดคัว
จะไค้ ไม่ขึ้น แล้วเอาชยยกให้ละ
เอียดยก, เอาน้ำตาลทรายอย่างขาวชย
เชื่อมกับน้ำคอกไม้สกัดให้คั้น, คั้น
จนน้ำตาลเย็นพอชยชยไค้ เอาฟอง
เบ็ก & ฟองค้อยออกเอาแต่ไข่ขาวอย่า
ให้ ไข่แดงคัว ทอกลงในชามเคลือบ

เอียงๆ เอาด้วยน้ำมันคองลันทะเล
หินแข็งนวน, แป้งเข้าหามาก, อย่าง
ละครึ่งถ้วยเทลงในไข่ (ถ้าจะทำมาก
กว่านี้ก็เพิ่มชยตามจำนวน) เอาไม้
ชกไข่ไปจนชยฟู เอาแป้ง & ก้ามือ,
เคล้ากับน้ำคอกไม้สกัด น้ำคอกไม้เทศ
เล็กน้อยพอหอม เกล้าแป้งพอเบก
ทั่วกัน ผสมลงในไข่ชกไข่อีกจนแป้ง
กับชยเข้ากันดีแล้ว, เอาน้ำตาลท
เชื่อมกันไว้หนึ่ง & ชยอื่น เทลงในไข่
แล้วชกไข่อีก หน่อยพอให้น้ำตาลนั้น
เข้ากันดีแล้ว เอาสารส้มสระคัวค
ละเอียดยกแล้วนั้นคองด้วยน้ำมันคองใน
แป้งกับน้ำตาล ชกไข่ไปจนชยฟู
ขึ้นดีแล้วลงนึ่งคูก่อน เอากระทะใส
น้ำตั้งไฟแรง ตั้งชยลงในถ้วย น้ำ
นมสกัด ๒-๓ ถ้วย ล้าคยลงในรังคอง
ไปจนสุก เบ็กคัวแตก ๓ แผลงามแล้ว
เป็นไข่ไค้ ถ้าแท่งไม่เป็นปุยคอง
เติมน้ำตาล (สารส้มตามส่วนที่กระ
เพึ่งครึ่งถ้วยคองถ้าไม่พึงใส่ให้เต็ม
ถ้วย แต่ให้น้อยก่อนคีกว่าเพราะแก้
ไค้ ง่าย (ขนมชยคั้นคัวคองไม่ไค้
ค้องระวังส่วนให้มาก) เมื่อชยให้
เป็นลิ่มและกลั่นอะไรก็ผสมลงไค้

ของว่าง

น้ำ “เบ๊งหลอดคอตาลีนัน”

เครื่องปรุง มักระโรน^๕, เนื้อหมูปนมัน, กุ้ง, ไข่, กระเทียม, ผักชี, พริกไท, ใบคนช่าย, ใบคังโอ^๕, น้ำเชือก^๕.

วิธีปรุง เอากระทะหรือหม้อตั้งน้ำให้เดือด แล้วมักระโรน^๕ ตักเป็นก้อน ๆ พอคำแล้ว ใส่ลงในน้ำกำลังเดือด เมื่อสุกแล้ว ตักลงแช่ในน้ำเย็นอีกทีหนึ่ง ล้างเนื้อหมูแล้วสับให้ละเอียด ตำรากผักชี กระเทียม พริกไทย เติล้าเข้า กับหมูที่สับไว้ เทยาะน้ำเค็มคั้นคั่นน้อยแล้ว ขยี้เป็นลูกชิ้น ปอกกุ้งซีกใส่ผิวหลัง ตักเป็นคำ ๆ ถ้ามีกุ้งนั้นทุบแล้ว ตักออกตักเป็นก้อน ๆ ทำไข่ให้สุกหั่นเป็นชิ้น ๆ ส่วนเนื้ออกนั้น เอาต้มลงในน้ำเชือก เมื่อสุกแล้วเอามาฉีกให้เป็นฝอย เมื่อน้ำเชือกตึงเดือดแล้ว กรองให้สะอาดเอาใส่หม้อ ตั้งไฟเดือด จึงเอามักระโรน^๕ ที่ต้มไว้ ใส่ลงพร้อม กับลูกชิ้น หมู เนื้อไข่ และกุ้ง มีนึ่ง คนให้แตกใส่ลงไปด้วย เทยาะน้ำเค็มที่เมื่อสุกแล้วปลงลง จึงโรยใบคนช่าย ใบคังโอ ผักชี, พริกไท,

แห้ง “อันตะกรอกระกา”

เครื่องปรุง ไข่หมู, ไข่, คัตห่านกระบอง, ขนหมูขี้สค, นมสด, เนย, พริกไท, ดินคนช่าย, เกล็ดขี้, มันฝรั่งหัวใหญ่,

วิธีปรุง กลับไข่หมู ล้างด้วย น้ำ ปั่นซดให้สะอาดแล้วชาวด้วยเกล็ด ข้างให้ หมกเค็ม เมื่อล้างจนสะอาด ก็ล้างจึงกลบเล็อย่างเค็ม ทำไข่สุกแล้วไม่ให้ละเอียดเคล้าเข้ากับคัตห่าน ขนหมู ขี้สค นั้นควักเอาแต่นุ่ม ๆ แขน น้ำนมสดขยำเข้า ด้วยกันกับไข่ และ คัตห่าน กับเนยและ พริกไท เกล็ดขี้ นิดหน่อย คั้นคนช่าย หั่นละเอียด คลุกให้เข้ากัน ห่อใบทองปี่ไฟชิมดู รสดีแล้วจึงบรรจุลงในไข่หมูให้แน่นพอคำ ทำเป็นก้อน ๆ ผูกหัวผูกท้ายใช้เข็มสักรอย ๆ แล้ววางลงในรังถึง ล้างมันฝรั่งให้สะอาดใส่ลงในรังถึง ใส่กระถองขี้ไปด้วย กัน ที่เคี้ยว ถ้ามีที่ พอ เมื่อสุกแล้ว ปลงลงจากเตาหีบให้ กระจ่างแว้งในงาน มันฝรั่งนั้น ปอก เปลือก แล้วฝานเป็นแว่น ๆ ใช้สักรสซัดเป็นวงกลมจักโค้ง ๆ รอย ๆ กด เป็น ชิ้น ๆ พอได้กระถองเป็นแล้ว จึงตัก เป็นแว่น ๆ วาง ลงบนมัน ที่กดไว้ เป็น คำ ๆ จัก ล้างด้วยล้างจาน

ปริศนาคryptic

เศษระแพทย

ภาค ๑

วิสาขะบุณณมีทิวเส

			๐๐			
		ข	ส	ม		
	ท	ย	นี้	ทุ	ก	
ไ	ร	ช	ม	ร	ร	ค

จงคัดรูปนี้ตามเหลี่ยมตารางเป็นห้าชั้น แล้วนำมาเรียงให้เป็นรูปสี่เหลี่ยมจัตุรัสให้
ได้ความทุก ๆ บรรทัดก็จงแปลความในบรรทัดนั้น ๆ ด้วย

อินทรีลาคณันท์

๐๑ องค์ใดสมัญญา

สัมฤทธิ์พิชิตมาร

๐๒ ลำสาธุชนใด

พุทธานุวัตรคัม

พระพุทธานิเสสรญาณ

ชลอชนกระวาลธรรม ฯ

ประเพณีนัยกุศลกรรม

ภิราการพิศาลคุณ ฯ @www

ไขปริศนาภาค ๑๒

โคลงนาถพันธ์

ทวาทศภาคแถม

ถามยั่ว ทวาทศความ

คันคัก กัสยตาม

เล่ห์คอบ ทุบาย

ฉนล่อน บ่หอนให้

กลายกลัย คำชยาย

พร้องพจน ร่ำรวยขาย

คอบเยี่ยง กลโคลงซ้อง

มูลสม ทศตถิชน

ถามออก ตรอกสญตาม

ไว้วาง ก็โค ความ

แนะควม ขววยให้

สญทก หนแห่งนั้น

เทินัก บุกมากหมก

สิ้นเหมาะ กับแบบข

ขอกยัง ทรงไขตน

โคลงทศกัณฐ์

นายถามนามจิ้งทกัถว

ท่าย่ายเชียงใหม่ใจ

ลูกแม่ระอาโย

คำข้อลี้

ความแรกแยกไ้

ครองถ้องถนคกมลยล

ระเิด ที่สามกล

เพสั กระชั้นต้น

ขี้ถาม

คิกคัน

คอบเล่ห์

เร่งร้อนฉ่อนฉน

กลัยกลาย

พจนพร้อง

เยี่ยงคอบ

สอคนแม่นสมมูล

ชอกถาม

ว่างไว้

ครยแนะ

แห่งห้องทกสญ

นกรก

เหมาะสิ้น

ยังขอก

เกิดไ้ ถึงหมาย

ไ้ไ้

ชอน

ไซคอบ

เชิกชอนความถาม

ชนกล

ถักนั้น

กันว่า

ล่อฉนงสนัน

ยลลัทธิกันนั้น
วาทยาศาสนิตชิต
ต่อตามกั๊งามพิศ
ในกั๊งในแท้แท้
ความคำจำแนกน้อย
ท้ายสุดยศยศกั๊งคัก
คู่สยพยผลยวรี
เหมาละเพราะใช้ใช้

ชีวิตคักคิก
ชอยแล้
พินทรูป
ทยอกด้วยตามถาม
ณคักคัก
มอญไว้
วักแน้น
กฤษณนิยมสย

วอสุภาพ

ข้าชอชอยปริศนา ทวาทศกาศขาน เป็นการยลลัทธิ วิถีทางเทิกคุณ
โดยสุนทรกถา ความประสาใจชอย วยอยเรียบยรรณ เกมสนันต์ โสมนคัก ยาม
ทศนาค้อย ที่ร้อยกรองกลเกย ว่างนคักเคียวคากาย ที่ไหนคัก ชอนเจอน ช่างเกลื่อน
กลยลยรอย ึ่งค้อย ๆ คิกคัก จัยสำคัญมนคัก คองชอ ไซนามเมือง พอเป็น
เครื่องชกขง แกกขย่งชยชอย อักขวยอกคักคัก คักขงรคนรวมกัน เสกสว
เป็นนามนคกร ึ่งขย่นคกรวปริศนา ที่ทวไว้ สยพน เห็นยวากขงเจอนแ่ง ชนจิก
แก คอเคม วิเริ่มเขียนคักคัก พลาคคักชอยย้าพื่อ เพ้มค้อยพุนแถม

โคลง ๒ สุภาพ

คำคั้นแซมว้างนั้น คกรแต่นอนคักกัน สกคัก “นรชน” ๑
คำสองคักคักคัก คคคักคักคักคักคัก เล่ห้อยคัก “คอง” ๑
คำสามคองคกรคัก คค “ระเขคัก” ถ่านคัก ถูกคักหรือคัก ๑
คำสี่ชอยคักคัก “เพสซ” อยรณคักคัก เท่านคักข ๑
คำห้าคักคักคัก “ชีวิตคัก” มคคักไซ้ ชอยด้วยทางมุล ๑
คำหกพุนเพ้มคัก ยอกคักคักคักคักคัก อานคัก “ยาคว” ๑
คำเจ็ดคกรคกรคักคัก คก “งาม” เพริกแพรว เพระพวงคัก ๑

คำแปลทวย่งแย้ง

คำแก้ใจชักรวัน

คำสยียง "ม่อย" หนั

ขอยกยัแซมแถมแจ้ง ักไว คือ "โย" ๑

จึงชู้ย "หมาก" ออกค่าน ค่อแต้มตามตรง ๑

แสดงซึ้งจิตต์ จิตล้า ลกน้อยถอยแวง ๑

โคลง ๓ สุภาพ

แสดงคำเต็มจนควย ตามปวารณเสร์จแล้ว ักผสมสือกแคล้ว เพื่ได้ นามนคร ๑

คักทอนแต่ตัวคั่น เพ็ชรคนอ่านอ้าง ถูกแน่อยาคักัง้าง ง่ายแล้วคอยฟัง ๑

คำคั่นตั้งคั่นอ คำสองคอกคิกไก่อ คำที่สามรอใช้ สั้นสระเอ ๑

ห้าเหมาทัวชี ขอยอยู่ที่หกแจ้ง คำเจ้คงชอช่าแย้ง แปะคั่นสระโอ ๑

ถักไปคำแก้หออ ที่สยิมมอเอกไม่วรรณยุคตามให้ หากแจ้งใจเอน ๑

ผสมเกณฑ์เข้าวรรค ถักยระกัษแจ่มจำ ตามกฎบัญญัติ ท้าว ท่วงถ้อยที่แสดง ๑

โคลง ๔ สุภาพ

สำแดงกลเม็ดชื้อ

คือ "นครเข็ชงใหม่"

เป็นนครสิวลีย

อยู่ภาคพยัพแล

อัมหทัยไชข่าวแก

พักหน่งจ้งสัมฤทธ

เขียนเสร์จสือกชองบัก

พลาทที่หน่งอย่างน้อย

คำไช นเฮย

แม่นแท

ลานเนตร์

ลัษโพ้นพงไสส ๑

กลบวิศ นาเฮย

เวียบรชัย

ผ่นกสั่ง เทียบนา

สั้หาคามที่ ท่านเทอญ ๑

ของ วาคินา

โคลง ๕ สุภาพ

ขอแสดงประจักษ์ชื้อ

ตามซึ้งกะติกา

หาถักยวสรวมา

ถักวันควยสยิกคำไก่อ

ปริศนา

ถล่าวไว

เคิมค่อ ค่านอ

เสร์จลัน สมประสงค

คำที่หนึ่งนั้นเพิ่ม

“นรชน” ครอบรอบ

คำสองประจุ “ก”

ครั้นครบมีขึ้นแล้ว

คำสามต่อเสร็จแล้ว

“จ” เพิ่ม “เ” “ย” เกิด

สั้นแรงเดิมเกิด

“เพสซ” นั้นและสั้น

“ชวต” คำที่ห้า

ใส่ “ว” “ด” สำเริง

คำที่หกขอกเกิด

ฉะเดิมเข้าแล้ว

คำเจ็ด “ง” ใสหน้า

“งาม” อ่านได้ สมคัง

คำแปดกิตสมทวิ

ครั้นเสร็จอ่าน “โย” ได้

คำเก้าสมเสร็จแล้ว

“ม” ก่อน “อ” ตามขอก

คำที่สิบ “มอ” ขอก

“ม” ก่อน “ย” เวียงเข้า

“นครเข็ญใหม่” แท้

ย่อมทราขอยู่ในสยาม

นำอักษรสระตาม

รวมรวบแล้วจึงรู้

“น” “น”

ขอกแจ้ง

ถัดต่อ “อ” นา

อ่านได้ คำ “ครอง”

“ระเข้”

ครบถ้วน

“น” ชัก

“ส” เขย

แน่นแท้

คำเต็ม

เสร็จแล้ว

เพียงแท้

“ย” ก่อน “ด” นา

อ่านได้ “ยาดรา”

“ม” หลัง

เจดไว้

“ย” ต่อ นาต่อ

สยสั้น เต็มคำ

เป็น “หมอก”

เล็ดเท่า

คำอัน มีฤ

ครบถ้วน คำเต็ม

เป็นนาม เมืองพ่อ

ทั่วผู้

หน้าทุก

อ่านได้

คงจริง

ครั้งนี้เสร็จสำเร็จแล้ว

แสนยัถิฤๅหมาย

วิบเร่งรีบชวนขาย

ทวังเพื่อระทวายไว้

กิจขาย

กาทไค

นำตั้ง

ถูกแท้ ฤๅโอน

โคย ป.ศ. วิริยะศิริ

ตารางคนงก

๑๘ ยลปริศนาคึกคอบ ไค ใจนัยชอช ระบอยแนชกานต์ ประกฤค
ปริศนา นิพนธ์ยลชาน จำเนียรเพียรอ่าน ฉภาคสืบสอง

๑๙ ยินคิปริศา โรนัลันพันปรา- โมทยัสวสมปอง สาลุขยลชก
ไปรงกัทวังชวัง สุนคำทำนอง แน่ใจโซชาน

๒๐ แม็กฉพลาก มิชมสมศาสตร สยคากกรวณญาณ ยัชชระภย
เพียงอามาตรหาญ มนประมาณ ภูมิระจินต์
ลำน้าชาน

๒๑ อินคำท่งพงหมาย
วาง 'น' ท้ายใส่ 'น' ต้น

๒๒ ถึงคัพท นยทสอง

'ค' 'อ' ก่อแปรเคิม

๒๓ คำสามคามคิกไค
หรือ 'ระนาค' อามักวาง

๒๔ แทนสูญร่นละ 'ว'
'เอ' 'บี' ตรีคินคลา

๒๕ ค่อไปในคำลี้

หน้า 'เอ' 'เฮ' 'ส' วาก

๒๖ คำห้าถ้ำชีวิท

เคิม 'วิ' 'ต' ระคน

ยรรลทาย 'นรชน'

จะได้ยลผลเพิ่มเคิม

คือคำ 'ครอง' หรือ 'กราง' เสริม

'ค' 'อ' เคิมว่าอ่าน 'กราง'

'ระเยิก' ไชว ะนไม่ชวาง

ถูกแนทางแรกสร้างคำ

ท่ง 'น' 'อ' พอทำชา

รอกดลาล้าหลุมศาสตร

'เพลช' ชั้วมิดลาค

หินอากาศพาคเบองย (ส)

แนไนจิตต์ ปลิกถน

มิยะปนคนละสาย

๑ 'ยatra' นัยศัพท์ทก
คำเจ้กเส้งชยาย

๑ ช่องว่างหน้าวาง 'ง'
'ม' 'ย' ส่อเปลี่ยนความ

๑ คำแปลแกวพณลิต
หยบ 'น' จ่อในวง

๑ คำแก้กล่าววว่า 'หมาก'
'ม' 'อา' ว่าตามแผน

๑ สกทัยหมายคำลย
หน้า 'ม' พออนกุล

๑๖ คาบนี้เข้าชอคชทาย
เข้าคามลาคัยชยของ

๑ ทวิทันเรียงรายหมายปอง
จะได้นามเมืองเรืองคิลย

๑ คำหนึ่งพึงทรวาย 'น' นิล
ทวิ 'ค' คำสามนาม 'ว'

๑ คำลัม 'เก' เชตอ
คำห้าว่า 'ช' ก็จริง

๑ คำหกคิกได้ ไม่นิ่ง
ไช้ 'ย' ยินยลกันคำ

๑ ทวิ 'ง' ขอนยวิรนำ
—หนตคชอชอแปลแบบมี

'ย' 'ค' คดถดเกิมทาย
'งาน' 'งาม' 'งาย' ธิปรายถาม

ส่วนวงค่อวาง 'น' ตาม
คำทั้งสามนามชระสังค

'ใน' ความคิคลชชคทวง
วียชระวงยชนุแทน

นคีมียากล้ายากนเสน
คชคควแทนแมนล้องคูนย

เขียน 'มอัย' หยบวียคำมูล
อิกหนึ่งสูญนันทูล 'ย'

รวมสรพชวรายย

คามคำทำนอง 'น' ๑๖

คำล้องชองถวิล ๑๖

ถกนพลนสช

ชตามความเรียง

คพิทเจ้กเส้งคำ—

๑ ตั้งไว้ตัว 'โอ' ไขว้

'ห' หน้คำแก้วเนาวง

๑ อนึ่ง, มไม่เอก (ม), แลสรว

ได้ความทักท้อข้อไข

๑ เมืองลาวซ้ตรงย่งไว้

ถูกฉีกกลองคึกประคิษฐ์ทาย

๑ เสาร์สันสมคาคมาตร์หมาย

ปรีศนาวงเวียน

เพราะชอกตรอกซี้

คำทศวันร้าง

ว่า 'นครเข็ญใหม่'

สุขเกษมเปรมใจ

นิพนธ์ พึ่งบุญ ณอยุธยา

ราชโอรส

ชลปรีศนาวงเวียน

วางเหมาะเป็นคำคำ

คงไม่ผิดประสงค

คงได้นามชื่อนคร

สียอักษรจำแนก

“น” “น” ขรรค์ไค้แล้ว

คงเป็นผลสำเร็จ

ช่วยเสริมคำเป็น “ครอง”

“ร” สระ “เ” ตามทวิ

“ร” ใส่เกิดอย่าซ้ำ

ช่วยเสริม “ส” อักษรา

“เพสซ์” สรรพนามแดง

คำหว่านเรียบนัย

อย่าวิตกตัว “บุ”

ให้เติมเขียนอักษร

ล้วนคมขำไค้ความ

ทั้งงานค้เลือกสรรพ

อันขรรค์กรุง

ล้วนผิดแผกต่างกัน

จิตค้เองแล้วยินค้

“ค” “อ” ทั้คำสอ

ทุกตัวย่งจิตค้

อีก “ย” มาผสมกัน

ในคำหน้ขออกตรง

ไม่หันอาภาศอีก

อย่าแคลง “วิ” อีก “ค”

“ชีวิตค” สลยกันไไป

อีก “ค” จงบรรจ

เป็นสุนทรไพเราะ

รวมคำตามท้คิด

คงประพันธ์แต่งไว้

ทั้งจักปรุ้งพนา

คำหนึ่งฉนขรรจ

เป็นว่า “นรชน”

ทั้งจำลองแต่งเติม

ตรงตวักลในคำสาม

ขออกพลันค้อ “ระเขค”

แต่คงต้องแต่งเติม

อย่าปล้กออกห่างกัน

เพิ่มพอให้ไค้ความ

จักเติมในคำทก

ขรรลอ่านไค้ความ

“ยากร” ตามจันทร
 ยักย้ายกลายเปน “งาม”
 ใต้ความคำว่า “โย”
 เขาคินสอขรรค์
 ให้แม่นยำเจ็ดหนา
 อย่างย่อท้อแต่งเดิม
 อภิปรายเต็มความ
 ได้นาม “นครเข้ยมใหม่”
 ทุกคำขยายลึกล้ำ

ทรงเจ็ดใส่ทัว “ง” อีก “ม” เพิ่มคำท้าย
 อย่างลวนลามคำอัฐ ทัว “ย” จักใส่ไว้
 อีกในคำที่เก่า อย่างเศร้า “ม” อีก “อ”
 กุพิลิกเปน “หมอก” จงเร่งทรวอกตามคำ
 อักษรคำสุดท้าย ยักย้ายเติมคำ “ม”
 ทัว “ย” เสริมคำสุดท้าย เปน “มอย” ทุขบรรยาย
 ใต้ถันตามกำหนด ก็เป็นทศอักษร
 คักใส่อักษรหน้า ถ้ารักสรวฟลุกลาย
 ขอจยวักคำทำนาย ทุกขังขยายเช่นนั้นแลนา

โดยขานกรปฐม

พิมพ์เทศเบ็ดเตล็ด

ของ

สวศรียานนท์.

ข้าพเจ้า เห็น เขา เขียน หมายเหตุแยก
แต่ละกัณ, ทำให้ข้าพเจ้านึกอยากเขียนบ้าง,
แต่ไม่ใช่อยากเขียน, เพราะนึกว่าข้าพเจ้า
เองเขียนก็, หรือมีความรู้ก็, ที่อยากเขียน
นั้น เป็นเพราะต้องการระบอแทน ความมีน้ำ
ใจดี ของไทยเขมม ที่ได้ มี คือ ข้าพเจ้า แล้ว.
ส่วนการเขียนและภูมิรู้หรือไม่มีก็, เป็น
หน้าที่ของบรรณาธิการจะวินิจฉัย, และถ้า
บรรณาธิการเห็นว่าดี, นำลงในไทยเขมม
เช่นนั้นได้, ก็เป็นหน้าที่ของท่านผู้อ่านจะวินิจฉัย
เอง. ส่วนตัวข้าพเจ้านั้นท่านบรรณาธิการ
จะชอบเรื่องของข้าพเจ้าหรือไม่, ข้าพเจ้าก็
ไม่เอาใจใส่ ข้าพเจ้าจะถือเอาแต่เพียงว่า,
ข้าพเจ้าได้ ทำ ความที่ ข้าพเจ้า อยากทำ แล้ว
และได้ระบอแทนความมีน้ำใจดีของไทยเขมม
แล้ว.

ไทยเขมมตอนนี้ เป็นตอนที่ออกในสมัย
วิสาขบูชา, ซึ่งเป็นมูหามงคลสมัย. พุทธ
ศาสนิกชน นิยม กัน ว่าเป็นวารคล้ายวันประ
สูตร, วัน ตรัสรู้, และวัน ปรีณิพพาน แห่ง
สมเด็จพระสัมมา สัมพุทธเจ้า, เผอิญ มา
ประจวบกันเข้าในวันเดียวกันวันเพ็ญ, คือใน
เดือนหก. เป็น เหตุให้ชวน กัน ระลึกถึง
พระคุณ อันใหญ่หลวง แล้ว และ พากัน
กระทำพุทธบูชา, ฟังพระธรรมเทศนาตาม
พระอุโบสถต่าง ๆ ที่สะดวกแก่กัน. เพราะ
ฉนั้น หมายเหตุแยกแต่ละกัณข้าพเจ้าเขียนนี้จึง
ควร เป็น เรื่อง ที่เกี่ยว กับ ศาสนา มาก กว่า
อย่างอื่น.

ศาสนา เป็นเครื่องโน้มน้าวใจคน หรือผูกใจ
คน ให้เกิดความสามัคคีกัน เป็นศาสนา ๆ,
พุทธศาสนิกค่อมพุทธศาสนิกค่อด้วยกัน ย่อม

มีสามัคคีกัน, ซบกัน, รักใคร่กันกว่าชนที่ต่างศาสนา, และ พวก คริสต์ศาสนา เขาก็ยอมสามัคคีกัน, เห็นแก่กัน, รักใคร่กันเองยิ่งกว่าคนศาสนาอื่น. เพราะฉะนั้นเมื่อพูดถึงชาติแล้ว, ศาสนาจึงเป็นอุปการณสำคัญอย่างหนึ่งของชาติ, การสำคัญ ๆ มีการสงคราม, การกู้ชาติบ้านเมืองที่เคยทำสำเร็จมาแล้ว ย่อมยกเอาศาสนาเป็นเข้าคือทำเพื่อศาสนา. เพราะฉะนั้นประเทศที่มีพระราชพิธีเป็นประมุข, พระเจ้าแผ่นดินจึงทรง ดำรง ตำแหน่ง เป็น ศาสน ปถม ภา. แม้ว่าประเทศที่ถือลัทธิพระราชาธิปไตย อานาธิปไตย ก็มี ตำแหน่ง เป็น ผู้ บำรุง ศาสนาเหมือนกัน. ถ้าจะเปรียบ อีก นัย หนึ่ง, คณะที่นับถือศาสนาหนึ่ง ๆ ก็เท่ากับอยู่ภายในวงใหญ่ของเชื้อก ตัวเชื้อกให้แก่ศาสนาสำหรับกันคนไม่ให้พลัดออกไป. ในภายในวงเชื้อกนั้นก็เกิดมีกำลังสำคัญขึ้น เพราะคณะที่ร่วมใจกัน, สุขด้วยกัน, ทุกข์ด้วยกัน, นานหนึ่งใจเดียวกัน ย่อมทำให้เกิดกำลังสำคัญ.

ในโลกมีศาสนาเป็นอันมาก, แต่ที่นับว่าสำคัญ เวียง ๆ มี อยู่ ๓ คือ พุทธศาสนา, คริสต์ศาสนา, มหัมหมัดศาสนา. เมื่อเปรียบศาสนาเป็นวงเชื้อกใหญ่แล้ว, จึงสมมุติว่า

เป็นวง ก. วง ข. และ ค. เพื่อสะดวกแก่การพูดต่อไป. ต่างว่ามีใครสักคนหนึ่ง ในวง ก. พยายามออกจากวง กำลังภายในวง ก. ก็หย่อนไป ๑. และถ้าเข้าไปอยู่ภายในวง ข. หรือวง ค. ก็เท่ากับไปเพิ่มกำลังให้แก่ วง นั้น ๆ ขึ้น ๑. เพราะฉะนั้น คนที่แตกวงออกไปจากคณะของตัว ก็เท่ากับโยกย่นของตนเอง ส่วนการอะไร อีกต่อไปนั้น ข้าพเจ้าจะไม่บรรยาย.

ความมุ่งหมายของศาสนาย่อมมีเหมือนกันหมดไม่ว่าศาสนาใด คือ ย่อมหวังให้คนพ้นทุกข์ทั้งตัว เพื่อให้ชีวิตดำรงอยู่เป็นสุข และเป็น ประโยชน์แก่ หมู่คณะ, เพราะคนเรา ย่อม อยู่เป็นหมู่คณะ, ย่อมมีความเกี่ยวข้องกัน, ถ้าต่างคนไม่รู้รัก ผิดชอบ, ชั่วดี, บาปบุญ, คุณโทษแล้ว, คณะนั้น, หมู่ นั้น, ก็ย่อมไม่มีความสุข. เพราะฉะนั้นใครจะนับถือศาสนาอะไรก็ตาม, อย่างน้อยที่สุดเขาก็ต้องเป็นผู้รู้จัก ผิดชอบ, ชั่วดี. เขาไม่ควร จะได้ รับผิดชอบต่อ, เขาเป็นคนต่าง ศาสนา กับ คน, เว้นเสียแต่ผู้ที่ประกาศตนว่า, ตนเป็นผู้ ไม่มีศาสนา. พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว รัชกาล ปรารถนาให้ทรงพระราชทานพณธไว้ว่า "ผู้ไม่มีศาสนา เหมือนกับบุคคลที่เปลือยกาย."

ในพระพุทธศาสนา มีคำสอนสำคัญอยู่ ๓ อย่าง คือ ๑. ให้เว้นยาป. ๒. ให้ฆ่าเพญญู ๓. ให้ทำใจให้บริสุทธิ์. พระพุทธเจ้า คริสต์ศาสนาสั่งสอนเป็นอนนิกนัตให้คนเว้นยาป. ก็คือให้เว้นข้อสำคัญ ๓ ข้อเท่านั้นเอง คือ โลก, โทษ, โมห. ถ้าเราจะไปถามคนในศกกว่าทำไมจึงมาต้องโทษ เราจะได้ยินตอบว่า ชำเขาตายบ้าง, ลักทรัพย์บ้าง, หลงเชื่อเขา, ทำลงไปเพราะศักว่าถูกบ้าง. ชำเขาตาย ก็เป็นไปด้วยโทษ. ลักทรัพย์ เขาก็เพราะ โลก. หลงเชื่อเขาก็เพราะ โมห, ไม่รู้เท่าถึงการ. เหล่านี้เรียกว่าอกุศลมูล. การสอนให้ฆ่าเพญญู มีการให้ทาน และ วิชาศีล ก็เพื่อให้ละ โลก, โทษ. การทำใจให้บริสุทธิ์ มีการบำเพญญานากเพื่อให้เกิดปัญญา ตัดโมห เท่านั้นเอง.

คำสอนของพุทธศาสนาทั้ง ๓ ข้อนี้ ไม่เฉพาะแต่เป็นคนวิเศษ ต่อผู้ปฏิบัติ เท่านั้น, ย่อมทำให้คน อื่นได้ วย ความ สันติสุข ด้วย, เมื่ออยู่ประณกับผู้ปฏิบัติแล้ว. จะเห็นได้ ว่าคำสอนเป็นคนเป็นประโยชน์ทั่วไป, ไม่เลือกกาลเทศะและบุคคล, นำเลื่อมใสยิ่งนัก. แต่ถาพูดกันว่าพวกเรากันไทยกันยถือ พุทธศาสนา เกยวข้องกับการศาสนาแล้ว, นับว่าโดยมาก ยัง ห่าง กับ การ ศาสนา มาก.

ไม่มีใครใครเขาใจใส่ในการศาสนา. มีแต่คนแก่ คนเฒ่า เท่านั้น ที่ไป วิก พังธรรมา. แม้แต่ตัวข้าพเจ้าเองซึ่งยังน้อยไกลๆ กับวิก, ก็ไม่มีใครจะไต่ไปมากนัก. ชื่อนี้ผลกับชนที่ถือศาสนาอื่น. โดยมากเขาเคร่งต่อศาสนาจริง ๆ, ถึงวันที่ต้องไปโบสถ์ เขาก็ไปกันพร้อมเพรียง. ชนที่นับถือศาสนาคริสต์ยืนแล้ว นับว่าเขาเกยวข้องกับศาสนาตั้งแต่อ่อนแต่อดอกทีเดียว. คือแรกเกิดมาก็ต้องให้พระทำพิธีให้ขอศาสนา.

เมื่อศาสนาเป็นของสำคัญถึงที่ใดก็กล่าวมาแล้ว, จึงเห็นว่าควรหาทางอย่างไรอย่างหนึ่ง, ให้คนเขาใจใส่ในการศาสนามากขึ้น, และให้คน ทุกคน รู้จัก หลักศาสนา ของตน, เพื่อ ประพาศิตกันให้เป็นไป สม กับ ความมุ่งหมาย. ถยาให้เป็น แต่ เห็น เขาถือกันไปเท่านั้น, จนในที่สุดก็ทานขายกับค้ากถือว่า เป็นคำสอนของพระพุทธเจ้า. ชื่อนี้ได้ชื่อว่า ทาง การศึกษา จะ จัดให้ มี การ เรียน ทาง ศาสนาขึ้น. ถ้าเป็นจริง กัง ว่า ก็ จะเป็น ประโยชน์ไม่น้อย.

พูดถึงการเรียนศาสนา ตามพระอาราม ก็มีการเรียนกันอยู่แล้ว, แต่ว่าผู้ใดขิวชเรียน มีจำนวนไม่ พอ ที่จะนำเขามาเผยแผ่ให้ แก่คนอื่นเขาใจ, ทั้งเมื่อออกจากสำนักวัด

แล้ว, มัวยุ่งถึงการราชพิธีเลยละเลยเสีย.
จะ ทำ ตัวอย่าง พระ สอนให้ คนอื่น เขา เข้าใจ,
ยอมทำไม่ได้อะไรเอง.

พวก มี สันธิ, เขา ตั้ง โรง สวด สอน
คติ ศาสนา. มี พวก เด็ก ๆ ทั้ง จีน และ ไทย
พอใจ เข้า ไป ฟัง, เพราะ มี เครื่อง สวด หลาย
อย่าง, เช่น มีการ สวด เป็น เพลง พรหม ๆ กัน
มี ร้อง ยาม ๆ แยก. หัวข้อ ที่ สอน ก็ ง่าย ๆ
เด็ก ฟัง เข้าใจ ไม่ ทำให้ เบื่อ. โรง สวด
เช่น คน ไทย เรา ก็ ตั้ง ขึ้น อย่าง แล้ว เรียก ว่า
ธรรมศาลา ย่าง, ธรรมสภา ย่าง, ศาลา
สนทนาธรรม ย่าง ฯลฯ แต่ ผู้ ที่ เข้า ไป ใน
สถาน ที่ เช่นนี้ มี แต่ ผู้ ใหญ่ ๆ ที่ มีความรู้
ใน ทาง พุทธ ศาสนา กว้างขวาง. การ พุท
การ สนทนา การ ได้ คอย ชวน ทัก กัน, ก็ ล้วน แต่
ยก อยู่ ทาง สุ ๆ ชวน พุท, ท่อ ให้ ผู้ ใหญ่ ๆ แล้ว
อย่าง ข้าพเจ้า ก็ ฟัง ไม่ เข้าใจ. พระ ที่ เทคนิ
สั่งสอน ก็ สรรพ หา หัวข้อ ธรรม แยก ๆ และ
สูง ๆ มา เทคนิ. คน อย่าง สำคัญ และ
เด็ก ๆ จึง ไม่มี ใคร เข้า ไป ความ ประสงค์
ที่จะ เผยแผ่ พุทธ ศาสนา ให้ กว้างขวาง จึง
ยังคง แคว อยู่ เหมือน กับ แรก คึก.

ข้าพเจ้า เคย ได้ ยิน คน หลาย คน เมื่อ ถูก
ฟัง เทคนิ โดย ความ จำ เป็น ยิน ว่า เบื่อ ทำให้
ข้าพเจ้า สิ้น กัง นึก ถึง เรื่อง หมาย เหตุ เช็ก เทลลิก
ของ ข้าพเจ้า, ซึ่ง พก ไป ใน ทาง ศาสนา, ถ้า
ถูก ยิน แต่ เพียง ว่า เบื่อ ก็ ใคร จะ ทัก นึก หนา.
เพื่อ มี ให้ หมาย เหตุ ครบ ยิน ถูก ก่อน แคว ไป ยิง
กว่า เบื่อ, ข้าพเจ้า จึง ขอ ขุด ใจ ไว้ ที่ นั้น ก็.

ใน ที่ สิ้น ข้าพเจ้า ขอ ขอด กล่าว ไว้ แก่ ท่าน
บรรณาธิการ ด้วย ว่า ข้าพเจ้า ได้ คอย แทน
ความ มี น้าใจ ของ ท่าน ด้วย หมาย เหตุ เช็ก
เทลลิก ครบ ยิน แล้ว. การ ที่ จะ ใช้ หุ่น หน้า
หนังสือ ไทย เขมร ได้ หรือ มี ไต นั้น, ไม่ใช่
ความ ผิด ของ ข้าพเจ้า, เป็น ความ ผิด ของ
ท่านเอง ค้าง ทัก ที่ ท่าน ลึก ทั้ง เสีย.

อนึ่ง ไทย เขมร ขอ ขอบ ใจ ท่าน ผู้ มี นาม
ทั้ง จะ กล่าว ค่อย ไป นี้ ซึ่งมี ใจ ขอ เพื่อ ส่ง หนังสือ
มาให้ เป็น สมบัติ ที่ หอม สมก ไทย เขมร คือ

๑. บรรณาธิการ หนังสือ สำนัสนหาย ให้
หนังสือ สำนัสนหาย เล่ม ๑ ๒ ๓ ๓ เล่ม

๒. บรรณาธิการ หนังสือ บรรณ เขมร ให้
หนังสือ บรรณ เขมร เล่ม ๑ ๒ ๓ ๓ เล่ม

หนังสือ ทั้ง ๒ ฉบับ มี นวน ของ ยาว ยวน
ชวน อ่าน นึก ว่า ไม่ แพง หนังสือ ทัก กัง หลาย

บรรณาธิการ รับ ไว้ แล้ว ด้วย ความ ขอ พระคุณ